HANDBOUND
AT THE

UNIVERSITY OF
TORONTO PRESS

COLECCION

DE

DOCUMENTOS INÉDITOS DEL ARCHIVO GENERAL

DE LA

CORONA DE ARAGON,

PUBLICADA DE REAL ÓRDEN

POR

SU ARCHIVERO,

D. Manuel de Bofarull y de Sartorio.

TOMO XXXIV.

PROCESO

CONTRA BERNARDO DE CABRERA,

MANDADO FORMAR POR EL REY DON PEDRO IV.

PUBLICADO DE REAL ÓRDEN

POR

D. MANUEL DE BOFARULL Y DE SARTORIO,

Archivero de la Corona de Aragon.

Tomo III.

BARCELONA.

EN LA IMPRENTA DEL ARCHIVO.

1868.

DP
124
A15
t.34

LIBRARY
JUL 20 1961
UNIVERSITY OF TORONTO
763350

V. la última página del tomo anterior.

—

Que la preso del comte Dosona la qual fo feta a Medes per lo Rey qui fo de Castella sia stada voluntaria ço es que lo dit comte voluntariament se lexas pendre par que sien los indicis seguents probats per la inquisicio segons qúe deval se conte.

Primerament car lo dit comte ab los altres qui foren preses ab ell foren a Medes e partiren sé daqui anantsen ves Belmunt per tal con segons que deyen querien entrar en Calataju e quant foren a Bellmunt foren sentits per la host del Rey de Castella e tornarensen en lo dit loch de Medes. Aço par que deposen II testimonis ço es G. Açor e Johan Peris vicari del dit loch de Medes de sciencia. E lonrat En Johan Exemenez Dorrea en LXXVI fulles de oyda dir de I macip de don P. de Luna appellat Pedrola lo qual fo ab los dits comte e don P. e a Beylmunt e a Medes. E En Berenguer Togores en CXXVIII de oyda dir den R. de Blanes lo qual fo pres ab lo dit comte. E que fossen sentits deposeu don Johan Alfonso de Xiricha.

Lo segon cor par que apres que foren sentits e foren tornats en lo dit loch de Medes sen pogueren esser

anats salvament ans que negu del Rey de Castella fos ates en lo dit loch e nou volch fer lo dit comte ans atura aqui algun temps ab los altres. Aço par que depos lo dit G. Açor qui diu que foren tornats al dit loch de Medes lo diluns ans del die e estegeren aqui tot lo die de diluns e tota la nit seguent e lo dimarts mati hague aqui companya del dit Rey qui fo.

Item lo dit Johan Periz vicari lo qual deposa de mes temps ço es que foren tornats a Medes a hora de vespres e feren aqui apparellar gallines e estegueren aqui tota la nit e lendema tot lo dia e la nit seguent e que en lalba fo aqui companya del Rey de Castella.

Item lo dit noble don Johan Alfonso de Xirica en CXXXI qui deposa que be sap de cert que si fer ho hagues volgut lo dit comte que sen poguera esser be anat sens tot perill que ben hague spay prou car ell testimoni fo lo primer hom qui aplaga al dit loch de Medes per lo dit Rey qui fo de Castella. Item lo dit honrat Johan Exemenez Dorrea de hoyda dir del dit Pedrolo. E lo dit Berenguer de Togores de oyda dir del dit R. de Blanes.

Lo terç cor les escoltes del dit loch de Medes tornaren dients que gran cavalleria de castellans havien sentida. E digueren ho al dit comte e encara segons que par no sen volch anar. Sobre aço deposa lo dit G. Açor que lo comte lo diluns a nit havia gitades scoltes e lo dimarts seguent ans del die les dites escoltes vengueren a aquest testimoni lo qual ensemps ab les dites escoltes anaren al comte e a don Pedro qui dormien e despertals e digerenlos ques levassen que açi prop en

lo terme de Valpomer havia çelada de be DC homens a caval. E lavors lo comte respos entrensen totes les escoltes e tanchats les portes que corredors son e axi nous temats. Item lo dit Johan Perez vicari qui deposa que la derrera nit que lo comte e los altres jagueren a Medes en lalba foren en cerca del logar molts castellans qui foren a la rador los quals la nit passada se eren ja meses en la çelada e que lo dia quant los dits castellans foren aqui aquest testimoni diu que dix al comte Senyor aqui ha companyes de enamichs. E quel comte respos callats que ades ni haura mes. E diu mes avant aquest testimoni que apres que sabe lo comte que la çelada dels castellans eren apres del loch de Medes que be sen pogueren esser anats e que axi lus ho deyen aquells del loch. Item frare Domingo Marti Dalgeravi en LXXI canonge de Jherusalem e prior del regne Darago qui deposa que oy dir a Franchon Sanxis del Bosquet qui solia habitar en lo dit loch de Medes en casa del qual lo dit comte posava lo die que fo pres que lo dit Franchon dix al dit comte que les escoltes eren vengudes e dien que han oyt gran royda de homens a caval e axi tenits per be de caval car e nosaltres menarvosem per loch segur salvament a Derocha. E lo dit comte resposli que nou volia fer fins que hagues menjat. E don P. de Luna qui present li era e frare Artal deyen al dit comte que be deya lo dit Franchon e axi que sen anassen. E lo dit comte responia que per cert ans menjaria. E ells estant en aquestes paraules los castellans hageren açerquat lo dit loch. E al dit daquest testimoni se acorda assats la deposicio

del dit Exemenez Dorrea qui deposa de hoyda dir del dit Pedrolo.

Lo quart car par que lo comte fos primer comensador e promovedor ques retessen al dit Rey qui fo de Castella. Sobre aço deposa lo dit G. Açor que quant lo Rey de Castella fo attes al dit loch fo sobre aquell ab XII o ab XIIII entre trebuchs e brigoles e tantost comensaren a scalonar lo loch e fer caves aquells del Rey de Castella. E lo comte e don P. e los altres vehent que nos podien tenir ne defendre jatsesia que hi fessen lur poder cridaren aquest testimoni e alcuns altres del dit loch. E lo dit comte dix lus aytals paraules o semblants Senyors ab lo Rey de Castella ha ja promens de Calataju e som certs que lo dit loch de Calataju es ja apatiat ab lo Rey de Castella e ja vehets los gins queych ha fets dressar e lo loch qui esta sobre caves e axi no veig quens puxam tenir perque vejam ab lo Rey de Castella çins pendria a pati ço es queus salv vide e membres e que nons fassen anar per la terra del Senyor Rey Darago per ço que no li fassam perdre la sua terra ço es que nons fessen anar per los castells del Senyor Rey e que diguessem a aquells quils tenen quels retessen. E sobre aço lo dit comte dix aquest testimoni que isques defora al Rey de Castella sils pendrie a merçe axi con demunt es dit. E aquest testimoni dix que noy exiria que mes amava morir que viura. E lo comte dixli que ell hi iria si li passava. E aquest testimoni hague ho fer per tal con segons que diu aquest testimoni era lo dit comte capita del Senyor Rey. E lo comte dix aquest testimoni aytals parau-

les Anatsvosen al Rey de Castella e comanats nos en sa gracia e deytsli que nos lo pregam per merçe quens jaquesca parlar ab Johan Alfonso e ab altres V o VI richs homens de Castella. Empero diu aquest testimoni interrogat perque nos tenien que per ço con nos pogeren tenir poch ne molt al poder del Rey de Castella e dix aytanbe interrogat que los dits tractaments de retres se feren a conseyl de tots e no per conseyl o per importunitat del comte. E dix interrogat que lo comte no hague pler de la preso ans se mena tota hora valentment aytant con poch axi con bon cavaller que ell es. Item lo noble don Johan Alfonso de Xerica diu que quant lo Rey de Castella fo aplegat al dit loch de Medes lo comte Dosona demana aquest testimoni a parlament e ell testimoni ensemps ab Marti Lopez e Marti Anyes e Matheu Ferrandes de manament del Rey demunt dit parlaren ab ell dient que li volia dir. E lo dit comte dix no vull als al Rey sino quem salv vide e membres e quem assegur de no fer mala preso e que nom forts de fer rescat ultra ma volentat e ab aytant liurar me a ell. E aquest torna al Rey e dixloy. E lo Rey respos que li plahia pero volia saber don P. de Luna si volia fer semblant o si volia fer altra cosa de si matex e aquest testimoni torna al comte e recomptali la resposta del Rey e dix a don Pedro ell que entenia affer de çi matex. E don P. respos certes que sim podie defendre que amaria mes morir que no quem liuras mas estech en poder daquest vilans qui creu que decontinent se retrien e axi nom se quem digue bonament. E ladonchs respos lo dit comte e dix

don P. e que dirieu ben se que aquella plesenteria que jo fas farets vos. E ladonchs tornaren ho a dir al Rey de Castella e reterense. Item sobre aquest judici deposa pus clarament lo dit Exemenez Dorrea de oyda dir del dit Pedrolo.

Lo quint judici si es con lo dit comte abans que fos pati de retres per que no demana quels lexas anar e axi tantost dix ques volia retre sots forma demunt en lo precedent judici contenguda. E aquest judici par ques prou per ço que es dit sobre lo demunt dit quart judici.

Lo VI judici car axi con aquells del loch dona lo dit Rey spay a retre si dins cert temps no eren socorreguts e qué sen poguessen anar a altres lochs del Senyor Rey appar presumidor que si lo dit comte ho hagues demenat que ay tambe loy hagera atorgat. E sobre aquest spay et pati deposa lo dit G. Açor qui diu que demanaren spay de XV dies e fo los atorgat. Item Johan Exeminis de Saya dix que sabia que lo loch de Medes demunt dit se tench per spay de I mes apres que lo comte e los altres qui ab ell eren se foren retuts. E dix que lo dit G. Açor ab voluntat dels homens del loch se apatia a I mes per haver socors si haver lo podien del Senyor Rey e que lo dit G. Açor ne ana al Senyor Rey quils feu letres quels tenia per bons e per leyals e que desemparassen lo loch e la gent que sen anas a Derocha. E aquestes coses diu que oy dir al dit G. Açor e a Francischo Sanches del Busquet del loch de Medes.

Lo VII car lo dit G. Açor ana al dit Rey e parla ab

ell e lo Rey demanali si eran dins lo comte ne don P. e los altres e lo dit G. Açor dix que no. E vehent lo dit G. Açor que lo Rey qui fo de Castella no ho sabia de cert que ells hi fossen jatsesia que lo Rey demunt dit digues que ell ho sabia per escoltes del dit loch que havia preses e que per una fenedura de posas havia vist en lo dit loch frare Artal. Negaliho e tornassen al dit comte e dixli que lo Rey de Castella no sabia de cert que ells hi fossen axi que ell no loy havia volgut atorgar ans li havia dit que anats sen eren. E lavors lo comte fello e ab males e vils paraules feu ley tornar dientli que li digues que ells hi eren e que li digues ço que ell li havia dit axi con demunt se conte en lo quart judici perque apar que voluntarios vengues a la preso. Sobre aço deposa de sciencia lo dit G. Açor. E En Berenguer Togores de oyda den R. de Blanes que fo ladonchs pres. E Johan Exeminis de Saya de oyda del dit G. Açor et den Francischo Sanxis del Busquet del dit loch de Medes.

Lo VIII judici si es con lo dit comte de sa propia ma escrivi lo albara de la dita segurtat que lo Rey qui fo li feu lo qual aytambe lo dit Rey de sa ma subscrivi. E no par vresemblant que si la preso no fos voluntaria que lo dit comte sen fias en albara de sa ma propria scrit. Sobre aço deposa lo dit noble don Johan Alfonso de Xerica ço es que lo dit comte scrivi de sa ma lo dit albara e lo Rey de sa ma hi sots scrivi.

Lo IX car en lo acte de la preso lo comte no feu mala cara ne trista ans alegre quaix que no fos res burlant e truffant ab lo dit Rey qui fo. Sobre aço deposen

de sciencia lo dit don Johan Alfonso de Xiricha e Sanxis Gossalbis de Heredia en LXXXVII. Salvant que aquest no deposa que truffas ne burlas al lo dit Rey qui fo. E diu aquest que tots aquells de la host del Rey de Castella se maravellaren de la cara e del comportament del dit comte.

Lo X si es car par que quant foren preses de continent fes mala preso als altres e nou feu al dit comte. Sobre aço deposa lo dit Johan Alfonso de Xirica qui diu que nuyl temps no fo feta mala preso al comte ans vehe aquest testimoni diverses vegades que lo Rey de Castella lo anava veura es reyen la I ab altre e lo Rey li trametia de ses viandes fort soven e vehe aquest testimoni moltes vegades que estant lo Rey de Castella sobre lo setge de Calataju que lo dit comte Dosona cavalcava ab lo dit Rey es reya es trufava ab ell e un die que feyen mostre lo dit comte vench a mirar la mostre. Item Andreu Gomis en CXCV habitador de Calatiu deposa que quant lo Rey de Castella fo anat a Medes ells hague preses e sen hague menat lo comte e don P. e los altres qui ab ells eren a Calataju que meteren En Pedro de Luna et frare Artal e Goter Dies de Sandoval en una cambra e viu que tenien una cadena en les cames e que lo comte estava en una altra cambra de Marti Lopez sens ferres e diu que daço se maravellaven molt aquells de la vila perque los uns tenien ferres et laltre no. Mas pensavanse que aço fos per lestada del dit comte per ço con havia stat ab lo Rey de Castella. E viu que lavors lo Rey de Castella posava lo bras pel coll al dit comte e li deya agora vos

tengue comte e que lo comte li responia molt esforsadament e no con hom qui paragues que fos en perill ans paria mils que burlassen ell e lo Rey. E viu que don P. e frara Artal ploraven. Item frare Gil Periç guardia dels frares menos de Calataju deposa que quant fo presa la vila de Calataju per lo Rey de Castella que le dit Rey dix al dit testimoni que anas al dit comte e que fes tot ço que lo comte li diria e que parlas ab ell e diu que viu lo comte solt de la preso mas axi con dech parlar ab ell li meteren una cadena al peu. Mas que aquella preso que ell tenia quant a sos viares era fenta car molts majors presons segons que dix tenien lo dit don P. e frare Artal que lo comte.

Lo XI judici per que puxe hom compendre la deposicio daquest frare Gil Periç que diu que quant lo comte li dona la letra de creença lo dit frare li demana si don Bernat vostre pare me demanava la vostre preso con es estada feta que li diria e lo comte diu que resposli via no hajats cura daxo car mils ho sab ell que vos no ley sabriets comptar.

Lo XII judici es pus era estat sentit per ques metia en lo loch de Medes que era tan prop de Calataju e del setge que lo Rey de Castella hi tenia e que sia axi prop diu se que es notorium. . . . . permanentis.

Lo XIII judici con se metia en lo dit loch qui no era forts nos podia tenir al poder del dit Rey segons que deposa lo dit G. Açor e es etiam segons ques diu notori.

Lo XIV judici fa la deposicio del honrat En Johan Exemenis Dorrea qui diu que abans que ells fossen pre-

ses un missatge sen vench de Navarra e aporta certificacio a aquest testimoni dalcuns amichs seus castellans e navarresos quen Bernat de Cabrera e son fill lo comte havien promes al Rey de Castella qui li darien en son poder dels majors homens del Rey Darago e la major partida que ells porien. E daço aquest testimoni scriviu a P. de Luna que era a Darocha ab lo comte e lo fedri qui porta la letra troba segons que recompta lo dit don P. durment e lo dit comte qui pessejava per lo carrer devant la porta de la sua posada qui dix al fedri qui li donas la letra e feu'ho. E a cap de pessa dix lo dit comte al fedri segons que dix que sen anas cuytadament que la letra hauria recapta.

Lo XV judici si es quen Bernat de Cabrera feu dels missatgers de Medes qui vengren al Senyor Rey pendre informacio sobre la preso del comte con se era feta. E feuse. E quant fo presa supplica al Senyor Rey que la fes cremar o fo cremada segons que deposa mossen R. de Vilanova qui pres la dita informacio e diu que lo Senyor Rey li dix que a prechs den Bernat la havia feta cremar. Item En Jacme Sentfeliu deposa que la informacio se rebe mas no diu res del cremar.

Item a corroboracio e confirmacio daquests judicis es fama e veu comuna e axis prove en lo proces per molts testimonis que la dita preso del comte fo fenta e voluntaria.

Perque resta conclusio se es provat per per aquestes coses demunt recomptades que la dita preso sia estada

voluntaria e que per aquesta raho lo dit comte puxe esser dit transfuga.

Apres se diu que lo comte apres que es estat pres es anat solt per Sibilia et altres lochs axi que sis volgues que sen poguera esser anat e fuyt e nou ha fet.

Proves per lo proces per molts testimonis que lo comte depuys que lo Rey de Castella feu lo stol qui pres les IV galeas nostres no estech pres ans par per dits dalcuns testimonis que a Pascha hague un any axi de la preso e que de lavors ença noy torna fins ara a la derreria que lo Rey qui fo de Castella es estat dessosehit que estech pres alcuns pochs dies. E concorden se molts testimonis quel han vist anar solt de tots ferres e de tota preso cavalcant ab lo Rey de Castella e sens ell e ab Marti Anyis e sens ell per Sibilia per Algisira a Cartaginia a Dinia a Tholedo é en altres lochs. E anant ab lo Rey a cassa e menjant ab lo Rey e estant ab ell e dien alcuns que a sos viares sen poguera anar sis volgues. E altres e molts dien que stava sots guarda de Marti Anyes e molts que un macip de Marti Anyes castella li cavalcava en les anches de la mula e altres molts que no cavalcava negu ab ells. Item hi ha molts testimonis de oyr dir e de fama con anava lo dit comte solt. Item molts testimonis con don Pedro de Luna e tots los altres presoners neguna vegada no son stats desliurats de la preso.

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

Es en dupte si pot hom dir que aquest pogues esser fuyt e que per aço con nou ha fet que sia dit transfuga. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

Apres se diu que lo dit comte era en conseyls del dit Rey de Castella e en los tractaments que feya contra lo Senyor Rey de Arago e per aquesta raho pot esser dit lo dit comte transfuga. Sobre aço deposa Roderich de Guitaria CLIII castella que si lo Rey de Castella tengues conseyl que per pochs quey fossen si hi era appellat e hi era lo dit comte. Item Diego Ferrando castella deposa que a Algisira lo comte era en les conseyls e tractaments del dit Rey ab Marti Anyes e Matheu Ferrandis e altres de conseyl. Item Rodrigo Darica guascho en CLXII deposa que viu lo dit comte a Dinia cavalcant ab lo dit Rey e que era en tots sos consells. Item Ahim Cofem juheu en CLXIV qui deposa que viu alcunes nits lo dit Rey ab Marti Anyes e Matheu Ferrandiz entrant al dit comte a parlar ab ell e dix que quant lo Rey e los altres demunt dits exiren del dit parlament posaren se apitronats en una nayla e levors oy que lo dit Matheu Ferrandis deya que bo era lo conseyl que lo dit comte Dosona havia dat ço es saber quel dit Rey qui fo fes gran armada de naus e de galeas en les quals anassen gran multitut de cavallers e que fessen la via de Morvedre e que partent daqui anassen a les fortaleses del dit comte qui son prop mar e que posassen aqui los homens a caval

e que per aço metrien tota la terra en bruhit. Item Andreu Gomis de Calataju en CXCV deposa que viu moltes vegades en Almança e en altres lochs que si ell queria conseyl dalcunes coses axi con lo solie tenir cavalcant sempre hi demanava lo comte e aquell comte ere sempre en son conseyl e que si no fossen sino II o III en conseyl que lo dit comte era lo segon o lo terçer. Item Enyego Navarro de Calataju en CXCVIII deposa que viu lo dit comte e Marti Anyes e Matheu Ferrandiz ab I missatger qui venia del princep de Galles qui tenien conseyl ab lo Rey demunt dit quant lo dit missatger vench del dit princep on lo dit Rey lo havia trames.

Item hi ha molts testimonis de oyda dir e de fama que lo dit Rey prenia consells del dit comte ,e que al consell dell feu larmada . . . . . .

. . . . . .

quels castellans no li desondrassen sa mare e sa muller. Encara diu que li dix que si les dones aço no volien fer quen tregues los infants . . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

la comtessa ab los infants si be lo regne de Castella se era en aquella tribulacio no be ell se era tornat a la preso que accident era estat e ne estegues si be lo temps del guiatge era passat car segurament podien venir. E axi mateix lo dit comte trames En Ramonich de Castellbell a la comtessa muller sua et a la vescomtessa mare sua que ab los infants e ab tot lo moble que poguessen haver de Muntsoriu sen anassen en

la terra francesa. E aço deposa lo dit R. de Castellbell mas diu que lo comte li dix queu feya per tal con havia entes quel Senyor Rey e lo comte de Trestamara se volien pendre sa terra e que havia por.

Item Jacme Julia barber deposa que viu moltes vegadès lo dit comte anant en la mar ab lo dit Rey en un leny armat sercant les galees e ordonant ço que les galees havien affer.

Apres que no tan solament donant consells ans encara de fet e de obra lo dit comte donas ajuda al dit Rey qui fo contra lo Senyor Rey deposan molts testimonis de certa sciencia que lo dit comte fo en lestol del dit Rey ço es saber en la galea de Marti Anyis quant lo stol del dit Rey desbarata lo nostro e pres les IV galees. Item deposa P. Perdigo que de part del dit comte fo fet manament a un patro castella que tenia Naverso quel amanassen en la dita galea de Marti Anyis on era lo dit comte e axis feu. Item Rodrigo Daricha guasco deposa que lo comte feu manament que tots aquells de la exurma de la galea den Sentmenats fossen tots degolats mas que lo patro qui la havia presa dix que nou volia fer si non havia manament de son Senyor lo Rey. Item deposa Johan Rodrigues que oy lo Rey de Castella qui feu manament que liurassen armes al comte e a un seu macip que pujas en lestol el seguis. Item lo dit Rodrigo Darica deposa que lo comte stant en popa de galea deya al dit Rey qui fo quant les dites IIII galees foren preses Senyor fets degollar tota aquesta exurma car depuys nous feran guerra. Item deposa que viu que quant lo Rey entrava en les-

tol per regonexer e endressar aquell quel comte hi entrava ab ell. Item Laurens Aulet deposa que viu lo comte entrar ab lo dit Rey en la mar per regonexer e endressar les galees con degren partir de Cartaginia. Item Andreu Gomez de Calataju deposa que VII o VIII dies ans de la festa de Sancta Maria de marz aquest testimoni era en Burgos ab lo Rey demunt dit qui fo. E lo Rey don Enrich era sobre Bilforado e oy dir al comte Dosona ab qui ell testimoni daltres affers havia molt parlat que si lo Rey damunt dit li queria dar MD a la geneta que de grat pellegeria ab lo comte de Denia qui sera apartat levors en ça Brivescha. Item Barthumeu Pico mariner deposa que ara con lo dit Rey desemparava la terra viu lo dit comte qui ajudava a traure de la torra del tresor la moneda quel dit Rey sen volia portar e la trametia a la galea de Marti Anyes la qual era en lo riu a lats de la dita torra. Item F. Marti mariner deposa que dimars a XI de maig lo dit Rey qui fo parti de Xibilia et viu quel comte Dosona lo acompanyava e viu que vestia bones cuyrasses quel comte Dosona empra En P. de Luna e vescomte Dylla e Naymerich de Scenteyles e molts daltres dels presoners qui eren en la Dressana que fossen en valença e en ajuda del dit Rey e de sa terra e que aquells responeren queu farien volenters mas que no vendrien contra lo Senyor Rey Darago ne son senyal e que lavors lo dit Rey qui fo feu donar moneda ab ques apparellassen al dit En P. e als altres. Item P. Despi mariner diu que viu que lo comte Dosona per part del dit Rey emprava los cavallers e richs homens e altres

qui aqui eren preses que fossen en valença e en ajuda del dit Rey e de ses terres e que daço fessen segurtat e per tal con Naverso nou havia volgut atorgar lo dit comte lin menessa en hague noves ab ell. Encara diu que viu pagar lo sou als dits cavallers altres e quel dit pagament feya lo dit comte ab lo dit Rey qui fo. Item Jacme Nogera deposa que viu lo dit comte parlar ab Naverso e oynt aquest testimoni lempra que fos en servey e ajuda del dit Rey qui fo e que lo dit Francesch no lin volch atorgar e que hageren noves entre ells e que lo dit comte ne menaça al dit Francesch Daverso.

Item hi ha molts testimonis qui deposen de oyda dir e de fama que lo dit comte consella al dit Rey qui degolas la exurma de les galees e ni ha alcuns qui deposen de oyda dir a aquells castellans qui eren en lo stol del Rey de Castella que lo dit comte feya perseguir la galea del capita cridant al cart al cart e que feu penjar En Sentmenat.

Item hi ha testimonis qui deposen de oyda dir e de fama que lo comte devia fer venir sa muller e los infants en Castella e metre los en poder del dit Rey per tal que lo dit Rey se pogues mils fiar en lo dit comte. E que lo dit Rey apres lo feria gran senyor e li daria gran terra en Castella. E alcuns testimonis que lo faria capita de la guerra e daltres molts quel feria almiray o capita de la armada sua.

E sobre aço son en lo proces letres del comte per les quals appar que ell pessa feya son poder de fer los venir en Castella jatsesia que digues queu fes per ra-

ho del seu reseat. E ha hi una letra sua qui fo feta ara quant lo Rey de Castella era en son despossehiment que trametia a dir que no estegues per res dels mals tractaments que En Bernat de Cabrera havia ab lo Rey de Castella.

En Berenguer Fabre cavaller deposa en XXXVI fulles del primer proces deposa que estant pres a Murvedre oy dir aquells del algutzir quil guardaven e a I del offici del rebost que al Rey de Castella era greu ço que havia oyt de la mort den Bernat de Cabrera.

Item lonrat En Bernat de Serra semblantment a XXXVIII fulles.

Item mestre Berenguer Dalos deposa a CV fulles que un notari qui esta a Seragossa appellat Sanxo Çuera li compta temps ha que havia oyt dir an Bertran de Lir scuder qui solia esser senyor de Guanyalur quen temps quen Bernat de Cabrera fo ab lo Rey de Castella en Sibilia apres que la pau fo feta lo dit Bertran era en Xibilia e viu un vespre quel dit En Bernat de Cabrera stech molt en conseyl ab lo dit Rey de Castella axi que era ja gran hora de nit e isque del conseyl un bisbe e que cridant deya Santa Maria val e ses companyes demanaren li que era ello e ell respos que la mayor trayeio si tractava qui fos feta del comte Julia a ença e que Arago era vendido. Diu encara que mestre Berthomeu de Tresbes fisich qui solia esser de Saragossa sen ana ab sa muller a Bayona e con fo la sa muyler trames una letra a sa mare qui era en Seragossa la qual aquest testimoni legi en la qual feya assaber a la dita mare sua que havia oyt dir an Bayona

que la major traycio se prestava en Arago qui hanc fos perque li plaguera que sa mare sen anas a Bayona e diu que fama era en Arago que per los tractaments den Bernat de Cabrera la terra se havia perdre e ques deya que a Pascha de mayo lo Rey de Castella hauria presa Valencia e a Sent Johan Saragossa.

Item En Bonanat Sentfeliu cavaller deposa a CVII fulles quell vinent de la missatgeria de Granada feu relacio an Bernat de Cabrera e ell demanali que feyen en regne de Valencia e ell testimoni dix que tot hom hi stava desesperat con Terol era levors perdut e vehien tota la terra perdre e no vehien que negun hi acorregues e que per tal con aquest testimoni tenia En Bernat per senyor li volia dir ço que tot hom deya generalment que lo ho feya En Bernat aquest lagui per tal que la terra se perdes e que era un gran traydor. E lo dit Bernat respos lexats los dir e ensutzar les lengues car vos ne los altres nous en devets entremetre car lo Senyor Rey hi ell hi provehirien en tal manera que sera servey et honor sua. E apres ell testimoni suplica al Senyor Rey que plagues trametre a Murvedre homens de caval e de peu car ell havia vist lo loch e era en al stament car per aquell loch sis perdia lo regne se poria perdre. E lo Senyor Rey respos que ver deya e queu posaria en consel e ordonaria quals companyes hi deurien anar e puys diu que parlan an Bernat e ell respos que quant de son conseyl noy iria nengu car Morvedre sil perdien en un dia laltre lo cobrerien. E ell testimoni dix que no farien axi tost car en temps de la unio non deya ell axi que ans deya que

per Murvedre se salvaria es perdria Velencia. E lo dit En Bernat respos que aquell era un temps e aquest es altre e axi que sen anas quel Rey sabia que si havia affer. E apres anassen al Senyor Rey e feuli semblant resposta quen Bernat li havia feta. Item dix que quant lo Senyor Rey se acostas a Murvedre on era lo Rey de Castella e sen anas a la Losa II homens de Murvedre vengren fort exalenats e digeren al Senyor Rey ques acostas tost a Murvedre e ques combates ab lo Rey de Castella car no havia batalla a MD homens a caval que sol los naturals del Senyor Rey qui eren ab ell tant tost que vessen lo pano del Senyor Rey los vensrien et cetera. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

P. Roiç del loch de Tordefumus del regne de Castella deposa a XXIV fulles del segon proces que stant lo Rey a Borriana En B. En R. Alamany anaren a Murvedre e parlaren ab lo Rey de Castella e con se foren anats lo Rey de Castella crida Marti Anyes e dixli aytals paraules o semblants Pel corpo de Dieus numqua tamanya traycio no viu ne oy con ara aqui se dixo. E Marti Anyis respos Senyor perque. E el Rey dix aqui no ha mes de desir. E dix que ell viu e oy e era present en aquestes paraules en lo palau del Rey.

Item lonrat frare P. Munyis maestre de Calatrava diu que apres que fo feta la pau a Murvedre dos castellans li digeren que con lo Rey de Castella fo passat vers Meylen e havia passat Ebre que noy era passat per nen-

guna bona manera ans per al. E dix mes avant que axi en Arago con en Valencia con en Castella es comuna fama que per mals tractaments quen Bernat e lo comte havien ab lo Rey de Castella la terra del Senyor Rey se era perduda es perdia.

Item G. Açor qui deposa a XXXIII fulles diu aço matex que fama es comuna que la dita terra se perdia es era perduda per tractaments quen Bernat e lo comte havien ab lo Rey de Castella.

Item Garcia Lopez de Tosa deposa a XXXVII fulles e diu quel Rey de Navarra li dix quen Bernat pleya que nos avenguessen lo Rey Darago e de Navarra ne lo comte de Trastamara ans dix quey mesclava tota discordia que pogues dients que si no se avenien nes veyen que mils ne vendria la pau del Rey Darago e de Castella e que lo dit En Bernat hague gran pler con se perde Guandia dient que mils ne vendria lo comte de Dinia a la pau affer per cobrar lo loch.

Item Blascho Dauson notari de Ceragossa deposa in efectu que un die quant deyen quel Rey de Castella hi devia venir se tenia conseyl en Calataju e quant fo tengut diu que Sancho de Serenyena scriva del batle general Darago e levors lochtinent seu qui fo en lo dit conseyl con sen leva dix aquest testimoni aytals paraules tot torbat Aquests homens bons han haut ardit quel Rey de Castella fa gran pertret e temen que venga sobre Calataju e han entes per un hom a qui donen creença que havia oyt dir al bisbe de Cihuença qui era molt privat del Rey de Castella quen Bernat de

Cabrera e son fill havien basada la major traycio que hanc fos del comte Julia a ença.

Item Johan Exemenis de Saya deposa a LXIII fulles que ell stant pres en la Dressana de Sibilia en temps quel Senyor Rey era al camps de Terrers e lo Rey de Castella era sobre Fariza que reunantse ab Guter Ferrandis de Pradanos lo qual stava a Terassona ab Gonçalvo Gonçalveç de Lucio que ell testimoni li dix que aqui haurien batayla los dits Reys. E lo dit Guter Ferrandis respos que no hauria que empres era entre lo Rey de Castella e don Bernat que null temps lo Rey Darago no dara batalla al Rey de Castella e que per aço stava lo Rey de Castella tan segur a Feriza.

Lo noble don Enrich comte de Trestamara deposa a LXX fulles quen R. Alamany de Cervello e En Jaume Conesa li havien dit que lo Rey de Navarra haguera preses dos missatgers del Rey de Castella qui eren en Navarra per fer alcuns tractaments ab lo dit Rey e quels haguera liurats al Rey Darago sino quen Bernat de Cabrera ho havia torbat e enten aquest testimoni que si fos fet fora stat comensament de guerra entre lo Rey de Castella e de Navarra empero quen Bernat de Cabrera sen cobria dient queu havia fet per fer altro fet major.

Item lonrat e religios misser P. R. de Muntloch doctor en decrets canonge e ardiacha de Seragossa deposa en LXXV fulles e diu quel abat de Fischam li dix en Navarra en lo loch Dolit que lo Rey de Castella li havia dit quen Bernat de Cabrera ultra los capitols de la pau li havia algunas cosas promeses en secret qui se-

rien a gran profit del dit Rey e que per tal queu cregues li dix lo dit-Rey que sen prengues esment quant En Bernat pendria comiat dell. E lo dit abat feu ho. E lo Rey dixli aytals paraules Don Bernat pregam que lo tracte de la pau que sia ferm e quens atanats so quens haveu promes en secret. E En Bernat resposli per lo cor de Deu Senyor lo secret vos sera attes et complit.

Item lonrat En Johan Exemenis Dorrea deposa en LXXX fulles que quant estaven en debat si passarien a la Losa o no la en lo grau de Morvedre lo dit En Bernat dix que iria veure lo pas si porien passar sens perill ab P. Querello e ab En Johan de França e axis feu e mentre lost los seguia vench un cavaller daquest testimoni appellat Fortuny Aznarès de Falses e P. Garcia procurador daquest testimoni lo qual dix altament denant tot hom al infant En Ferrando qui aqui ere present Senyor gran traycio es aquesta que jo he vist un janet qui aporta letres de don Bernal al Rey de Castella lo qual sen es pessat al dit Rey de Castella denant mi e altres ab les dites letres. E estant en aço lo dit En Bernat ab Pedro Carrello e Johan de França tornaren de vers lo dit pas contrastant del passatge a la fi quen Bernat dix quen passar qui passar na volria quell non pessaria ans ne feria tornar lo Rey e feu lon tornar. Item diu que un frare menor aporta letres an Bernat de Cabrera del Rey de Castella per tractament de pau e que ell ans que lo frare menor fos a Çeragossa be III dies hague aquest testimoni ardit dalcuns amichs seus qui son en les parts de Navar-

ra e de Castella que ultra les letres que duya palasament ne duya de amagades cosides entre dos soles de sabates en ques contenia lo tractament de la mort del infant En Ferrando e del comte de Trestamara e daltres qui eren en nombre de XVII e daltres tractaments qui eren entre lo Rey de Castella e En Bernat de Cabrera.

P. Garcia lo qual deposa a LXXXII fulles diu que quant lo Senyor Rey era a Nuulers ab la sua ost e parti daqui per anar ves la Losa aquest testimoni viu quen Bernat de Cabrera se parti del Senyor Rey e de la companya e trias a un de part e aço fo con lo dit Senyor sen devia tornar vers Nuulers E engir den Bernat hague III o IV homens a caval ab qui En Bernat se reunava e specialment ab un e puys En Bernat partis dels dits homens á caval e tornassen ves lo Rey. En aquell instant vench un clergue conexent daquest deposant e dixli aytals paraules o semblants Sapiats quen Bernat de Cabrera parlava ali ab uns cavallers e en special han triat un e parlant ab aquell jo he vist quel dit En Bernat ha dades unes letres a aquell ab qui parlava atriat e he vist que aquell ab les letres ha tengut lo cami devers la Losa o vers Almanara e he vist que ses mesclat ab les companyes del Rey de Castella e sen es anat ab ells e semblants paraules dix que oy dir en aquell instant a un jove que havia vist lo nom del qual no li recorde.

Item lo noble En P. Ferrandis Dixar deposa a LXXXIV fulles que lo dit Rey de Castella estant sobre lo setge de Calataju que l porter del dit Rey passa per

lo terme Dixar amagadament e fo pres per companya daquest testimoni e forenli trobades alcunes letres axi del Senyor Rey con den Bernat de Cabrera con daltres. E en la letra den Bernat se contenia que li grahia molt con li havia fet saber que la sua terra havia fet jurar per senyor lo senyor infant don Alfonso fill del dit Rey fahent li encara assaber quels seus affers estaven en bon stament e quel comte de Trestamara era en Proença e que nol queria duptar de res e quel dit En Bernat seria tost al dit Rey de Castella.

Item Furtuny Estiares cavaller qui deposa en LXXXV fulles diu que ja en la primera guerra del Rey de Arago e de Castella oy dir a Gonsalvez Dendoxella e P. Alveris Darrada cavallers de Navarra e a Diego Xanchez del Faro cavaller de Castella e a daltres molts que don Bernat de Cabrera havia jurat e promes al Rey de Castella de darli lo regne de Aragon o de ferli subjugar lo Rey e el regne e de darli los millors homens Darago. Item dix que con lo Senyor Rey era a la Losa que alcuns cavallers vengeren aquest deposant qui era aqui e digerenli vejats vets aquell genet qui sen va aquell leva cartes de don Bernat e portales al Rey de Castella e en aço ell testimoni e altres qui ab ell eren guardaren e viren lo genet qui sen anava ves la ost.

Item lonrat don Garcia Sentia deposa en LXXXV fulles in efectu axi con lo noble En P. Francesch Dixar ha fet de sus.

Item En R. de Vilanova deposa en CIII fulles que en lo tractament de la pau quis feu deça noy

cabe negu dels missatges sino En Bernat.

Item En Berenguer Togores deposa a CXXVIII fulles que havia oyt dir a Anrich Auriches adalantat de Murcia que la donchs era ab lo Rey de Castella que En Bernat de Cabrera e altres qui estaven en torn del Rey Darago feyen lo fet de la guerra ab gran traycio e que si no fos per ells e per lurs tractaments que lo Rey de Castella no volia la guerra. Item dix que lo dit Rey de Castella dix aquest testimoni que si lo Rey li tornava lo regne de Murcia axi con sos predecessors lo havien possehit e tengut aquell faria pau perpetual ab lo Rey Darago car ell no havia voluntat de fer guerra al Rey Darago mas aquells qui staven entorn lo Rey Darago li feyen fer la guerra ultra ça voluntat. Item dix que comunament havia oyt dir diverses vegades a tots aquells qui cabien en los affers del Rey de Castella quel Rey de Castella trametia letres an Bernat de Cabrera de sos affers e an Bernat al dit Rey e diu que oy dir a homens de Murcia qui eren presents quant lo Rey ho dix que quant lo Rey de Castella se hague a lavar del Grau de Valencia on tenia son reyal dix lo dit Rey que ara creya que era mort En Bernat de Cabrera con ell no havia sabuda la venguda del Rey Darago.

Item dix que del loch de Murvedre trames aquest testimoni un fil den Johan G. Doriola al Senyor Rey dientli que no tengues les treves que havia fetes car si nos tenien lo Rey de Castella era mort e perdut tan pocha companya havia e tan poch esfors.

Item dix que don P. Massa li havia dit dementre es-

tava pres a Morvedre que sere confessat que havia trames a dir al Senyor Rey de Arago moltes paraules en que stava gran profit de sos affers si o sabia guardar sino gran perill e que si ell james scapava de la preso que si ell sabia perdre lo cors que ell affrontaria de guisa En Bernat de Cabrera ques sabrien publicament per tuyt totes ses obres quals eren per ques perdia el regne.

Item lo noble En Johan Alfonso de Xiricha deposa en CXXXIII fulles que fama publica era en Castella que lo Rey de Castella havia tractaments ab En Bernat de Cabrera e que oy dir aquest testimoni al Rey de Castella quel Rey Darago no podia res fer que ell nou sabes e vehe e oy moltes vegades que con amanaven alcuns homens catius de la terre del Rey Darago al dit Rey de Castella quel Rey lus demanava En Bernat de Cabrera que feya ne si era sans o si era ab lo Rey Darago. E dix que vehe en Murvedre I dia quen Marti Lopez tenia una letra que dix que era venguda den Bernat de Cabrera al Rey de Castella la qual mons tra aquest testimoni qui conech be en lo sobrescrit qui era scrita de ma den Bernat et axi ho dix Marti Lopez mas no sap que si contenia. Dix encara que con lo vescomte Diyla fo pres a Magalo quen Bernat vench a Remolines que es vora del riu de Ebre e aqui vengueren homens a caval del reyal del Rey de Castella e que foren cridats per part den Bernat e que per aquells lo dit Bernat trames una letra al Rey de Castella la qual hague lo Rey car axi diu que loy digeren aquells de la geneta del dit Rey als quals En Bernat havia dada

la dita letra. E aço matex li dix un scuder seu castella qui era ab ells e diu que oy dir comunament entre aquells de la casa e del reyal del Rey de Castella que los tractaments qui eren entre En Bernat lo Rey eren que detengues lo Rey Darago que no acorregues a sos lochs e que destolgues que batalla nos pogues fer entre ells amdos e dix que sab que en lo tractament de la pau En Bernat de Cabrera parla tot sols en una cambra a Murvedre ab lo Rey de Castella e que quant digeren al dit Rey quen Bernat era mort que feu molt mala cara e quen feu appares que li era fort greu e dix moltes vegades que en mala ora fos del seu morir.

Item En Vidal de Vilanova cavaller qui deposa a CXXXV fulles diu quell fo trames per lo Senyor Rey per missatger en Castella e la fo li mostrada de manament del Rey de Castella per Matheu Ferrandis son secretari una letra quen Bernat de Cabrera li havia tramesa en la qual havia tres capitols e entre altres I que contenia que sobre lo fet quel dit Rey de Castella e lo dit Bernat sabien serie lo dit Bernat ab lo Rey de Castella dins breus dies e que sobre aquell fet se faria ço que lo dit Rey de Castella manaria e ordenaria de la qual cosa ell testimoni hac gran suspita duptant se que entre ells no hagues quals que mals tractaments e aço fo I poch abans que tornas la guerra apres que la pau fo fermada a deça.

Item don P. Eximenis de Lomberio qui deposa a CXXXVIII diu que quant En Bernat e son fill feren la missatgeria en Castella ques dix publicament en Cas-

tella quen Bernat et lo comte se eren fets vassals del Rey de Castella e aço sab per tal con En P. de Xiricha ab qui aquest deposant era continuament ne hague letres de Castella. Item diu que quant En Bernat e lo comte de Denia foren a Murvedre per la pau En Bernat tot sol perla una gran stona ab lo Rey de Castella e con parti lur parlar dix lo Rey de Castella en presencia de molts don Bernat eus ben guardat vostre fill et lo dit Bernat dix hoc senyor e jo fiu en Deu que vos mandarets bon comte el guardarets be. E diu que fama es publica en Castella quen Bernat de Cabrera tolia que per res los Reys nos combatessen e que feya tant trigar a venir lo Senyor Rey Darago a defendre ses fronteres que los lochs se perdien per tal con no havien ajuda e aço deya comunament tot hom.

Item hi es la letra que mossen Francesch de Perellos trames a la Senyora Reyna es a CLIII fulles.

Item Ahim Coffen juheu de Castella deposa a CLXV fulles que oy dir a molts qui venien del estol del Rey de Castella que lo Rey de Arago e de Castella hagren hauda batayla si En Bernat de Cabrera ab sos tractaments nou hagues vedat quiu havia fet per amor del Rey de Castella. E axi deyen los sotsmeses del Rey de Castella que beneyt fos en Bernat de Cabrera quiu havia cessat e dix queu havia fet En Bernat no per honor o profit del Rey Darago mas de Castella per tal con aquell Rey havia perduda la major partida dels cavals de la host et no era be apparellat per combatre ab lo Rey Darago. E aquest testimoni deposa apres en CLXVII fulles que en lo tractament de la pau de Mur-

vedre vengueren En Bernat de Cabrera En R. Alamany ab II galees devant Morvedre e Marti Anyis entra en la galea on ells eren e parla ab aquells e puys tornassen al Rey de Castella e que lo Rey de Castella se alegra molt daquelles coses que li dix Marti Anyis e que apres sendema los dits En Bernat de Cabrera En R. Alamany exiren de les galees e vengren al Rey de Castella e ab aquell parlaren molt e daço lo Rey de Castella se alegra molt e aço per tal con en la ost del Rey de Castella havia gran malaltia e que havia perdut gran part dels cavals segons que aquestes coses dix que havia oydes dir a II scuders de Marti Anyes. Dix apres que encontinent quel infant En Ferrando fo mort quen Bernat de Cabrera ab ses letres o notifica al Rey de Castella segons que aço dix queu havia oyt dir a alcuns homens de Requena.

Item Marti Valaç Senyor de Goys cavaller de Portagal deposa a CLXVIII fulles que viu En Bernat de Cabrera En R. Alamany en la riba de la mar de Murvedre parlants ab lo mestre de Santyago de Castella e ab lo prior de Sent Johan e Marti Anyes e diu que hoy dir al mestre de Santyago del regne de Portagal cosi daquest testimoni aytals paraules o semblants en acabament Tio toto lo mondo es pleno de trahicions e de maldades quel traidor don Bernat de Cabrera tiene vendido su Rey y su regno e per cobrar su fillo faria tota maldat et a un mas que la ciutat de Valencia se perde per conscllo suyo e juga muy bien a nos que nos iremos e mas ayna e mas en salvo. E aquestes paraules diu que li foren dites en la tenda la qual tenia

en lo reyal del Rey de Castella en la orta de Murvedre e diu que oy anant caminant ab lo Rey de Castella partent de Murvedre e anant a Raquena quant foren dedes les treues que lo Rey de Castella dix a be CL presoners que tenia del Rey Darago que li suplicaren ques desliuras Ha fijos de putas dentro pochs dies jo dare les tornayes de les bodes al seroso embriago de vuestro Rey que se cuya agora que casa ab sa fiya. Dix encara que oy dir a molts de palau e de conseyl del dit Rey que missatges de Valencia eren venguts III o IV vegades al Senyor Rey Darago per demanar ajuda e quen Bernat de Cabrera los ne havia fets tornar sens resposta e que havia vedat que no haguessen ajuda.

E diu que a Morvedre era oppinio daquest testimoni e dels altres de la ost del Rey de Castella que si lo Rey Darago hagues batayat ab lo Rey de Castella aqui que havien por que negu del Rey de Castella ne pogues scapar per tal con de be VI mil homens a caval que havia lo Rey de Castella envides ni havia CCCC quis poguessen combatre per los quals qui eren fort magres e destrouhits per tal con no menjaven civada e diu que moltes vegades hague en la dita ost gran fretura e que al dit mestre de Santyago de Portagal un dia costaren VII pans C morabatins e que En Bernat En R. Alamany o podien be saber e tot hom qui entras en la host si diligencia ne hagues.

Item En Francesch Sent Climent de Leyda deposa a CLXXXI fulles que un castella lo qual anava per missatgeria al Senyor Rey quant lo Rey de Castella tenia assetiat Calataju dix a un altre castella conexent del

dit Francesch Sent Climent lo qual era ab la comtessa de Trestamara en Barchinona lo qual lo dit Francesch havia pregat que parlas ab ell e sabes son enteniment maravellantse aquest testimoni que Calataju fos assetjat e que missatger vengues al Senyor Rey per la pau aytals paraules o semblants parlant de la suà venguda en aquell cas que no hages dupte que ell anava sobre cosa certa e quel Rey de Castella venia fort acordat a la pau e que ell portava letra an Bérnat de Cabrera del Rey de Castella e encara quel dit Rey dix al missatger que con fos ab En Bernat de Cabrera quel abressas detras e que li diges En Bernat molt vos saluda lo vostro amich lo Rey de Castella e pregueus queus membre dell.

Item Andreu Gomis habitador de Calataju qui deposa a CXCV folles diu que quant lo Rey de Castella ab son poder fo a Borriana e sen venia a la Losa que la nuyt ora de primer son ans quel Senyor Rey vengues a la Losa viu venir En R. Alamany de Cerveylo molt secretament cavalcant en I mul e acompenyavel Gomez Garcia de Foyos alcayt de Sibilia e entra lo dit R. al dit Rey en la casa que fo den Jacme Blanch de Murvedre e estech en la cambra del dit Rey on solament eran Marti Anyes Matheu Ferrandez e lo mestre de Santyago e Martin Lopez be anadura de II leugues e puys tornassen lo dit R. Alamany ab lo dit Gomez Garcia e hoy dir lavors aquest testimoni a Marti Garcia camarer del Rey de Castella quel dit Rey se pagava molt den R. Alamany e li havia dada molta bella joya. Item diu que apres quen Bernat de Cabrera fo mort el mes-

tre de Sentyago de Castella del qual aquest testimoni era molt privat un dia stant en Calataju en sa posada dix aquest testimoni aytals paraules o semblants Andreu saps noves e aquest testimoni dix Senyor no Sapias dix ell quen Bernat de Cabrera es mort quel han fet matar la Reyna Darago e lo Duch. E aquest testimoni respos ja mal segle hage ell que molt mal nos feya. E lo dit mestre dix callats en ora mala que siu deyts pesara al Rey. E a cap destona lo dit mestre crida aquest testimoni altra vegada ab les lagrames als uyls e dix aytals paraules Qui nos ha descuberts esta puridat que jo vos prometo en buena fe Andrez Comis que en Sivilla estuviemos ell dizendo lo del dito Bernat e jo e Marti Yanyes quando don Bernat fue alla per al feyto de la ajuda quel Rey Darago fesia contra los mores a assi era don Bernat de mi Senyor el Rey como jo que quando vino el Rey Darago a la Losa que nos estavemos a Morvedre como sabedes que fuyendo hovyeramos sallido dalli a la media noche sino fuere por ell.

Item Ferrando Martinez scuder castellano qui fo alcayt de Mores deposa a CXCVII fulles que quant lo Rey de Castella era a Morvedre e lo Senyor Rey vench tro a la Losa I die ell testimoni cavalcant en les anques de la mula que cavalcava lo mestre de Santyago e don Bernat de Cabrera cavalcava ab lo dit mestre e eren costa les tendes del Rey qui fo e viu que parlaren abdos e daço que parlaren oy aquest testimoni aço que dix lo dit Bernat al dit mestre a mester que tot se faça ço quel Rey querra a sa honor.

Item Enyeguo Navarra de Calataju deposa en CXCVIII folles que quant lo Senyor Rey vench a la Losa per pellejar ab lo Rey de Castella que lo Rey de Castella no havia D de caval qui fossen de pelleya e que tots quants hi eren se tenien per perduts e que haguereu desemperat Murvedre e sen foren fuyts si lo Senyor Rey fos vengut tro Almanara e que era fama entre ells quen Bernat de Cabrera ab sos tractaments los havia desliurat daquells perills e que quant lo veyen venir per lo tractament quen havien gran pler. Item dix que quant En Bernat de Cabrera fo mort oy dir al mestre de Sentyago en Calataju Dich vos per bona fe que lo mellor servidor era quel Rey de Castella havia en aquest temps dient ho del dit En Bernat. E viu aquest testimoni que lo mestre e tots los majors homens havien gran pesar de la dita mort e que viu moltes veus que quant al dit mestre ne a Marti Lopez de la cambra ne als altres majors del Rey de Castella deyen noves quel dit En Bernat era sa e que era acostat al Senyor Rey axi con solia quells ne havien gran pler segons per ença en demanaven molt soven.

—

In nomine Domini. Pateat universis presentis seriem inspecturis. Quod die veneris qua computebatur X die decembris anno a nativitate Domini MCCC sexagesimo primo circa horam terciarum ipsius diei venerabi-

lis Petrus ça Costa consiliarius domini Regis ac ejus bajulus et procurator fiscalis Catalonie generalis existens in presentia illustrissimi principis et domini domini Petri Dei gratia Regis Aragonum Valentie Majorice Sardinie et Corsice comitisque Barchinone Rossilionis et Ceritanie et sui honorabilis et prudentis consilii presente ibidem nobili viro Bernardo de Capraria milite qui jam citatus ad instanciam dicti procuratoris fiscalis fuerat per Petrum de Podio portarium dicti domini Regis in scriptis obtulit contra dictum nobilem quendam querimoniam quam legi ibidem requisivit et fecit per me Bertrandum de Pinos scriptorem prefati domini Regis ac ejus auctoritate notarium publicum per totam terram et dominationem suam presentibus testibus egregio viro Alfonso comite Rippacurcie et de Denia nobilibus Olfo de Proxida camerlengo Stephano de Aragonia et venerabilibus Petro Jordani Durries majordomo et Raimundo de Villanova alguatzirio militibus et consiliariis prefati domini Regis tenoris subsequentis.

Conqueritur Petrus ça Costa bajulus et procurator fiscalis Catalonie generalis de nobili viro Bernardo de Capraria milite quod det et restituat domino Regi vicecomitatum de Basso et cuncta alia que per dictum dominum Regem habet et que pro ipso in feudum tenet quem imperpetuum perdere debet. Ex eo quia licet idem nobilis inde per literas regias monitus eidem domino fallivit de juvamine quod facere sibi potuit

contra gentes extraneas quas idem dominus Rex audivit anno presenti contra se venire ad debellandum et quod per terram Rossilionis entrando terram Catalonie invaserunt in tali et tanta multitudine quod sucursus tocius Principatus Catalonie eidem necessarius videbatur. Et firmavit idem procurator fiscalis super predictis per decem aureis cum augmento.

Qua siquidem querimonia oblata et ut predicitur lecta idem nobilis petiit de eadem transumptum et acordium super ea sibi dari et concedi.

Que fuerunt sibi concessa per dictum dominum Regem et hora vesperorum ejusdem diei ad comparendum coram eo et dicto suo honorabili et prudenti consilio ad respondendum eidem querimonia assignata.

In qua hora vesperorum superius assignata coram prefato domino Rege constituto personaliter in camera alba superiori sui palatii civitatis Barchinone et suo honorabili consilio comparuit dictus venerabilis Petrus ça Costa bajulus et procurator fiscalis Cathalonie ex una parte.

Comparuit etiam dictus nobilis Bernardus de Capraria miles ex parte altera qui obtulit quandam cedulam papiream continentie subsequentis.

Senyor parlan ab reverencia de la vostra altea jo no so tengut a les coses de les quals lo vostre fiscal posa clam contra mi per ço cor en lo temps que la convocacio del dit usatge se feu e per tot lo temps que les gents estranyes estigueren dins lo vostre Principat de Cathalunya jo era malalt de tan gran malaltia que personalment en los dits afers nous pogra servir o socorrer segons la forma del dit usatge. Empero Senyor cobeyant servir a vos me fiu portar en andes e fuy a II legues pres de vos. E per ço encara con levors entenia e alscuns doctors e savis amichs me donaven entenen que per virtut del dit usatge jo nous era tengut de socorrer per ço con vos Senyor no haviets oyt que Rey o princep vengues contra vos per combatres mas gents estranyes sens Rey e sens princep en lo qual cas no parla ne provehex expressament lusatge de Barchinona qui comensa princeps namque per virtut del qual vos faes la dita convocacio. E axi Senyor parlan ab la reverencia que desus nom dona vigares que jo haja fallit en lo socors o ajuda de lo qual en lo dit clam se fa mencio e per be Senyor ques trobas que jo hi hagues fallit aço sesdevendrie no scientment ne per menys preu mes cor segons consell que de grans e scients persones ne havia haut entenia quel dit usatge no havia loch en lo dit cas. Perque Senyor homilment vos supplich que ans que en res per raho del dit clam enantets contra mi vullats declarar si lo dit usatge ha loch en lo dit cas cor entench Senyor que aquesta de-

claracio sia expedient e necessaria entre les altres coses per ço con lo dit cas no es clarament compres en lo dit usatge. E per ço que jo e los altres vos serviscam ab millor e pus clar cor en lo dit cas con declarat sia e per ço encara majorment con lo braç dels barons e dels cavallers en la cort que ara havets tenguda en la ciutat de Barchinona daquestes coses vos ha supplicat. E vos Senyor a lur supplicacio responent digues que tota hora que clam o supplicacio sobre aço fos dat per lo dit braç o per alcu daquell braç vos sobre aquella supplicacio fariets ço qui fahedor fos per justicia. E encara mes digues que si justes rahons vos eren proposades que per la dita declaracio fer se degues que erets apperellats de fer aquella segons la forma contenguda en les constitucions de Cathalunya daço parlants e en cas Senyor que declaras lo dit usatge haver loch vos supplich que misericordiosament vos hajats vers mi relexanme lo dit clam e les coses en aquell demanades per ço con bonament no poria esser dit ni scientment ni per menys preu haver fallit a vos Senyor en lo dit socors mas ignorantment e per rahons provables segons que desus es dit.

De qua cedula dictus procurator fiscalis petiit copiam sibi dari que sibi concessa fuit.

Et dictus dominus Rex volens super premissis deliberare diem crastinam post missam ad audiendum

suam deliberationem dictis partibus assignavit.

Quibus die et hora comparuerunt coram dicto domino Rege et ejus honorabili et prudenti consilio in aulea videlicet in qua tenetur consilium dictus venerabilis Petrus ça Costa procurator fiscalis qui supra ex parte una et dictus nobilis Bernardus de Capraria ex altera.

Et confestim dictus dominus Rex habita deliberatione cum suo honorabili et prudentissimo consilio dixit quod attentis causis propositis in supplicatione per dictum nobilem Bernardum de Capraria super hoc ut premittitur oblatis et aliis etiam attendendis placebat sibi quod juxta formam constitucionum Cathalonie super hoc editarum fieret declaratio seu interpretatio per partem dicti nobilis supplicata.

Ob quod juxta formam constitucionum super hoc editarum pro dicta declaratione seu interpretatione fienda presentibus dictis partibus fuerunt electi quatuor prelati videlizet reverendus P. Archiepiscopus Terracone et venerabilis Romeus episcopus Ilerdensis frater Guillermus Sanctarum Crucium et R. Sancte Cecilie abbates et quatuor richihomines videlicet incliti infans Raymundus Berengarii Impuriarum comes infans Ferdinandus Marchio Dertuse et nobilis P. Galce-

randi de Pinos et R. Arnaldi de Bellera et quatuor etiam milites videlizet Bernardus de Camporrellis Berengarius de Ulmis Ombertus de Fonollario et Raymundus Arnaldi ça Cirera. Et etiam quatuor cives videlicet Jacobus Cavallarii R. de Plano cives Barchinone Petrus de Muntanyana civis Ilerde et Bernardus Strucii civis Gerunde et etiam jurisperiti subscripti videlicet Bernardus de Ulzinellis thesaurarius legum doctor Jacobus de Faro cancellarius domini Ducis ejusdem domini Regis primogeniti Geraldus de Palaciolo promotor negotiorum et Berengarius de Pratis auditor curie ejusdem domini Regis consiliarii Petrus ça Rovira et Petrus Terreni legum doctores.

Quibus peractis dictus dominus Rex volens super predictis dictas partes audire coram se et prelatis richis hominibus militibus civibus et jurisperitis superius nominatis horam vesperorum ejusdem diei ad comparendum coram eo et personis nominatis superius et ad dicendum et allegandum quicquid dicere et allegare voluerint super predictis dictis partibus assignavit.

Et nichilominus idem dominus Rex mandavit personas superius nominatas ratione predicta dicta hora in dicto suo palacio congregari quod mandatum factum fuit personis predictis cuique ipsarum singulariter per. . . . . portarium dicti domini Regis ut ip-

semet portarius retulit mihi dicto notario.

Qua hora vesperorum dicte diei sabbati coram dicto domino Rege in dicta aula sua majori constituto congregatis et assistentibus sibi prelatis richis hominibus militibus civibus et jurisperitis superius nominatis comparuerunt dicte partes videlicet dictus venerabilis Petrus ça Costa procurator fiscalis ex una parte et dictus nobilis Bernardus de Capraria ex parte altera.

Et statim in presencia dicti domini Regis et prelatorum richorum hominum militum civium et jurisperitorum superius nominatorum dictus venerabilis Petrus ça Costa procurator fiscalis obtulit que secuntur.

Senyor a mostrar que la interpretacio se deu fer quel usatge princeps namque haje loch en lo cas del qual es la present questio o dupte apar per ço ques seguex.

Ço es que la intencio daquell qui feu lo dit usatge e la raho per ques feu es que la terra de Catalunya fos defesa e lo princep daquella terra no pogues pendra gran minua o desonor. On con aquesta rahon sia axi ben en les gents estranyes que en gran multitut o ab gran poder venen contra lo princep de Cathalunya axi

con si Rey o princep hi venia seguex se quel usatge e la provisio daqueli hajen loch en lo dit cas. E aço manifestament apar pér la fi del dit usatge Princeps namque on se diu que algun a tan gran necessitat no deu fallir a son princep la qual necessitat era en lo cas damunt dit lo qual enguany ses esdevengut segons que aço es manifest e notori a vos Senyor e a totes les gents de Cathalunya.

Per que Senyor supplich vos humilment que la dita interpretacio fahen declarets lo dit usatge en lo dit cas haver loch.

Quibus oblatis idem nobilis Bernardus de Capraria obtulit similiter que secuntur.

Senyor les rahons que mi Bernat de Cabrera han mogut a entendre e aquells qui a mi han consellat a consellar quel usatge princeps namque no hagues loch en lo cas de que es la questio son aquestes entre les altres quis seguexen.

Primerament cor jatsia quel usatge princeps namque provehesca en cas quel princep de Catalunya oya algun Rey o princep contra si venir per combatres res empero no provehex en cas que oya gents estranyes

sens Rey o princep contra si venir. E axi con lo dit usatge sia special nos deu altre cas sino a aquell en que parla extendre. Ne contrasta si per algun es dit que aquest nom de princep es general comprenent no solament Rey o princep havent regne o principat de dignitat ans encara tot hom qui sia cap o capita de companyes o superioritat de offici haja car aço senten segons larga significacio daquest nom princep havent principat per dignitat segons lo qual vulgar e comun us de parlar los usatges sentenen e son acustumats dentendre.

Item que la rahon la qual es en Rey o princep vinents contra lo princep de Catalunya per combatres no es ni esser pot en companyes estranyes en les quals no sia algun qui regne o principat de dignitat no haja cor pus perillosa cosa e pus versemblant de tembre e si algun princep qui gran regne o principat de terra haja ve contrel princep de Catalunya per combatres que no si algunes companyes qui regne o principat de terra no hajen venien contra ell cor no es versemblant que aquelles axi puxen haver viandes ne altres apparellaments de combatre con aquells qui de lur terra propia les poden haver.

Perque Senyor humilment vos supplich que la dita declaracio o interpretacio per ço que jo enten e segons que dessus es dit fassats ensemps ab los prelats richs homens cavallers ciutadans e savis per nos sobre les

dites coses deputats con axim dona viyares que per justicia fer se dege.

Et premissis omnibus peractis dominus Rex volens super predicta declaratione seu interpretacione fienda deliberare cum prelatis richis hominibus militibus civibus ac jurisperitis supradictis ad audiendum suam deliberationem dictis partibus et etiam ad publicandum declarationem seu interpretationem petitam diem martis proxime sequentem in terciis assignavit.

In nomine Domini Amen. Congruit bono et gravi principi ut paccatam et quietam teneat terram suam quod non dificile obtinebit si ommissis rigoribus in regendo sibi subditos vias mites affectat ut plurimum et assumat. Et inter se et suos subditos jurgiorum materiam que rancorem et discordiam parit evitet peremptiter et evellat. Et ab eisdem subditis animorum idemtitatem quem amorem et concordiam nutrit cupiat pariter et acquirat. Sic enim peragendo gentium corda habebit et principatum suum augendo in pace et quiete tenebit et sibi adversantes cum ei nocere voluerint superabit.

Hinc est quod cum occasione querimonie coram nobis Petro Dei gratia Rege Aragonum Valencie Majorice Sardinie et Corsice comiteque Barchinone Rossilio-

nis et Ceritanie per fidelem consiliarium nostrum Petrum ça Costa bajulum et procuratorem fiscalem Cathalonie generalem contra nob lem Bernardum de Capraria oblate concludentis ad hoc quod idem nobilis daret nobis et restitueret vicecomitatum de Basso et cuncta alia que per nos habet et pro nobis in feudum tenet quem perdere debet ex eo quia licet idem nobilis per litteras regias inde monitus fallivit de juvamine quod nobis facere potuit contra gentes extraneas quas audivimus anno presenti contra nos venire ad debellandum. Et que per terram Rossilionis intrando terram nostram invaserunt et tali et tanta multitudine quod succursus tocius Cathalonie necessarius nobis videbatur. Et occasione etiam responsionis per dictum nobilem post dictam querimoniam facte continentis inter cetera se ad contenta in dicta querimonia fore minime obligatum. Tum quia tempore convocationis vigore dicti usatici facte et quamdiu etiam dicte gentes extranee in Cathalonia extiterunt idem nobilis fuit tali et tam gravi infirmitate delectus quod succursum facere nequivit quem dictus usaticus exigebat. Tum quia cupiendo nobis ultra posse servire in andis fecit se defferri ad duas leucas prope civitatem Gerunde in qua nos cum magno exercitu tunc eramus. Tum etiam quia ipse nobilis intendebat et per viros prudentes et antiquos fuerat sibi datum intelligi dictum usaticum in dicto casu in quo dicte gentes extranee sine Rege vel principe veniebant sibi locum minime vendicare.

Dubium inter dictas partes exortum fuisset an etiam in casu quo princeps Catalonie audiret gentes extraneas in quibuslicet capitaneum vel caput familie haberent Rex vel princeps non essent contra se venire ad debellandum locum haberet dictus usaticus princeps namque.

Dicto procuratore fiscali allegante locum habere ex eo quia eadem r. . . . , . . . in gentibus extraneis in magna multitudine sine rege et principe contra principem Cathalonie ad debellandum sint cum Rege vel principe venientibus et ita per unas gentes sicuti per alias princeps Cathalonie est et dici potest positus in necessitate et tanta quod nullus ei debet fallere de succursu.

Dicto autem nobili in contrarium allegante et dicente quod cum verba dicti usatici dictum casum non comprehendant expresse non est ipse usaticus cum sit penalis absque interpretatione cum solemnitate debita fienda ultra suos terminos extendendus et etiam quia non est eadem ratio in uno casu sicuti in alio cum verisimilibus timeri debeat Rex vel princeps suum latum Regnum vel principatum habens qui gentes naturales habet et terram unde victualia et suos apparatus habere potest quam gentes diversarum nacionum

dominum naturalem secum non ducentes que terram propriam non haberent unde victualia aut apparatus habere possent vel se in ea yemali presertim tempore sustinere.

Et ob hoc pro parte dicti nobilis fuisset nobis humiliter supplicatum ut super hoc declarationem seu interpretacionem juxta formam in constitucionibus Cathalonie de hoc loquentibus contentam facere dignaremur quam idem nobilis fore expedientem et necessariam allegavit ex eo quia non intendebat dictum casum in dicto usatico debere comprehendi ex hiis que per ipsum fuerunt superius allegata. Et ex eo quia casu quo declaratum esset dictum usaticum locum habere nobis meliori et clariori corde succurrerent barones milites et alii intra principatum Cathalonie populati. Et ex eo etiam quia in curia quam pridem Barchinone celebravimus exposito nobis pro parte brachii baronum et militum quod intendebat fore expediens dictam fieri declarationem obtulimus nos paratos quod dicto clamo vel supplicatione per dictum brachium vel aliquem ex eo super prejuditio quod occasione dicte convocationis pretenderet sibi factum eis vel ei inde justitiam redderemus et plus etiam nos obtulimus quod in casu quo rationes juste coram nobis exponerentur ex quibus dictam declarationem facere deberemus parati eramus eandem facere juxta formam in constitutionibus Cathalonie comprehensam.

Nos tandem cum doctoribus et sapientibus nostre curie et toto etiam nostro consilio super predictis habita deliberatione solerti et eandem deliberationem dictis partibus publicando diximus et equm reputavimus eligentes in hoc viam mansuetudinis potius quam rigoris attentis rationibus per partem dicti nobilis super hoc allegatis et aliis etiam attendendis nobis placere quod fieret declaratio seu interpretatio supradicta ob quod juxta formam constitutionum Cathalonie super hiis editarum pro dicta declaratione seu iuterpretatione fienda fuerunt electi et dictis partibus publicati quatuor prelati videlicet reverendus Petrus archiepiscopus Terrachone et venerabiles Romeus episcopus Ilerdensis frater Guillermus Sanctarum Crucum et frater Petrus Sancte Cecilie abbates et quatuor richihomines videlicet incliti infans Raymundus Berengarii Impuriarum comes infans Ferdinandus Marchio Dertuse et nobiles Petrus Galcerandi de Pinosio et Raimundus Arnaldi de Bellaria et quatuor etiam milites videlicet Bernardus de Camporrellis Berengarius de Ulmis Umbertus de Fonollario et Raimundus Arnaldi de Ciraria et quatuor etiam cives videlicet Jacobus Cavallarii Petrus de Muntanyan Raymundus de Plano et Bernardus Asturcii. Nec non etiam jurisperiti sequentes videlicet Bernardus de Ulzinellis legum doctor thesaurarius Jacobus de Faro incliti et magnifici infantis Johannis primogeniti nostri cancellarius Geraldus de Palaciolo promotor negociorum curie nostre in legibus licencia-

tus Berengarius de Prato nostre curie auditor consiliarii nostri ac Petrus ça Rovira et Petrus Terreni legum doctoris.

Electis igitur personis superius nominatis ac eisdem in nostri presencia et palacio nostro civitatis Barchinone congregatis et nobis assistentibus in predictis et ad plenum auditis dictis partibus super eis habitoque etiam per nos et dictos nobis assistentes super predicta declaratione seu interpretacione digesto consilio et maturo et deliberatione plenaria super istis. Finaliter cum predictis nobis assistentibus tractavimus et deliberavimus qualiter et per quantum modum fieret interpretatio sepedicta et sic eam dictari et in scriptis redigi et redactam in presentia nostra et dictarum personarum nobis in hiis assistencium ex scripti recitatione legi fecimus et etiam recitari quam tunc bonam rationabilem et equam omnes reputavimus et eidem nostrum perebimus assensum. Ad perfectionem denique dicte interpretationis invocato Christi nomine venientes cum predictis prelatis baronibus militibus civibus et jurisperitis superius nominatis et de consilio et assensu eorundem declarationem sen interpretationem fecimus eamque in nostro magno consilio seu consistorio mandamus sub forma que suprascribitur et infra sequitur recitari.

Attentis verbis et mente dicti usatici Princeps nam-

que declaramus ac declarando interpretamur ipsum usaticum Princeps namque locum habere etiam in casu quo Princeps Cathalonie audierit gentes extraneas in quibus licet capitaneum vel caput familie haberent Rex vel Princeps non fuerit contra se venire ad debellandum in tali videlicet posse et multitudine quod sucursus totius principatus Cathalonie necessarius eidem principi videatur.

Mandamus itaque dicto inclito ac magnifico infanti Johanni primogenito nostro nec non gubernatoribus generalibus eorumque vices gerentibus in Cathalonia vicariis bajulis et cunctis aliis ofitialibus et subditis nostris presentibus et futuris quod interpretationem et declarationem prèdictam firmam habeant et observent et faciant a cunctis inviolabiliter observari et contra eam vel contenta in ea non veniant nec aliquem contravenire permitant aliqua ratione.

Que omnia supradicta ut superius sunt expressa et largius declarata fuerunt acta lecta recitata declarata interpretata et publicata ad mandatum dicti domini Regis et de voluntate omnium premissorum prelatorum richorum hominum militum et peritorum in hiis dicto domino Regi assistentium et in presentia eorundem per me scriptorem et notariam subinsertum in civitate Barchinone in palacio regali dicti domini Regis in aula videlicet veteri ejusdem die martis in tertiis qua

computabatur quintadecima die decembris anno a nativitate Domini millesimo trecentessimo sexagesimo primo. Presentibus pro testibus venerabili in Christo patre Guillermo Barchinonense episcopo Arnaldo de Busquetis decretorum doctore Raimundo Romei canonicis Barchinone et nobilibus viris Olfo de Proxida camerlengo Artaldo de Fossibus Stephano de Aregonia consiliariis prefati domini Regis ac Berengario de Pino Francisco de Fontecuberta militibus Ermengaldo Martini de Perpiniano Berengario de Menna de Çervaria Petro de Angularia de Montealbo Guillermo de Campis de Minorissa et Raymundo de Percapa de Tarrega et pluribus aliis in multitudine affluenti.

Signum ✠ Petri Dei gratia Regis Aragonum etc. Qui predicta omnia et singula tanquam de nostris mandato et assensu ac expressa voluntate et consensu omnium premissorum nobis facta declarata et interpretata et in hiis assistencium ex nostri liberalitate certificati ad plenum de omnibus supradictis laudamus approbamus ratifficamus et confirmamus eaque concedimus et juramus huicque publico instrumento sigillum magestatis nostre jussimus apponendum.

Sig ✠ num Petri Terrachonensis archiepiscopi. Sig ✠ num Romei Ilerdensis episcopi. Sig ✠ num Guillermi Sanctarum Crucum abbatis. Sig ✠ num Petri Sancte Sicilie abbatis prelatorum. Sig ✠ num Infantis Raimundi Berengarii comitis Impuriarum. Sig ✠ num Infantis Ferdinandi marchionis Dertuse. Sig ✠ num Petri Galcerandi de Pinos. Sig ✠ num Raimundi Arnaldi de Bellaria richorum hominum. Sig ✠ num Bernardi de Cam-

porrellis. Sig✠num Berengarii de Ulmis. Sig✠num Omberti de Fonollario. Sig✠num Raimundi Arnaldi ça Cirera militum. Sig✠num Jacobi Cavallarii. Sig✠ num Raimundi de Plano. Sig✠num Petri de Muntanyana. Sig✠num Bernardi Strucci civium. Sig✠num Bernardi de Ulzinellis legum doctoris thesaurarii. Sig-✠num Jacobi de Faro incliti ac magnifici infantis Johannis primogeniti dicti domini Regis ducis Gerunde et comitis Cervarie cancellarii. Sig✠num Geraldi de Palaciolo licenciati in legibus promotoris negotiorum curie dicti domini Regis. Sig✠num Berengarii de Prato auditores consiliariorum prefati domini Regis. Sig-✠num Petri ça Ruvira. Sig✠num Petri Terreni legum doctoris plurium omnium. Qui predicta omnia et singula tanquam de nostris assensu et voluntate facta pronunciata declarata et interpretata laudamus approbamus firmamus concedimus et juramus.

Nos Petrus etc. Regalis benivolentie proprium et humanitatis opus pulcrum hoc esse judicamus ut omni tempore subditorum comoda tam investigare quam eis mederi procuremus utquod aliquando errantibus et ad penitentiam postea venientibus linimentum misericordie demostremus. Et quamquam nostre dextere largitas omnibus quos nostre ditionis regie imperinm plurimumque debeat esse comunis circa illos tantum extenditur quadam clementie specialite libentior qui ubi culpa clara non est culpam metuentes corde humili veniam a nobis postulant de comissis.

Hinc est quod recitata nudius in nostro magno consilio seu consistorio interpretatione per nos cum reverendo et venerabilibus in Christo patribus Petro Terraconense archiepiscopo Romeo Ilerdensi episcopo ffratre Guillermo Sanctarum Crucum et ffratre Petro Sancte Sicilie abbatibus et prelatis. Et inclitis et nobilibus Infante R. Berengárii Impuriarum comite patruo infante Ferdinando marchione Dertuse et domino de Albarrazino fratribus nostris carissimis Petro Galcerandi de Pinos et R. Arnaldi de Bellariá in richos homines ac dilectos B. de Camporrells Berengario de Ulmis Raimundo Arnaldi ça Cicera et Omberto de Fonollario in milites ac etiam fidelibus Jacobo Cavallarii Petro de Muntanyana Raimundo de Plano et B. Strucci in cives et sex jurisperitis in ipsa nominatis interpretatione per nos electis et assumptis et de consilio et assensu ipsorum omnium facta ad tollendum dubium in quadam causa que inter nostrum procuratorem fiscalem ex parte una et nobilem et dilectum consiliarium nostrum Bernardum de Capraria militem ex altera ratione in processu ipsius cause contenta dicebatur exortum super eo videlicet an usaticus princeps namque cujus occasione dicta ducebatur causa locum haberet etiam in casu quo princeps Catalonie audiret gentes extraneas in quibus licet capitaneum vel caput familie haberent Rex vel princeps non esset contra se venire ad debellandum. Et potinus post ipsius interpretationis recitationem nobis pro tribunali adhuc se-

dentibus pro parte prenominatorum prelatorum richorum hominum militum et civium et etiam nobilium Arnaldi Rogerii comitis Palliarensis Ugonis vicecomitis Cardone Bernardi de Capraria predicti Raymundi Alamanni de Cervilione Guillermi R. de Cervilione Arnaldi de Cervilione Berengarii de Podiolo Raymundi de Pagaria et plurium aliorum baronum militum civium et aliorum ibidem presentium oblata suplici petitione que in ibi de mandato nostri et ad ipsorum instanciam fuit publice lecta cujus tenor sequitur sub hac forma.

Molt alt Senyor pus Deus ha ordonat quel contrast qui era per rahon del usatge princeps namque es declarat tots quants som açi denant vos ajustats axi prelats con barons cavallers ciutadans e homens de viles humilment vos supplicam que jatsia queus cuydem be haver servit e no haver fallit en la convocacio del dit usatge queus plaçia vulla que sia comesa colpa per alcu dels poblats dins lo principat de Cathalunya o no de remetre totes penes les quals demanar poguessets axi a nosaltres com a totes altres persones e universitats de Cathalunya per rahon de la convocacio que enguany ses feta per vigor del usatge princeps namque o per occasio daquella sias que aquelles persones o universitats sien en allo colpables o no. E si es que per ignorancia o per qualsevol altra manera aquelles penes haguessen encorregut e que contra aquelles persones o universitats per via de inquisicio acusacio denunciacio clam o en qualsevol altra manera no puxa esser procehit en que les cartes que les dites persones o uni-

versitats ne demanaran sien dades franques de segell e que sien dictades be e largament a profit lur segons que es acustumat dictar complides remissions.

Fuit per nos qui parcendo credimus Dei benivolentiam et circa genus humanum nimiam clementiam quantum nostre nature possibile est imitari qui cotidianis hominum peccatis semper dignatur innoscere et penitentiam nostram suscipere et ad meliorem etiam statum deducere quod si circa nostros subjectos imperio differremus facere nulla venia digni etiam videremur confestim facta et ad finem ipsius supplicationis scripta responsio veniam continens sub hiis verbis.

Plau al Senyor Rey. Exceptat que si algun era tan foll e tan abrivat que lo juhi daquesta nostra interpretacio per alguna art o engeny assajas de fet con de dret no pogues recusar aquesta gracia a aquell no profitas car no seria rahonable cosa que deço que aquell sesforças de recusar e don merexeria esser greument punit de nos gracia o remuneracio aconseguis e encare vol quen sien exceptats los cavallers e homens de paratge prelats ciutats e viles los quals son estats apparellats e han estat en aquesta cort. E encare tots barons poblats en Cathalunya si dones no reeben daquestes coses remissio dins un mes los presents. E los absens pus sien dins Cathalunya per tot lo mes de febrer primervinent e los qui son fora Cathalunya dins I mes despuys que sien en Cathalunya. Es entes empero que

larchabisbe de Terragone puscha pendre la dita remissio per tots los prelats e clergues e aquella bast. E la ciutat de Barchinona per totes les ciutats e viles e lochs reals e que aquella bast.

Nos igitur ad predicta omnia et signanter ad ea que in dicta continetur suplicatione respectum habentes et ea nostre mentis cacumine meditantes ad humilem supplicationem vestri reverendi in Christo patris Petri archiepiscopi Terracone pro vobis et cunctis aliis prelatis clericis et personis ecclesiasticis et universitatibus hominibus vestris et ipsorum omnium hanc remissionem seu indulgentiam a nobis humiliter postulantis. Cum presenti carta nostra vobis dicto archiepiscopo et cunctis aliis prelatis clericis personis ecclesiasticis et vestris et ipsorum universitatibus et hominibus corde ilari et liberali perdonamus remittimus et iudulgemus omnem actionem petitionem et demandam civilem et criminalem quam contra vos et cunctos alios prelatos clericos et personas ecclesiasticas et etiam contra universitates cujuscumque civitatis ville loci castri atque quadre vestrorum et ipsorum ac ipsarum universitates singulares facere movere tam in personis et bonis et alias et tam in juditio quam extra possemus ratione aut occasione eorum que in dicta supplicatione continentur sic quod pro ipsis aut occasione ipsorum non possit per nos aut officiales nostros vel alios quoscumque vice aut auctoritate nostra contra vos et cunctos alios prelatos et personas ecclesiasticas ac homines vestros et ipsorum nec contra universitates et ejus singulares

predictos per viam acusationis denuntiationis inquisitionis querele aut alias in personis aut bonis eorum procedi in predictis vos predictus archiepiscopus et alii prelati et persone ecclesiastice ac etiam homines vestros et ipsorum. Et etiam dicte universitates aut earum singulares et eorum homines et cuncti alii predicti quibus presens indulgencia fit ut prefertur culpabiles fueritis sive non et sive in eisdem scienter vel ignoranter delinqueritis sive non. Quonian nos super predictis in dicta supplicatione contentis nobis et nostris officialibus impensimus silentium sempiternum.

Volentes et decernentes quod pretextu hujus remissionis seu indulgentie nullus predictorum quibus presens fit indulgentia possit infamiam aliquam incurrere ullomodo. Et si forsan dici posset aliquem eam inde incurrisse quod non credimus ipsum talem ad famam cum presenti reducimus et dictam infamiam tollimus et omnem etiam deffectum suplemus ex certa scientia et ex nostre regie plenitudine potestatis. Inibentes quibuscumque nostris subditis ne infamiam aut maculam aliquam contra predictos quibus presens fit indulgentia aut aliquem ipsorum possint unquam ullo tempore obicere impingere vel etiam allegare si de nostra confidit gratia vel amore. Ad hac tamen indulgentia seu remissione excludimus et excipimus omnes illos et sub illis modo et forma qui et sub quibus in responsione dicte supplicationi per nos facta excepti sunt superius et exclusi quos sub presentis remissionis seu indulgentie be-

nefficio nisi per modum in ipsa responsione contentum nolumus comprendi. Mandamus itaque cum presenti inclito infanti Johanni etc. Nec non et nostro procuratori generali et ejus vicesgerentibus in Cathalonie vicariis bajulis et cunctis aliis officialibus nostris presentibus et futuris quod hanc nostram indulgentiam remissionem et veniam firmam habeant et observent et contra eam non veniant vel aliquem contravenire permitant sed ipsam faciant ab omnibus teneri inviolabiliter et observari.

In cuyus rey testimonium presentem fieri. . . . .

Los documentos que preceden, desde el que empieza con las palabras Nos Petrus etc. se repiten ahora por dos veces, lo que no estrañará el lector si observa que cada serie corresponde á cada uno de los tres brazos, prelados, barones y ciudades ó villas, insiguiendo este órden, y sobre todo que el texto de aquellos no es enteramente igual en los ejemplares repetidos , pues varian algunas de sus cláusulas y referencias.

Nos Petrus Dei gratia etc. Regalis benivolentie proprium et humanitatis opus pulcrum hoc esse judicamus ut omni tempore subjectorum comoda tam investigare quam eis mederi procuremus utque aliquandos errantibus et ad penitentiam postea venientibus linimentum misericordie demostremus. Et quamquam nostre dextere largitas omnibus quos nostre dictionis regie imperium plerumque debeat esse comunis circa illos tamen extenditur quadam clementie spetialitate libentior qui ubi culpa clara non est culpam metuentes corde

humili veniam a nobis postulant de comisis. Hinc est quod recitata nudius in nostro magno consilio seu consistorio interpretatione per nos cum reverendo et venerabilibus in Christo patribus Petro archiepiscopo Terrachone Romeo episcopo Ilerdensi fratre Guillermo Sanctarum Crucum et fratre Petro Sancte Cecilie abbatibus in prelatos ac inclitis et nobilibus infante R. Berengarii Impuriarum comite patruo infante Ferdinando marchione Dertuse et domino de Albarrazino fratre nostris carissimis Petro Galcerandi de Pinos et R. Ar. de Bellaria in richos homines ac dilectos Bernardo de Camporrellis Berengario de Ulmis R. Ar. de Ciraria et Umberto de Fonollario in milites et etiam fidelibus Jacobo Cavallerii Petro de Muntanyana R. de Plano et Bernardo Strucci in cives et sex jurisperitis in ipsa nominatis interpretatione per nos electis et assumptis et de consilio et assensu ipsorum omnium facta ad tollendum dubium in quadam causa que inter nostrum procuratorem fiscalem ex parte una et nobilem Bernardum de Capraria ex altera ratione in processu ipsius cause contenta ducebatur exortum super eo videlicet an usaticus princeps namque cujus occasione dicta ducebatur causa locum haberet etiam in casu quo princeps Cathalonie audiret gentes extraneas in quibus licet capitaneum vel caput familie haberent Rex vel princeps non esset contra se venire ad debellandum. Et protinus post ipsius interpretationis recitationem nobis pro tribunali adhuc sedentibus pro parte prenominatorum prelatorum richorum hominum militum et civium et etiam nobilium Arnaldi Rogeri co-

mitis Pallariensis Ugonis vicecomitis Cardone Bernardi de Capraria predicti Raymundi Alamanni de Cervilione Guillermi R. de Cervilione Arnaldi de Cervilione Berengarii de Podiolo R. de Pagaria et plurium aliorum baronum militum civium et aliorum ibidem presentium oblata suplici petitione que inibi de mandato nostro et ad ipsorum instantiam fuit publice lecta cujus tenor sequitur sub hac forma.

Molt alt Senyor. Pus Deus ha ordonat quel contrast qui era per raho del usatge Princeps namque es declarat tots quants som açi devant vos ajustats axi prelats con barons cavallers ciutadans e homens de viles humilment vos supplicam que jatsia quens cuydem be haver servit et no haver defallit en la convocacio del dit usatge queus placia vulla que sia comesa colpa per alcu dels poblats dins lo Principat de Cathalunya e no de remetre totes penes les quals demanar poguessets axi a nosaltres con a totes altres persones et universitats de Cathalunya per raho de la convocacio qui enguany ses feta per vigor del usatge princeps namque o per occasio daquella sias que aquelles persones o universitats sien en allo colpables o no e sias que per ignorancia o per qualsevol altra manera aquelles penes haguessen encorregut e que contra aquelles persones o universitats per via de inquisicio acusacio denunciacio clam o en qualsevol altra manera no puxa esser procehit e que les cartes que les dites persones o universitats ne demanaran sien dades franques de segell e que sien dictades be et largament a profit lur segons

que es acustumat dictar complides remissions.

Fuit per nos qui parcendo credimus Dei benivolentiam et circa genus humanum nimiam clementiam quantum nostre nature possibile est immitari qui cotidianis hominum peccatis semper dignatur innoscere et penitentiam nostram suscipere et ad meliorem etiam statum deducere quod si circa nostros subjectos imperio differremus facere nulla venia digni esse videremur confestim facta et ad finem ipsius supplicationis scripta responsio veniam continens sub hiis verbis.

Plau al Senyor Rey exceptat que si algun era tan foll o tan abrivat que lo juhi daquesta nostra interpretacio per naguna art o engeny assajas de fet con de dret no pogues recusar aquesta gracia a aquell no profitas car no seria rahonable cosa que de ço que aquell se esforças de recusar e don merexeria esser greument punit de nos gracia o remuneracio aconseguis e encare vol quen sien exceptats los cavallers e homens de paratge prelats ciutats e viles los quals son estats appellats e han estat en aquesta cort e encare tots barons poblats en Catalunya si donces no reheben daquestes coses remissio dins I mes los presents. E los absents pus sien dins Catalunya per tot lo mes de fabrer primer vinent. E los qui son fora Catalunya dins un mes depuys que sien en Catalunya. Es entes empero que larchabisbe de Terragona puscha pendre la dita remis-

sio per tots los prelats e clergues e aquella bast. E la ciutat de Barchinona per totes les ciutats e viles e lochs reals e que aquella bast.

Nos igitur ad predicta omnia et signanter ad ea que in dicta continentur supplicatione respectum habentes et ea nostre mentis cacumine meditantes ad humilem supplicationem vestri nobilis Bernardi de Capraria pro nobis et cunctis vestris hominibus aut aliis infra baroniam vel terram vestram populatis hanc remissionem seu indulgentiam humiliter postulantis cum presenti carta nostra vobis dicto nobili et cunctis hominibus vestris et aliis etiam infra baroniam vel terram vestram populatis corde ilari et liberali perdonamus remittimus et indulgemus omnem actionem petitionem et demandam civilem et criminalem quam contra vos et dictos homines vestros et alios etiam infra baroniam vestram populatos de quibus superius mencio est facta facere aut movere tam in personis et bonis et alias et tam in juditio quam extra possemus ratione aut occasione eorum que in dicta suplicatione continentur vel etiam occassione querele per dictum nostrum procuratorem fiscalem contra vos in dicta causa que inter vos et ipsum ducebatur ut prefertur oblate per quamquidem procuratorem fiscalem procedendo vos in prebendo nobis auxilium in adventum illarum extranearum gentium que nudius in magna multitudine intrando comitatum Rossilionis terrarum nostrarum invaserant fallivisse petebat vos compelli ad tradendum et res-

tituendum nobis vicecomitatum de Basso et cuncta alia que pro nobis in feudum tenetis sic quod pro ipsis aut occassione ipsorum non possit per nos aut officiales nostros vel alios quoscumque vice aut auctoritate nostra contra vos et dictos homines vestros seu aliquem ipsorum per viam acusationis denuntiationis inquisitionis querele aut alias in personam aut bonis vestris aut dictorum hominum vel aliquem ipsorum procedi sive in predictis vos aut dicti homines aut aliquis ipsorum quibus presens indulgentia fit culpabiles fueritis sive non et sive in eisdem scienter vel ignoranter delinqueritis sive non. Quoniam nos super predictis in dicte supplicatione contentis nobis et nostris officialibus imponimus silentium sempiternum.

Volentes et decernentes quod pretextu hujus remissionis seu indulgentie nullus predictorum quibus presens fit indulgentia possit infamiam aliquam incurrere ullo modo et si forsan dici posset aliquem eam incurrisse quod non credimus ipsum talem ad famam cum presenti reducimus et dictam infamiam tollimus et omnem etiam deffectum supplemus ex certa scientia et ex nostre regie plenitudine potestatis. Inibentes quibuscumque nostris subditis ne infamiam aut maculam aliquam contra predictos quibus presens fit indulgentia aut aliquem ipsorum possint unquam ullo tempore obicere impingere vel etiam allegare si de nostra confidit gratia vel amore. Ab hac tamen indulgentia seu remissione excludimus et excipimus omnes illos et sub

illis modo et forma qui et sub quibus in responsione dicte supplicationi per nos facta excepti sunt superius et exclusi quos sub presentis remissionis seu indulgentie beneficio nisi per modum in ipsa responsione contentum volumus comprehendi.

Mandamus itaque cum presenti inclito infanti Johanni primogenito nostro carissimo duci Gerunde et comiti Cervarie nec non et nostro procuratori generali et ejus vices gerentibus in Catalonia vicariis bajulis et cunctis aliis offfcialibus nostris presentibus et futuris quod hanc nostram indulgentiam remissionem et veniam firmam habeant et observent et contra eam non veniant vel aliquem contravenire permittant sed ipsam faciant ab omnibus teneri inviolabiliter et observari.

In cujus rey testimonium presentem fieri et sigillo impendenti nostro jussimus comuniri. Data. . . .

. . . . . .

Nos Petrus etc. Regalis benivolentie proprium et humanitatis opus pulcrum hoc esse judicamus ut omni tempore subjectorum comoda tam investigare quam sic mederi procuremus utque aliquando errantibus et ad penitentiam postea venientibus. Et quamquam nostre dextere linimentum misericordia demostremus largitas omnibus quos nostre ditionis regie imperium plerumque debeat esse comunis circa illos tamen extenditur quadam clementie spetialitate libentior qui ubi culpa

clara non est culpam metuentes corde humili veniam a nobis postulant de comissis.

Hinc est quod recitata nudius in nostro magno consilio seu consistorio interpretatione per nos cum reverendo et venerabilibus in Christo patribus Petro Terraconense archiepiscopo Romeo episcopo Ilerdense fratre Guillermo Sanctarum Crucum et ffratre Petro Sancte Sicilie abbatibus in prelatos ac inclitis et nobilibus infante Raimundo Berengarii Impuriarum comite patruo infante Ferdinando marchione Dertuse et domino de Albarrazino ffratre nostris carissimis Petro Galcerandi de Pinos et Raimundo A. de Bellaria in richos homines ac dilectis Bernardo de Camporrellis Berengario de Ulmis Raimundo A. de Çiraria et Omberto de Fonollario in milites et etiam fidelibus Jacobo Caballerii Petro de Muntanyana Raimundo de Plano et Bernardo Strucii in cives et sex jurisperitis in ipsa nominatis interpretatione per nos electis et assumptis et de consilio et assensu ipsorum omnium facta ad tollendum dubium in quadam causa que inter nostrum procuratorem fiscalem ex parte una et nobilem Bernardum de Capraria ex altera ratione in processu ipsius cause contenta ducebatur exortum super eo videlicet an usaticus princeps namque cujus occasione dicta ducebatur causa locum haberet etiam in casu quo princeps Catalonie audiret gentes extraneas in quibus licet capitaneum vel caput familie haberent Rex vel princeps non esset contra se venire ad debellandum. Et protinus post ipsius interpretationis recitationem nobis pro tribunali adhuc sedentibus pro parte pre-

nominatorum prelatorum richorum hominum militum et civium et etiam nobilium Arnaldi Rogerii comitis Pallariensis Ugonis vicecomitis Cardone Bernardi de Capraria predicti Raymundi Alamani de Cervilione Guillermi R. de Cervilione Arnaldi de Cervilione Berengarii de Podiolo Raymundi de Pagaria et plurium aliorum baronum militum civium et aliorum ibidem presentium oblata supplici petitione quem inhibi de mandato nostri et ad ipsorum instantiam fuit publice lecta. Cujus tenor sequitur sub hac forma.

Molt alt Senyor. Pus Deus ha ordonat quel contrast qui era per rahon del usatge princeps namque es declarat tots quants som açi denant vos ajustats axi prelats con barons cavallers ciutadans e homens de viles humilment vos supplicam que jatsia quens cuydem be haver servit e no haver fallit en la convocacio del usatge queus placia vulla que sia comesa colpa per alcun dels poblats dins lo principat de Catalunya o no de remetre totes penes les quals demanar poguessets axi a nosaltres con a totes altres persones e universitats de Catalunya per raho de la convocacio que enguany ses feta per vigor del usatge princeps namque o per ocasio daquella sias que aquelles persones o universitats sien en allo colpables o no. E sias que per ignorancia o per qualsevol altra manera aquelles penes haguessen encorregut et que contra aquelles persones o universitats per via de inquisicio acusacio denunciacio clam e en qualsevol altra manera no puxa esser pro-

ceyt e que les cartes que les dites persones o universitats ne demanaran sien dades franques de segell. E que sien dictades be e largament a profit lur segons que es acustumat dictar complides remissions.

Fuit per nos qui parcendo credimus Dei benivolentiam et circa genus humanum nimiam clementiam quantum nostre nature possibile est immitari qui cotidianis hominum pecatis semper dignatur innoscere et penitentiam nostram suscipere et ad meliorem etiam statum deducere quod si circa nostros subjectos imperio differremus facere nulla venia digni esse videremur et confestim facta et ad finem ipsius supplicationis scripta responsio veniam continens sub hiis verbis.

Plau al Senyor Rey exceptat que si algun era tan foll o tan abrivat que lo juhi daquesta nostra interpretacio per alguna art o engeny assajas de fet con de dret no pogues recusar aquesta gracia a aquell no profitas car no seria rahonable cosa que de ço que aquell se esforças de recusar e don merexeria esser greument punit de nos gracia o remuneracio aconseguis. E encare vol quen sien exceptats los cavallers e homens de paratge prelats ciutats e viles los quals son estats appellats e han stat en aquesta cort. E encare tots barons poblats en Catalunya si dones no reheben daquestes coses remissio dins I mes los presents. E los absents pus sien dins Catalunya per tot lo mes de fabrer

primerament. E los qui son fora Catalunya dins I mes despuys que sien en Catalunya. Es entes empero que larchabisbe de Terragona puscha pendre la dita remissio per tots los prelats e clergues e aquella bast. E la ciutat de Barchinona per totes les ciutats e viles e lochs reals e que aquella bast.

Nos igitur ad predicta omnia et signanter ad ea què in dicta continentur supplicatione respectum habentes et ea nostre mentis cacumine meditantes ad humilem supplicationem vestri fidelium consiliariorum et proborum hominum civitatis Barchinone pro ipsa civitate Barchinone et ejus singularibus et cunctis aliis civitatibus villis castris et locis nostris infra principatum Catalonie constitutis et personis singularibus in eisdem degentibus et ipsarum etiam hominibus remissionem veniam et indulgentiam de predictis a nobis humiliter postulantibus cum presenti carta nostra vobis et dicte civitati Barchinone et ipsius singularibus et aliis omnibus tam universitatibus dictarum civitatum villarum castrorum et locorum nostrorum regiorum et singularibus ipsorum et hominibus etiam eorundem corde ilari et liberali perdonamus remittimus et indulgemus omnem actionem peticionem et demandam civilem et criminalem quam contra vos et dictam civitatem nostram et ejus singulares et etiam contra universitates et singulares personas et earundem homines de quibus superius mentio est facta facere aut movere tam in personis et bonis et alias et tam in juditio quam

extra possemus ratione aut occassione eorum que in dicta supplicatione continentur sic quod pro ipsis aut occasione ipsorum non possit per nos aut officiales nostros vel alios quoscumque vice aut auctoritate nostra contra vos et dictam civitatem Barchinone et ejus singulares nec contra universitates ac personas singulares predictas et earum homines per viam acusationis denuntiationis inquisitionis querele aut alias in persenis aut bonis eorum procedi sive in predictis vos predicti consiliarii et probi homines et civitas Barchinone aut ipsius singulares et etiam dicte universitatis aut earum singulares et eorum homines et cuncti alii predicti quibus presens indulgentia fit ut prefertur culpabiles fueritis sive non et sive in eisdem scienter vel ignoranter delinqueritis sive non. Quoniam nos super predictis in dicta supplicatione contentis nobis et nostris officialibus imponimus silentium sempiternum.

Volentes et decernentes quod pretextu hujus remissionis seu indulgentie nullus predictorum quibus presens fit indulgentia possit infamiam aliquam incurrere ullomodo. Et si forsan dici posset aliquem eam inde incurrisse quod non credimus ipsum talem ad famam cum presenti reducimus et dictam infamiam tollimus et omnem etiam deffectum supplemus ex certa scientia et ex nostre regie plenitudine potestatis. Innibentes quibuscumque nostris subditis ne infamiam aut maculam aliquam contra predictos quibus presens fit indulgentia aut aliquem ipsorum possint unquam ullo

tempore obicere impingere vel etiam allegare si de nostra confidit gratia vel amore.

Ab hac tamen indulgentia seu remissione excludimus et excipimus omnes illos et sub illis modo et forma qui et sub quibus in responsione dicte suplicationi per nos facta excep ti sunt superius et exclusi quos sub presentis remissionis seu indulgentie benefficio nisi per modum in ipsa responsione contentum nolumus comprehendi.

Mandamus itaque cum presenti inclito ac magnifico infanti Johanni primogenito nostro carissimo duci Gerunde et comiti Cervarie nec non et nostro procuratori generali et ejus vices gerentibus in Catalonia vicariis bajulis et cunctis aliis officialibus nostris presentibus et futuris quod hanc nostram indulgentiam remissionem et veniam firmam habeant et observent et contra eam non veniant vel aliquem contravenire permitant sed ipsam faciant ab omnibus teneri inviolabiliter et observari.

In cujus rei testimonium presentem fieri jussimus nostri pendentis si illi munimine comunitam.

En lo nom de Deu. Die lune qua computabatur XX die decembris anno a nativitate Domini Millesimo trecentesimo sexagesimo primo. In civitate Barchinone fuit facta cum domino Rege subscripta avinentia per inclitos infantes ad quosdam richos homines milites et alios inferius denotatos de certo juvamine fiendo dicto domino Regi casu quo gentes extranee ad has

partes sicut alias fecerunt decetero se declinent.

Los richs homens e cavallers e homens de paratge de Catalunya aquells qui açi son fan avinença ab lo Senyor Rey per tots los homens poblats en lurs baronies terres castells lochs e quadres e termens daquells e fan la cadau per si segons lo compertiment dels fochs fet en la cort de Cervera segons lo qual compartiment la dita avinença entre tots los barons cavallers e homens de paratge de Catalunya deura muntar a D homens a cavall la meytat armats e la meytat alforrats e II mil D homens de peu bons e triats e que la terça part sien ballesters. En la qual avinença ne ve al alt infant En R. Berenguer comte Dempuries per tots los homens poblats dins son comtat e terres.

Homens a cavall	L.
Item homens a peu . . .	CCLIII.
Item al alt infant don Ferrando marches de Tortosa .	L ho. a cavall.
Item homens de peu . . .	XX.
Item al egregi baro En P. comte Durgell	L ho. a cavall.
Item homens de peu . . .	CX.
Item al egregi baro En Johan comte de Prades. . .	XV ho. a cavall.
Item homens de peu . . .	XLVII.
Item al noble En Bernat de Cabrera comte Dosona ab	

son pare En Bernat de Cabrera lo vell . . . . . L ho. a cavall.
Item homens a peu . . . CX.
Item al noble Narnau Roger comte de Pallars . . . XV ho. a cavall.
Item homens a peu . . . XXX.
Item al noble Nuguet vescomte de Cardona . . . L ho. a cavall.
Item homens a peu . . . XXX.
Item al noble En Roger B. de Foix vescomte de Castellbo . . . . . XV ho. a cavall.
Item homens a peu . . . XLVII.
Item al noble En Dalmau vescomte de Rochaberti . XV ho. a cavall.
Item homens a peu . . . XLVII.
Item al vescomte de Ylla et vescomte de Evol et a tots los altres nobles et cavallers et homens de paratge de Rossello . . . . XXX ho. a cavall.
Item homens a peu . . . . . .
Item al noble En P. de Vilamur vescomte de Vilamur . . . . . III ho. a cavall.
Item homens a peu . . . V.
Item al noble En G. R. de Monchada . . . . . IV ho. a cavall.
Item homens a peu . . . VI.
Item al noble En P. Galce-

ran de Pinos	V ho. a cavall.
Item homens a peu . . .	XIV.
Item al noble Narnau Dorcau.	III ho. a cavall.
Item homens a peu . . .	VIII.
Item al noble En G. R. de Cervello.	IV ho. a cavall.
Item homens a peu . . .	II.
Item al noble En Gilabert de Çentelles	IV ho. a cavall.
Item homens a peu . . .	VI.
Item al noble En R. Danglesola senyor de Bellpuig	VI ho. a cavall.
Item homens a peu. . . .	XV.
Item al noble En R. Danglesola senyor Danglesola .	II ho. a cavall.
Item homens a peu . . .	IX.
Item al noble En Felip de Castre.	II ho. a cavall.
Item homens a peu . . .	VIII.
Item al noble En Luis Cornell	
Item homens a peu	
Item al noble En Dalmau de Queralt	V ho. a cavall.
Item homens a peu . . .	X.
Item al noble Narnau Derill.	V ho. a cavall.
Item homens a peu . . .	X.
Item al noble En R. A. de Bellera.	V ho. a cavall.
Item homens a peu . . .	IX.

Item al noble En Jacme de Pallars . . . . . II ho. a cavall.
Item homens a peu . . . XII.
Item al noble En G. Galceran de Rochaberti. . . . . .
Item homens a peu . . . . . .
Item al noble En Gilibert de Cruylles de Peratallada . IV ho. a cavall.
Item homens a peu. . . . VIII.
Item al noble En Berenguer de Cruylles de Bestraca . . . . . .
Item homens a peu . . . . . .
Item al noble En P. de Malany . . . . . II ho. a cavall et I alforrat.
Item homens a peu . . . V servents et mig.
Item al noble Nuget de Santa Pau. . . . . III ho. a cavall.
Item homens a peu . . . I . . . .
Item . . . . . .
. . . . . .
. . . . . .

Cavallers.

Bernat Gerau de Boxadors . I cavall armat et I alforrat
Item homens a peu . . . IV.
Tudor den Bernat de Vilademany. . . . . III ho. a cavall armats.

Item servents entre los quals ni hac VI ballesters . .	XIII.
A de Cervello servents . .	VI.
R. de Peguera servents . .	XII.
Jacme dez Far	II cavalls armats.
Ponç deç Caslar loha la dita avinença e promes de servir ab aytants homens a cavall con li vendrien dels segons lo nombre dels homens que ha.	

Vicesima die decembris anno a nativitate Domini MCCCLX primo.

E los dits richs homens e cavallers e homens de paratge fan la dita avinença ab les condicions seguents.

Primerament quel Senyor Rey aquesta vegada atorch aytant empero de temps con la dita ajuda se fara que no us del usatge princeps namque ne de la interpretacio daquell novellament feta en los barons cavallers e homens de paratge de Catalunya e homens poblats dins lurs baronies terres castells lochs o quadres e termens daquells sino en aquells dels dessus nomenats qui la dita avinença fer o seguir no volran o en aquells qui ab lo Senyor Rey o ab los barons o cavallers aquell Senyor seguents contra les dites gents estranyes

no iran en los quals lo Senyor Rey puxe usar del dit usatge aquesta covinença no contrastant.

Item que aquesta avinença fan en cas quel usatge princeps namque o la interpretacio novellament sobre aquell feta haje loch et no en altra manera.

Item quel Senyor Rey no puxe fer avinença ab los braços de prelats clergues et religiosos ne de les ciutats et viles et lochs reals de Cathalunya pus baixa daquesta avinença que fa ab ells ne encara de nenguna avinença que fassa ab los damunt dits prelats clergues et religiosos e ciutats e viles e lochs reals de Cathalunya no puga pendre diners si donchs daquells no eren soldejades gents de cavall et de peu per seguir lo dit usatge Princeps namque e que placie al Senyor Rey que en aquell cas ell ne son tresorer ni sos officials ni altre persona per ell no sen puxe res tenir ni pendre ni haverne daço res lexar ans li placie ques haje a aministrar per persones certes dels dits braços de prelats et de ciutats e de viles.

Item aquesta avinença fa cascun per si segons que entre ells es dessus compartit a nos obliga la un per laltre ans si alcun dels desus nomenats hi havia qui aquesta avinença no volgues fer que non sia forssat mas quel Senyor Rey lus fassa servar lo usatge Prin-

ceps namque. E que no fassa gran lexa alcuna ne amor a aquells qui la dita avinença ab ell fan car poria esser dan del Senyor Rey o desonor encare de tots e gran dampnatge e perill de la cosa publica.

Item que si alcun pus la dita avinença haje feta ab lo Senyor Rey no podia haver los homens a cavall los quals deu haver segons lo compartiment desus dit que en loch daquells qui li falrien so es en loch de I hom a cavall armat puxa dar II homens de paratge o II ciutadans o homens de vila qui hajen acustumat de portar armes sobre cavall cavalcants en muls los quals homens empero sien be armats.

E si alcun tot lo servey dels cavalls alforrats o partida daquells voira convertir en cavalls armats que aço puxa fer e en aquell cas li sien preses en compte los II solidos que costa lo hom a cavall armat mes quel alforrat.

E si alcun volra mudar los homens a cavall armats o alforrats en homens de peu o homens de peu en homens a cavall que aço puxe fer tant solament de la quinta part daço que aquell qui aço per fer ne vendra axi que per hom a cavall armat haje a donar VI sirvents e per cavall alforrat V sirvents los quals sien bons e triats e dels quals ni haje haver la terça part

ballesters. E axi maxex si volra crexer la quinta part de homens de peu en homens a cavall li sien abatuts VI homens a peu per hom a cavall armat e V homens a peu per hom a cavall alforrat.

Item en cas que segons lo dit compartiment la dita avinença no pogues muntar per alcuna rahon als dits D homens a cavall e II mil de homens de peu que los dits richs homens cavallers e homens de paratge qui ab lo Senyor Rey se avendran segons la forma damunt dita no sien tenguts de dar compliment al dit nombre dels dits D homens a cavall e II mil D homens de peu ans solament quescun sia tengut a aço que lin pervendra segons lo dit compartiment o avinença et no mes.

Item que aquesta avinença no sentena sino solament per lo cas dara ço es que aquestes companyes qui dien ques ajusten vinguessen contra lo Senyor Rey per combatres ans si aço no era res o si era passat la present covinença fos cassa e hauda per no feta e que aquesta covinença dur solament per dos meses si mester hi sera segons lo dit usatge o la declaracio daquen feta e en cas que les dites companyes de sa Sent Michel vinguessen.

Item que per la present avinença no sia fet ne puga

esser fet alcun prejudici per temps esdevenidor al Senyor Rey ne als dits richs homens cavallers e homens de paratge qui la dita avinença firmaran ne puga esser tret a consequencia e que tot aço sie entes a bo et sa enteniment . . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

Testes fuerunt presentes ad predicta nobiles Olfus de Proxida Stephanus de Aragonia et venerabilis Raimundus de Villanova alguazirius Raimundus Nepotis auditor Raimundus de Perilionibus et Petrus Guillermi Catalani uxerii armorum prefati domini Regis.

In Dei nomine. Pateat universis presentis seriem inspecturis. Quod nos Petrus Dei gratia Rex Aragonum Valentie Majorice Sardinie et Corsice comesque Barchinone Rossilionis et Ceritanie. Considerantes vos dilectos et fideles nostros Romeum de Busquetis Raimundum de Plano Raimundum de Sancto Clemente Berengarium de Montejudayco legum doctorem et Galcerandum Marqueti consiliarios hoc anno civitatis Barchinone tam nomine proprio quam nomine totius universitatis civitatis jamdicte et ejus singularium subscriptam compositionem seu avinentiam causis et rationibus in ea contentis et expressis nobiscum fecisse et firmasse ut in quibusdam capitulis per vos nominibus quibus supra coram nobis oblatis hec et alia liquide

sunt videnda. Quorum quidem capitulorum tenores secuntur per hunc modum.

Senyor los consellers e prohomens de la ciutat de Barchinona en cas que fos loch al usatge qui comença princeps namque e a la interpretacio daquell feta. Attenents que pus profitosa cosa seria a la defensio de la terra e a la vostra honor haver certes e triades persones a cavall que si tota la gent de la ciutat anava proferen en cas que a vos Senyor plaçia per la universitat de la dita ciutat e per tots los singulars daquella e en esmena e loch del dit usatge CC homens a cavall la meytat armats e la meytat alforrats donant tant solament a raho de VII solidos per cavall armat e V solidos per cavall alforrat cascun jorn la qual ajuda fan sots la forma e condicions e per lo temps dejus scrits.

Primerament que durant la dita ajuda la qual declaren e entenen que dur per II meses tan solament en cas que dessa la festa de Sent Michel prop vinent sia loch al dit usatge e a la interpretacio daquell feta vos Senyor ne altre per vos durant o faent lo dit servey no puxats usar del dit usatge en la dita ciutat e singulars daquella ne la host daquella ciutat ne los singulars daquella trer per alcuna raho e occasio. Ne encare Senyor dessa la festa de Sent Michel no puxats traure defora la ciutat per raho e occasio de aveni-

ment de gents estranyes la dita host o singulars daquella. Plau al Senyor Rey.

Item que si los dits consellers no podien haver de la dita ciutat ne de lur veynat compliment als dits CC homens a cavall que puxen donar sis volran II ciutadans qui sien acustumats de portar armes sobre cavall ab besties mulars be armats en compensacio de I cavall armat e en cas encare que ab tot aço no bastassen al dit nombre de CC homens a cavall que vos Senyor hajats a haver aquells quls falguessen a compliment del dit nombre elis pagant als dits homens a cavall que vos lurs assignariets lo sou desus dit ço es tensolament VII solidos per cavall armat e V solidos per cavall alforrat e que vos Senyor lurs assignassets tals homens a cavall qui ja no fossen ordonats ab alcun dels braços de Catalunya. Plau al Senyor Rey ab que tot lo mes de janer primer vinent o pus tost si fer se pora sien tenguts los sobredits de nomenar aquells cavallers qui lurs falran e quels puxen dir En P. ça Costa o an Jacme dez Far en persona del Senyor Rey e que aquells homens a cavall sien tenguts de fer lo dit servey tota vegada quen seran requests axi per lo Senyor Rey con per son governador con per altres havents poder de aço del dit Senyor Rey sobrevinent empero lo cas demunt dit.

Item Senyor que als dits homens a cavall sia fet et

tengut compte per alcun ciutada de Barchinona quels dits consellers hi ordonaran e ab albera daquell la dita companya sia paguada per la dita ciutat axi Senyor que official vostre alcun en lo dit compte ne pagua del dit sou no haje res a fer |ne a ministrar ne hajen haver part ne dret de offici en naguna manera.

Plau al Senyor Rey exceptat quen puxa demanar e haver mostra per ço que la terra sia defesa per tal gent con se pertany a la deffensio de aquella.

Item Senyor que placia a vos que no fassats a nengun de la terra de Catalunya singularment o general del dit usatge o de la reemso per aquell feta o faedora car interes es gran de vos Senyor e de tota la terra que la deffensio sia bona e bastant e feta per tuyt comunament. Plau al Senyor Rey.

Item que vos Senyor fassats fer letres e manaments exequtoris al veguer e batle de Barchinona e a lurs lochs tinents que tantost que per los dits consellers de Barchinona requests ne seran destrenguen fortment en persona e en bens tots e sengles singulars de la dita ciutat de qualque condicio o estament sien a pagar ço que seran tatxats per los consellers e altres assignadors per lo consell de Barchinona a pagar en lo sou dels dits CC homens a cavall. E áço fassen los dits officials remoguda tota appellacio e excepcio e no con-

trestant privilegis ne franqueses o inmunitats per vos Senyor o per vostres predecessors atorgades per tal con lo dit usatge es de tal vigor que tot hom hi es obligat con loch ha. Plau al Senyor Rey.

Item que aquesta avinença nos entena sino solament en lo cas de ara ço es si aquestes companyes que dien ques ajusten venien contra vos Senyor en Catalunya per combatres ans si aço no era o si era passat la present avinença fos cassa è nulla e hauda per no feta. Declarans encare Senyor que la dita avinença haja loch en cas que les dites companyes venguessen en Catalunya dessa la festa de Sant Michel primer vinent e no en altra manera. Plau al Senyor Rey.

Item que per la present avinença no sia fet ne engendrat perjudici o derogacio alcuna ara o en temps esdevenidor al dret de vos Senyor ne a la dita ciutat ne als singulars daquella ne als privilegis libertats franqueses o inmunitats a aquella ciutat e a aquells singulars atorgades ans romanguen en la força e valor axi con debans. E quel present fet daqui avant no puxa esser tret a eximpli e a consequencia. Plau al Senyor Rey.

Item que placia a vos Senyor que totes letres e cartes e scriptures quels consellers vullen daquest fet o

per occassio daquell quels sien fetes o liurades franques e quities de dret de segell e de totes altres coses.

Plau al Senyor Rey.

Ideo preinserta capitula et omnia et singula in eis contenta ut superius sunt expressa cum responsionibus per nos in fine cujuslibet ipsorum factis animo gratuitu acceptantes eaque firma habentes promittimus et convenimus in fide nostra regia vobis dictis consiliariis presentibus ac toti dicte universitati civitatis jam dicte et ejus singularibus absentibus in manu et posse scriptoris et notarii infrascripti tamquam publice persone hec a nobis pro vobis et pro dicta universitate et ejus singularibus ac aliis quibuscumque personis quarum interest et intererit ac interesse potest aut poterit legitime stipulantis pacissentis et recipientis. Que prenotata et distincta capitula ac in eis contenta cum responsionibus eorundem ut superius sunt descripta et largius denotata vobis tamen dictis consiliariis et probis hominibus complentibus et fatientibus ea que facere et adimplere tenemini et debetis nomine proprio et dicte universitatis prout per vos desuper promissum extitit et oblatum tenebimus et observabimus et teneri et observari faciemus et contra ea non veniemus seu fieri permitemus aliquo jure causa vel etiam ratione sub bonorum nostrorum omnium ypotheca. Ad hec nos Romeus de Busquetis Raimundus de Plano et Raymundus de Sancto Clemente Beren-

garius de Montejudayco legum doctor et Galcerandus Marqueti consiliarii hoc anno prefate civitatis. Attendentes vos serenissimum ac excellentissimum dominum dominum Petrum Dei gratia regem Aragonum predictum preinsertam compositionem et avinentiam acceptasse easque servari promisisse juxta sui seriem predistinctam nobis tantum complentibus eaque juxta eas facere tenemur et debemus tam nomine proprio quam nomine dicte universitatis et ejus singulariem. Promittimus et convenimus cum illa reverentia quod decet vobis dicto domino Regi et vestris quod predicta capitula et omnia et singula in eis contenta quatenus nos et dictam universitatem ac ejus singulares tangant tenebimus et observavimus inconcusse juxta eorum seriem pleniorem et non contraveniemus aliqua ratione sub obligatione bonorum nostrorum et dicte universitatis et ejus singularium ubique habitorum et habendorum. In cujus rei testimonium presens publicum instrumentum fieri et sigillo nostro pendenti jussimus comuniri. Datum et actum in civitate Barchinone XXIX die decembris anno a nativitate Domini MCCC sexagesimo sexto nostrique regni vicesimo septimo.

Signum ✠ Petri Dei gratia Regis Aragonum etc. Qui etc.

Sig✠num Romei de Busquetis. Sig✠num Raimundi de Plano. Sig✠num Raimundi de Sancto Clemente. Sig✠num Berengarii de Montejudayco. Sig✠num Galcerandi Marqueti consiliariorum hoc anno civitatis Barchinone.

Testes fuerunt presentes ad predicta nobiles Olfus de Proxida camerlengus R. Alamanni de Cervilione Gilabertus de Cintillis et venerabiles P. Jordani Durries majordomi Berengarius de Ulmis auditor milites Jacobus de Faro cancellarius domini ducis et P. ça Costa bajulus Cathalonie generalis.

In civitate Barchinone XIX die januarii anno a Nativitate Domini MCCCLX secundo.

Ha lo prior de Cathalunya dins Cathalunya II mil CCCCXX fochs qui munten a raho de diner e m. per foch cascun jorn CCXCV solidos IX de que deu fer a raho de XII diners per servent CCXCV servents e IX diners.

Los quals servents deuen esser bons e triats e deu hi haver la terça part de ballesters e deuen servir tota hora que per lo Senyor Rey o per lo portant veus de Cathalunya o per altre havents poder del Senyor Rey lo prior o son lochtinent ne sie request en cas empero que gents estranyes vinguessen en Cathalunya.

E lo dit servey e ajuda deu durar solament per II meses en cas que les dites gents estranyes deça Sent Michel vinguessen.

E en aquell cas lo Senyor Rey atorga que no usara en lo dit prior ni en son lochtinent ni en los comenadors e frares ni homens del priorat dins lo principat de Cathalunya poblats del usatge princeps namque aytant empero con la ajuda o el servey dels dits servents se fara.

Lo prior de Cathalunya pagara per II mill CCCCXX fochs que ha dins Cathalunya per los quals ha pagat en lo compartiment fet en les corts de Cervera e per aquell pagara a la raho desus contenguda ço es I diner m. per foch sots aytal condicio quel Senyor Rey forç e haja a forçar ab acabament a raquesta del dit prior tots homens los quals lo Senyor Rey o sos officials hage fets exir dels lochs del spital que ha en les parts de Rosseylo e stien en los lochs del Senyor Rey. E si lo Senyor Rey request per lo dit prior aço no feya que al dit prior sia deduit del dit compte e ell no sia res tengut de pagar per aquells ans per aquesta covinença ell e sos homens ne sien absolts quant empero a la quantitat qui als dits homens ne vendrie.

Testes venerabiles P. de Lauro frater P. Scribe et Laurencius de Turribus.

Senyor los consols e prohomens de la ciutat de Terragona en cas que fos loch al usatge qui comença

princeps namque e a la interpretacio daquell feta attenents que pus profitosa cosa sera a la defensio de la terra e a la vostra honor haver certes e triades persones a cavall e de peu que si tota la gent de la ciutat anave proferen en cas que a vos Senyor placia per tota la universitat e faldes de la ciutat e per tots los singulars daquella en esmena e loch del dit usatge per tots los fochs que en aquell cas seran en la dita ciutat e en les faldes daquella III mayles per foch cascun jorn de la qual quantitat vos daran Senyor aytant con muntara ne bastara la dita moneda les II parts en homens a cavall entre armats e alforrats e la terça part en servents ço es les dues parts lancers e la terça ballesters la qual hajuda fan sots forma e condicions e per lo temps dius scrit. Lo Senyor Rey accepta agradablement lo present do sots les condicions e respostes dius scrites.

Primerament que durant la dita ajuda la qual declaren e entenen que dur per II meses ten solament en cas que dessa la festa de Sent Michel prop vinent sia loch al dit usatge e a la interpretacio daquell feta vos Senyor ne altre per vos durant e fahent lo dit servey no puxats usar del dit usatge en la dita ciutat e singulars daquella ni la host daquella ne los singulars trer per alguna raho o occassio ne encare Senyor dessa la festa de Sent Michel no puxats traure de fora la dita ciutat per raho e occasio de eveniment de gents

estranyes la dita host o singulars daquella. Plau al Senyor Rey.

Item Senyor que als dits homens a cavall e de peu sie fet e tengut compte per algun ciutada de Terragona que los dits consols hi ordonaran e ab albera daquell la dita companya sia paguada per la dita ciutat axi Senyor que official vostre algun en lo dit compte ne pagua del dit sou no haja res a ferne ne aministrar ne hajen a haver part ne dret de offici en alguna manera. Plau al Senyor Rey exceptat quen puxe demanar e haver mostra per ço que la terra sia defesa per tal gent con se pertany a la defensio de aquella.

Item que si los dits consols no podien haver de la dita ciutat ne de lur vehinat compliment a les dites parts dels dits homens a cavall entre armats e alforrats quen puxen donar sis volran II ciutadans qui sien acustumats de portar armes sobre cavall ab besties mulars bé armats en compensacio de 1 hom a cavall armat e en cas encare que ab tot aço no bastassen a les dites dues parts que puxen donar VII servents per cascun hom a cavall armat e V homens servents per hom a cavall alforrat dels quals les dues parts sien lancers e laltre ballesters. Plau al Senyor Rey.

Item Senyor que placia a vos que no fassats guerra

a nagun de la terra de Cathalunya singularment o general del dit usatge e de la rehemso per aquell feta o fahedora car interes es gran de vos Senyor e de tota la terra que la defensio sia bona e bastant e feta per tuyt comunament. Plau al Senyor Rey.

Item Senyor que vos fassats fer letres e manaments executoris als veguers de Terragona e a lurs lochstinents que tantost que per los dits consols de Terragona requests ne seran destrenguen fortment en persona e bens tots e sengles singulars de la dita ciutat de qualque condicio o stament sien a pagar ço que seran tatxats per los dits consols e altres assignadors per lo consell de Terragona a pagar en lo sou dels dits homens a cavall e servents e aço fassen los dits officials remoguda tota appellacio e excepcio e no contrastant privilegis franqueses e inmunitats per vos Senyor o per vostres predecessors atorgades per tal con lo dit usatge es de tal rigor que tot hom hi es obligat con loch ha. Plau al Senyor Rey.

Item que aquesta avinença nos entena no tensolament en lo cas de ara ço es que si aquestes companyes que dien ques ajusten venien contra vos Senyor en Cathalunya per combatre ans si aço no era o si era passat la present avinença fos cassa e nulla e hauda per no feta. Declarans encare Senyor que la dita avinença haja loch en cas que les dites companyes ven-

guessen en Cathalunya dessa la festa de Sent Michel primer vinent e no en altra manera. Plau al Senyor Rey.

Item Senyor la dita proferta et atorgament fan e entenen affer si la ciutat de Barchinona e les altres ciutats et viles de Cathalunya fan per semblant manera et forma e que si altres gracies o concessions eren atorgades per vos Senyor a la dita ciutat o als altres lochs de Cathalunya per aquesta raho que semblants gracies o concessions vos placie atorgar a la dita ciutat de Terragona e als singulars de aquella. Plau al Senyor Rey que les gracies o concessions atorgades a Barchinona o per aquesta raho sien atorgades a la dita ciutat empero no vol que la present proferta haje alcuna condicio sino aytal con ha la ciutat de Barchinona.

Item que per la present avinença no sia fet ni engenrrat prejudici o derogacio alguna ara o en temps esdevenidor al dret de vos Senyor ni a la dita ciutat ni dels singulars de aquella ni als privilegis libertats franqueses e inmunitats a la dita ciutat e singulars daquella atorgats ans romanguen en sa forssa e valor axi con abans e quel present fet daqui avant no puixe trer a eximpli o a consequencia. Plau al Senyor Rey.

Item que totes cartes letres et altres provisions a

aço necessaries sien dades a la ciutat franches. Plau al Senyor Rey de dret de segell.

XXVII die januarii anno a nativitate Domini Millesimo CCCLX secundo.

Petrus Vitalis sindicus ville Aqualate de quo sindicato plene constat per instrumentum publicum factum auctoritate. . . . . notarii dicte ville Aqualate promisit nomine universitatis dicte ville facere seu prestare servitium dicto domino Regi casu quo propter adventum gentium extranearum locus sit usatico Barchinone qui incipit princeps namque loco dicti usatici et in compensationem ipsius decem equites quorum mediatas sint armati altera vero medietas alforrati ad duos videlicet menses dum taxat. . . . . .

(No sigue.)

—

El proceso que empieza desde ahora es uno de los tantos que existirian aislados antes de reunir en una sola

pieza todos los que se formaron , bajo diferentes conceptos, contra Cabrera, lo que advertimos para que no se extrañe la diversidad de fechas que hay entre los que anteceden sobre declaracion del usage Princeps namque y demás y el que sigue ahora , de carácter ya mucho mas curial que aquellos.

Noverint universi. Quod die mercurii octava die madii anno a nativitate Domini Millessimo CCCLX quarto. Cum de illis nephandis proditionis et lese magestatis criminibus et sceleratissimis facinoribus contra personam domini Regis et ejus liberorum remque publicam suorum regnorum et terrarum perpetratis cogitatis et inhitis de quibus nobiles Bernardus de Capraria senior et Bernardus de Capraria ejus filius comes Ausone delati existunt fuerit de mandato illustrissime domine Regine habentis de hoc a dicto domino Rege spetiale mandatum ceptum inquiri. Ideo dicta domina Regina habita deliberatione solerti cum suo honorabili consilio in quo non nulli doctores civitatis Barchinone interfuerunt et maturo ac digesto consilio super istis mandavit predictos nobiles citari voce preconia in civitate Barchinone sub forma sequenti.

Ara ojats queus fa hom a saber de part del Senyor Rey que con los nobles En Bernat de Cabrera major de dies e En Bernat de Cabrera fill daquell comte Do-

sona stants consellers del dit Senyor Rey sien stats delatats e inculpats al dit Senyor que han comeses crim de lesa magestat per molts e diverses tractaments malvats fets per ells ab lo Rey de Castella publich enemich del dit Senyor Rey contra la persona del dit Senyor Rey e regnes e terres sues per los quals malvats tractaments ses seguida es seguia gran perdicion e destruccio del dit Senyor Rey e dels regnes e terres sues e de la sua ccsa publica. Per ço lo dit Senyor Rey ab aquesta present crida cita los dits nobles e cascun dells que per la dita rao compareguen personalment davant lo dit Senyor Rey o son general lochtinent en la ciutat de Barchinona dins lo palau del dit Senyor Rey lo deen dia del mes de juny prop vinent si feriat no sera si no lo seguent no feriat en altra manera si aço no fahien lo dit Senyor Rey los certifieha que procehir fara contra ells a bandajar lurs persones e annotar lurs bens e en altre manera segons que la qualitat del dit crim requer e de dret sera faedor.

Quequidem proconitzacio dicta die mercurii fuit publice facta in civitate predicta Barchinone in locis assuetis ipsius civitatis ubi preconitzationes similes fieri consueverunt cum tubis videlicet tubicella ac tabalibus per Jacobum Clos preconem publicum civitatis predicte presente Petro Roma scriptore jurato sub me Petro de Costemps scriptore dicti domini Regis ac notario et scriptore presentis procesus ut idem Ja-

cobus Clos et Petrus Roma nunch dicto notario retulerunt.

Et nichilominus eadem die fuit deliberatum per dictam dominam Reginam in predicto consilio quod dicta citatio publicaretur in civitatibus Dertuse Ilerde et Gerunde et villa Perpiniani et ob hoc fuit scriptum vicario dicte civitatis Dartuse per literam domini Regis tenoris seguentis.

En P. per la gracia de Deu Rey Daragon de Valencia de Mallorques de Cerdenya e de Corcega e comte de Barchinona de Rossello e de Cerdanya. Al amat nostre lo vaguer de Tortosa et de la Ribera de Ebre o a son lochtinent. Salut et dileccio. Sapiats que nos havem feta fer en la ciutat de Barchinona ab veu de crida la citacion seguent. Ara ojats queus fa hom asaber de part del Senyor Rey que con los nobles En Bernat de Cabrera major de dies e En Bernat de Cabrera fil daquell comte Dosona stants consellers etc. Inserto tenore citationis jam facte in civitate Barchinone post cujus seriem sequitur hoc. E com hajam provehit que en la dita ciutat de Tortosa e en alscuns altres notables lochs de Cathalunya sia preconitzada aquesta citacion per çous dehim et manam quen continent la dita citacion ab veu de crida en los lochs de la dita ciutat on semblants citacions o crides sa fan façats publicar e hauda relacion daquesta publicacio certifficats nosen

per lo portador de la present ab letra vostra ab segell del vostre offici sagellada en la qual la citacion damunt dita sia inserta. Dada en Barchinona a VIII dies de maig en lany de la nativitat de nostre Senyor MCCC LXIV. Visa Romeus.

Quequidem litera eadem die fuit tradita Petro de Atecha cursori curie ferenda per eum vicario supradicto.

Fuit etiam scriptum per modum predictum et cum simili litera domini Regis vicario Ilerde et Pallariensi vel ejus locumtenenti que litera fuit tradita Laurencio Johannis cursori curie ferenda per eum ipsi vicario vel ejus locumtenenti.

Similiter etiam fuit scriptum et cum simili litera domini Regis vicario Gerunde et Bisulduni vel ejus locumtenenti.

Item etiam fuit scriptum vicario Rossilionis et Vallispiri vel ejus locumtenenti et fuerunt hec due litere dicta VIII die madii tradite Berengario Clareti cursori curie ferende per eum dictis vicario Gerunde et vicario Rossilionis aut eorum locatenentibus.

Et rediens dictus Petrus de Atheca refferensque XV die dicti mensis madii predictam literam regiam dicto vicario Dartuse directam eidem vicario vel ejus locumtenenti presentasse tulit ipsius locumtenentis responsivam literam clausam et viccarie officii sigillo ut prima apparebat facie sigillatam tenoris sequentis.

Molt alt et molt poderos Senyor ab humil e deguda reverencia reebi una letra dissapte ques comptava XI dies de maig del any de la encarnacion de nostre Senyor MCCCLXIV de la tenor seguent. En P. per la gracia de Deu Rey Darago de Valencia de Mallorques de Cerdenya de Corsegua e comte de Barchinona de Rosselo et de Cerdanya. Al amat nostre lo veguer de Tortosa e de la ribera de Ebre o a son lochtinent. Salut e dileccio. Sapiats que nos havem feta fer etc. Inserto toto tenore litere regie predicte per dictum Petrum de Atheca dicto vicario vel ipsius locumtenenti presentate post cujus data sequitur hoc. On Senyor volent complir los vostres manaments encontinent la dita citacion de mot a mot segons que en la dita letra es scrita e ordonada fiu publicar ab veu de crida publica e ab trompes e ab tabals e anafil en tots los lochs de la ciutat on semblants citacions e crides se fan e son acustumades de fer. E feta relacion a mi et en la cort per lo cridador jurat fiu scriura en lo libre de la cort totes aquestes coses certificant la vostra molt gran al-

tea que totes aquestes coses son stades fetes e seguides segons que vos Senyor ab la dita letra son stades a mi manades per la qual cosa senyor vos tremet aquesta letra segellada ab lo segell del offici de la vegueria. Scrita en Tortoça dissapte a XI de maig en ora del seny en lany de la incarnacion de nostre Senyor MCCCLXIV.

P. de Bruscha sotzvaguer de la ciutat de Tortosa besants Senyor humilment las vostres mans e los vostres peus ma coman en vostre gracia e merce.

Tenor vero subscriptionis dicte litere talis est.

Al molt alt e molt poderos princep e Senyor lo Senyor Rey Darago.

Item etiam dictus Laurencius Johannis cursor rediens XVI die madii anni predicti refferensque dictam litteram regiam quam predicto vicario Ilerde seu ejus locumtenenti portaverat se ipsi locumtenenti presentasse tulit ipsius locumtenenti responsivam literam patentem et sigillatam in dorso sigillo officii dicti vicarii continentie subsequentis.

A la vostra gran excellencia Senyor humilment notifich jo Jacme dez Puig lochtinent de veguer e cort de Leyda per la vostra altea en la dita ciutat mi haver reebuda una letra vostra per En Lorens Johan correu vostre de la tenor seguent. En P. per la gracia de Deu Rey Darago de Valencia de Mallorques de Serdenya de

Corsega e comte de Barchinona de Rosselo et de Cerdanya. Al amat nostre lo veguer de Leyda e de Pallars o a son lochtinent. Salut e dileccio. Sapiats que nos havem feta fer en la ciutat de Barchinona etc. Inserto toto tenore litere regie predicte dicto vicario Ilerdensi directe et per dictum Laurencium Johannis cursorem ipsi vicario ut predicitur late post cujus litere datam sequitur hoc. La qual letra reebuda ab aquella major humilitat que pugui lo dia meteix e ora quem fou presentada es assaber dissapte a XI dies de maig del any present de continent Senyor fiu fer la crida publicament en la ciutat de Leyda per los lochs acustumats en fer crides publiques o citacions semblants perque molt excellent Senyor segons lo manament a mi fet per vos en la dita letra vos certifich de les dites coses ab la letra mia segellada ab lo segell del offici. Recoman me Senyor en la vostra gracia e merce ab besament de peus e de mans. Data Ilerde XII die madii anno a nativitate Domini MCCCLXIV.

Item etiam dicta XVI die madii Berengarius Clareti rediens et refferens literas quas dictis vicariis Gerunde et Rossilionis portaverat se locumtenenti vicarii Gerunde et vicario Rossilionis tradidisse tulit ejusdem locumtenentis et vicarii responsivas litteras clausas et dictorum vicariorum sigillis ut apparebat prima facie sigillatas et est responsiva littera dicti locumtenentis vicarii Gerunde hujusmodi seriey.

Molt alt et molt poderos princep e Senyor. Sapia la vostra gran altea que vuy que es divenres et hora de tercia he reebudes II letres les quals ma presentades En Berenguer Claret correu de vos Senyor ço es la una de citacion dels nobles En Bernat de Cabrera e den Bernat son fill e laltra de cridar les osts e manar aquelles a la Belladona per dimarts tot dia prop vinent. Perque molt alt Senyor decontinent jo fiu citar ab veu de crida per los lochs acustumats de la ciutat de Gerona los dits nobles e apres cridar les dites osts e Deu volent Senyor jo sere per dimarts tot dia ab les osts al dit loch de Na Belladona segons tenor et forma en las letres de vos Senyor insertades e contengudes la qual citacion Senyor dels dits nobles la tenor es axi com se seguix. Ara ojats queus fa hom a saber de part del Senyor Rey que con los nobles En Bernat de Cabrera major de dies e En Bernat de Cabrera fill daquell comte Dosona stants consellers del Senyor etc. Inserto toto tenore citationis proclamate in dicta civitate Barchinone et in dictis litteris regiis inserte cujus tenorem sequitur hoc. Deus Senyor molt alt vos don victoria dels vostres enemichs per molts de temps. Scrita a Gerona divendres a X dies de maig lany de la nativitat de nostre Senyor MCCCLX quatre.

Lo vostre humil servidor qui besant la terra quels vostres peus Senyor calsiguen sa comana en vostra gracia et merce Jacme Verdeguer sotzvaguer de Gerona.

Subscripcio vero dicte littere talis est.

Sacre Regie Aragonum magestati.

Tenor vero dicte responsive littere predicti vicarii Rossilionis sequitur in hec verba.

Molt alt et molt poderos e molt excellent Princep e Senyor. Sapia la vostra reyal magestat que jo reebi una letra reyal de la vostra gran altea dissapte a XI de maig que fo la vespra de Pentacosta lany present la tenor de la qual es aytal. En P. per la gracia de Deu Rey Darago de Valencia de Mallorques de Cerdenya e de Corsega comte de Barchinona de Rossello e de Cerdenya. Al amat nostre lo veguer de Rossello e de Vallespir o son lochtinent. Salut et dileccio. Sapiats que nos havem feta fer en la ciutat de Barchinona ab veu de crida etc. Inserto toto litere regie predicte per dictum Berengarium Clareti dicto locumtenenti presentate. Post cujus litere datam seguitur hoc. La qual letra Senyor ab tota aquella reverencia que pusch ne se reebuda encontinent fiu publicar sollempnament la dita crida e citacion en la vila de Perpenya per los lochs acustumats per la manera en aytals coses acustumada segons et per la forma en la preinserta letra reyal contenguda. Scrita en Perpenya dissapte a XI de maig lany de la nativitat de nostre Senyor MCCCLXIV. Vicarius.

Lo vostre humil Francesch sa Garriga veguer de Rossello prostrat en terra ab besament de peus e de mans se comuna Senyor en vostre gracia et merce.

Et erat subscripta littera per hec verba.
Sacre Regie Aragonum magestati.

Postea autem die lune que erat decima die junii anno predicto et ora vesperorum coram serenissima domina Alienora Dei gratia Regina Aragonum predicti domini Regis conjuge et generali locumtenente et honorabili ipsius domini Regis consilio inter quos erat venerabilis Franciscus Roma legum doctor ejusdem domini Regis vicecancellarius existentibus in palacio regio Barchinone comparuit venerabilis Petrus sa Costa bajulus Cathalonie generalis ac procurator fischalis predicti domini Regis.

Et quia in dicto palacio predicti nobiles Bernardus de Capraria et Bernardus de Capraria ejus filius comes Ausone non comparuerant nec ibidem videbantur in domo videlicet majori dicti palacii ubi cumuniter audientiam tenetur in quaquidem plures gentes intererant Petrus Capmany portarius dicti domini Regis qui ascenderat in quibusdam gradibus fusteis qui in capite dicti palacii sunt in quibus dictum consilium regium sedebat proclamavit altis vocibus de mandato domine Regine Es hic lo noble En Bernat de Cabrera ne lo comte Dosona son fill. Es hic lo noble En Bernat de Cabrera ne lo comte Dosona son fill. Es hic lo noble En Bernat de Cabrera ne lo comte Dosona son fill.

Set quia dicti nobiles vel alter inibi reperti non fuerunt predictus bajulus generalis ac procurator fischalis eorum contumaciam acusavit.

Est tamen verum quod dum proclamabantur dicta verba per dictum portarium frater Bernardus Albern monachus monasterii Sancti Salvatoris de Brea et Guillermus Geraldi presbiter qui coram ipso portario stabant dicebant quod ipsi erant inibi pro nobilibus supradictis.

Et ibidem post aliquam pausam jam ora cene jamque curia vicarii Barchinone levata ut michi Petro de Gostemps notario presentis processus retulerunt Berengarius Fonoyeda scriba dicte curie et Petrus Bugatelli sagio ejusdem curie iterum dictus Petrus Capmany de mandato dicte domine Regine existens in dictis gradibus fusteis altis vocibus proclamavit Es hic lo noble En Bernat de Cabrera ne lo comte Dosona son fill. Es hic lo noble En Bernat de Cabrera ne lo comte Dosona son fill. Es hic lo noble En Bernat de Cabrera ne lo comte Dosona son fill.

Et dum dicta verba predictus proclamabat portarius dicti frater Bernardus et Guillermus Geraldi di-

xerunt bis vel ter quod ipsi erant inibi pro nobilibus supradictis.

Dictus vero venerabilis Petrus sa Costa procurator fischalis qui supra quia dicti nobiles non comparuerant eorum contumatiam acusavit nec minus obtulit hanc scedulam quam in presenti processu inseri mandavit.

Quia in causa criminali presertim tali et tanta quanta est causa criminis legis Julie magestatis procurator intervenire non potest. Et ob hoc prefati nobiles de dicto lese magestatis crimine inculpati. Et propterea legitime citati ob hoc quod personaliter non comparuerunt die et loco in citatione eis facta assignatis reputari debent merito contumaces. Idcirco requirit venerabilis ça Costa procurator fischalis ipsos nobiles pro contumacibus haberi et contra ipsos et eorum bona procedi tanquam contra contumaçes occasione criminis antedicti.

Et iterum coram dicta domina Regina in dicto palacio existente dictus procurator fischalis requisivit instantia quanta potuit ut dicti nobiles cõntumaces reputarentur et qnod contra ipsos et eorum bona in eorum contumatiam procederetur prout tantorum

criminum qualitas de quibus inculpati sunt postulat et requirit.

Quibus actis domina Regina locumtenens generalis predicta assidente sibi dicto venerabili vicecancellario et consilio regio supradicto quia dicti nobiles Bernardus de Capraria et comes Ausone ejus filius citati legitime et expectati usque ad oram debitam non comparuerant personaliter contumaçes eosdem nobiles reputavit tamen de gratia ipsos si personaliter comparere voluerint per totam crastinam diem et etiam per totam diem mercurii proxime si dicta crastina dies feriata fuerit voluit expectari.

Et quasi incontinenti post recessum tamen dicte domine Regine a palacio supradicto et ante presentiam dicti honorabilis consilii regii quod in dicto palatio remanserat in quo inter alios dictus vicecancellarius erat venerunt prefati frater Bernardus Alberti et Guillermus Geraldi et obtulerunt in scriptis hec que sequntur.

Ab deguda reverencia humilment protestant jo G. Gerau prevere del bisbat de Gerona axi con a procurador substituit de mossen En Berenguer de Maylla cavaller procurador general dels nobles mossen Bernat de Cabrera e del comte Dosona son fill que per

res que jo diga no sia fet perjudici als dits nobles per ço con jo no he pogut haver consell de savis ne daltres bones persones les quals me hajen volgut consellar. E aço per pauhor de incurrer ira et indignacion de vos molt alta Senyora Rehina Darago la qual parlant ab deguda reverencia nom havets volguts donar savis ne licenciar ab los quals sobre los affers dels demunt dits nobles me pogues aconsellar per be que a vos ne sia moltes vegades stat suplicat. E axi matex per pauor que vos molt alt Senyor lo duch per ço con laltra dia mossen En Thomas de Março en nom vostre manaça al abbat de Sent Salvador Dabrea de tolra lo cors per rao con ell se entremetia de rahonar davant la Senyora Reyna los affers dels dits nobles per que jo dit G. Gerau per nom demont dit vull e protest ab deguda reverencia que si alscunes coses hic ha scrites que sien en prejudici dels demunt dits nobles que sien haudes per no scrites. E si alcunes axi mateix hic son lexades les quals hic foçen necessaries en lur deffensio que no puxa noura a ells per ço con no es culpa dalcun ne de mi qui no he pogut haver consell de savis per les rahons demunt dites. E sots les dites protestacions devant vos molt alta Senyora Reyna Darago e davant vos molt alt Senyor Duc o davant la I de vosaltres del qual se pertangua jo dit G. Gerau per nom dámunt dit ab deguda reverencia dich et propos ço quis segueix.

Primerament dich et propos ab deguda reverencia

quels dits nobles no son tenguts ne poden comparer per citament quels sia stat fet davant lo Senyor Rey ne son procurador per ço con lo dit noble mossen Bernat molt abans que fos citat era pres e es encara vuy en poder del Rey de Navarra. E lo dit comte molt abans qué fos citat era stat pres en servey del Senyor Rey en poder del Rey de Castella en poder del qual encara vuy sta pres e aço es cosa notoria de vos molt alta Senyora e a vos molt alt Senyor Duc e a tot hom perque con ells no son de lur voler axi con aquells qui son preses en poder daltra no es cosa possible a ells de comparer per ben que o volguessen e segons rahon nul hom a inpossibilitat no pot ne deu esser obligat.

Item con segons que appar per la dita crida los dits nobles sien stats citats per cosa la qual sembla que toch lur fe per ço ab humil reverencia humilment suplich et requir jo dit G. Gerau per nom demunt dit que vos contra los dits nobles no dejats procehir per la dita rao sino aytant con sia segons usatges e constitucions de Cathalunya car jom offir per nom damunt dit que los dits nobles quant que sien fora les dites presons lur fe scundiran per bataylla e en altra manera segons que degen per usatges o per constitucions generals de Cathalunya ho en cas que vos molt alta Senyora o vos molt alt senyor Duch vullats licenciar alscuns nobles e cavallers los quals jous anomanare en cas que per vosaltres me sia atorgat los quals la fe dels

dits nobles ab deguda reverencia parlant de present per bataylla o en altra manera scundiran segons los dits usatges e constitucions generals de Cathalunya e aço ab deguda reverencia humilment suplich jo dit G. Gerau quem sia atorgat en guisa que vos molt alta Senyora e vos molt alt Senyor Duch conegats que aquells qui a la fe dels dits nobles toquen ne dien re parlant ab deguda reverencia fan gran malvestat e aço me offir de metre al juy de Deu segons que he dit en guisa que apparega qui fa malvestat.

Item molt alta Senyora et molt alt Senyor en cas que les coses demunt dites no vullats fer humilment suplich jo dit G. Gerau que als dits nobles e a lurs procuradors deffensions covinents per vosaltres sien atorgades les quals sots tengut de donar segons constitucions de Cathalunya jurades oc encara parlant ab deguda reverencia no podets ne devets dénegar per ço con deffensions per dret de natura sien atorgades lo qual dret de natura per princeps no es stat constituit en tant que sils diables dinfern a nostre Senyor demanaven deffensions el les lus hauria atorgar segons justicia perque molt alta Senyora e molt alt Senyor suplich que per les dites rahons vullats donar e licenciar savis e rahonador als dits nobles o a lurs procuradors ab consell dels quals ab deffensions la inocencia daquells puxen clarament mostrar e que axi mateix en los processes contra los dits nobles per vosaltres faedors vullats haver savis et persones no sospitoses als

dits nobles en guisa quels dits nobles et lurs procuradors de vosaltres Senyora et Senyor puxen haver vera justicia axi con de dret e de rahon sa pertany.

E de les coses damont dites deman per vos notari dejus scrit esser fetes aytantes cartes et aytantes vagades con per mi o per mon principal ne serets request e no res menys requer aquestes coses esser meses en lo proçes de les dites coses comensant si alcun es per lo notari o scriva del dit proces qui axi meteix men faça carta et cartes aytantes con haver ne volre per nom damunt dit.

Nec minus ad faciendam fidem de eorum procurationibus obtulerunt sequentia instrumenta.

Notum sit cunctis. Quod ego Berengarius de Medalia miles prrcurator generalis nobilis viri domini Bernardi de Capraria senioris sive majoris dierum prout de ipsa mei procuratione constat plene per quoddam publicum instrumentum confectum in loco Sancti Baudilii de Lobregat diocesis Barchinone quinta die mensis novembris anno a nativitate Domini MCCCLX secundo et clausum per Francischum de Villa civem Vicensem auctoritate regia notarium publicum per totam Cathaloniam. Et etiam procurator generalis nobilis viri domini Bernardi de Capraria Dei gratia comi-

tis Ausone dictique domini Bernardi filii cum publico instrumento inde confecto in quodam campo sive honore terre constituto satis juxta ecclesiam Sancte Eulalie de Probençana dicte diocesis Barchinone sexta die mensis octobris anno a nativitate Domini MCCCLX primo et clauso per Franciscum Boverii notarium infrascriptum. Attendens ad mei audientiam pervenisse quod dicti nobiles domini et uterque eorum fuerunt nuper citati voce preconia in civitate Barchinone ut decima die mensis junii presentis compareant personaliter coram illustrissimo ac magnifico principe et domino domino Petro Dei gratia Rege Aragonum Valentie Majorice Sardinie et Corsice comiteque Barchinone Rossillionis et Ceritanie seu ejus generali procuratore in palacio regio dicte civitatis Barchinone causis et rationibus in dicta preconitzatione contentis et expressatis. Attendens etiam quod dicti nobiles domini et uterque ipsorum sunt legitime et personaliter impediti sic et intantum quod non possunt personaliter comparere nec eorum deffensiones exceptiones causas et rationes justas veras et legitimas quas habent dicere proponere et allegare causis veris justis et rationabilibus et inter alias quia sunt capti diu est et capti detinentur videlicet dictus nobilis dominus Bernardus de Capraria major dierum in posse Regis Navarre et in regno suo Navarre et dictus nobilis dominus comes in et pro servitio dicti domini Regis Aragonum in posse hostis scilicet regis Castelle ratione guerre que est inter dictum illustrissimum dominum Regem Aragonum et dictum Regem Castelle propter quod dicti nobiles

habent comparere per eorum procuratorem et rationes eorum absentie et alias eorum rationes exceptiones et defenssiones proponere dicere et allegare. Attendens in super me aliis arduis negotiis dictorum nobilium et meis propriis fore multipliciter occupatum taliter et intantum quod in et circa infrascripta facienda et peragenda non possem intendere seu personaliter interesse. Ideirco confidens de fide industria et probitate et legalitate vestri venerabilis et religiosi fratris Bernardi Alberti monachi monasterii Sancti Salvatoris de Brea diocesis Gerunde gratis consulte et ex certa scientia non tamen revocando alios procuratores per me quo supra nomine ad hec vel quevis alia constitutos ordinatos seu substitutos auctoritate dictarum mearum procurationum et ex parte michi in eis ut utraque earum tradita et concessa facio substituo et ordino vos dictum fratrem Bernardum Alberti procuratorem dictorum nobilium dominorum et utriusque ipsorum ac mei eorum nomine certum et spetialem presentem et recipientem de licentia et voluntate reverendi domini Ferrarii Dei gratia abbatis monasterii prelibati ad comparendum pro dictis nobilibus dominis et utroque eorum et me nomine eorum et utriusque ipsorum coram dicto illustrissimo domino Rege et coram illustrissima domina Alienora Dei gratia Regina Aragonum et coram inclito ac magnifico domino infante Johanne dictorum domini Regis et domine Regine primogenito duce Gerunde comiteque Cervarie et etiam coram procuratore seu gubernatore generali aut locumtenenti dicti domini Regis et etiam coram quibuscumque aliis

dominis seu personis humilibus vel excelsis et aliis etiam quibuslibet coram qua seu quibus pro predictis seu eorum occasione comparere debeatis et teneamini et quolibet ipsorum seu ipsarum de quibus ac si ac prout vobis visum fuerit faciendum. Et ad dicendum proponendum allegandum probandum et prosequendum tam in juditio quam extra pro predictis nobilibus et utroque ipsorum coram illustrissimis domino Rege domina Regina et inclito domino Duce predictis ac etiam coram procuratore gubernatore seu locumtenente dicti domini Regis et aliis etiam personis predictis et quolibet seu qualibet eorum seu earum tam verbo quam in scriptis eis viis modis et formis quibus melius vobis videbitur faciendum causas et rationes absentie et impedimenti dictorum nobilium dominorum domini Bernardi de Capraria et domini comitis Ausone filii sui et utriusque ipsorum rationes excusationes exceptiones et deffensiones sicut melius de jure et secundum constitutiones et usantias Cathalonie generales et usaticos Barchinone et alias dici et fieri debeam sive possit ac etiam prout melius et utilius vobis fieri expediens videatur. Et ad protestandum probandum et allegandum monendum et requirendum de et pro ut de jure dictorum nobilium et utriusque ipsorum in et super predictis omnibus et singulis et ea tangentibus seu inde dependentibus aut emergentibus quovis modo. Et protestatis monitis et requisitis ac responsis ex adverso semel et pluries respondendum et replicandum et inde publicum et publica instrumentum et instrumenta fieri faciendum petendum et recipiendum et gene-

raliter ad omnia alia et singula procurandum faciendum et exercendum in et super predictis de quibus dicti nobilis delati existunt licet contra veritatem reverentiam et honerem dictorum domini Regis domine Regine et domini Ducis eorumque offitialium in omnibus et per omnia semper salvis et pro quibus citati fuerunt et aliis ea tangentibus seu inde dependentibus vel emergentibus quoquomodo quecumque utilia vel necessaria fuerint aut etiam opportuna et que ego quo supra nomine facerem aut facere possem in eisdem si essem personaliter constitutus etiam si talia essent que mandatum exhigerent spetiale et sive quibus predicta comode fieri et expediri non possent. Quoniam ego auctoritate et potestate dictarum mearum procurationum et utriusque earum in et super predictis ac quolibet eorum et ea tangentibus seu inde dependentibus vel emergentibus quovis modo trado et comitto vobis dicto procuratori substituto totum locum meum et plenarie vices nostras cum plena libera et generali administratione. Promittens vobis et notario infrascripto tanquam publice persone vice et nomine vestri dicti procuratoris substituti ac aliorum omnium et singulorum quorum interest intererit et potest aut poterit quomodolibet interere hec a me nomine quo supra legitime stipulanti et recipienti per dictos nobiles dominum Bernardum de Capraria et dominum comitem Ausone cujus filium et utrumque ipsorum ac me eorum nomine habere semper ratum gratum et firmum quicquid per vos dictum procuratorem substitutum in et super predictis et quolibet eo-

rundem actum et gestum fuerit sive modoquolibet procuratum et nullo tempore revocare sub obligatione omnium bonorum dictorum nobilium et utriusque ipsorum. Actum est hoc in monasterio supradicto die jovis VI die mensis junii anno a nativitate Domini Millesimo CCC sexagesimo quarto. Sig✠num Berengarii de Medalia procuratoris predicti qui nomine et auctoritate dictarum procurationum mearum et utriusque ipsarum hec firmo et laudo. Sig✠num nostri Ferrarii Dei gratia abbatis predicti qui dicto fratri Bernardo Alberti recipienti procurationem hujusmodi eaque libere utendi et exercendi facultatem et licentiam plenarie impartimur. Testes hujus rei sunt discreti Bernardus Caça canonicus ecclesie Sancti Felicis Gerunde Bonanatus de Condomina rector ecclesie de Hostalrich et Jacobus de Sancto Felice civis Vicensis.

Sig✠num Francisci Boverii civis Vicensis notarii publici auctoritate illustrissimi domini Regis Aragonum per totam Cataloniam. Qui premissis vocatus interfuit et hec scripsit et clausit.

Notum sit cuntis. Quod ego Berengarius de Medalia miles procurator generalis nobilis viri domini Bernardi de Capraria senioris sive majoris dierum pro ut de ipsa mea procuratione constat plene per quoddam publicum instrumentum confectum in loco Sancti Baudilii de Lobregat diocesis Barchinone quinta die mensis novembris anno a nativitate Domini MCCCLX secundo et clausum per Franchiscum de Villa civem

Vicensem auctoritate regia notarium publicum per totam Cathaloniam et etiam procurator generalis nobilis viri domini Bernardi de Capraria Dei gratia comitis Ausone cum publico instrumento inde confecto in quodam campo sive honore terre constituto satis juxta ecclesiam Sancte Eulalie de Prohençana dicte diocesis Barchinone sexta die mensis octobris anno a nativitate Domini Millesimo CCCLX primo et clauso per Franciscum Boverii notarium infrascriptum. Attendens ad mei audientiam pervenisse quod dicti nobiles domini et uterque eorum fuerunt nuper citati voce preconia in civitate Barchinone ut X die mensis junii presentis compareant psrsonaliter coram illustrissimo ac magnifico principe et domino domino Petro Dei gratia Rege Aragonum Valencie Majorice Sardinie et Corsice comiteque Barchinone Rossilionis et Ceritanie seu ejus generali procuratore in palacio regio dicte civitatis Barchinone causis et rationibus in dicta citatione contentis et expressatis. Attendens etiam quod dicti nobiles domini uterque ipsorum sunt legitime et personaliter impediti sic et intantum quod non possunt personaliter comparere nec eorum deffensiones exceptiones causas et rationes justas veras et legitimas quas habent dicere proponere et allegare causis veris justis et rationabilibus et inter alias quia sunt capti cui est et capti detinentur videlicet dictus nobilis Bernardus de Capraria major dierum in posse Regis Navarre et in regno suo Navarre et dominus nobilis dominus comes in et pro servitio dicti domini Regis Aragonum in posse hostis scilicet Regis Castelle ratione guerre

que est inter dictum illustrissimum dominum Regem Aragonum et dictum Regem Castelle propter quod dicti nobiles habent comparere per eorum procuratorem et rationes eorum absentie et alias eorum rationes exceptiones defensiones proponere dicere et allegare. Attendens in super me aliis arduis negotiis dictorum nobilium et meis propriis fore multipliciter occupatum taliter quod in et circa infrascripta facienda et peragenda non possem intendere seu personaliter interesse. Ideirco confidens de fide industria probitate et legalitate vestri venerabilium et discretorum Jacobi Burgues civis Barchinone Raymundi de Area Petri Franch Guillermi de Villatortrela et Berengarii Vieta Guillermi Geraldi Arnaldi Carrio et Francisci Fuxa presbiterorum diocesis Gerunde et cujuslibet vestrum gratis consulte et ex certa scientia non tamen revocando alios procuratores per me quo supra nomine ad hec vel quevis alia constitutos ordinatos seu substitutos auctoritate dictarum mearum procurationum et ex potestate mihi in eis et utraque earum tradita et concessa facio substituo et ordino vos dictos venerabiles Jacobum Burgues Raymundum de Area Petrum Franch Guillermum de Villatortrela Berengarium de Molendino Guillermum ça Mascorda Raymundum Monet Berengarium Vieta Guillermum Geraldi Arnaldum Carrio Francischum Fuxa et quemlibet vestrum insolidum et pro toto procuratores dictorum nobilium dominorum et utriusque ipsorum ac mei eorum nomine certos et spetiales ad comparendum pro dictis nobilibus dominis et utroque eorum et me nomine eorum et utrius-

que ipsorum coram dicto illustrissimo domino Rege Aragonum et coram illustrissima domina Alienora Dei gratia Regina Aragonum et coram inclito ac magnifico domino infante Johanne dictorum domini Regis et domine Regine Aragonum primogenito duce Gerunde comiteque Cervarie et etiam coram procuratore seu gubernatore generali aut locumtenente dicti domini Regis et etiam coram quibuscumque aliis dominis seu personis humilibus vel excelsis et aliis etiam quibuslibet coram qua seu quibus pro predictis seu eorum occasione comparere debeatis et teneamini et quolibet ipsorum seu ipsarum de quibus et si ac prout vobis vel aliquibus aut alicui vestrum visum fuerit faciendum. Et ad dicendum proponendum allegandum probandum et prosequendum tam in juditio quam extra pro predictis nobilibus et utroque ipsorum coram illustrissimo domino Rege domina Regina et inclito domino Duce predictis et etiam coram procuratore gubernatore seu locumtenente dicti domini Regis et aliis personis predictis et quolibet eorum seu earum tam verbo quam in scriptis eis viis modis et formis quibus melius vobis vel aliquibus aut alicui vestrum videbitur faciendum causas et rationes absentie et impedimenti dictorum nobilium dominorum domini Bernardi de Capraria et domini comitis Ausone filii sui et utriusque ipsorum et etiam alios eorum et utriusque ipsorum rationes excusationes exceptiones et deffensiones sicut melius de jure et secundum constituciones et usancias Cathalonie generales et usaticos Barchinone et alios dici et fieri debeat sive possit ac etiam

prout melius et utilius vobis vel aliquibus seu alicui vestrum fieri expediens videatur. Et ad protestandum probandum et allegandum monendum et requirendum de et pro jure dictorum nobilium et utriusque ipsorum in et super predictis omnibus et singulis et ea tengentibus seu inde dependentibus aut emergentibus quovis modo. Et protestatis monitis et requisitis ac responsis ex adverso semel et pluries respondendum et replicandum. Et inde publicum et publica instrumentum et instrumenta fieri faciendum petendum et recipiendum et generaliter ad omnia alia et singula procurandum faciendum et exercendum in et super predictis de quibus dicti nobiles delati existunt licet contra veritatem reverentiam et honorem dictorum domini Regis et domine Regine et domini Ducis eorumque offitialium in omnibus et per omnia semper salvis et pro quibus citati existunt et aliis ea tangentibus seu inde dependentibus vel emergentibus quoquomodo quecumque utilia vel necesaria fuerint aut etiam opportuna et que ego quo supra nomine facerem ac facere possem in easdem si essem personaliter constitutus etiam si talia essent que mandatum exhigerent spetiale et sive quibus predicta comode fieri et expediri non possent. Quoniam ego auctoritate et potestate dictarum mearum procurationum et utriusque earum in et super predictis ac quolibet eorum et ea tangentibus seu inde dependentibus vel emergentibus quovismodo trado et comitto vobis dictis procuratoribus substitutis et cuilibet vestrum insolidum totum locum meum et plenarie vices meas cum plena libera et generali administratio-

ne promittens vobis et notario infrascripto tanquam publice persone sue et nomine vestris dictorum procuratorum substitutorum et cuilibet vestrum ac aliorum omnium et singulorum quorum interest intererit et potest aut poterit quomodolibet interesse hec a me nomine quo supra legitime stipulanti et recipienti predictos nobiles dominum Bernardum de Capraria et dominum comitem Ausone ejus filium et utrumque ipsorum ac me eorum nomine habere semper ratum gratum et firmum quicquid per vos procuratores substitutos seu per aliquos aut aliquem vestrum simul vel divisim in et super predictis et quolibet eorundem actum et gestum fuerit sive quomodolibet procuratum et nullo tempore revocare sub obligatione omnium bonorum dictorum nobilium et utriusque ipsorum. Actum est hoc in monasterio Sancti Salvatoris de Brea diocesis Gerunde die jovis VI die mensis junii anno a nativitate Domini MCCCLXIV. Sig✠num Berengarii de Medalia procuratoris predicti qui nomine et auctoritate dictarum mearum procurationum et utriusque ipsarum hec firmo et claudo. Testes hujus rei sunt reverendus dominus Ferrarius Dei gratia abbas dicti monasterii discretus Bernardus Caça canonicus ecclesie Sancti Felicis Gerunde Bonanatus de Condomina rector ecclesie de Hostalrico et Jacobus de Sancto Felice civis Gerunde.

Sig✠num Francisci Boverii civis Vicensis notarii publici auctoritate Illustrissimi domini Regis Aragonum et per totam Cathaloniam qui premissis vottam (?) interfuit et hec scribi fecit cum supraposito in VIII li-

nea ubi dicitur dominus et in XXII ubi legitur inde et clausit.

Super quibus oblatis per dictos procuratores dictum consilium regium absque tamen perjuditio ordinatorum per dictam dominam Reginam que dictos nobiles contumaces reputavit voluit deliberare dicens quod eis respondebitur in domo habitationis dicte domine Regine die mercurii proxime venienti.

Dictus vero procurator fischalis dixit quod procuratores predicti admittendi non sunt maxime attenta criminis qualitate presertim quia presbiteri in tam criminali admitti non debent.

Die mercurii sequenti que erat XII dies junii anno predicto cum erina dies martis que fuerat XI dies ipsius mensis feriata fuisset videlicet festum beati Barnabe apostoli coram illustrissima domina Regina locumtenente generali predicta et honorabili domini Regis consilio inter quos erat venerabilis Franciscus Rome dicti domini Regis vicecancellarius in hospicio tunc dicta domina Regina hospitabatur ora scilicet vesperorum existentibus ejusdem diey comparuit venerabilis Petrus ça Costa procurator fischalis qui supra qui in scriptis abtulit que sequntur.

Petit procurator fischalis in contumaciam dictorum nobilium contra personas et bona ipsorum procedi et enentari ut jam extitit requisitum non obstantibus propositis et allegatis pro parte predictorum nobilium que illegitime et per personas minus idoneas ac in causarum proposita extiterunt.

Comparuerunt etiam dicti frater Bernardus Alberti et Guillermus Geraldi procuratores qui supra.

Et dicta domina Regina locumtenens generalis predicta assidente sibi dicto consilio regio attendens dictos nobiles citatos non comparuisse nec comparere per se nec per procuratores sufficientes nec sufficienter instructos reputavit eosdem nobiles exhigente justicia contumaces. Quare decrevit procedi ad banniendum personam Bernardi de Capraria senioris et bona sua annotandum prout fieri debet et in similibus est fieri assuetum. Quo ad banniendum aut personam dicti comitis et bona sua annotandum voluit plenius deliberare quousque aliter per ipsam dominam Reginam fuerit ordinatum. Et quia frater Bernardus Alberti et Guillermus Geraldi procuratores predicti qui pro parte dictorum nobilium comparuerant requirebant me Petrum de Gostemps notarium hujus processus sicut jam die lune proxime preterita hora quam in dicto palacio

regio ut supradictum est comparuerant requisierant ut de hiis que ipsi obtulerant et que eis presentibus acta fuerant eis facerem publicum instrumentum ipsa domina Regina mandavit michi dicto notario ut predictum instrumentum conficerem ac traderem procuratoribus supradictis presentibus testibus reverendo domino Romeo Dei gratia Ilerdense episcopo nobili Arnaldo de Focibus camarlengo dicte domine Regine et Berengario Carbonelli ejusdem domine Regine scriptore portionis.

Postea die veneris que erat XIV dies junii anno jamdicto ora tertiarum in palacio regio Barchinone per consilium domini Regis aliquibus adhibitis doctoribus Barchinone inter quos de consilio domini Regis erat dictus honorabilis vicecancellarius fuit deliberatum quod dictus nobilis Bernardus de Capraria major dierum banniatur et pro bannito publicetur.

De mandato igitur prefate domine Regine facto per dictum consilium et ad instantiam venerabilis Petri ça Costa procuratoris fischalis supradicti fuit factum eadem die post vesperos in civitate Barchinone predicta dictum bannimentum prout per dictum consilium regium ordinatum fuerat sub forma sequenti.

Ara ojats per manament de la Senyora Reyna loch-

tinent general del Senyor Rey que con lo noble En Bernat de Cabrera major de dies conseller et domestich del Senyor Rey sia stat citat ledesmament ab veu de crida dins la ciutat de Barchinona e encara en les ciutats de Leyda de Tortosa de Gerona e en la vila de Perpenya que lo X die del present mes de juny comparegues personalment davant lo dit Senyor o son lochtinent dins lo palau del dit Senyor Rey en Barchinona. E lo dit noble personalment no sia comparegut e per aquesta rao la dita Senyora Reyna con a lochtinent general demunt dita lo haja reputat per contumaç e haja ordonat que contra la persona sia procehit en bandajar e contra los seus bens innotar. Per ço la dita Senyora Reyna axi con a lochtinent del dit Senyor Rey e en nom e en veu e en persona daquell Senyor ab aquesta present veu de crida bandeja lo dit noble e diu et mana a tota persona de qualque dignitat condicio o stament sia sots pena de M morabatins dor que lo dit noble no acullen en ço del lur ne a aquell donen consell alcun favor ne ajuda ans si per ventura lo vahien lo prenen si pendre lo poden sino so matent lo seguessen sots la dita pena.

Que quidem preconitzatio dicta die veneris post vesperos fuit facta in civitate Barchinone in locis videlicet ubi similes preconitzationes fieri consueverunt per Jacobum Clos preconem publicum ejusdem civitatis ut idem Jacobus Clos retulit michi dicto Petro de Gostemps notario supradicto.

Nec minus ut bannimentum hujusmodi per civitates et loca insignia Cathalonie publicetur fuit scriptum vicario Ilerde et Pallariensis per litteram domini Regis suo sigillo in dorso sigillatam tenoris sequentis.

En P. per la gracia de Deu Rey Darago de Valencia de Mallorques de Cerdenya de Corcega e comte de Barchinona de Rossello et de Cerdanya al amat nostre lo vaguer de Leyda et de Pallars o a son lochtinent salut et dileccio. Sapiats que nostra cara companyona la Regina Darago axi con a general lochtinent nostre per tal con lo noble En Bernat de Cabrera major de dies citat ledesmament per nos no es comparegut ha bandajat aquell noble e fet publicar per bandejat en la ciutat de Barchinona segons la forma seguent. Ara ojats per manament de la Senyora Reyna lochtinent general del Senyor Rey que con lo noble En Bernat de Cabrera major de dies etc. Inserto tenore bannimenti in proximo precedenti folio scripti. E con vullam que en les ciutats e lochs insignes de Cathalunya ço es en cascun cap de vagueria lo dit bandajament sia publicat per çous dehim eus manam que façats ab trompes aquest bandajament publicar en los lochs on semblants coses fets fer e rescrivets nos per vostra letra liuradora al portador de la present que aquesta publicacio hajats feta fer. Dada en Barchinona a XIV dies

de juny en lany de la nativitat de nostre Senyor MCCC LXIV. Visa. R.

In forma predicta fuit scriptum.

Vicario Dartuse vel ejus locumtenenti.

Vicario Terracone et Campi vel ejus locumtenenti.

Vicario Viccarie Montis Albi vel ejus locumtenenti.

Vicario Vicarie Tarrage vel ejus locumtenenti.

Vicario Cervarie vel ejus locumtenenti.

Vicario Bagiarum Berge et Bergitani vel ejus locumtenenti.

Vicario Villefranche Penitentium vel ejus locumtenenti.

Vicario Gerunde et Bisulduni vel ejus locumtenenti.

Vicario Campirotundi vel ejus locumtenenti.

Vicario Rossilionis et Vallispirii vel ejus locumtenenti.

Vicario Confluentis vel ejus locumtenenti.

Vicario Ceritanie vel ejus locumtenenti.

Que quidem littere tradite fuerunt videlicet littere dictis vicario Bagiarum et vicario Campiratundi directe Laurencio Johannis cursori curie.

Et littere dictis vicariis Ilerde Tarrage et Cervarie directe fuerunt tradite Bernardo de Muro cursori curie.

Littere autem dictis vicariis Gerunde Rossilionis

Confluentis et Ceritanie directe fuerunt tradite Petro de Atecha seu de Moros cursori curie.

Littere etiam directe dictis vicariis Dartuse Torrachone Montisalbi et Villefranche Penitentium directe fuerunt tradite Guillermo de Appiaria cursori curie.

Postea vero die lune XVI die junii in vesperis coram serenissima domina Regina Aragonum locumtenente generali predicta in palacio regio Barchinone veniens coram ipsa domina Regina venerabilis Petrus ça Costa procurator fischalis qui supra et fecit eidem domine Regine requisitionem sequentem in scriptis quam ego de voluntate ejusdem fischalis legi et ipsius requisitionis tenor talis est.

Existens in presentia vestri excellentissime domine Regine locumtenentis generalis illustrissimi domini nostri Regis Petrus sa Costa bajulus Cathalonie generalis et procurator fischals dicit quod pridem domino nostro Rege in villa seu loco de Almudever personaliter existente fuit ex parte ipsius domini Regis per ejus uxerium et alios injunctum et mandatum nobili Bernardo de Capraria majore dierum in eodem loco similitar existenti ut pro quibusdam criminibus lese magestatis adversus personam ejusdem domini Regis remque suam publicam et fidem etiam pridicti nobilis concernentibus que illustris Rex Navarre tunc in dicta villa existens dicto domino Regi retulerat statim veniret

idem nobilis ante presentiam ejusdem domini Regis qui ipsum nobilem de premissis cum dicto Rege afrontare volebat quodquidem mandatum ne dum dictus nobilis adimplere recusavit immo dedit etiam terga fugue dicit etiam dictus procurator fischalis quod dicto negotio per dictum dominum Regem excellentie vestre comisso absque tamen perjuditio contumatie jam per dictum nobilem comisse fuit idem nobilis Bernadus de Capraria iterum de mandato vestro ratione predictorum citatus ut certa die coram dicto domino Rege vel ejus generali locumtenente in civitate Barchinone intus palatium regium personaliter compareret. Sane cum dictus nobilis neque coram domino Rege in dicto loco de Almudever neque etiam postea coram ipso domino Rege vel vobis die sibi prefixa nec etiam die postmodum sibi de gratia concessa non curaverit comparere et ob hoc per vos dictam dominam Reginam ut locumtenentem domini nostri Regis reputatis idem nobilis fuerit contumax justitia exhigente fueritque per vostram excellentiam decretum procedi ad banniendum personam ejusdem nobilis et bona sua annotandum et postmodum ipse nobilis voce preconia in dicta civitate Barchinone de mandato vestro pro dictis criminibus bannitus fuerit. Ideo petit dictus procurator fischalis et requirit procedi ad annotandum bona dicti nobilis eaque postmodum rescribendum et alias super hiis fieri justitie complementum.

Et statim dicta domina Regina locumtenens pre-

missa assidente sibi in hiis dicto regio consilio volens id quod supra per eum fuerat decretum exequi et complere sedens more principis juditium exercentes processit super requisitis per dictum procuratorem fischalem ut sequitur.

Nos Alienora Dei gratia Regina Aragonum Valencie Majorice Sardinie comitissaque Barchinone Rossilionis et Ceritanie Serenissimi principis domini Petri ejusdem gratia Regis regnorum et comitis comitatuum predictorum viri et domini nostri carissimi generalis locumtenens visa requisitionne per dictum Petrum ça Costa procuratorem fischi in hac causa coram nobis oblata et hiis que continentur in ea et aliis per ipsum procuratorem oblatis et productis in consilio dicti domini Regis et nostro expositis et per nos plenius recognitis et discussis. Attendentes nobilem Bernardum de Capraria majorem dierum primo de mandato domini Regis et postea etiam de mandato nostro fuisse citatum legitime ad ea que et prout in dicta requisitione et citationibus predictis continentur ipsumque nobilem diebus et locis sibi prefixis minime comparuisse et propterea reputantes ipsum contumacem decreverimus procedendum fore ad banniendum personam ejusdem et bona sua annottandum. Considerantes etiam quod attenta enormitate criminis lese magestatis de quo idem nobilis delatus existit locus fuit annotationi bonorum prout per nos decretum extitit ut prefertur.

Ideo pensantes parum prodesse obedientiam obedientibus si contemptus contumacibus non obesset omnia bona mobilia et inmobilia ac se movencia predicti nobilis annotamus et ea in banno fischi regii ponimus. Decernentes quod nisi infra annum idem nobilis coram domino Rege aut nobis ut generali locumtenenti ejusdem comparuerit et se ut debuerit purgaverit omnia bona predicta sint statim post lapsum anni fischo regio adquisita. Decernentes etiam omnia dicta bona debere describi et mobilia seu moventia ac fructus quoscumque etiam inmobilium debere poni in sequestro et prohiberi etiam quibuscumque debitoribus ne quicquid interim eidem nobili solvant et etiam dicti nobili ne aliquid de dictis bonis interim alienent ad finem ne ex eis fuga dicti nobilis instrui possit seu quomodolibet adjuvari.

Lata fuit dicta pronuntiatio per predictam dominam Reginam locumtenentem que supra in camera majori que est contigua capelle majori palacii Regii Barchinone pro tribunali sedentem et lecta de mandato suo in scriptis et ex scripti recitatione per Petrum de Gostemps scriptorem dicti domini Regis et auctoritate ejusdem notarium publicum per totam terram et dominationem suam die lune que est XVI dies junii anno a nativitate Domini MCCC sexagesimo quarto presente dicto pracuratore regio et fischali et presentibus testibus reverendis dominis fratre Johanne Archiepiscopo Callaritani Romeo episcopo Ilerdense et fratre Guillermo abbate monasterii Sanctarum Crucum ac nobilibus Berengario de Apilia Artaldo de Ca-

praria et Hugueto de Sancta Pace ac venerabilibus Francisco Romei legum doctore domini Regis vicecancellario et Jacobo de Faro cancellario domini Ducis Petro de Sancto Clemente et Francisco Burgesi civibus Barchinone Berengario de Cabestany legum doctore et Petro Fabre ville Perpiniani Berengario Carbonelli scriptore portionis domine Regine Ferrario de Magarola scriptore domini Regis et Guillermo Oliverii de thesauraria ipsius domine Regine ac aliis pluribus.

Deinde ibidem ad requisitionem dicti procuratoris fischalis predicta domina Regina mandavit describi bona dicti nobilis Bernardi de Capraria. Et constat quod in bonis dicti nobilis est castrum de Muntscriu cum suis terminis et pertinentius in quoquidem castro ipse nobilis suum tenet domicilium.

Et quia in civitate Barchinone non sciebatur veridice imo ignorabatur que castra vel loca dictus nobilis Bernardus de Capraria habebat et quot caslani feudetarii rustici seu pagenses et que feuda castlanie et mansi sunt in dictis castris et locis et eorum terminis et quos redditus et jura idem nobilis percepit in eisdem. Ideo dicta domina Regina locumtenens generalis predicta Omberto de Bellescar domicello tenenti locum gerentis vices gubernatoris in Cathalonia quem apud comitatum Ausone pro aliis ipsa domina Regina mi-

serat de predictis comissionem fecit cum littera ipsius domine Regine papirea in dorso sigillo ejusdem domine Regine sigillata tenore sequentis.

Alienora Dei gratia Regina Aragonum Valentie Majorice Sardinie et Corsice comitissaque Barchinone Rossilionis et Ceritanie domini Regis domini et viri nostri carissimi generalis locumtenens. Fideli nostro Omberto de Bellescar domicello locumtenenti gerentis vices gubernatoris in Cathalonia. Salutem et gratiam. Quia bona nobilis Bernardi de Capraria majoris dierum qui de crimine lese magestatis adversus personam dicti domini Regis et ejus rempublicam delatus existit sunt legitime et cum ea sollempnitate qua decuit per nos ejus exhigente contumacia annotata est quod decretum per nos ut cuncta ipsa bona tam mobilia quam etiam se moventia describantur et mobilia etiam ac fructus seu redditus inmobilium sequestrentur quod que cunctis ejusdem nobilis debitoribus inhibeatur ne sibi decetero in eo in quo sibi tenentur respondeant ne ex mobilium et fructuum perceptione sua contumatia possit instrui aut aliquatenus adjuvari. Ideo de vestra industria et legalitate confidentes ad plenum ad describendum omnia et singula bona predicti nobilis Bernardi de Capraria et omnia alia que ut predicitur per nos decreta sunt exequendum vos eundem Ombertum hujus serie deputamus. Mandantes vobis quatenus apud civitatem Vici castra villas et loca predicti nobilis attendendo describatis omnia bona ejusdem nobilis

videlicet partem et omnia jura seu redditus que in dicta civitate et ejus terminis habet et percepit et simili modo quodlibet castrum villam et locum quod quam seu quem repereritis dicti nobilis et quot castlani seu feudatarii aut rustici seu pageuses et que feuda castlanie seu mansi et quolibet castro villa seu loco predictis sint et quos etiam redditus seu jura ipse nobilis percepit et consuevit percipere in eisdem describatis etiam cuncta bona mobilia aut se moventia dicti nobilis que esse repereritis in dictis civitate castris villis et locis et nichilominus in jam dicta civitate et quolibet ex dictis castris villis et locis faciatis preconitzari publice quod nullus vassallus seu feudatarius rusticus vel pageses aut quivis alius debitor dicti nobilis respondeant eundem de cetero de aliquibus redditibus juribus seu debitis set solum vobis quem ad tenendum in sequestro predicta ducimus aquitandum et cuncta alia inmobilia seu se moventia bona predicti nobilis ad manus vestras in sequestro recipiatis. Si quos autem tanta temeritate audatia fultos repereritis quod dicte descriptioni et executioni aliorum premissorum ausi fuerint contrahire eosdem per processum soni emissi et alias a premissis rigide arceatis et nichilominus contra eosdem cum exercitibus et aliter procedatis viriliter et potenter. Comittentes vobis super predictis omnibus et singulis cum emergentibus dependentibus et connexis plenarie vices nostras. Datum Barchinone XXVII junii anno a Nativitate domini MCCCLXIV. B.

Que quidem littera fuit missa dicto Amberto de Bellescar.

Postea vero die jovis dicta XXVII die junii anno predicto Laurencius Johannis cursor jam dictus qui litteras regias superius insertas quarum data fuit Barchinone XIV die mensis que vicariis Bagiarum et Campirotundi vel eorum locatenentibus dirigebantur ipsis tulerat reversus Barchinonam tradidit inter responsivas literas eorum patentes et sigillatas in dorsis sigillis offitiorum ipsorum quarum tenores sunt tales.

Molt alt Senyor et Princep molt glorios Senyor En P. per la gracia de Deu Rey Darago. Sapia la vostra molt gran altea e magnificencia Senyor que lo feel vostre En Francesch Nerell sotsveguer de Manresa et de Bages dimecres a ora del sol post a XIX dies de juny del any davall scrit humilment ab tota aquella reverencia ques pertany reebe de ma de Lorens Johan correu vostre una letra vostra Senyor la qual començava En P. per la gracia de Deu Rey Darago etc. et la dada daquella era per la forma seguent Dada en Barchinona a XIV dies de juny en lany de la Nativitat de nostre Senyor MCCCLXIV en la qual Senyor la vostra molt gran altea e magnificencia manava al dit sotsvaguer que faes publicar ab trompes lo bandajament feyt per

la molt alta et poderosa Senyora la Senyora Reyna lochtinent general vostra lo noble En Bernat de Cabrera major de dies en aquella letra contengut en los lochs on semblants coses lo dit sotzvaguer fahia fer la qual cosa Senyor fae fer encontinent que la dita letra hac reebuda ab veu de trompes et danafil. Dada en Manresa a XIX dies del mes et any damunt escrits.

Molt alt Senyor e princep molt glorios Senyor En P. per la gratia de Deu Rey Daragon. Sapia la vostra molt gran altea et magnificencia Senyor que lo faell nostre En P. Sola jutja ordinari de Campredon en absencia del vaguer de Campredon lo dia daval scrit a ora de mig jorn humilment ab tota aquella reverencia ques pertany reebe per man den Lorens Johan correu vostre una letra vostra Senyor en la qual Senyor la vostra molt gran altea e magnificencia manava al dit veguer que faes publicar ab trompes lo bandajament fet per la molt alta e poderosa Senyora la Senyora Rehina lochtinent general vostra contra lo noble En Bernat de Cabrera major de dies en la dita vostra letra Senyor contengut en los lochs on semblants coses lo dit vaguer fahia fer la qual cosa Senyor feu fer lo dit jutja encontinent que la dita letra hac reebuda ab veu de trompes et danafil. Dada en Campredon et ab segell de la cort del dit loch segellada XX secunda die junii anno a nativitate Domini MCCCLX quarto.

Item Bernardus de Muro cursor curie superius nominatus qui litteras regias predictas vicariis Ilerde Tarrege et Cervarie vel earum locatenentibus directas tulerat reversus Barchinonam tradidit michi litteras responsivas eorundem patentes et sigillatas in dorsis sigillis offitiorum ipsorum tenore sequentium.

A la vostra gran excellentia Senyor humilment notifich jo Jacme dez Puig lochtinent de vaguer e cort de Leyda per la vostra altea en la dita ciutat deputat mi haver reebuda una letra vostra per Bernat de Mur correu vostre de la tenor seguent. En P. per la gracia de Deu Rey Darago de Valencia de Mallorques de Cerdenya e de Corsega comte de Barchinona de Rossello e de Cerdanya. Al amat nostre lo veguer de Leyda et de Pallars o a son lochtinent. Salut et gracia. Sapiats que la Reyna nostra cara companyona axi con a lochtinent general nostre per tal con lo noble En Bernat de Cabrera major de dies citat ledesmament per nos no es comparegut ha bandajat aquell noble e fet publicar per bandajat en la ciutat de Barchinona segons la forma seguent. Ara ojats per manament de la Senyora Reyna lochtinent general del Senyor Rey que con lo noble En Bernat de Cabrera major de dies conseller e domestich del Senyor Rey sia stat citat ledesmament ab veu de crida dins la ciutat de Barchinona e encara en les ciutats de Leyda de Tortosa e de Gerona e en la

de Perpenya que lo X.e dia del present mes de juny comparegues davant lo dit Senyor o son lochtinent dins lo palau del dit Senyor Rey en Barchinona. E lo dit noble personalment no sia comparegut e per aquesta rao la dita Senyora Reyna con a lochtinent general damunt dita lo haja reputat per contumaç. E haja ordonat que contra la sua persona sia procehit a bandajar et contra los seus bens annotar. Per ço la dita Senyora Reyna axi con a lochtinent del dit Senyor Rey e en nom e en veu e en persona daquell Senyor ab aquesta present veu de crida bandeja lo dit noble. E diu e mana a tota persona de qualque dignitat condicio o stament sia sots pena de M morabatins dor que lo dit noble no acullen en ço del lur ne aquell donen consell alcun favor ne ajuda ans si per ventura lo vehien lo prenen si pendrell poden si no so matent lo seguesquen sots la dita pena. E con hajam ordonat que en les ciutats e lochs insignes de Cathalunya so es en cascun cap de vagueria lo dit bandejament sia publicat per çous dehim eus manam que façats ab trompes aquest bandajament en los lochs on semblants coses fets fer. E rescrivits per vostra letra liuradora al portador de la present que aquesta publicacio hajats feta fer. Dada en Barchinona a XIV dies de juny en lany de la Nativitat de nostre Senyor MCCCLXIV. Visa Romeus. La qual letra reebuda ab aquella major humilitat que pugui lo dia meteix ora quem fo presentada es assaber divenres a XXI dia del mes de juny del any present de continent Senyor fiu fer la crida publicament en la ciutat de Leyda per los lochs acustu-

mats en fer crides publiques o citacions semblants per que molt excellent Senyor segons lo manament a mi fet per vos en la dita letra vos certiffich de les dites coses ab letra mia segellada ab lo segell del offici. Recomanant ma Senyor humilment en la vostra gracia e merce ab besament de peus et de mans. Dada en Leyda a XXI dia de juny en lany de la Nativitat de nostre Senyor MCCCLXIV.

Jo En B. Serres tinent loch del honrat En Ramon Folquet regent loffici de la vagueria de Tarrega per lo molt alt Senyor Rey atorch a vos an Bernat de Mur correu del Senyor Rey que lo dia e any daval scrits mavets presentada una letra del Senyor Rey en la qual me manava que faes fer una crida en la dita inserta en la qual es contengut que la Senyora Reyna con a lochtinent general del dit Senyor Rey bandeja lo noble En Bernat de Cabrera et mana a tot hom sots pena de M morabatins dor quel dit noble no acullen ne aquell donen favor ne ajuda ans lo prena somatent lo seguescha segons que largament en la dita letra reyal es pus largament contengut. E jo decontinent reebuda la dita letra fiu fer publicar la dita crida en lo loch de Tayladell en testimoni de la qual cosa faç vos la present letra ab lo segell del offici del dit regent lofici de la vagueria segellada. Scrita en Tarraga XX die junii anno a Nativitate MCCCLX quarto.

Jo En Berenguer Moxo tinentloch del honrat En Dalmau Delentorn vaguer de Cervera per lo Senyor Rey atorch a vos En Beruat de Mur correu del Senyor Rey que lo dia e any daval scrits mavets presentada una letra del Senyor Rey en la qual ma manava que faes fer una crida en la dita letra inserta en la qual es contengut que la dita Senyora Reyna axi con a lochtinent general del dit Senyor Rey bandeja lo noble En Bernat de Cabrera et mana a tot hom sots pena de Mil morabatins dor quel dit noble no acullen ne a aquell donen consell favor ne ajuda ans si per ventura lo vahien lo prena si prendel pot si no so matent lo seguescha segons que largament en la dita letra reyal e crida es contengut. E jo decontinent reebuda la dita letra fiu fer et publicar la dita crida ab trompes et ab trompeta per la vila de Cervera e per los lochs acustumats en aquella. En testimoni de la qual cosa fas vos la present letra ab lo segell del offici del dit vaguer segellada. Dada a Cervera a XIX dies junii anno a Nativitate Domini MCCCLXIV.

Item Petrus de Atheca aqias vocatus de Moros cursor curie predictus qui dictas literas regias dictis vicariis Gerunde Rossilionis Confluentis et Ceritanie directas portaverat rediens Barchinonam et asserens se ipsas literas dictis vicariis seu eorum locatenentibus presentasse tulit eorundem responsivas litteras

sigillis eorum offitiorum sigillatas tenore sequentium

Molt alt et molt excellent et molt poderos princep et Senyor. Sapia la vostra molt gran altea que vuy que es dimecres he reebuda ab aquella reverencia que se ne pusch una letra vostra reyal de la tenor seguent. En P. per la gracia de Deu Rey Darago de Valencia de Mallorques de Cerdenya et de Corçaga e comte de Barchinona de Rossello et de Cerdanya. Al amat nostre lo vaguer de Gerona et de Beselun o a son lochtinent. Salut et dileccio. Sapiats que la Reyna nostra cara companyona axi con a lochtinent general nostre per tal con lo noble En Bernat de Cabrera major de dies citat ledesmament et inserto tenore dicte littere regie predicto vicario directe post cujus datam sequitur. Aytant tost Senyor fiu publicar per la ciutat de Gerona et per los lochs acustumats en aquella ab trompes lo dit bandajament segons et per la forma en la preinserta letra contenguda per na Alegra Satayllada crida publich de la cort e ciutat de Gerona. Dada a Gerona a XXVII de juny en lany de la Nativitat de nostre Senyor MCCCLXIV.

Johan Berenguer Rajadell veguer de Gerona prostrat en terra ab basament de mans et de peus sa comana senyor en vostra gracia et merce.

Subscripcio vero dicte littere que clausa erat talis est.

Al molt alt et molt excellent et molt poderos princep et Senyor lo Senyor Rey Darago.

Molt alt et molt excellent et molt poderos princep et Senyor. Sapia la vostra molt gran altea que vuy que es dimarts reebuda ab aquella reverencia que se ne pusch una letra vostra reyal de la tenor seguent. En P. per la gracia de Deu Rey Darago de Valencia de Mallorques de Cerdenya et de Corçega compte de Barchinone de Rossello et de Cerdanya. Al feel nostre lo vaguer de Rossello e de Vallespir o a son lochtinent. Salut et gracia. Sapiats que la Reyna nostra cara companyona axi con a lochtinent general nostre per tal con lo noble En Bernat de Cabrera major de dies citat ledesmament per nos no es comparegut ha bandajat aquell etc. Inserto toto tenore dicte littere regie predicto vicario directe post cujus data sequitur Aytant tost Senyor fiu publicar per la vila de Perpenya et per los lochs acustumats ab trompès lo dit bandajament segons et per la forma en la preinserta letra contenguda. Scrita en Perpenya a XXV dies de juny lany de la Nativitat de nostre Senyor MCCCLXIV. Vi. Bica.

Berenguer Ysern lochtinent de vaguer de Rossello prostrat en terra ab basament de peus e de mans sa comana Senyor en vostre gracia et merçe.

Excellenti regie magestati humiliter suplicando significat Franciscus de Sancto Felice domicellus vicarius Confluentis quod die dominica que fuit XXIII dies junii anni a nativitate Domini MCCCLX quarti fuit pu-

blice publicata per Villamfrancham quedam preconitzacio inserta in quadam littera regie magestatis premisse ipsi vicario presentata per Petrum de Moros cursorem domini Regis in cujus rei testimonium presentem scripturam dictus vicarius tradi fecit dicto cursori et sigillo sue curie sigillari.

Excellenti regie magestati humiliter significat Bernardus Dolvany locumtenens venerabilis vicarii Ceritanie quod die sabbati XXII die mensis junii anno a Nativitate Domini MCCCLX quarto fuit publice publicata per villam Podiiceritani preconitzacio inserta in quadam littera vestra nobis presentata per Petrum Xanxis de Moros cursorem vestrum die predicta. In cujus rei testimonium presentem sibi fieri jussimus sigillo nostri officii sigillata.

Item Guillermus de Appiaria cursor curie predictus qui dictas litteras regias dictis vicariis Dartuse Terracone et Villefranche Penitentium vel eorum locatenentibus directas portaverat reversus Barchinonam prima die julii anno predicto tulit dictorum vicariorum Dartuse et Terracone responsivas litteras continenciarum hujusmodi.

Molt alt et molt poderos Senyor ab humil e deguda reverencia rcebi una vostra letra diluns ques comptava

XXIV dies junii anno Dominice incarnationis MCCCLX quarto de la tenor seguent. En P. per la gracia de Deu Rey Darago de Valencia de Mallorques de Serdenya de Corçega et comte de Barchilona de Rossello et de Cerdanya. Al feel nostre lo vaguer de Tortosa et de la ribera Debra o a son lochtinent. Salut et gracia. Sapiats que la Reyna nostra cara companyona axi con a lochtinent general nostre per tal con lo noble En Bernat de Cabrera etc. Inserto tenore dicte littere regie predicto vicario directe post cujus datam sequitur. On Senyor volent complir los vostres manaments lo dit bandajament de mot a mot segons que en la dita letra es contengut e ordonat fiu publicar e cridar ab veu de crida publica e ab trompes e ab tabals et nafil en tots los lochs de la ciutat de Tortosa on semblants bandajaments et crides sa fan et son acustumades de fer. E feta relacion a mi et en la cort per lo cridador jurat fiu scriura en lo libre de la cort de la damunt dita ciutat totes aquestes coses certificant Senyor la vostra molt gran altea que totes aquestes coses son stades fetes et seguides segons que per vos Senyor ab la dita letra son stades a mi manades per la qual cosa Senyor vos tramet aquesta letra segellada ab lo segell del offici de la vagueria. Scrita en Tortosa dimarts a XXV del mes de juny en lany de la incarnacio de nostre Senyor MCCCLX quotra.

P. de Bruscha sots vaguer de la ciutat de Tortosa besant Senyor humilment les vostres mans et los vostres peus ma coman en vostra gracia et merce.

Suscriptio vero dicte littere que clausa erat talis est.

Al molt alt et molt poderos princep et Senyor Senyor En P. per la gracia de Deu Rey Darago.

Molt alt et excellent princep et Senyor meu singular. Vuy ora de vespres reebi una letra vostra ab humil reverencia per lo portador de la present continent en acabament que fes publicar ab veu de crida lo bandajament lo qual la Senyora Reyna ha fet contra lo noble En Bernat de Cabrera. Perque Senyor humilment significh a la vostra senyoria que encontinent ab veu de crida publica ab trompes et tabals et anafil fiu publicar lo dit bandajament per la ciutat de Tarragona per los lochs on semblants crides son acustumades de fer. Comanma Senyor en la vostra gracia et merce la qual man a mi humil servidor seu tot ço que li placia. Scrita en Terragona a XXI dia de juny.

Humil et devot servidor Bernat de Foix caveller veguer vostre en Terragona.

Tenor vere supscriptionis dicte littere talis.

Al molt alt et poderos princep et Senyor lo Senyor En P. per la gracia de Deu Rey Darago.

Memoria sia al noble En Berenguer Dabella daço que ha a fer en les parts Darago et en Regne de Navarra sobre la informacio que deu pendra o fer pendre contra lo noble En Bernat de Cabrera et altres fautors seus sobre los crims daque son inculpats.

Primerament quel noble En Bernat de Cabrera sia demanat si ell feu fer la liga ques feu a Perpenya entre lo Senyor Rey et lo venecia ne que hach del venecia que faes fer la dita liga.

Item per quina raho ne a quina fi feu et sapodera que lonrat En Francesch de Perellos ab les galeas que certs armadors havian fetas armar contra lo janoves anas en ajuda del Rey de França contra lo Rey Danglaterra.

Item per quina raho ne per quina fi fehia son poder quel Senyor Rey fos et stigues continuament en guerres et en grans affers ne per que sesdevench que despuys que ell entra en cort quiy entra en lany de MCCCXLVII lo Senyor Rey no stech un die menys de guerra.

Item si ell tracta ab lo dit En Francesch de Perellos con aquell Francesch parti ab les dites galeas de Barchinona que faes alcun dan o escarn al Rey de Castella o a ses gents perque aquell Rey hagues occasio de moure guerra contra lo Senyor Rey.

Item per ques apodera contra acort dels demes del consell del Senyor Rey apres que fo fermada la pau entre los Reys en poder del cardenal de Bolunya fos feta liga entre lo Senyor Rey et lo Rey de Castella ab valença de la un al altre de VI galeas armades car vaes es sabes quel Rey de Castella sen anava ab cor de moure guerra al Rey de Granada e per conseguent lo Senyor Rey havia a fer la ajuda de VI galeas la qual cosa li era fort dificil per les grans messions quel Senyor Rey havia fetas en la guerra les quals coses al dit En Bernat foren dites per lo dit conseyll.

Item con apres de poch temps que les dites ligas foren fermades lo Senyor Rey fos request per lo Rey de Castella que li faes la ajuda de las dites VI galeas contra lo Rey de Granada ab qui havia moguda guerra perque aquell En Bernat no dona endres que les dites VI galeas fossen trameses al Rey de Castella per que no hagues occasio de moure guerra.

Item per que con per lo Senyor Rey et son consell li fos dit lavors con ho faria hom quel Rey de Castella pus les VI galeas no li eran trameses no mogues guerra responia aquell Bernat lexats ho star a mi que jo fare que ell nos sen tendra per agreviat ney moura guerra.

Item per que lo dit Bernat feu quel comte Dosona son fill ana en Castella con noy fos necessari ney mena alscuns daquells savis qui en lo tractament de la pau eran cabuts.

Item si ne quins tractaments faeran lo dit comte ne aquell En Bernat ab lo Rey de Castella contra lo Senyor Rey ne la sua cosa publica.

Item con se pot fer que pus quel Rey de Castella se apparallava de fer guerra al Senyor Rey que ell ne lo comte son fill non stravassen res.

Item si la preso del comte fo fenta ne a quina fi fou que aquella preso se faes.

Item per que fou con lo Rey de Castella tenia assetyat Calatcheju quel Senyor Rey recusa de pendre ajuda de M homens a cavall et de certs ballesters que la cort de Cathalunya ajustada en Barchinona li fahia per salvar Calatheju.

Item perque lavors ell fo anar lo Senyor Rey en les

parts de Rosseyllo ne ell perque ana lavors en les parts de Lengadoch sots color de les grans companyes deles quals ne hach un glavi ne un hom a caval ey feu despendra grans quantitats de diners per haverles.

Item per que dona torp ne lagui a les corts de Muntso ne perque tenia que lo comte de Trastemara no vingues en ajuda de la terra.

Item con lo Senyor Rey ab gran cavallaria fos a Seragoça perque feu anar lo Senyor Rey a Sos ne perque aqui lo tench tant de temps con vahes a huyll quel Rey de Castella prenia et occupava la terra del Senyor Rey.

Item con lo Senyor Rey ab sa host exi de Borriana et tot hom comunament tengues que passassen la Losa et anassen ves lo Rey de Castella qui lavors tenia mal partit perque ell sapodera ab lo Senyor Rey que noy anas.

Item pus lo Senyor Rey lavores tenia la mar et hagues mellor partit perque feu que pau fos tractada ne ten desonrable con era fos fermada con sabes quel Rey de Castella havia trencada la pau feyta en poder del cardenal de Bolunya que era fermada ab les ma-

yors penas temporals et spirituals que fer se pogues.

Item con fou lo dit En Bernat a Morvedra sots color de tractar pau si dix a Marti Xanxiç quil demanava si morria lo Rey de Castella no Marti Sanxiç ne haura mes mal que jo o semblants paraules.

Item si aquell En Bernat repta lo dit Marti perque havia fet venir lo Rey de Castella en tan estret pas dienli que si ell et sos amichs no fossen ell fora mort o pres.

Item con sia ver quel comte Dosona fos en Morvedra stant lo Senyor Rey a Borriana lo dit En Bernat qui anava per lo tractament de la pau et havia vistes ab lo dit comte son fill quines paraules e rahonaments et tractaments havia ab lo dit comte.

Item con lo Senyor Rey vingues a Exea sots color de finar la dita pau si el dit Bernat havia tractat que Rey de Castella prengues en aquellas sahons lo Senyor Rey et si tractat no havia per quina manera.

Item perque allonga tant de temps lo tractament del Rey de Navarra con vaes quel Rey de Castella

fos ja en Regna de Valencia occupant gran res de la terra.

Item pus vehia quel tractament del Rey de Navarra era impossible ques pogues complir per lo Senyor Rey perque feu fer ne fermar lo dit tractament.

Item sin pres renda ne moneda del Rey de Navarra ne per ques feu hom seu ne perque conseylla que semblantment los altres tractadors.

Item si feu que fos donat al Rey de Navarra molt mes que ell ne les sues gents no demanassen ne si feu que linfant En Marti se metes en reenes cor se diu que aço et moltes daltres coses qui foren promeses dit dit tractament no eran demanades de part del Rey de Navarra.

Item quines paraules dix lo dit En Bernat al Rey de Navarra con se diu quel aporta e guardava en la cambra hon lin dix siy havia negù.

Item quines paraules dix al Senyor Rey lo dit En Bernat en Almudever lo mati del divendres sant del

Rey de Navarra et dels comtes de Trestamara ne de Denia.

Item perque no vench lavors denant lo Senyor Rey cor aquell Senyor liu manas per En G. Doix et daltres et perque fugi Dalmudever.

Item con Garcia Lopez de Sesse lagues aconseguit mentra fugia et li manas que vingues denant lo Senyor Rey perque aquell Bernat nou feu ne perque se lexa anar contra lo dit Garcia Lopez.

Item con lo dit Garcia Lopez lo hagues atlueyat a Castello si et perque aquell Bernat reques los homens daquell loch que prenguessen lo dit Garcia Lopez quil encalsava per so con ell fugia no volent consentir a la mort quel Senyor Rey havia feta del Rey de Navarra en lo dit loch Dalmudever.

Item quals persones de consell del Senyor Rey o sotsmeses seus ajudaren en los dits affers o en alscuns daquells al dit En Bernat.

Item perque ni a quina fi feu fer camerlench del Senyor Duch En Ramon Alamany de Cerveyllo.

Item lo dit noble prengue testimonis del Rey de Navarra de mossen Johan Remirez Darellano et de totes altres persones que viyares li do sobre les coses dejus scrites.

Primerament quines paraules o tractaments dix lo dit En Bernat al Rey de Navarra contra lo Senyor Rey et en favor o ajuda del Rey de Castella.

Item quines paraules dix lo Rey de Navarra al comte de Denia que digues al Senyor Rey a fi que nos fias en lo dit En Bernat ans se guardas dell.

Item quines paraules o tractaments que lo dit En Bernat menava contra lo Senyor Rey et la sua terra lo dit Rey de Navarra dix et descobri a aquell Senyor en lo dit loch Dalmudever.

Item si lo dit En Bernat feu mes promètra al Rey de Navarra en los tractaments que aquell Rey o ses gens no demanaven.

Item si dit En Bernat donave allongament als dits

tractaments per ço quel poder del Senyor Rey et de sa terra se minvas.

Item si sap lo Rey de Navarra o creu a quina fi lo dit En Bernat feu fer En Ramon Alamany camerlench del senyor Duch.

Item los deman lo dit noble sobre aquells capitols dels dessus dits et sobre tota cosa altra que viyares li do.

Item deman si fer se pot los homens de Carcastello sobre les paraules que aquell En Bernat dix contra lo Senyor Rey que havia mort lo Rey de Navarra.

Item prena testimonis dels homens Dalmodever sobre ço ques diu que ell lus dona entenent quel Senyor Rey volia matar lo comte de Trestamara et aço mateix dona entenent a alscuns de companya daquell comte per ço que aquell comte se guardas es recelas del Senyor Rey.

Dimecres a XXIIII dies del mes de juliol del any dessus dit la Senyora Reyna reebe un coern de paper del dit noble En Berenguer Dabeylla clos et segellat

ab II segells lo qual mana que fos en lo present proces continuat et lo qual fo obert per mi P. de Gostemps notari del dit proces et la tenor del qual se segueix tro al testimoni que comana Johan Xemenes de Sayes inclusivament.

Com lo molt alt Senyor Rey Darago hagues feta al noble mossen Berenguer Dabeylla conseller seu ab letra sua patent et en lo dors segellada la comissio seguent.

Petrus Dei gratia etc.

E axi mateix fossen liurats al dit noble los capitols en la dita letra de comissio contenguts la tenor dels quals capitols es aytal.

Memoria sia al noble En Berenguer Dabeylla. etc.

Emperamor daço diluns primer die de juliol en lany de la nativitat de nostre Senyor MCCCLXIV lo dit noble mossen Berenguer Dabeylla constituit personalment en lo castell de Novales lo qual es del noble mossen Johan Remirez Derellano en lo qual era detengut pres lo noble En Bernat de Cabrera enterroga

et demana lo dit En Bernat de Cabrera ensemps ab mi Bernat dez Jonquer notari sobre los capitols dessus dits singularment et distincte per la forma seguent.

Lo noble En Bernat de Cabrera jurat et demanat en sa propria confessio en son fet propri et axi con a testimoni en fet daltre sobre los capitols dessus dits singularment et distincte. E primerament fou demanat sobrel primer capitol qui comensa Primerament quel noble En Bernat de Cabrera sia demanat etc. Dix En Bernat de Cabrera que ell ab molts daltres de consell del Senyor Rey consella la dita liga del Venecia contra lo janoves et aço per tal con los genoveses de lonchs temps a ença sobre pau et sobre treva robaven et prenian et feyan gran dampnatge als sotsmeses del Senyor Rey Darago hoc encara en sa presencia cremaren II galeres que eran en la plage de Barchinona et moltes daltres coses que eran notorias feyen contra lo dit Senyor Rey e ses gents et axi que aço ho havien aportat que los demes dels navegants del dit Senyor havien a portar senyal de Genova segons ques dehia hoc encara lo fill del Duch stant en pau et en treva vench assetyar la ciutat de Sasser et aquella aporta a punt de perdra hoc encara En Jacme de Mallorques ab lur armada vench II vegades a Mallorques si aquella poria haver et aquestes coses moltes et daltres de gran superbia feyen los dits janoveses contra lo dit Senyor et sos sotsmeses en treva et en seguretat perque lo dit En Bernat quant en si era viyares que la liga del Venecia

contra lo jenoves fos al dit Senyor profitosa per tal con pagaven en la armada quel Senyor Rey fehia la terça part de la moneda que costava et daltra guisa lo dit Senyor no poguera bastar a les armades que feu contra lo genoves sino fos la ajuda del venecia pero dix que aço consella ell al Senyor Rey ab molts daltres car dix que a Perpenya ajusta lo dit Senyor be LXX de son consell sobre lo dit fet dels quals era la I linfant En Ramon Berenguer lo vezcomte Disla Narcis de Moçet et En Bernat de Tous et Et Berenguer Dabeylla et molt daltres en nombre de LX o de LXX e per tots fou deliberat que la guerra se faes contra lo genoves no contrastants los prohomens de Barchinona et de Mallorques qui eran alli per contrastar que la dita guerra nos faes et digueren tots lurs rahons e dix lo dit En Bernat de Cabrera que ço que ell ne consella al Senyor Rey li consella a bona fe et leyalment et no li era tengut dals. Quant es aço ques conte en lo dit capitol e que hac del venecia que faes fer la dita guerra dix lo dit En Bernat que ell no hac dabans ne despuys res del dit venecia per la dita raho ne per altre exceptat que un dels missatgers quiy eran per Venecia li dona un saffir qui valia tro a LX solidos e con hac vençut lo genoves lo capita del dit venecia li trames II gre..... et lo dit En Bernat trames a ell una espasa e be a cap de un any vench a ell un venecia qui aporta a ell un privilegi quel dit En Bernat fos ciutada de Venecia et nol ques e dix lo dit En Bernat que en aquell temps con ell et los altres li donaren lo dit consell lo dit Senyor era de edat de XXVIII

en XXX anys et axi que ben podia triar lo bo et el millor et que ell li havia a donar son consell a son arbitre pus quel ne demanava.

Sobre lo segon capitol fou demanat lo qual comensa Item per quina raho ne a quina fi feu etc. E dix que tant de temps ha et tantes coses son stades despuys que no li pot membre tot empero membrelin segons que dix ço ques segueix ço es que li es viyares quel Rey de França fes ligues et matrimonis grans ab lo Senyor Rey Darago segons que aço tot hom sap et que trames a dir al Senyor Rey per En Francesch de Perellos o per altre que pugues haver dell VIII o X galeres et aço feu en Barchinona et hachni partida de son consell qui digueran que feya a fer et que tota favor li fos donada pus era ligat no feya liga ab lo Senyor Rey et hac ni axi mateix de aquells de son consell qui digueran que no fahia a fer. E lo dit En Bernat dix que ell era daquells a qui era viyares que feya a fer majorment pus una cosa era ab lo Senyor Rey et aço era en la ciutat de Barchinona et nos determena de tot. E apres lo Senyor Rey parti de Barchinona et annassen a Perpenya et lo dit En Bernat seguil tro a Sent Celoni et romas en sa terra et stech be un mes que no fo ab lo dit Senyor et apres hac letra del dit Senyor que anas a Perpenya et ell anahi et con fo a Figueres troba lo dit Francesch de Perellos qui venia ença lo qual li compta quel dit Senyor havia deliberat que les dites VIII galeas se armassen et que

havia finat ab ell de tot et que sen anava recollir et con lo dit En Bernat de Cabrera fou a Perpenya be a cap de VIII dies fou parlat molt sobrel dit fet et fou deliberat que fos tramesa letra al dit Francesch de Perellos que tornas et anas al Alguer qui soferia gran destret et lo dit Senyor trameslin letra scrita de sa ma en la qual deliberacio fou lo dit Bernat et lo dit Francesch fou partit de Barchinona et no sap despuys que sen segui sino que hoi dir quel dit Francesch sen era anat ab les dites VIII galeas en ajuda del Rey de França et despuys hoi dir so que sen segui. Demanat si lo dit Bernat hach res del Rey de França ne li fo res prefert per la dita raho de part sua et dix que no exceptat que una vegada En Francesch de Perellos li aporta una letra del Rey de França que ell li donava D lliures de renda no pas per la dita raho mas perques faes son vassayll et lo dit En Bernat no ho volch reebra ans li rete la dita letra. Fou demanat qui eran aquells qui lavors eran en lo dit consell que la ajuda de les VIII galeas se faes o nos faes. E dix que no li membra.

Sobrel terçer capitol fo demanat qui comensa Item per quina raho ne a quina fi feya son poder etc. Dix lo dit En Bernat que james no feu son poder de metra lo dit Senyor en guerres sino per aquelles coses que li parian rahonables et con ell vench al dit Senyor venchi en aquell temps que era la unio e lo dit Senyor volch en tota manera que lo dit En Bernat anas

ab ell en Arago et en lo dit fet de la unio lo dit En Bernat ab daltres segons sos viyares li consella e li ajuda de son poder et ab grans perills axi quel Senyor Rey qui havia en perdicio son regne lo salva e axi be de aquells affers et apres no sap que de lavors tro a la guerra dels genoveses lo dit Senyor hagues guerra ab negu despuys quen Jacme de Mallorques fou mort. Es veritat quel tenien en suspita linfant En Ferrando et la Reyna sa mara mas no sen segui guerra e es cert que con fos alcun moviment contra lo dit Senyor Rey el Rey de Castella qui vuy es del qual moviment hom entenia que guerra degues comensar quel dit En Bernat de Cabrera volent pacificar lo dit fet ab gran trebayll quen hac lo pacifica ab En Johan Alfonso Dalboquer qui lavores cabia mes en los affers del Rey de Castella mes que altre et lo dit En Bernat era lavores fort malalt et en perill de mort et perque lo fet se pacificas fes portar en andes a les vistes la qual pau se feu et fou de gran honor al Senyor Rey perque no appar quel dit En Bernat hagues voluntat de fer ne de moure guerra sino en aquelles coses que a ell era viyares que no fessan a sofferir et aços fehia ab consell seu et daltres et en aço havia molts daltres qui en los dits fets dehian lurs viyares ey donaven lur consell. E lo dit Senyor era lavors de edat que podia conexer qui li consellave be o mal et podia triar ço que li plagues e dix encare lo dit Bernat ques maravell daço con a ell ne daven carrech que per semblant manera hi ha hagudes guerres en França et en Italia et en Sicilia et en Napols et en altres partides del mon. E con aço

que Deus ordona noy pot ell ne negu dar altre consell.

Sobrel quart capitol fou demanat lo qual comença Item si ell tracta ab lo dit En Francesch de Perellos etc. E dix que no nes poguera fer car ço que fou den Francesch de Perellos et del Rey de Castella fou occasio car lo Rey per ventura era vengut a Cadiz ab una galea et era impossible ques pogues saber daço ne daxo ne dals ell no parla ab lo dit Francesch sino deço ques conte en lo segon capitol.

Sobrel quint capitol fou demanat lo cual comensa Item perques apodera etc. E dix que ell nos apodera aquell fet mes dixhi son viyares et lo dit Senyor quen trias so que lin paregues que XXX anys havia passats. E dix que es ver que ell ho consella e que li fo viyares que fos bo la raho perque es aquesta ço es que ell vehia la pau ques fehia entrels Reys la qual era fort bona et fort profitosa al Senyor Rey car de present cobrava tot so que perdut havia qui eran be XX castells et encare la vehia profitosa que si la pau se seguis axi con se ferma lo Senyor Rey stant be ab lo Rey de Castella no temia negu altre ans stava en bon stament ell et son regne et per tal con lo En Bernat de Cabrera ana al Rey de Castella a Deça et vahe lo dit Rey fort ardent en la dita covinensa et que de tot en tot hi tenia et volia en aquella que la ajuda fos de

X galeas lo dit En Bernat de Cabrera per tal quels dits Reys mils ne fossen amichs ét que mils se tingues la pau consella ques faes et haviani molts qui tenian ab ell ques faes e haviani molts qui tenian lo contrari pero tota vegada consella lo dit En Bernat que fos baxat de la dita ajuda almenys que baxar se pogues es baxas que no fossen sino VI galeas. E encara fo mes en la covinença que nos haguessen a valer per terra sino per mar et aços feu per tal que al Regne de Navarra per la dita covinensa no pogues venir dan per ço con no ha maritima. E dix lo dit En Bernat que a ell era viyares que aquesta covinença fos mes en be del Senyor Rey que en dan car les galeas lo Rey de Castella no les havia ops sino contra Moros et aço era li gran merit en cas quey hagues a despendra ço del seu et en vida del Rey de Castella pare daquest lo dit Senyor Rey li havia feta major ajuda que no era aquesta a VI vegades contra los dits moros et encare lo Senyor Rey de aquesta valença contra moros se podia ajudar de moltes coses axi con de decimas et de almoynes et de raho ho devia haver et de moltes altres coses daque en altres féts nos puguera ajudar. E era al dit Senyor gran avantatge la dita covinença con lo dit Rey de Castella li havia a fer valença de VI galees contra jenoveses qui lavors eran en gran suspita ab lo dit Senyor de haver guerra. E encare era ab gran sospita ab lo Rey de Napols per tal con ell entenia a pendra los affers de Sicilia en aquell pas. E encare era lo dit Senyor lavors en gran suspita ab lo jutge Darborea de haver contrast et en tot aço era gran

aventatge al dit Senyor la dita covinença perque lo dit En Bernat de Cabrera consella la dita covinença ab molts daltres per tal quels dits Reys ne fossen mils et major concordia et major amor se seguis entre ells et encare ho consellava per tal con li era viyares que fes mes avantatge del Senyor Rey Darago que del Rey de Castella e maravellas fort lo dit En Bernat con aytals interrogacions li son fetas que haje retra compta de consells dats. E consellar Senyor deu haver libertat que quescu consell segons son seny et specialment quel Senyor Rey no sia pubill ans haja passats XXX anys et sia de condicio que sapia triar et que tots los consells se tenguen es determenen en sa presencia.

Sobrel VI capitol fou demanat lo qual comença Item con apres de poch de temps etc. E dix que con la pau fo feta ell ana a Estella ab lo cardenal per concordar los capitols de la pau e que eran ab ell En Jacme dez Far et a ses viyares micer Guerau de Palou et stech la entro quels capitols de la pau foren tots concordats. E apres per tal con era malalt venchsen a Ceragossa et a pochs dies lo Senyor Rey parti de Ceragoça et per lo riu Debre avall anassen en Cathalunya e con foren a Mora lo dit En Bernat fou tant fortment malalt que no poch passar de Falçet avant et aqui stech malalt be II mesos poch mes o menys. E apres hac ardit del dit Senyor que en totes maneras a ell per raho con les grans companyes eran entrades en Rossello e lo dit Bernat en andas ab gran perill

de sa persona ana al dit Senyor et no passa per Barchinona per grans rogarias que la Senyora Reyna lin faes per tal que fos tost ab lo dit Senyor et con fou a Hostalrich lo dit En Bernat troba aqui lo Senyor Rey qui sen tornava per tal con les dites grans companyes sen eren tornades et exides de Rossello et a pochs de dies lo dit En Bernat hach ardit del dit Senyor que sen entras en Barchinona et anahi et aqui fou parlat et acordat de la ajuda de les galeas quel Rey de Castella havia demanades en les covinenças al Senyor Rey Darago e per tal con lo cardenal era aqui et proferia molt que ell faria son poder quel Senyor Rey hauria les decimas de son regne del Papa per armar les dites VI galeas fou acordat quel dit En Bernat portas ab II galeas lo dit cardenal a Avinyo per satisfer al dit cardenal qui sen volia anar per mar et que demanas les dites decimas del Papa per armar les dites VI galeas et axis segui et con fou lo dit En Bernat demana les dites decimas al Papa per armar les dites VI galeas et lo Papa atorgalesli ab condicio que a ell ne romangues certa part et lo dit En Bernat no ho volch reebra ab aquella condicio sens consentiment del Senyor Rey et con fou tornat Davinyo et fos en Barchinona fou acordat quel dit En Bernat anas al dit Rey de Castella ab les dites II galeas et aço per dues rahons la primera quel Senyor Rey no li era tengut de armar les dites VI galeas per la letra que li havia tramesa con ne fos requesta aytal con devia esser segons la covinença per tal con la covinença qui era entre ells era egual et dehia que fossen amichs de amichs et

enamichs de enamichs et dehia lo Rey Darago que II Reys havia en Granada la un era lo Rey Vermeyll et laltre era aquest que vuy es et aquest que vuy es era amich del Rey de Castella et enamich del Rey Darago et lo Rey Vermeyll era amich del Rey Darago et enamich del Rey de Castella et que axi devia ajudar lo Rey de Castella ell ajudant al Rey Vermeyll qui era son amich con lo Senyor Rey al dit Rey de Castella ell ajudant al Rey que vuy es de Granada qui era son amich. La segona que dehia lo Rey Darago que ell no era request que desafias lo Rey de Granada et per les paraules de la dita covinensa no devia ajudar tro hagues desafiat. E per aquesta raho con no era request del desafiament no era tengut de ferli la dita ajuda et per aço quel dit En Bernat ho pacificas fou trames ab les dites dues galeas en Castella et ell pacifica quel Rey de Castella consenti que entro a aquell die quen Bernat de Cabrera partis de Sibilia que sen tornara lo Rey Darago no fos tengut deço que passat era mas que daquell die avant armas les dites VI galeas et con lo dit En Bernat fo en Valencia lo Senyor Rey feu posar taula per les dites galeas et axi mateix a Barchinona et a Mallorques et stant en aço hac ardit lo Senyor Rey et lo dit En Bernat del Rey de Castella que les dites VI galeas nos armassen et la dita letra era signada de ma del dit Rey mas que li tramates companya per terra axi con li devia armar les dites galeas et daço pregava molt lo Senyor Rey et fou acordat quel dit En Bernat anas al dit Rey ab CCC homens a cavall et axi fo acordat que don Pedro de Luna hi devia anar ab C

de cavall ab ell et daltres et mentra que lo dit En Bernat et los altres qui ab ell sen anaven e devien anar en Castella se apparallaven lo dit En Bernat hac letra del Rey de Castella signada de sa ma que con ell hagues feta pau ab lo Rey de Granada que no havia mester la dita companya de cavall mas quel dit En Bernat la per ques fermassen los tractaments del matrimoni de don Alfonso fill del dit Rey lo qual havia fet lavors jurar ab la infanta dona Elienor filla del Senyor Rey Darago et quel dit Rey sen venia en les fronteras per raho con les grans companyes ab lo comte de Trestamara devian venir vers son Regna et en aquell punt ell vench assetjar Calataju per que respos et dix lo dit En Bernat que ell en les galeas armar feu so que poch. Empero no entenia que fos tengut de armar les dites galeas mes que un altre dels altres consellers. Retense empero lo dit En Bernat que les dites coses no haja a provar empero dix que per lo sagrament que fet havia quey havia dit sos viyares de so que sabia.

Sobrel VII capitol fou demanat que comensa Item con per lo Senyor Rey etc. E dix que no li membra que ell digues que hi daria consell mas que li par que digues que si pendria consell et aço volch dir segons ques conte en lo pus prop capitol.

Sobre lo VIII capitol fou demanat que comença Item perque lo dit En Bernat feu quel conte Dosona

etc. E dix que con lo dit comte parti ell no era en Cathalunya ans era Avinyo per lo fet de les decimas segons que dessus en lo VI capitol se conten. Empero con fou tornat hoi dir quel dit comte sen era anat al Rey de Castella et que nagu dels savis qui havien cabut en los tractaments de la pau noy eren volguts anar perque ell sen havia menat micer Bernat de Palou et que anaven per finar tots los capitols del tractament de la pau et daço havien plena comissio o procuracio del Senyor Rey.

Sobrel IX capitol demanat lo qual comença Item quins tractaments feren lo dit comte etc. E dix que no negu quant es per si ne sap ne enten quel dit comte ne faes et quis queu diga ment per la gola et es apparellat lo dit Bernat de ferne tot so et quant noble o cavaller fer ne dega per excusacio sua ne naguna raho no aporta que ell aço degues fer ans en aquell fet anava axi con vassall deu fer a bon Senyor en havia raho.

Sobrel X capitol demanat lo qual comença Item con se pot fer etc. E dix que ell nou senti et que ell si ho sentis que diguera axi con vassall deu dir a son Senyor mas aytant poch sen suspitava ne sen pensava res con lo Rey Darago e maravellas fort que ells se pensen quel dit Bernat pugues saber lo cor dels homens et specialment daytal Rey que es fort cubert et cautelos.

Sobre lo XI capitol demanat lo qual comença Item si la preso del comte etc. Dix lo dit En Bernat que no sap res en la dita preso mas enten es cuyda quel dit comte et don Pedro de Luna fossen preses per fer assayalat servey al Senyor Rey per tal con la vila de Calataju era en bandos o en divisio et en la vila no havia cap et segons ço que ha hoit dir lo dit En Bernat ells entraven et volien entrar en la dita vila per pacificar los dits bandos et perque la vila sen tingues millor et que per sobre foren preses e salva honor daquells qui aquests capitols han fets es mal eximpli que aquells qui son preses en servey de lur Senyor e soberan aytal afany con aquests han sostengut sien fetas aytals interrogacions et aytals difamacions e dix que noy sap als.

Sobrel XII capitol fou demanat lo qual comença Item perque feu con lo Rey de Castella etc. E dix que ell consella al Senyor Rey que ell entenia que valgues mes et fos pus profitos al Senyor Rey que hagues ajudas singulars que no per cort car per corts demanen molts capitols et moltes veciadures e encara cort de Cathalunya es fort dura de concordar et ixen molts punts daço seria pus prest et aço enten ques feu per lo millor et aquest consell dona ell al Senyor Rey et a la Reyna et donal lus leyalment et vertedera a sos viyares et no era de pus tengut.

Sobre lo XIII capitol fou demanat lo qual comença Item que ell lavors feu anar lo Senyor Rey etc. E dix que li fo fet manament per lo Senyor Rey que con ell hagues ardit que les grans companyes venian ab lo comte de Trestamara quel dit En Bernat anas en Rosseyllo et que tractas ab lo dit comte et ab les grans companyes quel dit Senyor les pogues haver en ajuda de Calataju qui lavors era assetyat et con lo dit En Bernat fo a Perpenya a on ana a les majors jornades que poch ja les grans companyes foren en Narbones et anavensen envers Tolsa mas lo comte de Trestamara venia ben detras ben de XII o de XV jorns et lo dit En Bernat no poch res tractar entro quel comte vengues e tant tost quel dit compte secosta lo dit Bernat ab altres prohomens de Perpenya anaren a ell et viuse ab lo dit comte a Beses et aqui los tractaments nos podien avenir tro quel dit comte hagues parlat ab les grans companyes nel dit En Bernat de Cabrera nos atravira als dits tractaments sens sabuda et consentiment del dit Senyor Rey e per aquesta raho lo dit En Bernat tornassen a Perpenya et scrivi al Senyor Rey que con aquells affers fossen fort passats e ley anas molt que ell decontinent fos a Perpenya et que amenas ab si linfant En P. et alscuns prohomens de Barchinona. El Senyor Rey vench a Perpenya ab los dessus dits e aqui lo Senyor Rey hac acort ab ell et ab molts daltres de la terra de son consell en nombre de XXV omes sobre asso que era stat parlat a Be-

ses et sobre aço fo acordat quel dit En Bernat anas a Castellnou Darri per finar los dits tractaments en lo qual loch devian esser lo comte de Trestamara et manescal de Denna et alscuns altres de les dites companyes et fou acordat que anassen ab ell savis et alscuns prohomens de ciutats et de viles los noms dels quals no li membren exceptat den P. Buçot et ço que feu la feu ab ells et tornan fer relacio lo Senyor Rey et tot aço feu per tal con ell nos volia pleuir dels dits tractaments per tal con era gran cosa sens consentiment del Senyor Rey et de son consell perque fou necessari la anada del Senyor Rey et aço feya a bon enteniment retense empero lo dit Bernat que en les coses dessus dites no haja a donar proves mas quens ha dita veritat deço queus sabia per lo sagrament que fet havia.

Sobrel XIV capitol fou demanat lo qual comença Item perque dona torp etc. E dix que per null temps no dona torp a les dites corts ans molts loy donaven per accusar ell et encare dix quel major torp qui fou en les dites corts fou per les imposicions dels richs homens et cavallers et dix que con aços moch que ell no era en les dites corts ney fou de be VIII dies ans era en Navarra et que con vench troba la cort divisida los prelats richs homens et cavallers de una part et ciutats et viles daltre et hac a tenir et li convench per força de tenir ab lo seu braç. Item la raho perque tenia quel comte de Trestamara no vengues

era aquesta que duptava que la terra ho pugues sostenir pero la venguda del comte ell no contrastava si vengut lo dit comte hon anas en Castella de continent o que vengues ab D o DC o DCC de cavall perque la terra ho pugues sostenir et aço no feya altre contrast sino quey dehia sos viyares.

Sobrel XV capitol fou demanat lo qual comença Item con lo Senyor Rey ab gran cavalleria etc. E dix quel dit Senyor ana à Sos per haver vistes ab lo Rey de Navarra ab consell del infant En Ferrando et del comte de Trastamara et de molts daltres et fou acordat que anas ab ell lo dit comte et don Blascho el bisbe de Teraçona et molts altres cavallers Darago et lo dit Bernat ab ells ensemps et lo dit Bernat aytant con poch tracta et feu per guisa que les vistes se faessan con abans puguessen e ço quel dit Senyor hi feu feu de consell del dit comte et dels altres qui ab ell eren axi be con de consell del dit Bernat et aço fehia lo dit Bernat seguis que dix leyalment et axi con mils lo poch consellar segons sos viyares et aços feu per tal quel Rey de Navarra ajudas al dit Senyor o almenys que no no lin vengues contrari la qual cosa lo dit Rey de Navarra no feu ço es que no li vench contrari despuys per la qual cosa se segui gran be al Regne Darago.

Sobre XVI capitol fou demanat lo qual comensa

Item con lo Senyor Rey ab sa host etc. E dix quel dit capitol salva honor daquells qui fet lan no conte veritat be es ver quel Senyor Rey acorda que anas albergar a la font de la Losa et lo dit En Bernat dix que no feya a fer per tal con hi havia un pas qui covenia a passar II per II et que era gran perill a la anada et major la tornada et en aço hac gran debat que gran res de tots tenian que hom ab tendas et ab zembles anas hom albergar a la dita font et lo dit En Bernat tenia ab fort pochs que hom lexas la host et que no menas hom embles et que hom cavalcas batalla aytant con lo pla de Nules durave con hi havia hom dat die de batalla et que sen tornas hom albergar a la ost della hon hom era partit pero a la derreria lo dit Senyor delibera quel consell dels mes valia mes ço es que anassen ab etzembles et ab tot albergar a la dita font et dona la deventera al infant En Ferrando et al comte de Trestamara. E lo dit En Bernat no ana ab ells en la dita deventera ans ana en la reeguarda ab lo Senyor Rey et con la dita deventera fou prop del pas dupta de anar avant et segons que hoi dir lo dit En Bernat hagueran cavallers antichs dels dits infant et comte qui anaren ver lo pas et oyda relacio de aquells acordaren que no feya a fer et feran ho saber al Senyor Rey et tornarensen et en aquest consell lo dit En Bernat no fou no pertant que siy fos digueray sos viyares axi con los altres.

Sobrel XVII capitol fou demanat lo qual comensa

Item pus lo Senyor Rey lavors etc. E dix lo dit En Bernat que ell ana forçat a tractar la pau et lo Senyor Rey lin força et anahi axi matex lo comte de Dinia et ana ab ells En Ramon Alamany et En Berenguer de Pau et aço per la primera vegada. A la segona vegada et depuys ana ab ells micer Guerau de Palou qui fou vengut et cabe en tots los tractaments et En Jacme Conesa que tota vegada hi era. E diu lo dit En Bernat que con vench ques foren avenguts dels capitols lo Senyor Rey ab gran consell hac son acort et mana als dessus dits que anassen fermar los dits capitols. E los dits comte de Denia et Bernat de Cabrera et los dessus dits anaren la per fermar et fou lus tramesa apres ells stants la abans que haguessan fermat una letra del dit Senyor Rey en quels feya saber que con alscuns contrastassen en la dita pau et no la tenguesen per bona que no la fermassen tro altre ardit haguessen et lavors los dits comte et Bernat sobreseegueran en fermar la dita pau et tramateren lo dit En Berenguer de Pau que plahia al Senyor Rey que faessan. E lo dit Senyor trameslus una letra en la qual lus feya saber que con ell hagues tengut son consell sobrel fet de la pau si la fermarien o no que havia deliberat ab la major partida que la dita pau se fermas et axi que la fermassen et daquesta letra faeren fer carta publica per En Jacme Conesa de la qual carta ha translat segons que dix en los cofres del dit En Bernat. E per virtut daquesta letra fermaren la dita pau et pensaves lo dit En Bernat que si la pau se seguis segons que era empres que era profitosa al Senyor Rey segons

lenteniment quel Senyor Rey havia del qual entenimment sia demanat lo Senyor Rey quin lavia et con se feya acort de molts ço quis feya et si lo Rey de Castella no la tengues axi con nos feu devia cobrar lo Senyor Rey per reenes Murvedra et Almenar si veritat li fos observada. Encara lo Rey de Navarra qui era estret per covinença ab lo Rey de Castella de ajudarli et valer fos solt daquella covinença et podia ajudar al Senyor Rey pus aquell no servava la pau perque ell consella axi con semblant li era et son bon entenniment et molts daltres quis tenian a son consell et en special los comtes de Denia et de Trestamara.

Sobrel XVIII capitol fou demanat lo qual comensa Item que con fou lo dit En Bernat a Murvedra etc. E dix que les coses en lo dit capitol contengudes no contenan veritat et fora gran paguesa de dirho car lavores no podia esser vedat al Rey de Castella que no sen anas per lo cami de Terol aytant poco con no loy ha pogut vedar ara. E axi nega les coses en lo dit capitol contengudes.

Sobrel XIX capitol fou demanat lo qual comensa Item si aquell En Bernat etc. et dix que no contenia veritat ans ho negava. E dix que no par sien veritat les coses en lo dit capitol contengudes car en semblant cars sera posat ara lo Rey de Castella que lavores se posa.

Sobrel XX capitol fou demanat lo qual comensa Item con sia cert quel comte Dosona etc. E dix quel dit capitol no conte veritat ans nega les coses contengudes en aquell esser veras car despuys quel dit comte fou pres lo dit En Bernat nol vahe et aço saben aquells qui son preses ab lo dit comte ensemps et encare aquells qui cabien et anasen en los tractaments de la pau a Morvedra ab lo dit En Bernat e es cert quel dit comte no vench lavors en Morvedra ans era pres en Sibilia.

Sobrel XXI capitol fou demanat lo qual comensa Item con lo Senyor Rey vengues a Exea etc. E dix que les coses en lo dit capitol contengudes no contenan vëritat ans aquells nega èxpressament et dix que tot hom quiu diga ne ment que lavors ne dabans ne despuys ell tractas res contra lo Senyor Rey e encara dix que con lo Senyor Rey vench a Exea solament hi atura una nit et un die per tal que attenes so que havia promes que hi devia esser aquell die et lo Rey de Castella de bons VI dies no fo en aquellas fronteras apres et con lo dit Rey de Castella fou en les dites frontères lo Senyor Rey sen era puyat en les muntanyes de Jaqua en les quals podia star salvament.

Sobre XXII capitols fou demanat lo qual comensa

Item perque allonga tant de temps etc. Dix lo dit En Bernat que ell vench fort forçat de venir al Senyor Rey per aquell tractat del Rey de Navarra ne per altra per tal con era puxat a Montsoriu et que delli no entenia a partir tro lo dit Senyor faes la entrada que havia a fer et mas soccorrer en regne de Valencia. E aço dix lo dit En Bernat de Cabrera a mossen Berenguer Dabeylla et encara li dix que ell nol entenia aconsellar en res per tal con li era acusat en mal mas quel serviria de son poder axi con un cavaller volguesse en frontera o en batalla en aquella part on lo Senyor Rey volgues et daquesta raho lo dit Senyor trames al dit En Bernat moltes et diverses letras scrites de sa ma con daltres que cuytas sa vengada et lo dit En Bernat escusava que no cabria en sos tractaments ney iria entro fes en sa partida. Empero tant li continua lo dit Senyor et letres et missatges quel dit En Bernat hach anar al dit Senyor e con fou a ell lo dit Senyor li mana que ell anas en Navarra per los dits tractaments et ell escusassen aytant con poch. Empero a la fi hachi anar et nahi lo comte de Denia et En Ramon Alamany et En Berenguer de Pau et En Jaume Conesa et en tot so que li feu foren presents los dessus dits axi be con lo dit Bernat et enten que tots faeran lur poder de accursar lo fet aytant con podien et lo Senyor Rey e la Senyora Reyna qui eran pres podien ver que ells no podien als fer e con negu diga quel dit Bernat hi fes res apart diune gran falsia.

Sobrel XXIII capitol fou demanat lo qual comensa Item pus vehia quel tractament del Rey de Navarra etc. E dix lo dit En Bernat quel dit tractament nel dit fermament no feya ell fer a cabal car daltres ni havia axi Darago con de Cathalonya ab quis acorda con se ferma et encare dix lo dit En Bernat que per descarrech seu èn lo loch de Barbastre lo dit En Bernat denant lo Senyor Rey et denant la Senyora Reyna et denant larchabisbe de Tarragona et de molts daltres en nombre de X o XII ell dix al Senyor Rey aytals paraules o semblants Senyor vos mavets mes en aquest tractament del Rey de Navarra ab gran desplaer quen he hagut en he e per ço con son cert que molts ne daran carrech a mi vos supplich queus placia açi acordar sil dit tractament vos es profitos o no car si profitos nous es que no digats ara car jo fare per guisa que sens altra desonor del Rey de Navarra aquest fet se partira. E lo dit Senyor et la Senyora Reyna et tots aquells qui aqui eran digueran en aço sos viyares. E jatsia que la Senyora Reyna en alcuna cosa hi tramases larchabisbe de Tarragona empero a la fi fou deliberat ques faes daço fer levar carta publica lo dit En Bernat an Jacme Conesa notari la qual es apparellada de monstrar. Hoc encare dix que con lo Rey de Navarra hagues trameses II missatgers a Barchinona per reebre moneda et lo dit Bernat sentis que murmuraven molts del fet de Navarra sen ana al palau denant lo Senyor Rey et la Senyora Reyna et eran hi linfant

En P. et ciutadans de Barchinona entre les quals hi eran En P. Sentcliment et En Reclat et molts daltres en guisa que eran en nombre de mes de XXX. E dixli Senyor jo daltres vegades vos he dit ço que araus dich aquets missatgers hic son del Rey de Navarra perque li façats alcuna paga que li devets fer et hanme dit que per ço con ells saben que molt hom murmura daço que si vos volets neus tenits per tirat de les covinenços del Rey de Navarra que ell les soltara volenter sens que contra vos et ell noy haura mes desamor et axi Senyor regonexets ho sius es fahedor o no ara. E dit sos viyares per quescun fo acordat et deliberat en lo dit consell que les covinenses ques tenguessen axi que dix lo dit En Bernat que aquest fet nol feu lo Senyor Rey ab ell a cabal ans los feu ab tots los afrontes dessus dits et ab molts daltres ab qui lo dit Senyor nach consell et acort pero dix que a sos viyares la cosa era profitosa de fer ab que la entrada de Castella sa faes sens triga per ço con hom metia lo dit Rey de Navarra tant tost en la guerra. E pus fossen dins Castella de raho no devian ne podian exir sens batalla et el Rey de Castella perdia son regne et si la batalla guanyassen tot era lur et si la perdessen tot era perdut et sens lo Rey de Navarra la dita entrada be nos podia fer et axi per aportar los dits affers en aquest punt era li viyares que axis degues fer car nos pensava que pogues molt durar et aço consellava segons sos viyares et a bon enteniment et a bona fe.

Sobrel XXIV capitol fou demanat lo qual comensa Item sin pres renda ne moneda etc. E dix quel Rey de Navarra li moch a un Castello ques faes son vassall et lo dit En Bernat dix que no li desplagues que vell era et que per null temps no era stat vassall de negu sino del Rey Darago et con foren a fermar en la capella los dits tractats lo Rey de Navarra jura denant lo Senyor Rey et En Jacme Conesa que per null temps fermaria si lo dit En Bernat nos feya son vassall et lo Senyor Rey perfia molt ab lo dit En Bernat queu faes et lo dit En Bernat no ho volia fer et a la fi manali que per la fe et naturalesa a que li era tengut que ho fes et ell vahent quel Senyor Rey o volia fort et li ho manava feuse vassall del Rey de Navarra retinentse lo Senyor Rey et lo senyor Duch et de totes les coses dessus dites ni ha carta publica presa per En Jacme Conesa. E en lo dit loch Uncastiello lo dit res no promes ne dona res al dit En Bernat mas a cap de temps En Ramon Alamany et En Berenguer de Pau foren en Navarra et con vengueran della aportaren una carta al dit En Bernat per la qual lo dit Rey donava al dit Bernat de Cabrera lo castell de Monreyal ab II mil florins de renda de sa vida et axi que tramates a reebre la possessio et lo dit En Bernat dixho al Senyor Rey et no volch pendra la possessio ne les cartes ans sperava quel dit Rey se fos mes en la dita guerra pero les cartes tenia En Ramon Alamany a sos viyares es ver que li feu pagar II mil florins per la renda de un any

axi con feu al comte de Denia et an Ramon Alamany e an Berenguer de Pau dels quals II mil florins de la renda de un any feu apocha. E diu que per ço con era son vassall ne rebuja de pendra les coses dessus dites car de tot Senyor daqui hom sia vassall pot hom reebra do et gracia et specialment pus sera fet ab voler del Senyor Rey son vassall.

Sobrel XXV capitol fou demanat lo qual comensa Item si feu que fos donat etc. E dix lo dit En Bernat que ell feu son poder con mils poch que ell ne tragues lo Senyor Rey con mils pugues et ab mellor avantatge et que noy poch als fer. Quant es del infant don Marti dix que anans que ell anas aquesta derrera vegada en Navarra ja lo dit infant era stat demanat per lo dit Rey et que nos moch per ell et en aço ell no feu res sino ab lo dit comte de Denia ensemps et ab los altres qui per aço hi eran.

Sobrel XXVI capitol fou demanat lo qual comensa Item quines paraules dix lo dit En Bernat etc. E dix que moltes vegades ab lo dit Rey en la cambra car moltes vegades lo dit Rey lo feya jaure en sa casa et li feya liurar una cambra mas no li membren nagunes paraules quel dit En Bernat digues anch al dit Rey que fossen desonestes ne en que cabessen falsies ne desleyaltats ne contra son Senyor ne feu res da que sa fe degues menys valer et tot hom qui ho diga ment

per la gola. E lo dit En Bernat offerse apparellat de ferne tot so que cavaller ne deja nen puxa fer et en escusacio sua si alcun ho diu et aço tocha per tal con li es stat fet saber quel Rey de Navarra lo divendres sant con lo dit En Bernat sen ana dix alscunes paraules al Senyor Rey les quals salva sia sa honor no son veras et les jura ço es que tractava quel comte de Trastamara moris. E diu lo dit En Bernat de Cabrera que ell per null temps tracta la mort del comte de Trastamara et daço es apparellat de fer tot so que deja et aço jura ir que fou digmenge lo dit En Bernat sobrel cors de Jesuchrist en la capella de Novales denant Berenguer Dabeylla mossen Joban Remirez et denant mi Bernat dez Jonquer notari et molts daltres et encara dix lo dit En Bernat que aço excusa denant lo dit Rey de Navarra per VIII dies que estech en sa cort tot die en presencia de tot hom per aytals paraules que tot hom qui digues que ell hagues tractat quel comte de Trastamara moris ne encara hagues dat consell ne fet tractament per quel Senyor Rey perdes son be ne sa honor que dehia gran talsia ans so que li consellava a bon enteniment et leyal axi con bon vassall leyalment deu consellar son Senyor ne nagun tractament no hach ab lo Rey de Navarra ne ab altre contra lo Rey Darago et tot aço jura axi con dessus sobrel cors de Jhesuchrist santificat et ja mes per lo Rey de Navarra ne per altre noy fou respost con ell ho escusava et daquesta salva et escusacio se pot provar per molts cavallers axi Darago con de Navarra. E si ver es quel Rey de Navarra les havia dites la qual cosa dupta en-

ten et creu que les hage dites per mala voluntat car certa cosa es que ell solia voler gran mal al dit En Bernat major que null hom et axi ho dix notoriament et publica moltes vegades et ho dix al dit Bernat la primera vegada denant molts que pus li havia volgut que a hom del mon e parech ho en una letra que trames als Aragonesos la qual la Senyora Reyna vahe et molts la han vista per la qual feya saber que tot ço que ell havia fet al Rey de Castella havia fet per mals et falses consells quen Bernat de Cabrera donava al Rey Darago et encara hi havia moltes paraules desordonades et dissolutes per les quals apparia evidentment que ell lo havia en gran oy et esquira et aquesta letra era per que ell lo faes avolotar e la dita letra venia al infant axi mateix e dubte lo dit En Bernat de Cabrera quel dit oy et iniquitat encare li sia passada et quel vassallatge que volch haver dell et les altres falagaries que li feya de fet et de paraula els dons no li fes per tal que hom lo creegues mils deço que ell li entenia a posar per ço que li faes perdra lo cors et la fama et daço en si mateix ha moltes sospites primerament per tal que ell sospitas de la Senyora Reyna et que ella lin fos pus contraria dix al dit Bernat denant la comte de Denia et denant En Berenguer de Pau et denant En Pero Jordan Dorrias majordom del Senyor Rey aquesta derrera vegada que foren en Navarra aytals paraules o semblants Bernat de Cabrera tu es mort et no ten guardes sapies que la Reyna Darago me ha fet tractar per En Johan Ramirez Darellano que si jot auciu que tot quant jo vulla sera fet en Arago. Item apres

dix per ço que no to puxa negar tan feta fer carta publica et axis feu de fet hoc encare con lo Senyor Rey fou en Ceragoça dix lo Rey de Navarra al dit Senyor denant lo comte de Denia et denant lo dit En Bernat aytals paraules o semblants Vos perdrets aquest hom car cert siats que la Regina lo vol fer alciura car a mi ha fet parlar an Johan Remirez Derellano que si jo lalciu que tot ço que jo vulla sera fet en Arago pero lo dit Johan Remirez diu que no es veritat que ell lin haja dit ne james no lin parla la Senyora Reyna et que aço es apparelat descusar que hanc ell non parla al dit Rey ne si la Senyora Reyna non parla a ell perque presomeix lo dit En Bernat de Cabrera que si lo dit Rey de Navarra ha dit res al Senyor Rey del dit En Bernat que ho ha dit per la iniquitat antiga la qual encare no li era passada et encara presomeix lo dit En Bernat que la dita iniquitat li dura con lo feu pendra a grans coltellades et pogueral haver pres en sa cambra et fou nafrat a la mort hoc encare presomeix que la dita iniquitat no li era passada per tal con aquell vespre que ell lo feu pendra lo havia guiat ab la letra scrita de sa ma no haguera hom anada al terç de miga leuga lo qual guiatge no li ha tengut ne servat la tenor del qual guiatge es aytal.

Nous Charles por la grace de Dieu Rey de Navarre et comte de Enreny fasons savou que comme vous noble homme don Bernat de Cabrera de la volonte du Roy Daragon vos fesistes notre vassall de toute votre

via et per ço vous vous eras tenux garde et defendre comme notre cose prope de present soyes venus en notre Reyaume et le Roy Daragon aucune hayne o comoni contra vous et per ceste rayson vous comme notre vassall nous prenans en notre sauve garde e protecion et vos prometem de no rendre remetre no deliurer per aucuna manera au dit Roy Darago por requisicions ne por res a nous faytes ne a autre persona sanz votre volonte et consentiment mez vous guardarons et defendrons aussi comme bo singueur doit fayre son bon vassall. En testimoni de ce a vous script ceste letre de notra man et seellet de notre anell. Scrit en Olit VI jour de auril lany de grace MCCCLXIV.

Perque dubte lo dit Bernat de Cabrera qué per la desamor antiga lo dit Rey de Navarra nol haja aportat a ço que ara es ab paraules que ha dades entendra al Senyor Rey perque supplica humilment lo dit Bernat al Senyor Rey et a la Senyora Reyna et a son consell que ells si el dit Rey de Navarra ha dit res contra ell que li donen loch et manera que ell ho puxa escusar car ell es apparellat de ferne totes aquellas escuses que hom ne deja fer et dira con ne sia demanat moltes daltres coses perque sil Rey de Navarra ha aço dit que non deu esser cregut et par quel Senyor Rey deja donar loch a son vassall de escusar sa fe car tots temps los seus ho han fet et ell deu haver goig et plaer que quascun sotsmes se puxa escusar de tota cosa que tocha sa fe et specialment lo dit En Bernat qui leyalment

lo ha servit et ell et sa casa per lonch temps et tot aço lo dit En Bernat diu en cars quel Rey de Navarra haja dit res contra ell la qual cosa no creu.

Sobrel XXVII capitol fou demanat lo qual comensa Item quines paraules dix al Senyor Rey etc. E dix que la nit del divendres sant li fou fet saber per persona digna de fe quels comtes de Trastamara et de Denia havien dites alscunes paraules al Rey de Navarra fort males dell et ab mal so axi que tota la nit hac gran suspita del dit fet et en lendema lo dit En Bernat trames al Senyor Rey que li plagues quel vengues voure con nos era be sentit et lo dit Senyor feuho et ell dix al Senyor Rey aytals paraules o semblants Senyor hom se deu fiar en Deu et en son Senyor natural. Senyor a mi han dit et fet saber que grans mals ne son percassats ab vos et hanme fet saber aquesta nit que aquests II qui son la dient aço dels comtes de Denia et de Trastamara qui aqui eran presents hi consenten los quals son en covinença ab mi placieus Senyor que vos de mi no vullats creure negana cosa cor jo vos son stat leyal servidor et som vuy. E lo Senyor Rey dix que sen maravellave quels dits comtes li fossen contraris et que non havia res hoit et sobre aço lo dit En Bernat pres son comiat et besali la ma et lo dit Senyor sen ana. Demanat si li dix res del Rey de Navarra dix que no li membra que res lin digues empero quel Senyor Rey ho sap. Demanat qui fou la persona qui li dix les dites paraules la nit del divendres sant et dix

que nou diria que sobrel cors de Jhesuchrist o jura et liu feu homanatge sots pena de trahicio.

Sobrel XXVIII capitol fou demanat lo qual comensa Item perque no vench denant lo Rey etc. Dix que per tal noy vench con se suspitave de mort que nol colte-llejassen sobre paraules et queria fugir a aquell punt. Demanat si aquella suspita havia del Senyor Rey et dix que mes la havia daltres que del Senyor Rey. Demanat si fou veritat que mossen G. Doix et lo vezcomte de Rochaberti li diguessen de part del Senyor Rey que anas denant ell et dix que hoc veritat fou mas que ell per la dita suspita de mort sen ana et que sen ana en Navarra et scrivi decontinent al Senyor Rey per letra de sa ma scrita que ell sen era vengut en Navarra per la dita suspita. Empero que si hi havia alcu qui hagues dit res perque se fe degues menys valer ne perque calgues resposta que ell era apparellat de ferne tot so que cavaller ne degues fer per escusarse a fer ço que degues. Demanat si mossen G. Doix el vezcomte li digueran con li feran manament de part del Senyor Rey que anas denant ell aytals paraules o semblants Lo Senyor Rey vos mana que anets denant ell per tal con vol afrontar alscunes paraules que son stades dites contra vos et dix que no li membra et si les li digueran que no les entes. En tot aço dix lo dit En Bernat que no ha cuydada fer offensa al Senyor Rey sino per dubte de mort et que sis sen ana que anassen en terra del Rey qui era son amich.

Sobrel XXIX capitol fou demanat lo qual comensa Item con lo dit Garcia Lopez etc. E dix que lo dit Bernat no vahe lo dit Garcia Lopez ne parla ab ell de tot aquell encalç ben si acostaren homens a cavall et lo dit Bernat girasi per defendres empero noy era Garcia Lopez ne hom que ell conagues. Be es veritat que con vench lendema mati en hora dalba fou aqui Garcia Lopez de Sesse et troba les portes tancades de Carcastello hon lo dit Bernat era et reques quel dit Bernat fos pres et los homens digueran que nou farian. E lo dit Garcia Lopez dix que volia parlar ab lo dit En Bernat et entra en lo dit loch assegurat si terç et parla molt ab lo dit En Bernat et lo dit En Bernat trames la letra dessus dita al Senyor Rey per lo dit En Garcia Lopez. Demanat quines paraules li dix lo dit Garcia Lopez de Sesse dix que no li membra. Demanat si li mana de part del Senyor Rey que anas a ell dix que no li membra pero be li membra que dix al dit Garcia que ell era apparellat de escusar sa fe de tot so que haguessen dit contra ell.

Sobrel XXX capitol fou demanat lo qual comensa Item con lo dit Garcia Lopez hac aclusat etc. E dix que les coses en aquell capitol contengudes no son veres ans aquellas nega esser veras.

Sobrel XXXI capitol fou demanat lo qual comensa Item quals persones de consell etc. E dix que nulla persona no ha cabut en res ab ell que sia stat de servey del Senyor Rey ne de que sa fe vaylle menys ne ell non ha res tractat et si negu ho diu dix lo dit Bernat quen ment et que es apparellat de escusar sa fe et de ferne tot ço que cavaller ne deja fer.

Sobrel XXXII capitol fou demanat lo qual comensa Item perque ne a quina fi feu etc. E dix quel dit En Bernat no feu res ne prega ans ho feu lo Rey de Navarra. Es ver que li plach per tal con era et es son amich et es veritat que abans quel dit Bernat vaes lo Rey de Navarra fou parlat en Rossello quel dit En Ramon Alamany fos ab lo dit Senyor Duch per molts de consell del Senyor Rey et de la Senyora Reyna.

Diluns a XV dies de juliol del any dessus dit fou reebut lo testimoni seguent.

Lo noble mossen Johan Remirez Darellano testimoni jurat et demanat sobre los dits capitols et en especial fou demanat sobrel primer capitol dels derrers qui comensa Primerament quines paraules etc. E dix que ell noy sabia res de veritat per tal con lo dit En

Bernat se recelava del dit mossen Johan et no consentia que ell cabes en consell quel Rey de Navarra et ell tenguessen. Es ver quel dit Rey de Navarra dix al dit mossen Johan aytals paraules o semblants Vos mossen Johan me jurarets quem tendrets secret so que jous dire tro que sia publicat. Jo stich en gran dupte et non see quem faça que som amich del Rey Darago et son en jura ab ell et veig son gran dan et sa gran perdua et non deig sofferir que son dan tornara a mi a la fi que vertaderament mossen Bernat va falsament en aquests affers que tracta ab mi per lo Rey Darago et no es raho que jo ho consenta que vertederament lo dit En Bernat no enten ne fa quel Rey Darago acorrega a Valencia ne faça entrada ans fa per guisa que laguiy per ques perda Valencia per tal que haja a fer pau cal que sie desonor del Rey Darago el seu dan tornara a mi a la fi e james Rey ne Reyna no foren enganats axi per un hom con son lo Rey Darago et la Reyna. E si la Reyna vol mal a don Bernat no fa tort negu car ell li cerca et li percassa tot mal que pot. Demanat si sap ho ha hoit dir al dit Rey o a altre quin mal percassave a la Senyora Reyna lo dit Bernat e dix que non sap mas dix que aquesta vegada mas altre lo dit Rey de Navarra dix al dit mossen Johan quen Bernat de Cabrera dehia que si aquesta desamor que la Regina li havia durava molt qne per cert ell li percasseria la mort. Demanat si lo dit mossen Johan ha res hoit dir al dit En Bernat contra la Senyora Reyna. E dix que con vench quel Rey de Navarra venia en lo loch de Dalmodever per haver vistes ab lo Rey Darago

et fossen en lo loch de Gorrea et lo dit mossen Johan fos en la posada del dit mossen Bernat lo dit En Bernat present En Galceran de Vilarig dix aytals paraules o semblants Que ell nos fiaria en la Senyora Reyna ne en loch on ella fos ne en hom a qui ella be volgues ne fos son servidor et assayaladament que nos fiaria en lo dit mossen Johan e que ell sabia be que la dita Senyora Reyna havia fet parlar de sa mort al Rey de Navarra de les quals coses lo dit mossen Johan segons que dix li respos que ell no crehia que la dita Senyora Reyna hagues tractada mort a ell ne a altre. E havent sobre aço molts daltres paraules dix lo dit En Bernat que la Senyora Reyna en hora mala guardas sos traydors en Sicilia que en Arago non havian vat de fer trahicions. E apres altre die en lo dit loch de Gorrea stants denant lo dit Rey de Navarra sobre alscunes paraules lo dit En Bernat dix que james dona no vench en naguna terra tan mal con ella era venguda en Arago que ella feya gran desonor a tot lo regne que per son consell se perdia tot so ques perdia que james no fou dona que sentramates de guerra sino aquesta. E per aço la dita Senyora volia mal al dit En Bernat con ell no consentia que ell sentrametes del fet de la dita guerra e per aquesta raho la dita Senyora li percassava la mort e lo dit mossen Johan segons que dix hoides aquestas paraules respos et dix al dit En Bernat que ell no crehia nes pensava que la dita Senyora Reyna hagues enviades a dir aytals paraules al dit Rey de Navarra et encars queu hagues que loy haguera trames a dir ans per lo dit mossen Johan que per nagu altre

et que la Senyora Reyna james aytals coses no tracta contra ell ne altre. Empero con ell o altre cavaller hi hagues que digues quen mentia et quel dit mossen Johan se offeria apparallat de escusarne la dita Senyora et de ferne tot so que degues. E lo dit En Bernat respos et dix be sera quius ho fara dir con loch hi haja. E lo dit mossen Johan respos et dix que podia esser que la dita Senyora no volgues mes et no degues esser mils creeguda en regne Darago et en altra terra que lo dit En Bernat et nos pensava que al mon hagues mellor muller ne más savia. E lo Rey de Navarra vaent que ells eran moguts de les dites paraules manals que lexassen les dites paraules.

Sobrel segon capitol dels derrers fou demanat qui comensa Item quines paraules dix lo Rey de Navarra etc. e dix que nos sabia mas be li dix lo Rey de Navarra qne ell havia enviat lo comte de Denia al Rey Darago et al comte de Trastamara per desenganar los que nos fiassen en lo dit En Bernat et encara dix lo dit Rey de Navarra al dit mossen Johan quel dit En Bernat vertederament tractava la mort del dit comte de Trastamara et assayaladament lin parla en lo loch de Seragossa con Gomez Tayllen venia en lo dit loch ab lo comte de Denia et ab lo dit En Bernat et que lavores responent lo dit Rey de Navarra als tractaments quel dit Eu Bernat feya contral comte dix al dit En Bernat perque li fets tant grans seguretats pus li percassats que muyra. E lo dit En Bernat respos per

aytals paraules o semblants Vos no sabets res que con mils lo assegurarets ans lo matarets. Demanat si el Rey de Navarra o altre dixeren mes paraules lavores del dit En Bernat dix que no lo dit Rey mas que es ver quel bisbe de Castrimonia lo qual es de Navarra et P. Alverez Darrado los quals foren trameses per missatgers al Rey de Castella per lo Rey de Navarra comptaren al dit mosen Johan con foren venguts de Matheu Ferrandez scriva del dit Rey et canceller del segell secret seu dix als dits missatgers denant lo Rey de Castella havent esment los dits missatgers al Rey de Castella perque no complia la pau al Rey Darago fermada a Morvedra no giten en colpa mi Senyor el Rey de Castella con no ha complida la pau con no es complit ço que En Bernat de Cabrera promes con ell promes et jura que ma taria lo comte de Trastamara ol faria ociura et que sil dit En Bernat dehia que no fos axi que ell loy combatria. E aquestes paraules dix lo dit mossen Johan al dit En Bernat en lo loch Dolit. E lo dit En Bernat que respos que ell nos combatria daquella raho ab scriva mas que sil Rey de Castella li donava par o caldera ques combatria per la dita raho que no era veritat.

Sobrel terç capitol dels derrer fou demanat qui comensa Item quines paraules o tractaments etc. E dix que noy sap res cor a les paraules quel dit Rey de Navarra havia dites al Senyor Rey Darago no havia sino los comtes de Denia et de Trastamara. Es ver quel dit

Rey de Navarra dix al dit mossen Johan que ell jurava que per null temps ell nos armaria per la guerra sil Rey Darago no prenia e matava lo dit En Bernat pus lo dit Rey li havia descubertas les trahicions quel dit En Bernat tractava contra ell et son regne.

Sobrel quart capitol dels derrers lo qual comensa Item si lo dit Bernat feu mes prometra etc. E dix esser ver quel dit mossen Johan et lo dega de Tudela foren en lo Castellnoudarri lo qual dega hi era de part del Rey de Navarra per tractar dels dits affers ab En Bernat de Cabrera qui hi era de part del Senyor Rey Darago et que ell no havia manament de demanar tant grans quantitats de moneda ne tantes grans coses con despuys li foren atorgades ne ells non demanaren et encare dix esser ver quel dit mossen Johan el dit dega demanaren lo matrimoni del Duch ab la germana del Rey de Navarra sens exovar axi con despuys ses fet e C mil florins daltra part et sou per D homens a cavall lo qual muntava de VIII mil en X mil florins ab so que era dat per la persona del Rey de Navarra. E despuys dix lo dit mossen Johan que ell stech molt maravellat con viu en los capitols tant grans quantitats promeses al dit Rey de Navarra per lo dit Senyor Rey per tal con ell sabia que no eran stades demanades per lo dit Rey de Navarra en lo començament dels tractaments et ha presumit et presomeix et creu quel dit En Bernat ho faes con altre no haje cabut en los dits tractaments entro quels capitols foren fermats per los dits Reys. De-

manat si en los tractaments moguts en lo dit Castell-noudarri fou demanat per lo dit mossen Johan et per lo dit dega quel Rey Darago hagues a donar XXX mil florins per exovar al comte de Foix per la germana del Rey de Navarra dix que no li membra neu sabe tro que viu los capitols. Dix encare demanat que en la vila de Sangossa stants aqui mossen Bernat et lo comte de Dinia et En Ramon Alamany et En Beranguer de Pau per lo Senyor Rey et lo dit mossen Johan et mossen Johan de Famitort et mestre Simon et encare li es viyares quey hi fos lo dega de Tudela per lo Rey de Navarra. Los de part del Rey de Navarra en presencia del dit Rey demanaren LXVI mil florins per paga de III meses passats. E los de part del Rey Darago deyen que nols semblava quels deguessen haver pus no havia feta guerra. E sobre aço lo dit mossen Johan Remiriz aporta lo Rey de Navarra et dixli que li semblava que demanava gran tort que pus ell no havia tengudes companyes ne havia feta guerra nols devia haver exceptats los dos mil florins sens per cascun mes et lo dit Rey respos jo con sia a Sors los lexare per pregarias de la Senyora Reyna. E apres alcuna estona aquell die mateix lo dit Rey de Navarra dix al dit mossen Johan vejats les maneras den Bernat de Cabrera que enviat ma a dir que si som pregat de lexar los LXVI mil florins que tenga fort que ell los me fara dar et puys con lo dit Rey fou en Sors hacne XXX mil dels dits LXVI mil. Interrogat si lo dit Rey li dix per qui li havia enviat a dir lo dit En Bernat les paraules dessus dites. E dix que no li recorde

empero quen sia demanat En Ramon Alamany.

Sobrel quint capitol fou demanat lo qual comensa Item sil dit En Bernat donave etc. E dix que noy sap res de veritat empero queu ha hoit dir al Rey de Navarra quel dit En Bernat feya son poder de allongar los tractaments perquel dit Rey de Castella se apoderas. Dix encare demanat quel dit Rey li dix que mossen Bernat li havia dit que li consellava ques partis dels tractaments del Rey Darago et que prengues los tractaments del Rey de Castella per tal con ell vehia perdut lo Rey Darago et sa terra et aço li dix mossen Bernat en lo loch de Sors. Demanat si sap ne ha hoit dir que per instigacio del dit En Bernat lo Rey de Navarra demanas linfant don Marti per reenes. E dix que nou sap neu ha hoit dir. Es ver quel dit Rey de Navarra dix al dit mossen Johan quel dit En Bernat li havia dit que ell demanas grans reenes et grans seguretats del Rey Darago per quen fos be segur. Demanat si sap ne ha oit dir quel dit En Bernat degues haver alcuna part dels diners quel Rey Darago donava al Rey de Navarra et dix que no es ver quel Rey de Navarra dona al dit En Bernat de tota sa vida lo castell de Montreal et II mil florins quescun any de renda et sap que li dona II mil florins daquells qui foren pagats al dit Rey en lo loch de Sors mas be li promes lo dit Rey de Navarra denant lo dit mossen Johan que si lo dit En Bernat havia a traure son fill de preso per

diners que li daria en ajuda XX mil florins de aquells quel Rey Darago li devia donar.

Sobrel VI capitol fou demanat lo qual comensa Item si sap etc. E dix que noy sap res de veritat mas ques pensa queu feya a fi que hagues persones ab lo dit Senyor Duch que fossen amigues del dit En Bernat per tal que la Senyora Reyna no hagues tan gran poder con havia.

Interrogat si sap ne ha oit dir quel dit En Bernat haja fet ne dit ne tractat res contra lo Senyor Rey ne la Senyora Reyna ne sa terra sino so que ha deposat et dix que no ho sap. Es ver que ha oit dir al dit En Bernat et al comte son fill alscunes simpleses del Senyor Rey quaix en menys preu et que hoi dir al dit mossen Bernat alscunes paraules de la Senyora Reyna les quals ell no deposaria de present mas que les dira al Senyor Rey et a la Senyora Reyna con lon demanaran.

Es ver que totes les coses dessus scrites foren dites et respostes per lo dit mossen Johan en son lenguatge mas per tal con scriva no les puguera pronunciar ne scriure et foren vuidades en cathala et apres foren legides al dit mossen Johan et dix constavan en veritat so que dessus se contenia que axi ho havia dit.

E apres dijous a XVIII dies del mes de juliol a hora de vespres en la ciutat de Ceragossa lo discret En Domingo Martinez de Leytago notari et scriva del Senyor Rey liura a mi Bernat dez Jonquer notari de la present informacio de manament del dit mossen Berenguer Dabeylla en absencia mia havia preses ab lo dit Domingo en la dita ciutat de Ceragoça et daço me feu fe lo dit Domingo axi con a notari.

Les quals deposicions lo dit mossen Berenguer mana a mi que continuas en lo present proces per la forma seguent.

—

Traslat de la informacio reebuda en Aragon por mossen Berenguer Dabella contra don Bernat de Cabrera et su fillo etc.

In civitate Cesarauguste.

Dia mercoles X dias del mes de julio por razon de la informacion que fue comendada por el Senyor Rey al noble don Berenguer Dabella que recebisse en Aragon sobrel facto de los tractamentos que don Bernat de Cabrera se dezia segunt publica fama que havia

feyto con el Rey de Castella contra el dicto Senyor Rey por do partida de la tierra del Senyor Rey se era perdida et encara sobre la manera de la preson que fizo el Rey de Castella de la persona del comte Dosona en el lugar de Miedes ffue interrogado el honrado et religioso don ffray Gil Perez de Terrer guardia qui era la ora de la orden de los frayres menores de Calataju el qual dixo que aquesto es lo que ell con verdat sabe que en el tiempo quel Rey de Castella tenia cercada la villa de Calataju que udio que en el lugar de Miedes aldea de Calataju que eran stades preses es asaber el comte Dosona et el noble don Pedro de Luna et ffray Artal de Luna su hermano et que vido que por los hombres buenos de la villa de Calataju havida fama de la lur preson como era stada feyta por el Rey de Castiella fue dito publicament en el dito lugar que aquella preson no era stada buena ni perecia seyer feyta como devia et que por cierto segunt oppinion de todos comunament de los de la dita villa que don Pedro et ffray Artal eran stados vendidos por el dito conde al Rey de Castiella. Et aquesto dezian et havian dito todos comunament del dito lugar et que ell en su consciencia ende huvo en si alguna sospita. Item dize mas que quando la dita villa fue presa por el Rey de Castiella que si el dito Rey embio por el que cuytadament viniesse ante ell. Et ell venido le delant que el Rey de Castiella entre otras muytas palauras que fueron entre ellos que le dixo que fuessen al comte Dosona et que fablasse con el et que faziessen todo aquello que ell lo diria et ell yendo en tal dito conde que vido

aquell seyer suelto de presones pero que assi como el devia fablar con el que vido que le metieron una cadena al pie jatsia que depues dizcendo el dito conde que dementre el seria en la fabla con el dito guardian que le tirassen la dita cadena que gela havian tirado. Mes que aquella preson que ell tenia quanto a su veyer parecia seyer feta per razon que muyto mayores presonnes tenian los ditos don Pedro et ffray Artal que no el dito conde et que la ora el dito conde le dio una letra de creyença que aduxiesse a don Bernat de Cabrera do quiere que fuesse la qual creyença fue explicada al dito mossen Berenguer largament. Item dize mas que dita et comendada a ell por el dito conde la dita creyença et liurada a ell la letra de la dita creyença que si el dito don ffray Gil interrogo et dixo al dito conde Senyor si vuestro padre don Bernat me demandare de la vostra preson et de la manera como fuesses preso yo que li dare et que la ora respuso el dito conde guardian dixo no hayades cuydado que millor lo sabe ell que vos non ge o sabriedes contar et que la ora el dito Guardian concibio en si de las ditas palauras mala sospita. Item dize que por consiguient que ell aquestes palauras explico et dixo a don Bernat en Perpenya et que en verdat ell conexo por los semblantes que fizo don Bernat quant gelo dixo que aquellas palauras le havian desplazido porque el dito conde las havia ditas al dito guardian. Item dize mas que quando el devia partir de la villa de Calataju pora venir a don Bernat con la dita letra de creyença que si el maestro de Sentiago qui tenia Calataju por el Rey de

Castiella embio por el et le dixo aquestas palauras Guardian vos devedes ir en Aragon a mi amigo don Bernat de Cabrera et assi ruego vos que me lo saludedes muyto e quel digades que el maestro su amigo tiene Calataju por el Rey de Castiella et que no quiera fer el tracto o los tractos que fizo de Teraçona de Calataju que yo la tengo pero que si lo fazia o lo faze quel consellava que ell non viniesse en la delantera mas quey enbias a Osades el vizcomte de Cardona et que mas noy sabe.

Blaso Danson notari habitador de la ciutat de Çaragoça testigo jurado et por el sagrament a ell dado fue interrogado por el dito mossen Berenguer Dabella en las dites cosas que es lo que el hi sabe el qual por el dito sagrament dixo que aquesto es lo que ell hi sabe quel otro anyo este testigo se acerco en la villa de Calataju con don Sancho de Saranyena scrivano del baylle general Daragon et la ora tenient lugar de baylle general el qual dito Sancho ensemble con los aldeanos de la villa de Calatayu et algunos prohombres de la dita villa se eran plegados en la orden de los frayres predicadores per desembargar algunos afferes de la villa et aldeas de Calataju et havida su fabla los ditos tenient lugar et hombres buenos et dito testigo seyendo a un de part a pocho rato que se levantaron de la fabla dixo el dito testigo que havia venido a ell el dito Sancho Saranyena tenient lugar de baylle sobre dito todo turbado et le havia dito tales palauras como se siguen Es-

tos hombres buenos han ardit quel Rey de Castiella fazia gran pertreyt et temen que vienga sobre Calataju perque han entendido por hombre a qui dan creyença que oyo dezir al bisbe de Cihuença qui era muy privado del Rey de Castiella que desta vegada havian bardido don Bernat de Cabrera et su fillo la mayor trahicion que hanc fues de la del conde don Julian aqua. E apres el dito testigo dentro breves dias fue en la ciudat de Caragoça et conto estas palauras a Domingo Martin de Leytago scrivano de la scrivania del Senyor Rey. Et sabe el dito testigo que dentro XX dias apres que estas palauras le fueran ditas en Calataju fue cercada la dita villa de Calataju por el Rey de Castiella et que mas noy sabe. Interrogado si sabe a quien o contra quien la havien bardido aquella traycion los ditos don Bernat et su fillo respuso et dixo que el entienda que dezian que contra el Senyor Rey et su tierra mas que de cierta sciencia el mas noy sabe sino de lo que havia oydo segunt dito yes. Interrogado si sabia mas en las ditas cosas o alguna de aquellas et dixo que no. Interragatus de cor. . . et subor. . . negavit. Fuit sibi lectùm et perseveravit in predictis injunctum fuit sibi silentium etc.

Johan Ximenez de Sayas scudero habitador qui solia seyer de la vila de Calataju testigo jurado et interrogado sobre las ditas cosas dixo que esto es lo que el hi sap que udio dezir a don Pero Muniz maestro de Calatrava en la villa de Darocha fablando sobrel feyto de

la preson del comte Dosona que el comte Dosona le havia dito que el Rey Daragon lo embiava por tal que el vidiesse el reyal de Castiella en que manera stava por razon quel queria acorrer a la villa de Calataju et que el dito maestro le havia dito que ell noy fues como aquello podria seyer gran periglo que si era encerrado en algun lugar de aquellos chicos que el Rey de Castiella lo cerraria et los hauria luego et que de aqueste acurdo mismo era don Pedro de Luna et ffray Artal et despues quel comte Dosona havia mostrado una letra del Senyor Rey a don Pedro de Luna en la qual le mandava que ell que fues a veyer el reyal del Rey de Castiella et que la ora con muytas inducciones que havia inducido a esto don Pedro de Luna et ffray Artal en tal manera que no contrastant el consello del dito maestro que havian ido alla. Et que como uvieron visto el real que havian tornado al lugar de Miedes del qual lugar por eleccion de los hombres buenos del dito lugar era capitan Guillem Aztor scudero habitador del dito lugar. Et el comte Dosona que havia mandado aquella nueyt que fuessen gitadas escueytas et que assi se havia feto las quales escueytas havian tornado en el alba et que havian dito que no havian sentido alguna cosa ni havian passado companyas enca partes de Darocha. Et el dito conde dixo que muyto era manyana et que tornassen a las ditas scueytas. Et en la tornada fueron tomadas las ditas scuytas por companyes del Rey de Castiella. Et que sobre esto vino Francisco Sanchez de Busquet vezino del dito lugar al dito conde et dixole que las scuytas eran to-

madas et que seria bueno que sen fuessen que no stavan bien alli. Et el dito conde respuso que mas valia que se alçasse el dia et que descobrir sia la tierra. Et stando en esto que havia venido Dos hombres de cavallo et havian cercado la villa. Et luego encontinent el dito Guillen Aztor dix al dito conde et a los otros que sende fuessen ante que mas companyas viniessen que el los levaria en salvo fasta a Darocha. Et luego encontinent qne cavalgarou don Pedro de Luna fray Artal Gutier Diaz et todos los otros salvant el dito conde qui no se havia querido levantar de una camenya do jazia ante dixo atendet me que bien se que no me lexaredes aqui. Et sperando lo vino el Rey de Castiella et demando fabla. Et el dito conde mando al dito Guillem Aztor que salliesse a fabla con el Rey de Castiella. Et el dito Guillem Aztor salio a la dita fabla. Et lo Rey de Castiella demando le si era alli el dito conde et don Pedro de Luna et el respuso qne no que ya se eran ydos a Daroca et que havia dito el Rey de Castiella que no podria seyer et que el dito Guillem Aztor le havia respuesto si a la mia fe senyor. Et luego encontinent el dito Guillem Aztor sen torno enca el dito conde. Et fizo le relacion de lo que havia feto nin dito. Et que la ora el dito conde que le havia dito que mal havia feto et assi que si tornas et quel dixes que alli eran. Et ell dixo que non lo faria. Et la ora el dito conde de part del dito Senyor Rey et assi como a capitan le mando expressament que lo faziesse. Et la ora el dito Guillem Aztor del dito mandamiento fizend fazer carta publica. Et feta la dita carta publica fue al Rey

de Castiella et dixo le que alli eran. Et el dito Rey de Castiella dixo al dito G. Azor que fuesse al dito conde et que le dixesse que salliesse a fabla con el. Et el dito G. Azor dixolo al dito conde. Et luego encontinent el dito conde sallio a la fabla et fablaron entramos por su cabo. Et feta la dita fabla cavalgo el dito conde en las anquas de la mula del Rey de Castiella et fuessen con el. Et dixo a los otros que se rendiessen. Et assi se fizo interrogado el dito testimonio si sabia que despues que el dito conde et nobles se eran rendidos si el dito lugar de Miedes se era tenido ni defendido al dito Rey de Castiella. Et dixo que si por spacio de I mes. Et que el dito G. Azor con voluntat de los hombres del dito lugar habia aplazado el dito lugar con el Rey de Castiella por spacio de I mes que viniessen de tiempo de socorrerse al Senyor Rey si les entendian socorrer o que les mandaria fer. Et dentro este tiempo el dito G. Aztor fue al Senyor Rey a Barcelona. Et que el dito Senyor Rey que dio letras o cartas al dito G. Aztor en las quales se contenian que el Senyor Rey los dava por buenos et que desenparassen el lugar et que las gentes se fuessen a Daroca. Interrogado el dito testimonio como sabe las cosas por el ditas de part de suso que passaron en el lugar de Miedes. Et dixo que porque las havia oydo dezir al dito G. Aztor et a Francisco Sanchez del Busquet. Item interrogado dixo que ell stando preso en la Daraçana de Sivilia en el tiempo quel Rey Daragon era en las partidas de Campos de Terres et el Rey de Castiella era sobre Fariza que razonando se con Gutir Ferrandez de Pradanos el qual

stava con Gonçalvo Gonzalvez de Lucio en Taraçona et el qual assi mismo era preso en la dita preson que dixo el dito testimonio al dito Gutier Ferrandez que pues el Rey Daragon era en Terrer et el Rey de Castiella era en Fariza que no se podia scusar o seria gran maravella què no pelleyassen. Et respuso el dito Gutier Ferrandez al dito testimonio et dixo que stades que postura es entre el Rey de Castiella et don Bernat que nunca lo Rey Daragon dara batalla al Rey de Castiella et por aquesto esta tan seguro sobre Fariza. Interrogado si sabia mas en las sobre ditas cosas et dixo que no. Fuit sibi lectum et perseveravit. Interrogatus de cor. . . et subor. . . negavit. Injunctum fuit sibi silentium et cetera.

—

Testes sequentes fuerunt recepti per Petrum de Prato notarium tam in loco de Burriana quam in civitate Valentie de mandato sibi facto per illustrem dominam Reginam locumtenentem generalem Illustrissimi domini Regis.

Dissapte a XV de juny del any de la nativitat de Nostre Senyor Mil CCCLXIIII en la vila de Caste-

llo de Burriana jura et deposa lo testimoni seguent.

Pedro Roiç del loch de Tordefumus del regne de Castella testimoni jurat et interrogat sobre les coses damunt dites et davall scrites dir veritat la qual sapie. E primerament interrogat quant ha que parti de Murvedre. E dix que dimecres pus prop passat. Interrogat si lo comte Dosona fill del noble En Bernat de Cabrera era en lo castell o vila de Murvedre. E dix que hoc. Interrogat con ho sap. E dix que per ço con lo havia no havie molts dies vist al palau del Rey dins Murvedre. Dix que encara interrogat que aquest testimoni stant diluns pus prop passat en lo dit loch o vila de Murvedre a la posada del maestre del Cantara qui sopava aquest testimoni hoi dir al dit mestre quel Rey de Castella havie ordenats los frontales ço es que cadau anas a sa frontaria et que lo dit Rey de Castella havie manat quel dit comte Dosona qui era en lo dit loch romangues al dit loch de Murvedre per capita de Mil de cavall. E axi mateix se deia e era fama comuna en lo dit loch de Murvedre que lo dit comte era aqui. Dix encara aquest testimoni interrogat que ell oi dir al dit mestra de Cantara que lo Rey de Castella havie dit al dit comte Dosona que ell lo feia capita de mil de cavall et que ell li gitava la maladiccio sino sabia venyar la mort de son pare. Interrogat si lo dit comte era ne stave ferrat en lo dit loch de Murvedre. E dix que hoc ab una cadena de ferre en la cama. Interrogat con sab. E dix que per ço con ell lo viu no havie molts

dies passats en lo palau del Rey que es deval en la vila de Murvedre moltes vegades ab la dita cadena en la cama et que lavors aquest testimoni viu lo dit comte Dosona vestit de negre et ab capell negre en lo cap. Interrogat si sab ho si ha hoit dir que haien deferrat lo dit comte et dix que nos sab. Dix encara aquest testimoni interrogat que ell havie hoit dir a moltes et diverses persones en la ciutat de Toledo que lo noble En Bernat de Cabrera havie trames al dit comte Dosona fill seu enguany be dues somades de florins. Interrogat si sab ni ha hoit dir per qui lo dit noble En Bernat de Cabrera li trames los dits florins et dix que nos sab. Interrogat on los li trames. E dix que nos sab. Interrogat a qui ho havie hoit dir les dites coses. E dix que moltes e diverses persones los noms de les quals no li recorden en la ciutat de Toledo. Dix encara aquest testimoni interrogat que ara ha un any poch mes o menys que dementrà lo Senyor Rey era en Burriana que un dia lo qual nò li recorde mas que dix que era quaix en aquest temps lo noble En Bernat de Cabrera ensemps ab lo noble En Ramon Alamany de Cervello sen anaren ab doses ab galees vers la Grau de Murvedre. E puys los dits nobles anaren sen a Murvedre ço es en la vila en la posada del Rey de Castella et los dits En Bernat de Cabrera et En Ramon Alamany de Cervello triarense ab lo dit Rey de Castella a un triat e parlaren bona estona tots ensemps. E con hagren parlat los dits En Bernat de Cabrera et En Ramon Alamany de Cervello preseren comiat del dit Rey de Castella. E con sen foren anats lo dit Rey de Cas-

tella crida Marti Anyes et dixli aytals paraules o semblants a Marti Anyes et lo dit Marti respos senyor queus plau per corpo de Dieus nunqua tamanya traycion no viu ne oy con ara aqui se dixo. E Marti Anyes respos Senyor porque. E lo dit Rey de Castella dix aqui no ha mas de desir. E tan tost lo Rey comença a parlar de altra raho. Interrogat con sab aquest testimoni les dessus dites coses. E dix per ço con ho viu eu oy con lo Rey de Castella dix les dites paraules a Marti Anyes. E viu axi mateix con los dits En Bernat de Cabrera et En Ramon Alamany parlaren ab lo Rey de Castella. Interrogat qui eren presents con lo Rey de Castella dix les dites paraules a Marti Anyes. E dix que ell hi era present et moltes daltres persones los noms dels quals no li recorden. Interrogat en qual loch se digueren les dites paraules. E dix que en lo palau del Rey. Interrogat quina hora foren los dits En Bernat de Cabrera et En Ramon Alamany ab lo dit Rey de Castella. E dix que apres dinar. Interrogat qual dia ni qual sepmana fo. E dix que no li recorde. Interrogat si oquest testimoni viu les dites galees ab que hi vengueren. E dix que hoc. Interrogat quantes eren et dix que nos sabie.

Dimarts a XVIII de juny del any demunt dit en la ciutat de Valencia jura e deposa lo testimoni seguent.

Pero de Linyan de Calatahiu testimoni jurat et in-

terrogat sobre les coses damunt dites et davall scrites dir veritat la qual sapie. E primerament interrogat sobre lo primer capitol si sab que stant lo comte Dosona et don Pedro de Luna a Darocha en temps que Calataju era assetiat lo dit comte induis lo dit don Pedro que ell ab fort pochs en nombre çó es fra Artal de Luna Guter Dias et Sent Doval En Ramon de Blanes et En Vidal de Blanes se metessen en Calataju donantlos entenent que per ells se podia restaurar. E dix aquest deposant que solament hi sab aço ço es que en temps que Calataju stava o era en certs patis ab lo Rey de Castella et puys encara apres que Calataju fo pres oy dir axi a castellans con encara a homens de Calataju que lo dit comte ab los damunt nomenats devien entrar en lo loch de Calataju. E encara que hoy dir que lo comte Dosona havia fetes unes cartes o letres poques les quals havia meses enfre cera et donales a un correu que les portas als prohemens de Calataju et dementre que lo dit correu anave ab les dites cartes o letres al dit loch de Calataju lo dit correu fo aguaytat et sentit per companya del Rey de Castella et dementre la dita companya encalçava lo dit correu aquell correu lança la dita cera on eren les dites cartes o letres puys que lo dit correu fo pres ells li demanaren on eren les dites cartes o letres que levava et lo dit correu respos que lançades les havie et cercarenles et aquelles per la dita companya del Rey do Castella foren atrobades. Interrogat si sab o ha hoit dir ques contenia en les dites cartes et dix que nos sab. Interrogat a qui hoi dir les dites coses et dix que a moltes et di-

verses persones axi castellans con de Calataju los noms del quals no li recorden.

Sobre lo segon capitol interrogat si aquest deposant sab ho ha hoit dir quel dit don Pedro et los altres damunt nomenats a gran importunitat del dit comte atorgassen al dit comte que anassen vers lo dit lóch de Calataju per ço ques metessen laintre et que tots VI ab los rocins genets venguessen a un bosch que era no a una legua de Calataju et daqui mirant la host del Rey de Castella veessen la dita ost arrevatar perque don Pedro dix al comte que sen anassen que sentits eren et lavors puyaren en lurs genets et fugent faessen la via de Miedes et jatse fos que don Pedro digues al comte que a Darocha sen podien anar salvament que gran avantatge havien et lo dit comte faes que romanguessen a Miedes et dix aquest deposant que ell hi sab solament aço que apres que lo loch de Calataju fo pres ell hoi dir a moltes et diverses persones axi a castellans con de Calataju los noms dels quals no li recorden que lo comte Dosona vench per badar ab En Pedro de Luna et ab fra Artal de Luna et ab Guter Dies de Sentdoval en ab En Ramon de Blanes et ab En Vidal de Blanes la host del Rey de Castella empero segons que aquest deposant dix interrogat nos sab de qual loch lo vengren mirar et puys que companya del Rey de Castella quels encalçaren et lo dit comte ab tots los altres ques reculliren en lo loch de Miedes. Dix encara interrogat que stant lo comte ab les demunt

dits en lo dit loch de Miedes que lo dit En Pedro de Luna dix al dit comte que isquessen daqui car anar sen podien a lur sau a Daroca o on se volguessen car bons rocins tenien et lo dit comte dix tota vegada que per cert ans se dinarien aqui et estant axi en lo dit loch lo Rey de Castella fo aqui lo qual tench ensercat lo dit loch et aquells aqui pres. Interrogat si al dit comte plague la dita preso ne sis feu de volentat sua. E dix que no sab. Interrogat a qui ha hoides dir les dites coses et dix que a moltes et diverses persones los noms de les quals no li recorden. Interrogat on oy dir les dites coses et dix que en molts et diversos lochs Darago. Interrogat quant stigueren en lo dit loch de Miedes ans que fossen assitiats et dix que nos sab.

Sobre lo III IV V et VI capitols interrogat et dix que noy sabia res jatsia fos diligentment interrogat.

Lo dit dia jura et deposa en la dita ciutat de Valencia lo testimoni seguent.

Ferrando Gonçalbo de Linyan mayor de dies de Calataju testimoni jurat et interrogat sobre les coses damunt dites et davall scrites dir veritat la qual sapie. E primerament interrogat sobre lo primer capitol dix aquest deposant que solament hi sab aço ço es que ell oy dir al mestre de Calatrava que lo dit mestra havia

vista una carta del Senyor Rey en la qual manave al dit comte que anas veer lestol del Rey de Castella qui era sobre Calataju en quina manera stave per ço que vis si lo dit comte podia entrar lanys lo dit loch de Calataju per restaurar aquell et sobre aço dixeren lo dit mestre et En Pedro de Luna que ells lo acompanyarien empero dix lo maestre que no era bo que anassen la ne era servey del Rey. E lavors don Pedro de Luna dix que ell era apparellat de seguir lo dit comte et tot loch per servir lo Senyor Rey. E lo dit comte dix al mestre romanits aci per guardar la vila de Darocha et tantost lo dit comte et En Pedro de Luna trameteren a frare Artal et a Guter Dies de Sentdoval et per En Ramon de Blanes et En G. de Blanes et con foren denant lo dit comte lo dit mestre et tots los damunt nomenats juraren sobre los sants IIII evangelis de Deu que de aço ells no diguessen res a negu de sos vassalls ne encara a altres persones sino que anaven al Senyor Rey Darago. Interrogat on era aquest deposant con hoy dir les dites coses al dit mestre et dix que en la vila Darago. Interrogat si stech molt que lo loch de Calataju se perdes apres que aquest deposant oy dir les dites coses al dit maestre. E dix que li dona vejares que lo Rey de Castella tingues ja rahenes del dit loch de Calataju. Interrogat si sab o ha oit dir quel dit En Pedro ne los altres anassen vers lo dit loch de Calataju per impurtunitat del dit comte et dix que nos sabia.

Sobre lo segon capitol interrogat et dix que noy sa-

bie res als sino que havia hoit dir a moltes persones los noms de les quals no li recorden que lo dit comte ab tots los damunt nomenats sen vench al dit loch de Miedes et dix que nos sab si sen ana partint de Darocha o quant et als dix que noy sabia.

Sobre lo III capitol interrogat si con lo dit comte et los altres damunt nomenats foren a Miedes et lo Rey de Castella hi fo aconseguit si lo dit alcayt los dix que sis volien ells los tendria aqui secrets o encara per be quel Rey de Castella sabes que fossen aqui los hi tendria a desplaer del dit Rey III o IV meses la qual cosa lo dit comte no volch ans tantost isques a parlament al dit Rey es rete a ell et feu retre los altres qui ab ells eren et fou lavors comuna fama que la dita preso plague al dit comte et que per aquesta raho era vengut aqui axi que no per força mas per sa volentat et en loch de r ehene fo et es en la dita preso et dix aquest testimoni quey sabia solament aço ço es que oy dir al alcayt de Miedes que estant lo comte Dosona ab En Pedro de Luna et ab los altres del dit loch de Miedes que lo Rey de Castella tenia assetiat lo dit loch de Miedes on eren lo dit comte et los demunt nomenats. E lo Rey de Castella trames a dir al dit comte et als altres qui ab ell eren ques retessen sino que ell lurs trametria leyntra. E lo dit Rey de Castella assegura lo dit comte tan solament et lo dit comte tot sol anassen vers lo Rey de Castella et parla molt ab ell et parlat que lo dit comte hac ab lo Rey de Castella lo dit comte tornassen al dit

loch de Miedes et tantost lo dit comte et don Pedro et los altres damunt nomenats et lo dit loch decontinent se reteren. Interrogat si los dits En Pedro et los altres ne encara aquells del loch se reteren per induccio o pregaries o per altre raho quel dit comte los faes e dix que ans lo dit loch ells se pense ques retessen per ço que nos pogueren tenir al poder del Rey de Castella.

Sobre lo IV V VI capitols interrogat et dix que noy sabie res jat se fos diligentment interrogat.

Dissabte a XXII de juny del dit any en la ciutat de Valencia jura et deposa lo testimoni seguent.

Lonrat fra Pere Muniç maestra de la orde de Senta Maria de Calatrava testimoni jurat et interrogat sobre les coses damunt dites et davall scrites dir veritat la qual sapia. E primerament interrogat sobre lo primer capitol e dix quey sabie aço que lo comte Dosona ans que don Pedro de Luna fos a Daroca dix aquest deposant que era en lo dit loch de Daroca que ell volia entrar en lo dit loch de Calataju o de peu o de cauall si fer ho podie et aquest deposant dix que bes podie fer et lo dit comte dix aquest deposant lavors e moltes devegades si hi iria ab ell et aquest deposant neguna vegada no hi volch anar et puys a pochs dies apres lo dit comte stant lo dit En Pedro de Luna a Daroca pre-

ga En Pedro de Luna et ffra Artal de Luna et Guter Dias de Sentdoval quey anassen ab ell la qual cosa los damunt dits li atorgaren. Interrogat con sab ço que damunt ha deposat et dix per ço con aquest deposant hi era present con lo comte los ho dix et con ella lin atorgaren. Interrogat en qual loch lo dit comte los ho dix et dix que en lo loch de Darocha. Interrogat quiy era present con los empra els dix les dites paraules et dix que don Pedro et los altres damunt nomenats ensemps ab aquest deposant.

Sobre lo segon capitol interrogat et dix lès coses contengudes en lo dit capitol esser veres. Interrogat con ho sab ço que deposa et dix per ço con aquest deposant oy con lo dit comte pregava don Pedro et los altres damunt dits quel acompanyassen. Interrogat en qual loch ho oy dir et dix que en lo dit loch de Darocha. Interrogat qui eren presents con lo dit comte dix les dites coses an Pedro de Luna et als altres et dix que hi era lo comte et don Pedro et los demunt nomenats. Interrogat qual dia lo dit comte sen ana per mirar la dita host et dix que no li recorde. Interrogat qual dia ni qual sepmana lo dit comte sen vench al dit loch de Miedes. Et dix que nos sabia. Interrogat si sab que la cavallaria del Rey de Castella los encalças tro al dit loch de Miedes et dix que negu nols encalça segons que oy dir ans sen vengren gallardament al dit loch de Miedes. Interrogat a qui hoy dir et dix que a Guillem Assor scuder seu qui stave a Miedes et encara a mol-

tes daltres persones los noms de les quals no li recorden. Interrogat si çon foren en lo loch de Miedes lo dit comte ab los altres damunt nomenats qui ab ell eren si sen podien anar al loch de Derocha o en altre loch et dix que hoc que be II o III dies aturaren en lo dit loch de Miedes. Interrogat si lo dit comte et don Pedro et los altres damunt nomenats qui ab ell eran stigueren gayre en lo dit loch de Miedes ans que lo Rey de Castella ni cavalleria sua los assetias et dix que hoc be II dies. Interrogat con sab et dix per ço con ho havia hoit dir al dit Guillem Assor et a moltes daltres persones los noms de les quals no li recorden. Interrogat si lo dit En Pedro dix al dit comte que sen anassen a Daroeha et dix que hoc. Interrogat con sab et dix que per ço con havia hoit dir a moltes persones los noms dels quals no li recorden. Interrogat si lo dit comte feu que romanguessen al dit loch de Miedes. E dix que crehia que hoc con be II dies stigueren en lo dit loch de Miedes ans que lo Rey de Castella ne cavalleria altra del dit Rey los assetias. Interrogat per que no sen anaven et dix que per ço con lo dit comte nou volia. Interrogat per que nou volia et dix que nos sab. Interrogat per que lo dit comte no volia que sen anassen et dix que nou sab. Interrogat con sab aquest deposant que lo comte no volgues que sen anassen et dix que per ço con axi ho havia hoit dir a moltes persones en lo loch de Darocha quaix tantost que ells foren presos. Interrogat qui eren los presoners a qui oy dir les dites coses. E dix que no li record.

Sobre lo III capitol interrogat si sab que con lo Rey de Castella fo aconseguit al dit loch de Miedes que lalcayt digues al dit comte e als altres qui ab ell eren que sis volien que ell los tindria secret o encara per be quel Rey de Castella sabes que fossen aqui que ells los hi tendria a desplaer del dit Rey III o IIII meses la qual cosa lo comte nou volch ans tantost isques a parlament ab lo dit Rey de Castella. E dix aquest deposant quey sab solament aço ço es que havia hoit dir al dit G. Assor que ell havie dit al dit comte dementre que eren en lo dit loch de Miedes que sis volia que ell los tendria aqui alcuns dies sacretament et que lo comte nou volch. Interrogat si don Pedro et los altres o volien et dix que nos sab. Interrogat si sab que lo dit comte estant assitiat al dit loch de Miedes isques a parlament al dit Rey de Castella et dix que axi ho havie hoit dir. Interrogat a qui ho havia hoit dir et dix que al dit G. Assor ét a daltres persones los noms de les quals no li recorden. Interrogat hon ho oy dir et dix que a Darocha. Interrogat si sab o ha oyt dir que la dita preso plegues al dit comte et dix que nos sabie. Interrogat si sab que lo dit comte fos vengut al dit loch de Miedes per ço que lo Rey de Castella ley prengues axi que no per força mas per sa volentat et en loch de rehene fos la dita preso. E dix aquest deposant que nos sabie mas empero queu havia hoit dir axi a castellans con a aragoneses con encara a catalans et aytal era comuna fama per Darocha et per tots los altres

lochs que ell era vengut aqui per ço que fos pres. Interrogat que es fama et dix que ço que les gents dien.

Sobre lo IV capitol interrogat si apres que fou feta la pau o treva lo Rey de Castella estant a Murvedre et lo Senyor Rey a Burriana et lo Senyor Rey sen fo anat en Arago fou dit a la Senyora Reyna qui lavors era a Çaragoça ab lo Senyor Rey ensemps que lo dit Rey de Castella era anat en les parts de Maylen et havie passat Ebre sots scusa de caçar mas la veritat era que ell havia empres ab En Bernat de Cabrera que prenes lo Senyor Rey per la dita manera e que emprenessen que en alcuns camps de aquelles partides haguessen vistes amenants ab si alscuns pochs de mules et quel Rey de Castella en aleun soto gitas celada de homens de cavall los quals devian pendre lo Senyor Rey si a les vistes li fos exit et axi que per fe de Deu ques guart den Bernat de Cabrera et de sos tractaments et dix aquest testimoni que solament sabia aço sobre les dites coses que con lo Rey de Castella fo passat vers Mayllen et havia passat Ebre que dos castellans digueren a aquest deposant que lo Rey de Castella noy era passat per neguna bona manera ans ho era be per al. Interrogat si en les dites coses sabie res En Bernat de Cabrera ne En Ramon Alamany de Cervello et dix que no sabia en les coses contengudes en lo dit capitol.

Sobre lo V capitol interrogat et dix que noy sabia res en les coses contengudes en aquell.

Sobre lo VI capitol interrogat si es fama comuna no solament en la senyoria del Senyor Rey ans en la terra del Rey de Castella li ha tolta et encara en Castella quel dit En Bernat de Cabrera et lo comte Dosona et cascun dells hajen hauts tractaments ab lo Rey de Castella per los quals la dita terra ses perduda o que sia estat en damnatge del Senyor Rey o de la terra et dix que noy sabia als sino que de les coses contengudes en lo dit capitol era comuna fama axi en Arago con en Valencia con encara en Castella. Interrogat con sab ço que deposa et dix que per ço con ho ha oyt dir a castellans et a aragonesos et encara a altres gents et encara que tot dia se diu per tota la terra del Senyor Rey e que lo Senyor Rey et cadau o podia conexer segons ço que feia lo dit En Bernat de Cabrera. Interrogat que feia lo dit En Bernat de Cabrera que lo Senyor Rey degues conexer les dites coses ne encara altres persones o deguessen conexer et dix que per ço con lo Rey de Castella era en un loch que ell feia star lo Senyor Rey en altre. Interrogat con sab aquest deposant que lo dit Bernat de Cabrera loy fes star et dix que per ço con tot dia ho podia hom veer.

Lo dit dia en la ciutat de Valencia jura et deposa lo testimoni seguent.

Guillem Açor habitant en lo loch de Miedes testimoni jurat et interrogat sobre les coses damunt dites et davall scrites dir veritat la qual sapie. E primerament interrogat sobre lo primer capitol si sab que stant lo comte Dosona et don Pedro de Luna a Daroca etc. E dix queu sab aço que con disabte ço es ans de la festa de Senta Maria dagost o de setembra aquest deposant estant en lo loch de Miedes envers ora de miyanit vench en lo dit loch lo comte Dosona et don Pedro de Luna et En R. de Blanes et un seu germa et Guter Dies de Sentdoval cavalcant en lurs cavalls et II homens de peu dels quals lau era fill de Pedro el soguero de Calataju et laltre era de Çaragosa lo nom del qual no li recorde et con foren en vers la dita hora de miya nit al dit loch ells cridaren aquells del loch et tentost aquest deposant ab alcuna companya de peu devallaren a ells et lo dit comte demana a aquest deposant que li liuras II homens quils mostras lo cami desforamat fins a Bellmunt enguisa que no haguessen encontre de enamichs et lavors aquest deposant liurals dos homens ço es la un En Marti de Codos et laltra En Marti Domingo del dit loch de Miedes et aquest deposant feu los devallar III et cavalcant begueren et begut que agueran decontinent anarensen. Interrogat si sab on anaren. E dix

que lavors no li digueren que anassen sino fins a Bellmunt et pregaren aquest deposant que no digues a negu qui eren ni que no. Interrogat si sab que anassen per entrar en lo loch de Calataju et dix que hoc. Interrogat con sab et dix que per ço ells tornaren al loch de Miedes lo diluns per lo mati apres seguent. E aquest deposant viu lo comte Dosona et los altres cavallers qui ab ell eren fort irats con no pogueren esser entrats lo digmenge passat en lo dit loch de Calataju. Interrogat perque noy pogueren entrar. E dix que per ço con lo dit comte stant lo digmenge en lo loch de Bellmunt trames los damunt dits dos homens de peu ço es lo fill del dit Pedro Seguero e laltre de Çaragoça ab cartes a la vila de Calataju ço es a hora de primer son et a cab de un poch con los dits II homens sen foren lunyats dells lo comte et los altres qui ab ell eren oyren arevatar et cridar en la host del Rey de Castella alta veu a armes a armes. E decontinent lo comte ana dir jo creu que los homens que nos trametien ab les cartes a Calataju son presos et tantost cavallcaren vengren vers lo dit loch de Miedes. Interrogat con sab ço que deposa. E dix que per ço con lo dit comte et los altres foren tornats al dit loch de Miedes comptaren totes les dites coses a aquest deposant e als altres que aqui eren. Interrogat si con lo comte et los altres sen tornaren a Miedes sils encalçava negu. E dix que nou viu neu hoi dir que negu los encalças mes empero que aquest deposant oy dir al dit comte et als altres qui ab ell eren que molta cavalleria de la host del Rey de Castella se movia et se ravatava vers ells et

que ells queu sentiren et que tantost ab lurs cavalls fugiren vers lo dit loch de Miedes. Interrogat quina hora foren lo dit comte et los altres damunt nomenats qui ab ell eren en lo dit loch de Miedes. E dix que lo diluns ans del dia. Interrogat si don Pedro dix al comte que à Darocha sen podien anar salvament que gran avantatge havien et axi que sen anassen e que lo dit comte nou volgues fer ans fes que aturassen a Miedes et dix aquest deposant que noy sabie res. Interrogat si lo dit comte et los altres qui ab ell eren sen podien anar salvament a Darocha lo dit diluns et dix que hoc. Interrogat con sab et dix que per ço con ells no foren assetiats per lo Rey de Castella ni per cavalleria suá fins als dimarts vers hora del jorn. Interrogat perque no sen anaven lo diluns ans que fossen assetjats. E dix que nos sab. Interrogat lo dit comte et los altres qui ab ell eren que feyen lo dit diluns en lo dit loch de Miedes perque no sen anaven et dix que lo comte lo diluns per lo mati mana quels fos apparellat de dinar et lo consell del dit loch feu los apparellar de dinar pensantse tot lo dit consell del loch que con fossen dinats que sen anassen empero nou feren ans con foren dinats cercaren et remiraren lo dit loch et lo dit comte axi con a capita mana a aquells del loch que alcuna obra quey feya a fer la feessen puys fet aço posarense a dormir. E con foren levats de dormir manaren quels apparellassen de sopar et soparen et dormiren lo vespre seguent en lo dit loch et con vench lo dimaats apres seguent el dia ells foren assetiats per be DCC homens a cavall del Rey de Castella et als dix que

noy sab sobre les coses contengudes en lo dit capitol.

Sobre lo terç capitol interrogat si con lo Rey de Castella fo aconseguit al dit loch de Miedes si lalcayt los dix que sis volien que ell los tendrie aqui secrets et dix que noy sab res ne sab encara que en lo dit loch hagues alcayt negu es be ver que segons que dix aquest deposant interrogat que lo dit comte havie gitades scoltes lo diluns a nit et lo dimarts apres seguent ans del dia les dites scoltes vengueren et aquest deposant ensemps ab les dites scoltes anassen al comte et don Pedro qui dormien et despertalos et diguerenli aquestes paraules o semblants Senyor levats vos que veus aci prop en lo terme de Vall de Pamer que ha celada de be DC homens a cavall et lavors lo comte respos entrensen totes les escoltes et tancats les portes que corredors son et axi nous temats et a cap daltra stona aquells de la sela da isqueren et pasaren se als camins et assetiaren lo dit loch et apres en vers hora de tercia lo Rey de Castella fo sobre lo dit loch de Miedes ab XII o XIV trabuchs o brigoles et tantost los del Rey de Castella començaren a fer caves e a escalonar lo dit loch et con lo comte et don Pedro et los altres viren que nos podien tenir ni defendre jat se fos que los dits comte et don Pedro et los altres qui ab ells eren faessen lur poder de defendrel cridaren aquest deposant et alcunes altres persones del dit loch et lo dit comte dixlos aytals paraules o semblants Senyors ab lo Rey

de Castella ha ja prohomens de Calataju et som certs que lo dit loch de Calataju es en pati ab lo Rey de Castella et ja vets axi mateix los guins que lo Rey de Castella ha fets dreçar en lo loch que esta sobre bodegues o caves et axi jo no veig quens puxam tenir perque vejam ab lo Rey de Castella sins pendra a pati ço es quens sau vida et membres et que nons facen anar per la terra del Rey Darago per ço que no li façam perdre la sua terra ço es que nons faes anar per los castells del Senyor Rey et que diguessen a aquells que tenen los dits castells ques retessen. E sobre aço lo comte dix a aquest testimoni que isques defora al Rey de Castella sils pendria a merce segons que damunt es dit. E aquest testimoni respos et dix que noy exeria que mes amava morir que viure et quey enviassen aquell ques volguessen. E lo comte dix a aquest deposant que ell hi iria si li pasava et aquest deposant hac a fer lo manament del dit comte axi con aquell qui era capita del Senyor Rey car daltrament be pogra morir segons que dix que noy anare et lo comte dix a aquest deposant aytals paraules o semblants Anatsvosen al Rey de Castella et comanatsvos en sa gracia e deyeli que nos lo pregam per merce quens jaguesca parlar ab Johan Alfonso et ab be V o VI altres richs homens del Rey de Castella los noms dels quals no li recorden a aquest deposant et aquest deposant tantost anassen al-Rey de Castella et lo dit Rey demana a aquest deposant si en lo dit loch de Miedes era lo comte Dosona et don Pedro et fra Artal de Luna. E aquest deposant respos et dix que noy eren que la nit passa-

da sen eren anats et lo dit Rey de Castella dix a aquest deposant perque ho deia car ell havia vist per una fenedura de un postis ffra Artal et encara que lo dit Rey li volia tirar segons que dix ab una sageta a la cara. E encara que ell ho sabia de cert per les scoltes que havien preses. E aquest testimoni qui viu que lo dit Rey no sabia de cert que lo dit comte ne los altres demunt nomenats fossen al dit loch de Miedes aquest deposant negava al dit Rey de Castella qui de cert noy eren jatse fos que li fos stat manat per lo dit comte a aquest deposant que digues al Rey de Castella que ells eren aqui et puys aquest depssant lo qual era anat al dit Rey de Castella ab seguretat tornassen al dit loch de Miedes et tornat que fo al dit loch de Miedes dix al comte Dosona aytals paraules o semblants Senyor sapiats quel Rey de Castella no sab de cert que vos ne don Pedro ne los altres vostres cavallers siats aci perque Senyor jo no li he volgut dir ço que vos me manas ço es que vos Senyor fossets aci. E lavors lo dit comte anas fort enfellonit contra aquest deposant et dixli que hi tornas et que li digues ço que damunt li havie dit et aquest deposant torna al dit Rey de Castella et dixli que lo comte Dosona et don Pedro et fra Artal se comanaven en sa gracia et pregavenlo que per merce quels jaquis parlar ab Johan Alfonso et ab V o VI altres richs homens del Rey de Castella los quals li anomena los noms dels quals ara a aquest deposant no recorden. E lo Rey de Castella respos et dix que nou volia per ço que nols li matassen mes que si ells volien devallar aqui quey parlassen et lavors lo comte

Dosona sabudes aquestes paraules ensemps ab los demunt dits VI cavallers qui ab ell eren tots armats a peu devallaren al peu del castell et aqui parlaren ab lo dit Johan Alfonso et ab los altres et a la perfi fets que hagueren lurs tractaments ells se reteren al dit Rey de Castella. E retuts ques foren lo Rey de Castella mana als homens del loch de Miedes que devallassen et quel jurassen per senyor et aquells nou volgren fer mas suplicarenli que li plagues quels donas XV dies axi con havie fet a aquells de Calataju per que poguessen haver trames al Senyor Rey. E si dins los XV dies lo Senyor Rey nols havie dat consell que ells li liurarien lo castell. Empero que jaquis anar tots los del castell a la terra del Senyor Rey et axis feu. Interrogat si don Pedro et fra Artal manaven basta lo dit diluns ans que fossen assetiats al dit comte que sen anassen a Darocha et dix que nou hoi. Interrogat quins foren los tractaments del comte que feu ab lo Rey de Castella et dix quels salvas vida et membres segons que ja demunt ha dit. Interrogat perque nos defenien. E dix que per ço con nos pogren tenir poch ni molt al poder del Rey de Castella. Interrogat si los dits tractaments se feren per consell e per importunitat del dit comte e dix que a consell de tots se feren. Interrogat con sab. E dix que per ço con ho viu. Interrogat si lo dit comte hac plaer de la dita preso. E dix que no per cert ans se mena tota hora aytant quant poch valentment axi con a bon cavaller que ell es. E alra dix que noy sabia sobre lo dit capitol jat se fos diligentment interrogat.

Sobre lo V capitol interrogat et dix que noy sab res.

Sobre lo VI capitol interrogat comuna no tan solament en la senyoria del Senyor Rey ans en la terra del Rey de Castella li ha tolta et encara en Castella quel dit En Bernat de Cabrera et lo comte Dosona et cascun dells haien hauts tractaments ab lo Rey de Castella per los quals la dita terra ses perduda o qui sia stat en damnatge del Senyor Rey o de la terra. E dix aquest deposant que comunament per tot lo mon se diu es parla mas empero que ell non sab res.

Diluns a XXIIII de juny en la ciutat de Valencia jura et deposa lo testimoni seguent.

Garcia Lopes de Sesse cavaller et alguatzir del Senyor Rey testimoni jurat et interrogat sobre lo primer capitol. E dix les coses contengudes en aquell esser veres. Interrogat con sab aquelles coses que deposa esser veres. E dix que per ço con ho ha hoit dir al mestre de Calatrava et a Yemen Perez de Roda et encara a moltes altres persones los noms dels quals no li recorden. Interrogat en qual loch ha oit dir ço que deposa. E dix que en Çaragoça et en Alcanis et encara en molts et diverses lochs de Arago. Interrogat quant hoi dir ço que depose. E dix que lo dia ne la sepmana no poria dir cor tantes vegades ho ha oit dir que no li membre. Interrogat si les dites coses ha hoydes dir ans que lo loch de Calataju fos pres o despuys et dix que despuys et dabans.

Sobre lo II capitol interrogat et dix esser ver ço que en aquell se conte. Interrogat con sab ço que depose. E dix que per ço con ho havia hoit dir al alcayt G. Assor et a moltes daltres persones del loch de Miedes et encara fora del dit logar los noms dels quals no li recorden.

Sobre lo III capitol interrogat et dix que havia hoit dir les coses contengudes en aquell et encara que comunament per tots los lochs Darago et altres navia hom mala pronunciacio. Interrogat a qui ha oit dir les coses damunt dites et dix que a moltes persones los noms dels quals no li recorden. Interrogat on ho ha oit dir les dites coses et dix que en molts et diverses lochs Darago et fora Arago. Interrogat per que navia hom al pronunciacio et dix que per ço con no sen deia negun be.

Sobre lo IIII capitol interrogat dix aquest testimoni que noy sab als sino que lo Rey de Castella passa Ebra per quina manera ni perque dix que nos sabia.

Sobre lo V capitol interrogat. E dix aquest testimoni quey sabia aço ço es que aquest divendres sant pus prop passat lo Senyor Rey stant en Arago mentre ques devia legir la passio lo Rey Darago mana cridar aquest deposant et manali que anas a la posada den Bernat de Cabrera e que li digues que vengues tantost davant ell o que nos partis de la posada en altra manera quel preses. E con aquest deposant fo a la posada del dit En Bernat lo dit En Bernat noy fo et aquest deposant tornassen al Senyor Rey et dixli que sen era anat et lo Senyor Rey mana a aquest deposant que

anas derrere lo dit En Bernat et quel prengues et lavors aquest deposant dix al Senyor Rey que es aço et ell respos que queria afrontar lo dit En Bernat ab lo Rey de Navarra per paraules quel Rey de Navarra deia que havia dites don Bernat e tractades ab ell et deia lo Senyor Rey al Rey de Navarra et al comte de Trestamara et al comte de Denia et an Berenguer Dabella et als daltres qui ab ells eren los noms dels quals no li recorden aytals paraules o semblants O aço gran traycio es. E lavors lo Rey de Navarra dix crets Senyor que ço que jous dich es verität. E aquest deposant dix al Senyor Rey Senyor ab poqua companya son. E lo comte de Trestamara dix vagen los meus genets ab vos et aquest deposant lavors ab alcuna companya cavalca et tench son cami derrera lo dit En Bernat et con aquest deposant fo en dret de Exea aquest deposant viu que En Bernat lexava lo cami mayor de Xea et traversava vers lo munts et lo dit En Bernat lexa dos homens a cavall en lo cami per scusa que ferraven. E aquest deposant vesselas per tal con era sol et pres per un barranch et ana per una riba amunt axi que con ells se regonexeren aquest deposant fo davant ells et aquells dos homens a cavall anaren derrera aquest deposant entro prop Dexea. E dix a companyes del Senyor Rey qui eren aqui quel seguissen per manament del Senyor Rey et cavalcaren alcunes daquelles companyes ab ell et con foren fora daqui aquest deposant los dix que li aydassen a pendre mossen Bernat qui sen anave contra voluntat del Senyor Rey et son manament et lavors començaren sen anar los uns deça les

altres de la derrera lo dit En Bernat axi que aquest deposant ana derrera ell et perseguil tro al loch de Carcastello. E con aquest deposant fo del dit loch viu que lo dit En Bernat stant en un corralet fora lo mur lo qual havia parlat ab los homens del loch segons que aquest testimoni sabe despuys perque los homens del dit loch li demanaven que es aço En Bernat convenits axi et ell respos que venia fugent perque lalguatzir del Rey Darago venia ab grans companyes de cavall et de peu derrera ell per pendrell et amenarlo al Rey per ço con lo Rey de Navarra lur Senyor ab lo qual ell era anat de Sadava entro Almodever devia esser mort el havien per mort lo Rey Darago et ses gents et lo comte de Trestamara et lo comte de Denia ab lurs gents et per ço con ell hajudava al Rey de Navarra en la pelea en la qual havia mortes be CCCC persones per ço lo dit alguatzir venia per pendre ell et axi que ell sen venia per emparar en lo loch et terme de Navarra et encara quels pregava que li jaquessen que li jaquessen lo bateu per passar laygua del riu Darago per ço con lo dit loch era flach et lo dit alguatzir nos staria de menar sen lo dit En Bernat et los habitants del dit loch digueren al dit En Bernat axo nos poria fer mas entrat vos en en aquest loch et nos defendremvos. E estant en aquestes paraules aquest deposant fo al dit loch et feu metre homens a cavall en gir del dit loch per los portals et con lo dit En Bernat viu aço volch exir a una orta quey havia et un parent daquest deposant qui era ab aquest deposant viu lo dit En Bernat et broca vers ell et lo dit En Bernat tornassen en lo dit

corral et estant lo dit En Bernat en lo dit corral et alguns daltres qui ab ell eren ço es En Molins lo porter et En Guilemet de Fontes er En Bort de Castellbo et daltres les noms dels quals no li recorden feren un forat ab les mans en lo mur del dit loch per lo qual sen entraren dins la vila et tota la nit aquest deposant ab aquells qui ab ell eren stigueren vellant et anant engir lo mur tro al jorn' que aquest deposant hac parlament ab los officials et prohomens de la vila et dixlos que ell era aqui per manament del Rey Darago et del Rey de Navarra qui venia derrere En Bernat per pendrel sil pogues haver a conseguir dins lo terme Darago entrava dins lo terme del Rey de Navarra per pendrel sil trobas fora alcun loch et manarlo davant los Reys et pus que aquest deposant et a ells era cert et ells nou podien negar per con homens qui eren ab aquest deposant lavien vist. E axi que los requeria que ell fos pres et retengut entro haguessen manament de lur Senyor lo Rey de Navarra et lavors ells respongueren et digueren com es aço et aquest deposant los dix que axils ho manava ell per manament del Rey de Navarra qui li havia dit que si nol podia pendre en Arago quel fes retenir en la sua terra et ells maravellarense daço et digueren a aquest deposant que En Bernat o deya en altra manera segons que ja damunt ha dit. E lavors aquest deposant los dix Bons homens fets axi prenets ell et mi et si ell diu veritat matats me sobte et si jo dich veritat ell sia pres en sia fet ço quel Senyor Rey Darago et de Navarra volran et ells digueren en bona ora et axis feu de fet et lavors prengueren a-

quest deposant et meterenlo dins la vila et la companya daquest deposant romas defora et amenaren aquest deposant davant En Bernat de Cabrera qui estava en un fossar en mig de la vila et digueren los dits prohomens En Bernat aquest cavaller quis diu alguatzir del Rey Darago diu quens requer queus prengam per manament del Rey de Navarra nostre Senyor et per manament del Rey Darago et nos maravellam nos molt daço que vos havets dit et deço que ell requer et per ço nos tinrem ell et vos preses fins hajam ardit del Rey de Navarra axi que lavors con En Bernat viu aquest deposant et los prohomens que deien aquestes paraules pres se tot a tremolar et dix a aquest deposant vos mes sots dalguatzir que tota aquesta nit rodau la vila del Rey de Navarra et dix als prohomens del loch qui aqui eren si vosaltres prohomens fossets bons homens vosaltres lo deguereu tantost matar ell et tots aquells qui ab ell son per ço con es gosat entrar dins lo terme de Navarra que si negu o assajas en Arago tot fora peceiat axi que feu son poder ab un abbat quey havia de Oliva que aquells del loch laguessen mort sino que aquest testimoni los dix barons vosaltres nols devets creure que baste que tingats pres ell et mi con pensar vos podets que jo no fora entrat dins terme de Navarra sens manament del Rey de Navarra et si axi no es quem matets et ab aço ells assuaviariense et lavors aquest deposant et don Bernat començaren se a rahonar et aquest deposant dixli que fort se maravellave perque era tan fuyt ne de que havia hauda tan gran por del Rey Darago. E ell dix que per por de la

mort ço es que lo Senyor Rey et lo comte de Trestamara et lo comte de Denia lo volien alsir et que aço feia la Reyna dient alcunes paraules desonestes dela a les quals aquest testimoni li respos cor encara deya paraules desonestes del Senyor Rey les quals paraules no faien a replicar car ja les sabien lo Senyor Rey et la Senyora Reyna. E stant en aço vench un porter et un scriva del Rey de Navarra et entraren per mig la vila et vengren la on los dits En Bernat et aquest deposant staven et lo dit porter dix aytals paraules a aquest deposant Vos sots alguatzir del Rev Darago et aquest deposant respos que hoc et ell los dix los Reys vos graexen molt aquest servey quels havets fet axi con aquell qui per seguiment que havets fets de mossen Bernat los havets dats los regnes que aquest hom dient don Bernat de Cabrera feya gran traycio entre ells per la qual devia esser pres et lavors lo dit En Bernat torna tot mort et lo dit porter pres lo dit En Bernat et tots sos homens qui ab ell eren et lavors levaren En Bernat de Cabrera et tots aquells qui ab ell eren al castell de Morels qui es de della laygua et faeren a aquest deposant tota aquella honra que pogueren et diguerenli que sen vengues al Rey Darago la qual cosa aquest deposant segons que dix fou. Empero aquest deposant feu fer carta publica con ell jaquia lo dit En Bernat en poder del dit porter. Interrogat en poder de qui feu la dita carta et dix que en poder den Bernat Miquel scriva del Senyor Rey et dementre aquest deposant sen venia al Senyor Rey troba en lo cami lo Rey de Navarra et lo dit Rey de Navarra

dix a aquest deposant que ell era cert que de uymes eren descubertes quantes trahicions havia fetes don Bernat et que lo Rey de Navarra faria mèrce a aquest deposant tots temps en sa casa per lo servey que fet li havia et que nos pensas que poch servey hagues fet a ell ne al Rey Darago et ab aytant venguessen aquest deposant al Senyor Rey qui era en Caragoça et comtali ço que fet havia de la qual cosa lo Senyor Rey hac gran plaer. Interrogat si sab quines eren les trahicions que lo dit En Bernat feia o tractave et dix que aquest deposant demana al Rey de Navarra con lo troba el cami Senyor que es aço per que don Bernat es fuyt et lavets fet pendre en vostra Senyoria et lo dit Rey de Navarra respos que lo dit En Bernat tractave mal entre ell et lo Rey Darago que li dix encara que a don Bernat placia que no savinguessen nes veessen lo Rey Darago ne lo Rey de Navarra ne lo comte de Trestamara ans dix que hi mesclava tota discordia que fer pogues dient que si los Reys ne el comte no sevenien nes veien que millor vendria la pau del Rey de Castella et Darago et encara dix lo Rey de Navarra a aquest deposant que don Bernat hac gran plaer con se perde Gandia con don Bernat havie dit al dit Rey de Navarra con li digueren que Gandia era perduda que ella quiu fos que per cobrar lo dit loch lo comte de Denia lo dit comte no contrastaria tant en la pau quis tractave entre los Reys. E lo Rey de Navarra veent aquestes trahicions descubri III coses al Rey Darago et axi nos era maravella si fugia mas empero que en loch era que ell lon pagaria et als dix aquest de-

posant que noy sabia sobre lo dit capitol jatse fos diligentment interrogat.

Sobre lo VI capitol interrogat et dix que es fama comuna et queu ha hoit dir ço que en lo dit capitol se conte no solament en la senyoria del Senyor Réy ans encara en la terra que perduda ha et encara en lo realme de Navarra et en totes altres parts. Interrogat a qui ho ha hoit dir et dix que a tantes persones que no li recorde. Interrogat que es fama et dix que ço que les gens dien . . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

No continúa.

—

Sigue luego, bajo el título *SecretorumR egestrum*, una coleccion de cartas que transcribimos á continuacion.

Infans Johannes serenissimi domini Regis primogenitus ejusque terrarum et regnorum generalis guber-

nator. Dilecto et fidelibus suis Johanni Berengarii de Rajadello militi vicario Gerunde et Bisulduni nec non Guillermo de Vineolis et Petro Cantoni jurisperitis dicte civitatis Gerunde et inicuique vestrum salutem et dilectionem. Cum nos de expressis mandato et voluntc prefati domini Regis genitoris nostri ac domine Regine matris nostre carissimorum qui de hiis facultatem nobis plenariam contulerunt inquisito non per nos dictum vicarium nudius ad mandatum dicti domini Regis factam seu inchoatam contra fidelem consiliarium et expensorem nostrum Bernardum Margariti de quibusdam gravioribus criminibus multipliciter inculpatum velimus ex causa et ex certa sciencia per nos omnes aut per vos dictos jurisperitos seu unum ex vobis dictis jurisperitis insolidum cum exacta diligentia continuari perfici et compleri et tam juxta vobis dicto vicario traditam certam formam quam juxta contentis in quibusdam capitulis que clausa et sigillata nostri sigilli munimine vobis transmitamus eum presenti. Propterea vobis omnibus et unicuique vestrum dicimus comittimus et mandamus quatenus inquisitionem predictam cum pervigili cura et diligencia vocato ad hec fideli procuratore nostro fiscali Guillermo Bayerii perficiatis et compleatis. Et nichilominus ultra jam inquisita de contentis in dictis capitulis indigetis diligentissime veritatem. Et si testes per dictum vicarium et inquisitionem predictam jam receptos repereritis non fuisse suficienter interrogatos ad interrogandum eosdem iterum et alios recipiendum tam super contentis in dictis capitulis quam super aliis con-

tra dictm Bernardum denuntiatis totaliter procedatis. Sic quod vos omnes aut vos dictus vicarius una cum altero vestrum dictorum jurisperitorum et non sine vobis vel altero vestrum aut vos ambo dicti jurisperiti sine vicario vel unus ex vobis dictis jurisperitis in solidum casu quo vos dictus vicarius et alter vestrum dictorum jurisperitorum et vel circa predicta vacare comode nequeatis inquiratis de omnibus supradictis et circa predicta continue laboretis et intendatis donec perfecta et completa fuerit inquisitus supradicta quam cum perfectam fuerit clausam et sigillatam vestris sigillis munimine ad nostram presentiam ubicumque eam esse sciveritis transmittere procuretis ut ipsius meritis visis et recognitis valeamus super eis de justicia providere taliter cum summa diligentia super predictis omnibus vos habendo et quod de diligentia valeatis in nostro conspectu prout de vobis confidimus comendari et non de negligentia reprehendi. Quem nos vobis super predictis omnibus et predicta tangentibus seu emergentibus ex eisdem aut conexis vices nostras plenarie comittimus per presentes. Datum Barchinone sextadecima die madii anno a nativitate Domini Millessimo CCCLXIV.

Bernardus de Pinos mandato domini Ducis facta per Petrum ça Costa bajulum Cathalonie generalem et consiliarium.

Infans Johannes serenissimi domini Regis primogenitus etc. fideli nostro Guillermo Bayerii procuratori

fiscali in civitate et vicaria Gerunde salutem et gratiam. Ecce quod nos mandamus inquiri et veritatem indegari per vicarium Gerunde et Guillermum de Vineolis et Petrum Cantoni jurisperitos Gerunde vel alterum ipsorum dictorum jurisperitorum de quibusdam denuntiatis contra fidelem consiliarium et expensorem nostrum Bernardum Margariti ut in alia littera nostra sub presentis dicta confecta hec et alia videbitis latius contineri. Quare volumus ac vobis precipiendo mandamus quatenus visis et recognitis quibusdam capitulis prefatis vicario jurisperitis noviter missis ad administrandum et producendum coram ipsis omnes et quoscumque testes quos scire noveritis in predictis diebus singulis et cum per vigili diligentia continue intendatis. Taliter quod culpa seu negligentia vestri veritas tanti facti nullatenus occultentur sed vestri solita diligentia potius elucescat. Data Barchinone XVI die madii anno a nativitate Domini Millesimo CCCLX quarto.

Infans Johannes serenissimi domini Regis primogenitus etc. Dilectis et fidelibus vicario et bajulo ac subvicario Gerunde et Bisulduni aliisque universis et singulis offitialibus dicti domini Regis atque nostris vel eorum locatenentibus ad quos presentes pervenerint. Salutem et dilectionem. Cum Constantia uxor Francisci Formosa notarii Barchinone fuerit apud nos de quibusdam facinorosis criminibus inculpate et propterea velimus et affectemus quam plurimum ipsam ad

nos captam adduci ejus demeritis puniendam. Idcirco vobis et cuilibet vestrum dicimus et mandamus firmiter et expresse quatenus indagando et perquirendo cum pervigili diligentia ipsam Constantiam per jurisdictionem vobis et cuilibet vestrum comisam eam si reperire poteritis ilico capiatis captaque sub fida custodia nobis remittere non tardetis ut de ipsa juxta ejus demerita valeamus justiciam facere sicut decet. Cavendo attentius quod taliter cum summa causa in predictis vos habere curetis quod ipsa Constantia a vestris posse et manibus aliquatenus non evadat alias habeatis pro constanti quod illud imputebatur culpe nostre vosque nichilominus de tanta necligentia puniremus. Data Barchinone XXXI die decembris anno a nativitate Domini millesimo trecentesimo sexagesimo quinto. Ja. Cancellarius.

Bertrandus de Pinos mandato domini Ducis facta per cancellarium.

Noverint universi. Quod die sabatti qua computabatur XIII dies julii anno a nativitate Domini Millesimo CCC sexagesimo quarto. Circa horam vesprorum ipsius diei in presentia mei Bertrandi de Pinos prothonotarii domini Ducis ac venerabilium et circunspectorum virorum Tome de Marciano militis majordomi et Jacobi de Monello locumtenentis cancellarii et Petri de Tarrega secretarii ejusdem domini ducis ipso domino duce in civitate Cesarauguste presentialiter existente. Pascasius dez Puytg cursor Illustrissime domine Alio-

nore Regine Aragonum matris dicti domini ducis constitutus personaliter in dicta civitate et in hospicio reverendi domini Archiepiscopi Cesarauguste in quo idem dominus Dux tunc hospitabatur presentavit sepedicto domino Duci existenti videlicet in quodam palacio magno inferiori ipsius hospicii tam ex parte dicte domine Regine quam ex parte nobilis viri Berengarii de Apilia prefati domini Ducis majordomi quam aliorum diversas litteras papireas quarum tenores inferius per ordinem sunt inserti. Et quia littere supradicte et inferius denotate erant clause item dominus Dux mandavit eas apperiri in sui presentia per dictum Thomam de Marciano. Quibus litteris apertis in continenti dictus dominus Dux legit de verbo ad verbum easdem litteras nulla defficiente et ipsis lectis injunxit mihi dicto suo prothonotario et de hora qua eedem littere sibi fuerant presentata per cursorem predictum processum facerem et nichilominus easdem in presenti processu de verbo ad verbum nichil addito nichilque remoto etiam copiarem et manu propria registrarem easque in earum prima figura etiam conservarem et ponerem in loco tuto et securo. Ad cujus domini Ducis mandatum ego dictus Bertrandus de Pinos prothonotarius qui supra sepedictas litteras de una in unam per ordinem copiari et in hoc registro registrari manu propria ut per eundem dominum Ducem fuerat michi mandatum expressius et injunctum.

Inter quas litteras erat quedam littera que dirigeba-

tur per Alletzato domino Duci ex parte dicte domine Regine ut in ejus prescriptione lucide denotabatur tenore subsequentis cujusquidem prescriptio dicte littere erat talis. A nostron car primogenit Duch. Et intus litteram illam erant descripta talia verba.

La Reyna.

Car Primogenit nostre nos havem cobrada resposta del Senyor Rey sobre lo fet den Bernat de Cabrera e segons son enteniment queus fa saber lo dit Senyor vol que dit En Bernat muyra. E aço per tal con lo Rey de Navarra ho requer fort que no sap et sobre aço lo dit Senyor scriu de sa ma et mossen Dabella et per tal que nos dubtam quel dit En Berenguer pogues fer justicia del dit En Bernat en Arago nos ho comanam a vos que vos ho façats personalment perque tantost que haurets aquesta letra nostra hajats consell ab lo dit mossen Berenguer e ab los altres de vostre consell et si acordats que la justicia se façe en Saragoça trametats lo dit mossen Bernat ab companyes e quel amenen en Saragoça o la on acordarets ques faça la justicia empero abans de totes coses volem que per torments o en altra manera sapiats ab lo dit En Bernat si havien culpa en aquests affers mossen R. Alamany ne En Berenguer de Pau ne altres e quen hajats clara informacio de tot. Et apres farets ne ço quel Senyor Rey mana a mossen Berenguer Dabella. E aço no tardets neu allonguets per alcuna manera. Dada en

Barcelona sots nostre segell secret a VIII de juliol en lany MCCCLXIV.

Erat etiam inter dictas litteras dicto domino Duci ut pretangitur presentatas per cursorem jamdictum quedam littera manu propria dicti nobilis Berengarii de Apilia scripta que dicto domino Duci dirigebatur ex parte dicti nobilis Berengarii de Apilia ut in ejus prescriptione liquide apparebat que prescriptio talis erat. A mon Senyor lo Senyor Duch de Gerona. Verba vero descripta intus dictam litteram erant talia que secuntur.

Monsenyor be sap la vostra gran altesa con jo son partit huy que es divenres de vos per venir a Novales per reebre de mossen Johan Remireç En Bernat de Cabrera. E jo senyor fora men entrat esta nit en Hosca per tal que men menas son fill don Johan Remirez Darellano lo qual jo tenia en rahenes entro ell me hagues donat En Bernat de Cabrera et açi en Almudever on mera aturat per tal que men anas ab la luna es conseguit açi l correu lo qual vos enviu ab letres Senyor que la Senyora Reyna envia a vos encara Senyor vos enviu jo una letra la qual la dita Senyora ma enviada en la qual me mana ço que vol que sie feyt den En Bernat de Cabrera. Encara dins aquella monsenyor vos nenviu altra scrita de ma del Senyor Rey la qual axi matex vos enviu perque monsenyor jo no moure mossen Bernat tro haje ardit vostre. E si a vos no fos affan Senyor valgra mes ques tengues justicia dell en

Oscha per alscunes rahons. Empero Senyor enviatmo a dir que volrets que sen faça e si entenets que vaje aqui enviatsme X homes a cavall quel acompanyen e que sien persones de que hom puxe fiar. Mas pus segura via serie la Doscha e poriets venir lo I dia a Çuera et laltre Almudever laltre a Oscha a dinar haje jo ardit de continent que jo nom moure ne fare res tro vos ho manets. Man a mi Senyor be vostra altesa ço que li plaura. Scrita de la mia ma XII de juliol. Placie la vostra altesa Senyor de fer estójar les letres mies que jo les puscha haver.

Besant los vostres peus jo Berenguer Dabella me coman en vostra gracia et merce.

Inquam erat ibi alia littera de qua in preinserta littera fit mentio spetialis que dirigebatur dicto nobili Berengario de Apilia ex parte dicte domine Regine tenore subsequentis cujusquidem littere prescriptio erat talis. Al noble e amat nostre mossen Berenguer Dabella etc. Et intus dictam litteram erant descripta verba sequentia.

La Reyna.

Mossen Berenguer ffem vos saber que huy es tornat a nos En Berenguer Carbonell ab resposta complidament a tots los capitols que li comanam et segons quens fa saber del dit Senyor plau molt quels capitols primerament fets et fermats entre ell e el Rey de Navarra sien del tot romputs e los capitols ordonats entre vos e mossen Johan Remirez derrerament que sien

per vos fermats et finats. E axi vos ho manam de part del Senyor Rey queu façats et que li assegurets los VII mil florins qui romanen axi con vos vullats car al temps que enpendrets nos los li pagarem sens tot dupte axi mateix nos plau que li liurets los XV mil florins soltament. Mas primerament hajats en vostre poder En Bernat de Cabrera. E lo dit Senyor Rey sobre aquest fet den Bernat de Cabrera vos scriu una letra scrita de sa ma la qual nos havem uberta e trametem laus dins aquesta ab la qual vos mana e semblantment o fa saber a nos que pus lo Rey de Navarra es cert de les malvestats del dit En Bernat e requer que no sap semblantment lo Senyor Rey mana a vos que li donets mort publicament. Empero abans e primerament volem eus manam quen sapiats clarament la veritat ab turments o en altra manera. E apres tantost quel façats matar publicament. E per tal con dubtam que vos aço poguessets fer en Aragon on vos no havets alcuna jurisdiccio scrivim a nostron car primogenit lo Duch que ell ab vos ensemps ab aquelles companyes de cavall et de peu queus sera semblant vage a Novales e que prenga a mans sues lo dit En Bernat et apres quel tendra en son poder quel menets o a Oscha o a Saragoça la on entenats que sie pus expedient e menys perillos. E tantost con serets en la una de les dites ciutats quel turmentets e quen sapiats la veritat en scrits e sens altre consell et acort fets lo manament del Senyor Rey e daço nous cal sperar altra resposta nostra mas quey façats segons que de vos se pertany et jassie que damunt vos façam saber quel Duch vage a

Novales per haver lo dit En Bernat. Empero es nos semblant que no li cayla anar mas que vos hi anets ab companyes si acordats quel fet se façe en Saragoca et si acordats ques façe en Oscha ladonchs acordarets per quina manera hi ira lo Duch et aço comanam a vostra discrecio queu acordets ab lo Duch e ab son consell. Sobre tot fets per manera quen sapiats la veritat. Axi mateix no contrastant ço que damunt se conte volem eus manam que de continent que la present haurets reebuda sens altre acort e triga turmentets lo dit En Bernat de Cabrera è sie que ell atorch o no atorch façats dell ço quel Senyor Rey vos mana cor cumplahi la consciencia del Rey de Navarra. E los turments nols demanam sino per tal que sapia qui tenia ab ell en aquests tractaments. Data en Barcelona sots nostre segell secret a VIII dies de juliol en lany MCCCXIV.

Littera vero domini Regis manu sua propria scripta de qua in preinserta littera domine Regine fit mentio spetialis sequitur sub hiis verbis. A mossen Berenguer Dabella.

Lo Rey.

Mossen Berenguer vostra letra havem lesta e aquella encontinent esquinsada a la qual responem quens plaguera molt quel Rey de Navarra nons estrenses que nos hajam affer oçeir an Bernat de Cabrera cor encontinent que nos aço li prometessem pecariem. Pero pus ell qui sab los affers com van e enten que deje

morir consentim que muyra confiant de sa conscien-cia que justa es la sua mort. Pero pus en nostra terra es volem ques fassa en publich e en nom nostre. Escrita de nostra ma en Liria a XXVIII de juny. Et est certum quod in dicta littera dicti domini Regis manu ipsius propria scripta fuerat inmissa et interclusa quedam cedula ejusdem domini Regis manu scripta hujusmodi seriei. Lo jorn duy que es sent P. nos es estada liurada Liria poderosament.

Rursus erat ibi inter alias litteras supradictas quedam littera que dirigebatur dicto Thome de Marciano ex parte dicti domine Regine ut per ejus prescriptionem clarius apparebat cujus siquidem prescriptio dicte littere sequitur in hunc modum. Al amat nostre mossen Thomas de Marça majordom de nostron car primogenit lo Duch. Verba vero que intus eandem litteram erant descripta sunt talia que sequntur.

Mossen Thomas nos scrivim al Duch e a mossen Berenguer Dabella sobre alscuns affers den Bernat de Cabrera vejats les letres e manamvos que segons la entencio del Senyor Rey e nostra façats cuytadament desembargar los affers. Data en Barcelona sots nostre segell secret a VIII de juliol en lany MCCCLXIV.

Ulterius fuit inter alias inventa quedam alia littera dicto domino Duci directa ex parte Jacobi de Faro cancellarii dicti domini Ducis tenore subsequentis.

A Monsenyor lo Duch.

Molt alt e molt excellent Senyor. Huy es vengut açi en Barcelona del Senyor Rey En Carbonell e compta que Liria ses retuda al Senyor Rey et Johan Alfonso qui la tenia ab CCX homens a cavall es vengut a sa obediencia e li ha fet homenatge. E de continent lo dit Johan Alfonso es partit daqui et es anat a Xericha e a tots los castells de la honor quis tenien per ell et per sa guarda per retrels al Senyor Rey axi que al dia de huy enten hom que sien ja en mans del Senyor Rey. Semblantment lo vezcomte de Cardona ab mossen Nolfo de Proxida anaren a Almenara ab CC homens a cavall e ab certs homens de mar et per força darmes han la presa e hanhi pres lo bisbe del Leo exceptat una torra en que ha tro a VII homens ques tenia con En Carbonell ne parti. Mas pensas que a la hora dara sie presa. Lo Senyor Rey es sobre Murvedre ab tota sa host et ha pres tot lo raval e han hi morts entre dos pelençes tro a XXV homens a cavall on castellans entrels quals hi ha un fort notable hom appellat Rodrigo de Buzmeano et finalment enten hom Senyor que dins breu temps lo Senyor Rey haura cobrat ço que perdut ha. E la Senyora Reyna vos scriu Senyor del fet den Bernat de Cabrera e lo Senyor Rey nescriu a mossen Berenguer Dabella e axi a mi non cal scriure car cert som Senyor que farets ço quel Senyor Rey et la Senyora Reyna manen. Deus Senyor vos don bona vida et longa ab creximent de honor et victoria contra vostres enamichs. Scrita en Barcelona a VIII dies de juyol.

Humil servidor et hom vostre Jacme dez Far qui ab besament de peus et de mans se comana en vostra gracia et merce.

Ultra preinsertas et distinctas litteras dicto domino Duci et Thome de Marciano missas et directas tam ex parte domine Regine quam ex parte nobilis Berengarii de Apilia quam ex parte Jacobi de Faro fuerunt misse venerabili Thome de Marciano dicti domini Ducis majordomo due littere una videlicet ex parte dicti nobilis Berengarii de Apilia altera vero ex parte dicti Jacobi de Faro dicti domini Ducis cancellarii.

Quarum litterarum una incipit in prescriptione ipsius ut per inspectionem ipsius clarius videbatur sic Al molt honrat mossen Thomas de Marça mayordom del Senyor Duch. Et intus litteram illam sequebantur verba sequentia.

Mossen Thomas jo enviu al Senyor Duch letres que venen a ell e a vos e encara li enviu las que la Senyora Reyna ha enviades a mi. Encara una que lo Senyor Rey ha enviada a mi de sa ma scrita les quals Senyor vos placie mestojets e quant es a mi Senyor par me quel Duch deje venir a Hosca et ques face a Oscha o almenys Almudever per tal con ell fugi daçi e açis dexela. Si ve lo Senyor Duch fets aportar los arreus del turmentar encara siy ha null hom quen sie destre quels amenets si vol que jo vage aqui ab ell en-

viats me X homens a cavall o mes de que jo puxe fiar haje per correu cuytat tot ardit del Senyor Duch quem man que vol que jo façe car nom moure tro haje manament seu. Scrita de la mia ma XII de juyol.

Berenguer Dabella amich vostre.

Alia vero littera que dirigebatur dicto Thome de Marciano ex parte dicti Jacobi de Faro sequitur per hunc modum Al molt honrat mossen Thomas de Marça majordom del Senyor Duch. Et intus dictam litteram continebantur hec que sequntur.

Mossen Thomas dels ardits que hic son scriu largament al Senyor Duch et axi prech vos que de continent façats mostrar la dita letra a mossen larchabisbe e quem comanats en gracia sua e que li digats que no li scriu per tal con lo correu hague a partir cuytadament et placieus quem saludets En Jacme dez Monells et En Bertran de Pinos. Scrita en Barchinona a VIII de Juliol.

Jacme dez Far apparellat a vostre plaer et honor.

Quibus litteris prefato domino Duci per cursorem predictum ut pretangitur presentatis idem dominus Dux voluit habere acordium et deliberationem super contentis in eisdem ad finem ut sciret quid fiendùm erat super eis et spetialiter si ipse accederet ad civitatem Osce nec ne pro complendo predicta sibi injuncta per dominam Reginam pariter et precepta aut si

destinaret aliquam equitum comitivam apud locum de Novalis in quo idem nobilis Bernardus de Capraria detinebatur captus per nobilem Johannem Remirez Darellano et sub ejus custodia ut adducerent ad hanc civitatem Cesarauguste ipsum nobilem Bernardum de Capraria in civitate suis demeritis puniendum.

Et finaliter ad deliberandum super istis presente me dicto prothonotario sepedictus dominus Dux vocavit et vocari fecit coram se venerabiles Thomam de Marciano majordomum Jacobum de Monello locum tenentem cancellarii consiliarios nec non Dominicum Cerdani justitiam Aragonum et Dominicum Lupi Sarnesmerinum civitatis Cesarauguste milites ut auditis et coram ipsis litteris ad plenum perlectis consulerent dictum dominum Ducem super predictis et eorum consilium ei darent.

Demum cum super predictis contentis in litteris preinsertis quilibet predictorum consiliariorum dixisset intentionem suam ffuit per omnes univoce concordantes nemine discrepante concordatum et decisum et dicto domino Duci traditum pro consilio matura et digesta deliberatione habita super hiis quod dictus dominus Dux debebat mandata dicte domine Regine sibi directe in omnibus et per omnia velociter adimplere faciendo justiciam de dicto nobili Bernardo de Capraria qualem ipsa domina Regina fieri decreverat in

suis litteris preinsertis et quod ad istud exequendum debebat idem dominus esse solicitus et allentus ac procedere sine mora per ipsum videlicet modum. Quod mitteret seu destinaret dictus dominus Dux ad dictum nobilem Berengarium de Apilia qui erat in loco Dalmudevar cui dictus nobilis Bernardus de Capraria erat tradendus nomine dicti domini Regis per dictum nobilem Johannem Remirez apud locum predictum de Novalles aliquam equitum comitivam pro associando et concomitando dictum nobilem Berengarium de Apilia de loco de Novales ad hanc civitatem.

Quiquidem nobilis Berengarius de Apilia ducebat et ducere debebat dictum nobilem Bernardum de Capraria prout sibi per dictum dominum Ducem mandatum extiterat et injunctum et quod super hoc scriberetur dicto nobili Berengario de Apilia per cursorem velocem et per litteras dicti domini Ducis notifficando ei consilium quod dictus dominus Dux habuerat in predictis et a predictis consiliariis superius nominatis et quod magis erat expediens ac cautum atque tutum verius via tutior quod dictus nobilis Bernardus de Capraria veniret ad hanc civitatem pro suportando ultimum suplitium quam si dictus dominus Dux accederet ad civitatem Osce vel locum de Almudevar seu ad alias partes pro condempnando dictum nobilem Bernardum de Capraria ad mortem ut pretangitur et quod erat valde periculosum dicto domino Duci precipue inspectis pro ipsis negotiis seu aliis quo ad presens exire civitatem

Cesarauguste suis teneris etate et conditione ac calore qui multum viget aut facit in partibus istis et potius in Oscensibus partibus.

Quiquidem dominus Dux volens dictum sibi traditum consilium in omnibus sicut et convenit adimplere Guillermum Petri Alcaydum de Vallderoures cum viginti tribus equitibus ad dictum nobilem Berengarium de Apilia apud locum de Novales qui dictum nobilem Bernardum de Capraria ducere captum debebat de loco predicto de Novales ad hanc civitatem evestigio destinavit.

Postea die martis qua computabatur XVI dies julii anno predicto circa horam pulsationis cimbali latronis vel circa nobilis Berengarius de Apilia et dictus Guillermus Petri qui ivant ad dictum nobilem Bernardum de Capraria veniendo de dicto loco de Novales ingressi ffuerunt civitatem Cesarauguste una cum dicto nobili Bernardo de Capraria quem captum adduxerunt quemque in quadam domo qua est in capite Palacii majoris hospicii Archiepiscopi Cesarauguste in quo dictus dominus Dux hospitabatur immiserunt custodiendum per aliquos officii alguazirii dicti domini Ducis qui ad custodiam ipsius fuerunt per eundem dominum ducem destinati.

Subsequenter vero die mercurii XVII die julii anno predicto sepedictus dominus Dux volens procedere ad exequendum mandatum sibi factum per dictam dominam Reginam injunxit congregari et vocari omnes de suo consilio inter quos ffuit nobilis Berengarius de Apilia venerabiles Dominicus Cerdan justicia Aragonum Dominicus Lupi Garcias Merinus civitatis Cesarauguste Thomas de Marciano majordomus militis et Jacobus de Monello locumtenens cancellarii dicti domini Ducis et hiis presentibus fecit iterum preinsertas litteras de una in unam et de verbo ad verbum nedum semel sed sepuis per me dictum prothonotarium legi et recognosci ac cum summa diligentia examinari.

Quibus litteris diversis vicibus recognitis et recensitis ac diversis alterationibus disputationibus colloquiis seu parlamentis habitis super ipsis ffuit demum repertum et in dubium adductum. Quod cum littere preinserte tam domini Regis quam domine Regine fuerint et existant fundate super conscientia illustris Regis Navarre eo quia idem Rex Navarre verbo et scriptis seu nobilis Remirii Darellano et quidam secretarius nuncii dicti domini Regis requisiverant et postulaverant cum magna instancia nomine dicti Regis mortem dicti nobilis Bernardi de Capraria asserentes et pretendentes inter alia fore actum et in pactum

deductum inter ipsos nobilem Johannem Remiri Darellano et dictum secretarium nuntios prefati Regis Navarre ex parte una et nobilem Berengarium de Apilia pro parte dicti domini Regis Aragonum ex parte altera dudum in villa de Exea quando tractabatur de remissione dicti nobilis Bernardi de Capraria quem idem Rex Navarre captum detinebat quod dictus nobilis Bernardus de Capraria caso quo remiteretur dicto domino Regi sicut nunc est traderetur morti et quod nullomodo evaderet ab eadem ne malum aut dampnum tam dicto domino Regi quam ejus regno quam dicto Regi Navarre quam ejus regno ullatenus evenire.

Et nunc remisso dicto Bernardo de Capraria dicto domino Regi seu facta remissione de eodem idem Rex Navarre seu dictus nobilis Johannes Remirii Darellano nomine ipsius descedens a conditione seu pacto predicto requirat aut instet pro dicto nobili Bernardo de Capraria ne tradatur morti neque fiat de persona ejus executio aliqualis saltem donec idem Rex Navarre colloquium sive parlamentum habuerit cum dicto domino Rege Aragonum ut de hiis omnibus constat dicto domino Duci per relacionem factam per dictum nobilem Berengarium de Apilia et ejus consilio supradicto.

Propterea dictus dominus Dux de consilio predictorum de ejus consilio decrevit maturo et digesto consilio habito super hiis prefatam dominam Reginam antequam ad alia ipsum nobilem Bernardum de Ca-

praria tangentia procederetur fore de omnibus istis suis litteris consultandam.

Qua decisione facta in dicto consilio prefatus dominus Dux scripsit dicte domine Regine per sus litteras tenoris sequentis.

Molt alta e molt excellent Senyora mare e senyora a mi molt cara. Sapie la vostra molt gran altesa mi haver reebudes dissapte prop passat de la vostra altesa unes letres de la tenor seguent.

A nostron car primogenit lo Duch la Reyna.

Car primogenit nostre nos havem cobrada resposta del Senyor Rey sobre lo fet den Bernat de Cabrera e segons son enteniment quens fa saber lo dit Senyor Rey vol quel dit En Bernat muyra. E aço per tal con lo Rey de Navarra ho requer fort que no sap et sobre aço lo dit Senyor scriu de sa ma a mossen Berenguer Dabella e per tal con nos dubtam quel dit En Berenguer pogues fer justicia del dit En Bernat en Araggo nos ho comanam a vos que vos ho façats personalment perque tantost que haurets aquesta letra nostra hajats consell ab lo dit mossen Berenguer e ab los altres de vostre consell et si acordats que la justicia se façe en Saragoça trametets lo dit mossen Berenguer ab companyes e quel amenen en Saragoça o la on acordarets ques face la justicia. Empero abans de to-

tes coses volem que per turments o en altra manera sapiats ab lo dit En Bernat si havien culpa en aquests affers mossen R. Alamany ne En Berenguer de Pau ne altres e quen hajats clara informacio de tot et apres farets ne ço quel Senyor Rey mana a mossen Berenguer Dabella. E aço no tardets neu allonguets per alcuna manera. Data en Barcelona sots nostre segell secret a VIII de juyol en lany MCCCLXIV. F. E aquelles lestes volent exseguir vostre manament segons que fer devie e son tenguts decontinent fiu justar mon consell en lo qual foren los dejus nomenats exceptat mossen Berenguer Dabella et fou aqui determenat que mes valia e pus segura via era que la justicia del dit En Bernat se fahes en Saragoça que en alcun altre loch perque decontinent ordone que XXV homens a cavall fossen trameses a Novales on era mossen Berenguer Dabella e que li fos scrit de ma part molt expressament que encontinent amenas açi en Seragoça lo dit En Bernat de Cabrera et axi Senyora se segui de fet en manera que lo dimarts seguent a nit lo dit mossen Berenguer et lo dit Bernat de Cabrera foren en la ciutat de Saragoça en lalberch del archabisbe de Saragoça en lo qual jo pos. E aqui en una cambra la qual jo li hagui feta endreçar per ço que fos mils guardat fiu metre lo dit En Bernat de Cabrera ab bones et fels guardes. Huy Senyora que es dimarts jo fiu altra vegada justar mon consell en lo qual foren mossen Berenguer Dabella lo Justicia Darago lo Merino de la ciutat de Saragoça mossen Thomas de Março e En Jacme des Monell e fiu regonexer e liger aqui altra vegada

les dites letres vostres Senyora et encara aquelles quel Senyor Rey havie trameses al dit mossen Berenguer Dabella scrites de sa ma. E aquelles lestes trobas clarament per mi et per los del dit consell meu que la consciencia del dit Senyor Rey e vostre Senyora procehie et proceeix per la condicio entre les altres demanada laltre jorn en la vila de Exea per mossen Johan Remirez Darallano e per un secretari del Rey de Navarra quis viren ab lo dit mossen Berenguer en la dita vila de Exea los quals portaren letres de crehença al dit mossen Berenguer de part del dit Rey per vigor de la qual crehença sobre la remissio lavors fahedora del dit En Bernat de Cabrera demanaren que del dit En Bernat fos feta justicia en manera que no scapas per ço que non pogues venir dampnatge al Senyor Rey ni a sa terra ne al dit Rey de Navarra ni a la sua segons que de totes aquestes coses feu lo dit mossen Berenguer segons que diu larga relacio a vos Senyora et a la cort de Catalunya en la ciutat de Barcelona. E en cara ne certifica lo dit Senyor Rey clarament per ses letres segons dit del dit mossen Berenguer Dabella. E la dita letra Senyora quel dit Senyor Rey ha tramesa al dit mossen Berenguer scrita de sa ma diu que gran plaer haguera lo dit Senyor quel dit Rey de Navarra nol estrenses a servar la dita condicio ço es que donas mort al dit En Bernat de Cabrera. Empero que pus lo Rey de Navarra axi o requer que sie fet empero vol lo dit Senyor Rey que pus lo dit En Bernat de Cabrera es en sa senyoria ques face publicament e en nom seu e la vostra letra Senyora que vos havets enviada a

mi par que vulle dir aquella cosa matexa. E lo correu vostre Senyora qui portave les letres a mi troba lo dit mossen Berenguer en lo loch Dalmuvedar e donali les letres que vos Senyora e lo Senyor Rey li enviavets e legi les e puxes remesles a mi e com lo dit mossen Berenguer fo en Novales hac lo dit mossen Johan Remirez e volch que davant scrivan publich e testimonis li digues la condicio dessus dita per ço que posques apparer car la letra del Senyor Rey ho remetia axi mateix a la dita condicio et lavors lo dit mossen Johan Remirez segons quel dit mossen Berenguer ha dit et feta relacio a mi e a mon consell dix et diu ara de nou que no demane la dita condicio ans amaria mes quel dit En Bernat no moris tro quel dit Rey de Navarra se fos vist ab lo Senyor Rey e per aquesta raho Senyora jo per lo dit consell meu havem acordat et deliberat que per ço con les letres del dit Senyor Rey et vostres se funden en la dita condicio e aquella per lo dit mossen Johan Remirez en nom del dit Rey de Navarra es ara novellament denegada en la manera que lavors se feu segons relacio del dit mossen Berenguer ara novelament a mi feta que la vostra altesa sie per mi consultada de totes les dites coses per ço quen sie seguit ço que a vos Senyora ne plaura perque Senyora sie merçe vostra mi certificar clarament queus plaura ques façe de la persona del dit en Bernat de Cabrera e axi en turmentar aquella cor en fer execucio daquella segons que vos Senyora manarets o volrets empero Senyora jo en aquest endemig fare ben guardar lo dit En Bernat de Cabrera en manera que da-

quell se pora seguir ço qne la vostra altesa ordonara e volra. Jo Senyora he manat per major informacio vostra a mossen Berenguer Dabella queus trameta translat de la confesio del dit En Bernat de Cabrara et dalscuns testimonis qui se son reebuts. Scrita en Saragoça a XVIII de juyol en lany MCCCLXIV.

Senyora.

Lo vostre humil primogenit besant vostres peus et mans se comane en vostra gracia e benediccio.

Encara Senyora parlant et disputant jo e mon consell del fet del dit En Bernat de Cabrera havem parlat del turmentar del dit En Bernat e apar a mi et a aquests de mon consell parlant ab reverencia vostra quel dit En Bernat no façe aturmentar pus que en apres li hagues hom a donar mort. Car si per ventura lo dit En Bernat no atorgava o confessava alcuna cosa daquelles de que sera interrogat ço que presomeix hom que no fara ni atorgara e puxes li dave hom mort serie gran carrech de la consciencia del Senyor Rey et mia et infamia daquells de mon consell et sis feya per saber veritat en fet daltre mes valrie segons viares de aquests de mon consell que daltres ne fossen tortorats quel dit En Bernat. Et axi proveesca hi la vostra altesa segons que li plaura. Data ut supra.

Apres que aquesta letra fou feta e espàtxada no empero encara liurada al correu qui portar la devie vench

Guillermo Çafont correu del Senyor Rey e porta al Senyor Duch de part de la Senyora Reyna de la tenor seguent.

Al alt infant En Johan Duch de Gerona e comte de Cervera car Primogenit vostre.

La Reyna.

Car primogenit laltre dia vos scrivim con lo Senyor Rey havie manat a mossen Berenguer Dabella que donas mort an Bernat de Cabrera e nos scrivim a vos que la dita justicia de mort se fes per vos en nom del Senyor Rey. E per ço con los correus van ab perill al temps dara dubtam que la dita letra hajats hauda per ço volem eus manam expressament que si del dit Bernat no havets feta la dita justicia de mort encara que lan fassats en continent segons la tenor de la letra per lo dit Senyor Rey tramesa sobre aço al dit mossen Berenguer Dabella. Empero ans que la dita justicia de mort sie feta del dit En Bernat vullats saber dell per grat o per forsa qui era consent o sabent en les tracions que ell tractave. Et aço sie fet encontinent. Data en Barcelona sots nostre segell secret a XV de juliol.

La qual letra reebuda et lesta davant lo dit Senyor Duch et son consell lo qual lo dit Senyor feu justar per aquest fet lo dit Senyor Duch de consell de tot son consell persevara encara en lo acort que dessus havie

haut ço es que fos consultada la dita Senyora de tots aquests affers en la manera contenguda en la letra per lo dit Senyor Duch tramesa a la dita Senyora Reyna.

Encara sobre aquest fet reebe lo dit Senyor Duch en la ciutat de Saragoça dijous a XVIII de juyol una letra de la Senyora Reyna de la tenor seguent.

A nostron car primogenit lo Duch. La Reyna.

Car primogenit nos havem ardit del Senyor Rey que es ben sans merçe de Deu et que es ab ses gents sobre Murvedre lo qual feu combatre a VIII dies a la redonda. E en lo dit combatiment son estats morts mossen Pero Ximenez de Sent Per e En G. Morey e no plus alscuns hi son stats ferits mas no han perill. Lo Senyor Rey ten Liria et Almenara lo castell e molts altres lochs ques son tornats a ell et tornen cascun dia. La vila Dalacant sera tornada a nos e En Rodrigo Diez et Johan Martinez dez Lava e alscuns altres de Alcoy e daquelles partides eren hi venguts. E lo Senyor Rey havia hi trameses V galeas e ben de gens de Murcia e de Eltx et daquelles partides laltre dia feriren en los nostres e han pres gran dampnatge los nostres per lur colpa car fora la vila los acossaren alba de jorn que feriren en ells. Lo Senyor Rey ha acordat de lexar Murvedre e entrar en Castella ab lo comte de Trastamara et sobre aço nos havem ocordat de anar al Senyor Rey ab una galea que havem açi feta aturar per contrastar a la entrada. E partirem daçi Deu volent di-

mecres prop vinent. Aquestes corts son acabades e han nos atorgades CXX mil lliures ultra lo fogatge de mig any quens donaren laltra dia a ops de la armada. Altres noves noych havem de queus caylla scriure. Fets vostron poder que hajats a mans vostres En Bernat de Cabrera e per grat o per ferça sapiats ab ell la veritat que tenia en los tractaments en special den R. Alamany et den Berenguer de Pau e tantost desembargar vos en segons quel Senyor Rey ha manat a mossen Berenguer Dabella aço no vege null hom. Dada en Barchinona sots nostre segell secret a XV de juliol en lany MCCCLXIV.

Divenres mati ques comptave XIX dias de juyol en la ciutat de Saragoça reebe lo dit Senyor Duch una letra de la Senyora Reyna de la tenor seguent.

A mon car Primogenit lo Duch. La Reyna.

Car Primogenit nit passada a miga nit haguem ardit del Senyor Rey que ses levat de Murvedre e que era vengut a Burriana et con son cami vers Tortosa e apres en Aragon hans fet saber quens sperara a Tortosa per la qual raho nos partim sus ara daçi ab les galeas et fem la via de Tortosa. Nos car fill havem gran dubte que con lo Senyor Rey sia en Aragon que no man soltar En Bernat de Cabrera e siu fa sens dupte speram ne gran destruccio del regne per queus manam que tantost hajats a vostres mans lo dit En Bernat de Cabrera e tantost o publicament o amagada fets li donar mort e aço no tardets axi con desijats lo ben del

regne e nostra gracia e benediccio et guardats vos que aquesta letra mostrets sino al archabisbe et a mossen Berenguer Dabella e a mossen Thomas e manat lus quen tenguen secret et ques faça de fet. Dada en Barchinoua sots nostre sagell secret a XVII de juliol en lany MCCCLXIV. E mostrats als damunt dits aquesta letra e prenets dells sagrament et homenatge queu tenguen secret e a null altra no la mostrets. Dada ut supra.

Aquest dia matex en hora de menjar reebe lo dit Senyor Duch altra letra de la dita Senyora Reyna de la tenor seguent.

A mon car primogenit lo Duch. La Reyna.

Car Primogenit nostre jaus havem huy scrit de les coses seguents. Es assaber que nos havem ardit cert quel Senyor Rey sen va en Aragon e dubtam nos que no faça soltar En Bernat de Cabrera de la qual cosa se seguira gran dampnatge al Senyor Rey et a nos e vos e a tots los regnes. Perqueus manam axi cou desijats nostra gracia et benediccio que encontinent hajats a mans vostres lo dit En Bernat de Cabrera e encontinent lo fets matar publicament o amagada et aço no tardets car gran perill poria esser. Nos hic partim sus ara ab V galeas per anar al Senyor Rey que deuen trobar en Tortosa. Aquesta letra mostrats secretament al archabisbe e a mossen Berenguer Dabella e a mossen Thomas. Dada en Barchinona dimecres a XVII de juliol hora de vespres.

Semblantment de la materia sobredita fo scrit de part de la dita Senyora Reyna a mossen Thomas de Março en la forma seguent.

Al amat nostre mossen Thomas de Março. La Reyna.

Mossen Thomas nos scrivim una letra a nostron car primogenit lo Duch sobre uns affers secrets e deu vos mostrar la dita letra secretament. Manam vos que ço que nos li fem saber haja compliment e acabament axi con desijats nostra gracia e merce et per res nou mudets. Dada en Barchinona a XVII de juliol.

En apres aquest dia matex fo scrit al dit mossen Thomas de Março de la materia sobredita de part de la Senyora Reyna en la forma seguent.

Al amat nostre mossen Thomas de Março.

Mossen Thomas ja huy vos havem scrit per altres letres de semblant rahon ço es que nos altra vegada scrivim a nostron car primogenit lo Duch sobre alscuns affers fort secrets e cuytats. Manam vos quel cregats e queu complats per obra e que sia secret. Dada en Barchinona a XVII de juliol ora de vespres.

Dimarts a XXIII de juyol en lany damunt dit en la ciutat de Saragoça lo dit senyor Duch reebé letres de la Senyora Reyna de la tenor seguent.

A mon car primogenit lo Duch. La Reyna.

Car primogenit nos havem huy reebuda una letra de mossen Berenguer Dabella per la qual havem entes quen Bernat de Cabrera devia esser dins un dia o II en vostre poder. E segons la dita letra sua poria que si donavets mort publicament al dit En Bernat que li deviets donar deffensions. E aço entenem nos que seria fort gran lagui e gran dampnatge que sen seguiria haut sguart a ço quel Rey de Navarra demana qui no vol que muyra et dabans o demanava ab gran instancia e en altra manera nol volia liurar si donchs hom no li donava mort. E per tal com en aço porien venir molts destorbs havem axi acordat et volem eus manam eus pregam que vos per gran profit dels Regne et de tota la terra del Senyor Rey et vostra vos encontinent que tengats en vostres mans lo dit En Bernat de Cabrera tantost lo façats turmentar per manera quen sapiats la veritat daquells qui sabien o consentien en lo fet de la malvestat e sapiats lo fet largament e breu. E encontinent sens altra allargament de vostron cap fets lo matar publicament. E en aço nons cal haver altre acort ne consell car lo Senyor Rey ho vol que axis faça et aço es mester ques faça breument et tot en un dia per tal con havem dubte que con lo Senyor Rey sia en Aragon lo Rey de Navarra ab ses bones maneres nol faça soltar et sens tot dupte seria molt gran dampnatge del Senyor Rey e de sos Regnes et axi car fill vos enfortidament e de vostron seny fets lo matar publicament o amagada con vos vullats ab que muyra et aquesta letra solament mostrats al archabisbe e a mos-

sen Thomas e nulla altra persona no la vege. E tantost nos en scrivits. Nos partim de Barchinona dimecres e speram nos al cap de Lobregat on haguem ardit quel Senyor Rey venia a Barchinona e vuy per lo mati tornam en Barchinona et si lo Senyor Rey no es aquesta nit ab nos dema Deu volent que sera disapte per lo mati tornarem en la galea et partirem daci per fer la via del Senyor Rey. Dada en Barchinona divenres a XIX de juliol ora de prim son.

Aquest correu deu esser ab vos dins III dies e parteix daçi a mige nit.

Axi matex fo scrit daquesta matexa raho a mossen Thomas de Março una letra de part de la Senyora Reyna de la tenor seguent.

Al amat nostre mossen Thomas de Março. La Reyna.

Mossen Thomas nos scrivim nostron car primogenit lo Duch sobre lo fet de queus havem scrit ja per altres correus. Manam vos que axi con desijats nostra gracia et merce façats complir lo fet de que nos li scrivim. E la dita letra no veje altra persona sino lo Duch el archabisbe et vos. E tantost fets quel fet haja acabament et bon recapte. E si res ne fallia nos o comptariem a colpa vostra. Guardats vos que null hom no veje vostra letra. Data en Barchinona a XIX de juliol ora de prim son.

En apres dijous a XXV del dit mes de juliol lo dit senyor Duch estant en la ciutat de Saragoça reebe una letra del Senyor Rey de sa propia ma scrita de la tenor seguent.

A nostre car Primogenit. Lo Rey.

Car Primogenit. Regonegut lo proces qui es stat fet contra En Bernat de Cabrera major de dies e vistes les colpas et crims que ha comeses contra nos et nostres Regnes condempnam aquell esser escapssat en guisa que muyra et en loch publich segons la manera e sentencia que dins aquesta letra vos trametem. Scrita de nostra ma en Barchinona a XXII de juliol.

La forma empero et manera de la sentencia per lo dit Senyor Rey ordonada et per lo dit senyor Duch exseguir manada la qual era en una cedula dins la sobredita letra al dit Senyor Rey interclusa es de la tenor seguent.

In nomine Domini. Nos Petrus Dei gratia Rex Aragonum Valencie Majorice Sardinie et Corsice comesque Barchinone Rossilionis et Ceritanie. Quia nobis ut principi constat et est notum Bernardum de Capraria majorem dierum existente ipso consiliario et domesti-

eo nostro plura et diversa crimina lese magestatis contra nos et nostram rempublicam comisisse videlicet tractatus sub colore pacis et alias in favorem Regis Castelle publici hostis nostri et in destructionem et depopulationem nostre reipublice faciendo et mala super hiis consilia nobis dando atque etiam aliis multis modis nostram rempublicam destruendo prout de hiis omnibus nostra conscientia fuit veridice ex rei evidentia et indiciis indubitatis ac violentibus presumptionibus informata ex quibus malis tractatibus et consiliis inter alia que propter eorum detestationem in favorem nostre nationis caremus civitatum et plurimum et diversarum villarum et castrorum nostrorum destructio et depopulatio et occupatio etiam ac diversa alia dampna et discrimina fuerunt nostre reipublice subsecuta. Ideo habita prorsus in nostro pleno consilio delliberatione solerti et digesto ac maturo consilio super istis per hanc nostram diffinitivam sententiam quam per nostrum carissimum primogenitum proferri providimus dictum Bernardum de Capraria ultimo suplicio condempnamus sic quod ab ejus spatulis caput sibi in loco publico amputetur et per consequens pronuntiamus omnia bona mobilia et inmobilia ipsius Bernardi ac jura sua universa fore nostro erario acquisita.

Encara lo dia sobredit lo dit senyor Duch reebe una letra scrita de ma del Senyor Rey de la tenor seguent.

A nostre car Primogenit. Lo Rey.

Car Primogenit huy vos havem scrit con nos havem condempnat En Bernat de Cabrera a perdre lo cap perque volem que encontinent con sie feta la execucio quens trametats lo cap. Scrita de nostra ma en Barcelona a XXII de Julio

En apres divenres ques comptave XXVI dies del mes de juyol en la ciutat de Saragoça lo dit Senyor Duch haut acort plenerament ab tot son consell en lo qual soren molts et diverses cavallers et savis et altres de fon consell volent exseguir segons ques pertany los dits manaments a ell fets axi per lo dit Senyor Rey con per la Senyora Reyna sobre la execucio fahedora de la persona del dit En Bernat de Cabrera mana et ordona davant si venir en lo pati del alberch del archabisbe de Saragoça en lo qual lo dit senyor Duch posave lo dit En Bernat de Cabrera per oyr la dita sentencia contra ell donada per lo dit Senyor Rey.

Lo qual Senyor Duch sehent pro tribunal en una taula sobre la qual li fo apparellada una cadira et sos paraments entorn daquella segons que a princep et a Senyor volent donar sentencia a gran persona et assenyalada de son regne axi con es lo dit En Bernat de Cabrera e applegat aqui gran multitut de poble lo dit

En Bernat de Cabrera a mort condempna per la manera en la sentencia dessus insertada contenguda. La qual sentencia present lo dit multitut de poble publicament mana esser legida al dit En Bernat de Cabrera per Bertran de Pinos son prothonotari. Presents per testimonis los nobles et honrats don Loys Cornell don Gombalt de Tramaçet En Domingo Çerda justicia Darago mossen Velascho Aznarez de Borau batle general Darago Fortunyo de Liso . . . . jurats de la ciutat de Saragoça e molts daltres en multitut copiosa.

La qual sentencia al dit En Bernat de Cabrera dada et per mi dit prothonotari lesta encontinent lonrat En Garcia Lopez de Luna cavaller alguazir del dit Senyor Duch aquella de manament del dit Senyor exsequi ço es que en lo merçat de la ciutat de Ceragoça li feu tolre lo cap lo qual ab lo cors ensemps estech per exemple tot aquell jorn aqui matex que non fou levat lendema fou soterrat als frares menors de la dite ciutat.

En apres digmenge a XXVIII de juliol del any damunt dit presentaren al dit Senyor Duch una letra a ell tramesa de part de la Senyora Reyna la tenor de la qual es aytal.

A nostre car Primogenit lo Duch. La Reyna.

Car primogenit nostra vostre letra havem vista en la qual era inserta una nostra letra queus haviem tramesa sobre lo fet den Bernat de Cabrera a la qual vos responem que nos havem gran maravella de vostres consellers quis son meses en disputar et enterpretar les letres del Senyor Rey et nostres. E hagueren millor fet que les haguessen meses en execucio que con se son meses en enterpretar aquellas car nos pertanyia dells majorment pus no haviem manat de certa sciencia quel dit En Bernat moris. E aço per tal con erem certa de la entencio del Senyor Rey e poden pensar los de vostre consell que si nos no sabessem la volentat del dit Senyor que nou manarem axi fer soltament car perill fora de nostra anima e mes quen haguerem reprehensio del dit Senyor et no fora lur la colpa mes fora nostra per que en tot cas vos et ells deviets exeguir nostres manaments. Mes pus açi es ja lo Senyor Rey lo dia passat vos ha scrit de sa ma son enteniment a la sentencia queus tramet ordenada pensant que vosaltres qui no gosariets o nou sabriets fer. E axi car fill consellam vos per profit vostre que vos exesegueschats lo manament del Senyor Rey e la sentencia que ha donada contra lo dit En Bernat e sos bens car lo dit Senyor es cert de molts mals tractaments quel dit En Bernat ha fets contra les persones del Senyor Rey e vostra e contra sos regnes e quant ara non vullats plus saber ne demanar altre consell ne acort car

noy serie expedient ni profitos ne nons he cal metra en disputacio axi con havets fet tro açi. E vol lo Senyor Rey e nos ho volem eu tenim per ben que abans que donets mort al dit En Bernat lo façats ben et fort turmentar. E que sie diligentment interrogat quales persones cabien en los tractaments en special den R. Alamany e den Berenguer de Pau qui son stats encolpats. E digats a vostres consellers que es mester que sia ben interrogat de punt en punt e que non fallega res en lo proces quen faran ans del tot sapiats la veritat. E axi con ara se son meses a enterpretar nostres letres que sapien interrogar lo dit En Bernat car pus necessari es que no ço que ells disputaven qui no era sino allongar temps la qual cosa tenim per mal feta. Mes lexat estar tot aço. Volem eus manam que exegueschats et complescats la sentencia quel Senyor Rey vos ha tramesa dictada e nous tardets apres empero quel haurets turmentat. Dada en Barchinona sots nostre sagell secret a XXIV dies de juliol en lany MCCC LXIIII.

Aquest dia matex lo Senyor Duch reebe altra letra de la Senyora Reyna de la tenor seguent.

A nostron car Primogenit lo Duch. La Reyna.

Car Primogenit lo Senyor Rey ab gran consell e delliberacio ha condempnat a mort En Bernat de Cabrera e tramet vos dictada la sentencia dins una letra scri-

ta de sa ma. Volem eus pregam que façats ço quel Senyor Rey na ordenat en vol si ja nou havets fet. E per res nou laguiets neu mudets. Empero tenim per bèn quen sapiats la veritat de tot ço que saber no puschats. Dada en Barchinona sots nostre segell secret a XXIII de juliol en lany MCCCLXIV.

Aquest dia mateix la dita Senyora Reyna trames una letra a mossen En Thomas de la tenor seguent.

Al amat nostre mossen Thomas de Marça. La Reyna.

Mossen Thomas nos scrivim a nostron car primogenit lo Duch una letra la qual volem que vejats sobre lo fet den Bernat de Cabrera. E ja lo dia passat lo Senyor Rey li scrivi ab letra scrita de sa ma dins la qual era ordenada la sentencia quel dit Senyor vol que haja. Per queus manam que encontinent façats exseguir la dita sentencia e daço no esperets altre manament ne altre consell. Empero sobre tot es mester que façats turmentar lo dit En Bernat et quen sapiats la veritat quals hi tenien colpa e apres tantost exeguit la sentencia. Dada en Barchinona sots nostre segell secret a XXIV de juliol. En lany MCCCLXIV.

Aquest dia mateix fo scrit de part del Senyor Duch al Senyor Rey sots la forma seguent.

Molt alt et molt excellent Princep et Senyor Pare et Senyor a mi molt car. Sapie la vostra molt gran altesa que huy en hora de tercia en lo pati o entrada del alberch del archabisbe de Çeragoça en lo qual jo pos solemnialment et publica Jo done sentencia contra En Bernat de Cabrera la qual donada de continent fiu lo menar al mercat de la ciutat et aqui fiu li tolre lo cap segons que per vos Senyor era stat ordenat. E cregats Senyor que les gents de la ciutat foren molt pagades de aquesta execucio a la qual si son justades en tan gran nombre que no es ma fe que persona que hi sie poscuda esser sia romasa en la ciutat que totes no sien vengudes a veser la dita justicia. Scrita en Çaragoça divenres en hora de tercia a XXVI de juyol en lany MCCCLXIV.

Senyor lo vostre humil primogenit besant vostres peus et mans se comane en vostra gracia et benedicio.

Simili modo fuit scriptum domine Regine sub forma supradicta.

A nostre car Primogenit lo Duch. Lo Rey.

Car Primogenit vista havem una letra escrita de vostra ma la qual havets tramesa a nostra cara companyona la Reyna sobrel fet del comte Dosona e regoneguda la dita letra loam vostra diligencia e la manera que havets tenguda en significar lo dit fet a la dita

Reyna e femvos saber que es ver que En Francesch Solivera segons ques comte en vostra letra es vengut açi a nos per la vezcomtessa de Cabrera e hans mostrada una letra de paper la qual appar es diu que es del Rey qui fo de Castella de pactes o covinenços fetes entrel dit Rey e lo dit comte Dosona per lo rescat del dit comte de la qual letra vos trametem trellat dins la present per quen siats mils informat. E sobre aço lo dit Francesch ans suplicat que guiem lo dit comte. E con per la dita vostra letra hajam entes que la comtessa Dosona ab un de sos fills e II filles sen es anada al comte de Foix e a nos sia dat a entendre segons que es a vos mateix ques nes anada per alcuns tractaments molt dampnosos a nos e a la nostra cosa publica los quals nos deuen encercar esquivar e tolre aytant con puscham. Per ço volem eus manam eus pregam que haut per vos plener acort sobre aço regonegats e vejats si val mes e es pus profitos a nos o mes expedient que tremetats a la dita comtessa o al loch on tenia son domicili e li manets que de les terres de nostra senyoria no ischa sens nostra licencia o que procehiscats contra ella et sos bens per raho de la sua anada e absencia e dells dits tractaments per los quals ella va contra nos et la cosa publica e nostres Regnes e terres e allo quen acordarets per millor exeguits de fet ab gran diligencia. Dada en Saragoça sots nostre segell secret a XXVI dies de març del any MCCCLXVI. Rex Petrus.

La Reyna.

Car Primogenit vostra letra havem reebuda sobre lo fet del comte Dosona e responem vos que sobre lo dit fet e sobre altres molts affers lo Senyor Rey e nos trametem a vos los amats nostres mossen Francesch de Perellons e a mossen Ramon de Planella de intencio del dit Senyor e nostra plenerament informats quius diran que volem que sia fet en lo dit fet e en tots los altres per quels trametem. Dada en Saragoça sots nostre segell secret a XXVI dies de març del any MCCC LXVI. Petrus Marti.

Carta de Don Pedro que fue Rey de Castiella sobrel feyto del comte Dosona.

Sepan quantos esta carta veran como yo don Pedro por la gracia de Dios Rey de Castiella de Toledo de Leon de Gallicia de Sevillia de Cordova de Murcia de Jahen del Algarbe de Aljezira et Senyor de Vizcaya e de Molina. Conosco et atorgo que fago compusion et abenencia con vusco don Bernal conde de Osona en raçon de vuestra rendicion en esta manera et con estas condiciones que aque dia que vos el dicho conde que me dedes et peguedes por vuestra rendicion en cinquanta millia florines doro viejos de los de Florencia e que me los peguedes aqua en Sevilla en tres pagues

en esta manera. Los diez mill florines dellos en todo el mes de abril primero que viene que sera en la Era de mil et quatrozientos e quatro anyos. E los veynt mill florines en el otro mes de abril del anyo seguiente que sera en la Era de mil e quatrocientos et cinquo anyos. E los otros veynt mill florines en el otro mes de abril del anyo segundo seguiente que sera en la Era de mill e quatrocientos et seis anyos. E vos el dicho conde que me dedes en el dicho mes de abril deste anyo primero que sera en la Era de Mill e quatrocientos e quatro anyos los dichos diez mill florines et arahenes por los dichos quarenta mill florines que se an de pegar en los dichos dos anyos a don Bernaldin vuestro fijo el major e a dona Leonor e a dona Johanna vuestras fijas e a Bernald Guillem fijo del vezcomte de la lila. E assi como yo sea pagado de los dichos diez mill florines e tiengua las dichas arahenas que vos dexe vuestro quorpo suelto e desembargado e vos de guia e companyes que vos ponguon en salvo do quisieredes fuera de miio regno. E que yo tienga las ditas arahenas en esta manera que desque el dicho mes de abril del anyo de quatrocientos e cinquo anyos fuere legado e me vos ovieredes pagado los venyt mill florines de la paga primera que yo que vos dexe e desembargue de las ditas arahenes al dicho Bernald Guillem ffijo del dicho vescomde. E a una de las dichas vuestras fijas qual vos quisierdes e que tienga en arahenes por los dichos vient mill florines de la paga postremera al dicho don Bernaldin vuestro fijo e una de las dichas vuestras fijas la que vos dexaredes para que

la tenga fasta que sea complida la paga postermera de los otros veynt mill florines que me havedes de pagar en el dicho mes de abril de quatrocientos e seys annyos. E vos el dicho conde o otro per vos haviendome complido la paga de todos los dichos cinquanta mill florines en la manera que dicha es que yo que vo de e desembargue sin condicion alcuna las dichas rahenes que yo toviera e que las mando poner en salvo en aquella parte do ellos quisieren fuera del mio senyorio. E yo el dicho conde atorgo a vos el dicho Senyor Rey de vos dar por la dicha mi rendicion los dichos cinquenta mill florines e las dichas arehenas por ellos a los dichos plaços e sin la manera que dicha es. Et con las posturas et condiciones que dichas son e en esta carta se contienen e de mas desto que dicho es pongo convusco el dicho Senyor Rey que desque me vos hayades suelto e desembergado fasta que vos haya pagado todos los dichos cinquanta mill florines que no tome armas ni me arme dellas ni faga guerra ni danyo ninguno a vos ni a vuestras gentes ni a neguna tierra de vuestro Senyorio por obra ni en dicho ni en fecho ni en cossejo salvo sino fuere sobre defendimiento del condado de Barchinona yendo alla por mar o por tierra poder vuestro. E juro per al nombre de Dios et de Santa Maria et de los Santos evangelios en que pus los manos de lo assi gardar e tener e complir e de non yr contra ello nin contra parte della por ninguna manera. E de mas desto obligo las dichas mias arahenas para que fagades dellas lo que quisierdes si lo assi non guardare e cumpliere. E yo el dicho Senyor Rey pro-

meto de tener e guardar et complir todo lo que sobredicho es e en esta carta se contiene assin como lo he prometido e jurado en vuestras manos et porque desto seades cierto di vos esta carta seellada con mio seello en que escrevi mi nombre. Fecha en Sevilla dies de Deziembre era de Mill et quatrocientos et tres anyos.

Yo El Rey.

Lo Primogenit del Senyor Rey.

Entes havem per persones dignes de fe quel Bisbe de Vich o sos officials e degans estants en la ciutat de Manresa de poch de temps a ença no tements ne dubtants prejudicar a nos en les jurisdiccions et altres drets a nos con a princep e senyor de la dita ciutat pertanyents imposen o imposar fan certa pena pecuniaria a les persones legues que venguen fer testimoni davant ells o que sots la dita pena no demanen daço licencia al batle o altre official nostre de la dita ciutat la qual cosa si axi es torna en molt gran e notori et irreparable prejudici et lesio de la jurisdiccio et altres drets reyals a nos pertanyents en la dita ciutat e sobre los habitants en aquella. On con aytals prejudicis manifests sis vol per nostre propri interes sis vol per interes dels dits nostres sotsmeses sofferir no pugam ne dejam segons que fer no devem com dretament serie tolre et levar a nos indirectament tot poder et tota jurisdiccio a nos pertanyent sobre vostres sotsmeses. Per ço a vos de certa sciencia sots incurriment de la ira et

indignacio nostra et per la fe et naturalesa quens sots tengut dehim et manam que si per ventura ara o daqui avant atrobarets o sabrets alcun saig o altre misatge dels dits Bisbe dega o altres officials daquell fahents semblant manament a alcun de nostres sotsmeses segons que dessus ço es quel dit interrogat cita alcun lech per fer testimoni ab pena pecuniaria o que sots aquella pena o altra face inibicio al dit citat que no deman licencia sis volra a vos o a altre batle o official ordinari qui es o sera en la dita ciutat de anar al dits Bisbe dega o official daquell per fer testimoni o per altra cosa alcuna que aquell saig dels dits Bisbe dega o official seu qui aytal manament fara prenats et penjets per lo coll de continent sens tota merçe en manera quen muyre. E açò sens tota solemnitat de dret la qual en aquest cas no volem que servets ne guardets. Prometents a vos en nostra fe real de guardar vos de tot dampnatge daquesta execucio e manament. Data en Barcelona a XXIII de agost en lany de la Nativitat de nostre Senyor MCCCLXV. Primogenit. Dominus Dux mandavit B. de Pinos.

Dirigitur Bajulo Minorise.

Lo Primogenit del Senyor Rey.

Prohomens entes havem per persones dignes de fe que entre los altres proceses e enantaments que lo bisbe de Vich o sos officials fan contra lo nostre batle fan cascun dia a tres horas repicar a gran clasch tots los senys et esquellas de la Seu et de les altres esgle-

yes de la ciutat de Manresa la qual cosa se fa en menys preu del Senyor Rey pare nostre molt car et de nos qui som Princep et Senyor vostre et de la jurisdiccio reyal per deffensio de la qual lo dit batle es vedat. Hon con semblants coses en la dita ciutat null temps sien acustumades de fer. E nos aytals fets quis fan contra nostres officials sofferir no puxam ne dejam majorment con lo dit repicament se fa ab los dits senys e esquelles qui son vostres e per los quals contra nostres officials nos deu repicar per semblant cas sino segons ques acustuma de fer per altres lochs de Cathalunya. Per ço vos dehim eus manam que vista la present requirats lo pabordre e canonges de la dita Seu qui daqui avant aytal repicament e semblant de senys e de esquelles no façen ne fer lexen. E si per aquesta requesta estar no sen volen manam vos sots pena de M. morabatins dor al fisch nostre aplicadors que de continent removats tots los batays dels dits senys e squelles. E si per aventura alscuns per lur propria auctoritat assejaran de repicar ab altre enginy los dits senys e squelles certifficat nos daço cor nos los ne punirem en tal manera que a ells e als altres semblants coses assejants ne sera eximpli. E aço per res no mudets ne allonguets. Data en Barchinona a II dies de setembre en lany de la Nativitat de nostre Senyor MCCCLXV. Primogenit.

Dirigitur consiliariis et probis hominibus civitatis Minorisse.

Dominus Dux mandavit michi B. de Pinos.

Infant En Johan del molt alt Senyor Rey primogenit. Duch de Gerona e comte de Cervera. Al feel nostre En P. Ramon batle de Manresa. Salut et gracia. Com per algunes justes rahons nos vullam essér preses En P. de Gravalosa major de dies e En Johan de Segales ciutadans de Manresa per ço a vos expressament deim e manam e comanam que en qual que loch los damunt dits atrobarets dins la jurisdiccio a vos comanada o altre jurisdiccio del Senyor Rey e nostra que aquells prenats en persona et preses et ben guardats sots fel guarda e custodia tingats destro de nos hajats altre manament usant et aquest fet de la preso damunt dita saviament e secreta en tal manera que vinga a bon acabament car nos per les presents manam al sotsveguer de Manresa e al batle de Sent P. Dor e a tots et sengles altres officials e sots meses del Senyor Rey e nostres que a vos sobre les dites coses sots la fe e leyaltat que son tenguts al Senyor Rey e a nos donen consell favor e ajuda e vos acompanyen e seguesquen tant e aytantes vegades con per vos requests ne seran. Volents encara e a vos manants que façats fer fe del abit quels damunt dits portaran en temps de la lur preso. Data en Barchinona a VI dies de setembre en lany de la Nativitat de nostre Senyor MCCCLXV. Primogenit.

Infant En Johan etc. Als feels nostres En Francesch

Nerey sotsveguer de Manresa En G. Savanera batlle de Sent P. Dor e a tots e sengles altres officials del Senyor Rey e nostres als quals la present pervendra. Salut e gracia. Con nos hajam comanades e manades fer al batle de Manresa algunes coses qui per justicia son fahedores e als dits affers lo dit batle haja mester la vostra ajuda. Per ço a vos e a cascun de vos expressament deim e manam sots virtut de la fe e leyaltat que tenguts sots al Senyor Rey e a nos que tota vegada que per lo dit batle ab companya o en aquella manera que ell volra e que en les dites coses que nos manam esser fetes donets aquell consell favor e ajuda en tal manera que hajen bon acabament. Guardant vos be que per colpa o negligencia vostra res no hi perda en altra manera comptar sia a colpa vostra. Data en Barchinona a VI dies de setembre del any de la nativitat de nostre Senyor MCCCLXV. Primogenit.

Lo Primogenit del Senyor Rey.

Vostra letra havem reebuda sobre la gran injuria e violencia quel Bisbe de Vich ha feta en persona vostra e de vostre assessor al Senyor Rey et a la jurisdiccio reial a nos tramesa e aquella be entesa responem vos que si axi es con a nos havets fet saber volem e a vos sots pena del cap a perdre deym e manam que vistes les presents ab aquella companya que conexerets esser necessaria a fer e exseguir les coses davall scrites vos manets personalment al palau del dit Bisbe o en altre loch on sabrets lo dit Bisbe et ses

companyes esser dins vostra jurisdiccio e totes les dites companyes del dit Bisbe axi clergues con lechs prenats de continent exceptat la persona del dit Bisbe havent sobre aço sobirana cura e diligencia en tal manera quel dit Bisbe ne alcun de ses companyes non puxa res saber tro fet sia. E aquells tenits preses e ben ferrats et guardats tant de temps tro que de nos hajats haut altre manament. Certificants vos que si en aquests affers no havets major diligencia que no hagues con vos jaquis pendre lo vostre assessor a vostre costat en gran minve et vituperi vostre et desonor de la jurisdiccio damunt dita nous costara sino lo cap de les spatles sens tota merce. Manants a vos que de continent deliurets lo dit vostre assessor de la preso o per força o per grat. E aço sots la pena damunt dita. Data en Barcelona a XIV dabril en lany de la Nativitat de nostre Senyor MCCCLXVI. Primogenit.

Dominus Dux missit eam signatam expediendam.
Dirigitur Petro Febroarii bajulo ville Cervarie.

Infans etc. Fidelibus suis vicario bajulo judici ordinario et subvicario Gerunde vel eorum loca tenentibus Salutem et gratiam. Cum nos pati nequeuntes nonnulla et intollerabilia prejuditia gravamina et novitates per episcopum Gerunde et ejus officiales ipso Episcopo tractante procurante et gratum habente nobis et jurisdictioni nostre factas et irogatas nulla preambula justa causa temporalitatem ejusdem episcopi recipi et ad manus vestras occupari providerimus et velimus

Ideo nobis et cuilibet vestrum dicimus et mandamus quatenus temporalitatem rerum reddituum et jurium dicti episcopi ad manus vestras visis presentibus vice et nomine nostris occupetis et recipiatis et de eadem faciatis vobis ipsis integre responderi et penitus obediri. Data Barchinone vicesima octava die madii anno a nativitate Domini MCCCLX sexto. Primogenit.

Dominus Dux missit eam signatam expediendam.

Lo Primogenit del Senyor Rey.

Con En Nicolau Figuera prevera de la Seu de Gerona affirmant si esser notari publich del Bisbe de Gerona contra manament prohibicio e ordinacio nostres fetes e ab veu de crida publicades per la ciutat de Gerona en gran e manifest tort prejudici e lesio de la jurisdiccio del dit Senyor Rey e nostra haje preses cartas publiques e prena continuament con a notari publich havent auctoritat del dit Bisbe de Gerona la qual cosa fer no pot segons que sabets. Per ço nos no podents segons que no devem soferir tan gran prejudici et lesio de nostra jurisdiccio a vos dehim et expressament manam que vistes les presents prenats o pendre façats lo dit Nicolau Figuera et aquell pres liurats en ora secreta et descuydada al feel del offici del alguazir nostre Pere Segrera la qual vos trametem per aquesta raho liurant a aquell dit P. Segrera companya covinent a la ora que ell vos dira per menar aquell la on a ell manat es estat et per nos ordenat. Guardant vos sobiranament que en tal manera e axi secreta vos

hajats en la preso daquest prevera que per ignorancia o per no cura ell pogues fugir o escapar a vostres mans e del dit P. Segrera. E no resmenys vos manam sots aquella major pena que porietz encorrer que aquest manament e aquest fet tingats axi secret que hom del mon no puxe presumir ni saber que es estat del dit Nicolau. Data en Barcelona a XXVIII dies de Octobre en lany de la Nativitat de nostre Senyor MCCCLXVI. Primogenit.

Dominus Dux qui eam propria manu signavit misit eâm expediendam.

Dirigitur vicario bajulo et subvicario Gerunde.

In Dei nomine. Pateat universis presentem seriem inspecturis. Quod nos Infans Johannes etc. Certifficati ad plenum de tractatibus qui ducuntur et fiunt inter dictum dominum Regem genitorem nostrum et illustrem ac magnificum dominum Edoardum principem Aquitanie et Vallie ac dominum Regem Anglie patrem suum illustrem super certis alligantiis et confederationibus aliisque pactis et conventionibus inter nos et eos fiendis adinvicem et firmandis in quibusquidem tractatibus sicut nobis dictus dominus Rex noster Genitor intimavit noster requiritur spetialis consensus imo et expedit quod dicti tractatus seu eorum aliqui concedantur sive corroborentur atque firmentur per nos vel nostros procuratores spetiales aut nuntios ad predicta per nos spetialiter deputandos. Ideo volentes

consumationi dictorum tractatuum dare locum de expressis assenssu et voluntate dicti domini patris nostri gratis deliberate ac de certa scientia cum hoc presenti publico instrumento firmiter valituro constituimus facimus et ordinamus certos et spetiales ac indubitatos procuratores nostros et nuntios vos venerabilem et religiosum ffratrem Johannem Ferdinandi de Heredia castellanum Emposte ac priorem Sancti Egidii Castelle et Legionis et Franciscum de Sancto Clemente militem majordomum ac Berengarium de Pratis legum doctorem consiliarios nostros dilectos licet absentes tanquam presentes et duos ex vobis absente vel quomodolibet impedito videlicet ad interveniendum seu interessendum pro nobis et tamquam spetiales procuratores nostri et nuntii tractatibus supradictis tam coram dicto domino principe quam coram domino Rege Anglie patre suo vel coram quibusvis aliis regibus seu principibus sive magnatibus quorum assensus vel presentia in hiis quomodolibet requiratur. Et ad firmandum pro nobis et nomine nostro dictas alligantias confederationes pacta et conventiones omnesque dictos tractatus sive capitula inde facta et fienda ea scilicet vel juxta ea que per dictum dominum Regem genitorem nostrum aut vos tamquam procuratores suos et nuntios ipsius nomine firmabuntur vel ea etiam que vobis aut duobus vestrum absente vel impedito quomodolibet ut prefertur firmanda nostro nomine videbuntur. Et ad prestandum pro nobis ac nomine et vice nostris et in animam nostram super premissis et quolibet eorum in quibus et prout vobis videbitur facien-

dum corporale ad sancta Dei evangelia jurium et alias quaslibet securitates et obligationes tam sub pena excomunionis et interdicti et tam in curiis ecclesiasticis et secularibus quam alias de quibus et prout duxeritis concordandum seu que in predictis requirantur vel fuerint opportuna et omnia alia etiam nostro nomine faciendum in premissis et circa premissa que vobis et duobus ex vobis ut est dictum videbuntur fienda et que nos possemus si personaliter adessemus etiam si fuerint talia que requirerent spetiale mandatum vel sine quibus predicta explicari non possent vel effectui mancipare ac etiam ubi majora vel graviora essent superius expressatis. Promitentes atque jurantes in animam nostram per dominum Deum et ejus sancta quatuor evangelia manibus nostris corporaliter tacta nos semper habere ratum gratum et firmum quicquid per vos dictos procuratores nostros et nuntios seu duos ex vobis absente vel ut premittitur impedito tractatum concessum atque firmatum seu gestum fuerit in predictis seu quolibet eorundem et nullo tempore revocare sub bonorum nostrorum omnium ypotheca. Quod fuit actum in villa Regali Regni Valentie XV die madii anno a nativitate Domini MCCCLX octavo.

Signum ✠ Infantis Johannis serenissimi domini Regis Aragonum primogeniti ejusque regnorum et terrarum generalis gubernatoris ducis Gerunde et comitis Cervarie qui hiis consentimus eaque firmamus et juramus.

Testes ffuerunt presentes ad predicta nobilis Berengarius de Apilia majordomus Lupus de Gorrea camer-

lengus et Rodericus Sancii de Calatejubio milites consiliarii dicti domini Infantis.

Sig✠num Bertradi de Pinos dicti domini Infantis prothonotari et notarii publici auctoritate dicti domini Regis Aragonum per totam terram et dominationem ipsius. Qui predictis omnibus presens interfuit hecque manu propria scripsit et clausit.

Dominus Dux mandavit Bartholomeo de Pinos in cujus posse predicta firmavit et juravit.

—

Capitulum primum super captione de Medes.

Probatur per Guillermum Açor quod comes Ausone cum consortibus suis cum vellet ingredi Calatajubii die lune fuit sentitus per exercitum Regis Castelle qui se arrevatabat versus dictos ingredientes qui fugerunt ad locum de Medes et illum locum recognoverunt non deffensabilem sed gentes dicti Regis tunc non sequebantur eos ipse testis vidisset. Et quod postea supervenerunt les çelades be DCC homens a cavall quos dictus comes sentiens mandavit ingredi scultas dicens quod clauderent januas et non timerent quia curritores erant. Et postea circa horam tertie diei martis sequentis Rex Castelle supervenit cum machinis et potentia et tunc comes et alii videntes quod non poterant se tenere et deffendere fecissent suum posse deffendendi ut dixit dictus comes convocatis consortibus dixit quod Rex Castelle erat ibi cum machinis et locus erat talis quod ipse non poterat videre quod possent se tenere

et sub certis pactis quod redderent se dicto Regi et tunc mandavit testi quod iret ad regem si reciperet eos a merçe cui recusanti dixit quey iria si li pesava qui ivit cum mandato dicti comitis scilicet quod rogabat dictum Regem per merçe quod dimitteret eos loqui cum Johanne Alfonso et aliis quem nuntium Rex Castelle interrogavit si erat ibi comes qui negavit. Et tunc Rex Castelle dixit quare negabat quia ipse viderat fratrem Artaldum et quod ipse hoc sciebat de certo per les scoltes quas ceperat. Et tunc ille redit videns quod dictus Rex nesciebat de certo quod dictus comes esset ibi ad dictum comitem et dixit ei quod Rex nesciebat ipsos esse ibi et tunc dominus comes enfellonis contra ell et dixli quey tornes pro eo quod primo dixerat sibi et ivit. Et tunc Rex Castelle respondit quod volebat illos milites mittere et finaliter comes descendit ad eos et habuit tractatus cum ipsis et tandem reddiderunt se domino Regi et prout dictus testis asserit se reddiderunt cor nos pogueren tenir poch ne molt al poder del Rey de Castella. E feu se segons que ell diu a consell comun.

Item probatur per vicarium de Medes quod comes certifficatus que la çelada magna erat ibi dixit callats que ades ni haura mes. Et quod tunc secundum dictum testem et prout dicebant homines loci poterat fugere et non fugit.

Item probatur per Sanciuum Gónsalvis de Heredia et suos contestes quod dictus comes dum ducebatur

ad dictum Regem faciebat bonam faciem ilarem et risibilem ceteris captis cum eo malam et tristem faciem facientibus et quod erat fama publica in tota Aragonia et per totam terram domini Regis Aragonum quod captio dicti comitis fuit facta voluntarie et non per forsa.

Item probatur per Johannem Alfonso qualiter se reddidit dominus comes cum aliis habita littera pactorum scripta mandato comitis et subscripta per manum domini Regis Castelle quodque si voluisset seu poguera esser be anat sens tot perill que ben hac prou spay con ell testimoni fo lo primer hom que aplega al dit loch de Medes per manament del dit Rey de Castella que encara noy havia vengut algun.

Item probatur per Vitalem de Blanes quod cum fugiebant timentes tumultum exercitus Regis Castelle in uno nemore concordarunt dare civatam a Medes et finaliter ire Darocham et secundum consilium et mentem hujus testis et quorundam aliorum melius erat fugere Darocham quam remanere in dicto loco de Medes propter periculum exercitus domini Regis sed dominus comes et Petrus de Luna qui per se habebant consilium in una camera deliberarunt aliter sed ipse testis nesciebat eorum consilia.

Item quod dictus comes fuit bene recollectus per dictum Regem sed quod fuit posita una cathena in pede dicti comitis et aliorum suorum sotiorum.

Item probatur per Petrum de Luna quod audito rumore exercitus redierunt non tamen pençantes quod essent sentiti et remanserunt ut dicunt alii in loco de Medes quem locum recognitum viderunt non deffensabilem sed ibi remanserunt pro tanto tandiu ut haberent responsum de nuntiis quos miserant apud Calatajubi. Et in isto intermedio venerunt ducenti equites domini Regis qui stabiliverunt passus et sic non potuerunt exire propter passus stabilitos et postea superveniente exercitu domini Regis cum machinis et potentia cogitaverunt recedere in nocte per unum passum qui non erat stabilitus quem postea viderunt stabilitum. Et sic tractaverunt isto incohante tractatu post visas litteras dicti Regis requirentis eos de redditione quod se redderent dicto Regi. Est tamen verum quod ipsi ante miserant dictum Guillermum Assor ad dicendum dicto Regi quod ipsi non erant ibi et finaliter habita responsione quod Rex sciebat quod ipsi erant ibi consumarunt dictum tractum et sub certis pactis habitis cum nuntiis dicti Regis habita littera dicti Regis pro qua signanda de manu Regis ivit primus comes Ausonie reddiderunt se domino Regi et fuerunt ducti coram eo et excusat moram quam fecerunt et non fugerunt ad locum de Darocha qui non erat sic periculosus quia propter periculum venerunt et in dicto lo-

co quia magis propinquus ad redeundum spectare volebant nec volebant expectare in loco de Pulcromonte quia nimis propinquus hostibus.

—

Capitulum secundum si dictus comes Ausonie erat in carceribus vel ibat solutus.

Super captione probatur per F. Gomiç quod incedebat dominus comes cum duobus cathalanis familiaribus cum dicto Rege Castelle sine ferramentis verum est quod dicebatur per gentes quod erat in dicto loco tanquam captus et quod aliqui homines custodiebant eum tamen ipse testis non vidit ductum comitem captum nec existentem in alia captione sed alios videbat captos in Xibilia.

Item per Rodericum de Guitaria Regni Castelle quod in eodem loco vidit dictum comitem equitantem per se solum et sequentem Regem ut liberatum et sine custodibus et sequentem consilia domini Regis qui se comuniter trahebat cum dicto comite cum vocabat consilium quantumcumque paucos traherat ad dictum consilium et comedebat prior cum militibus domini Regis ante mensam dicti Regis ceteris stantibus in captione ut solebant.

Item probatur per multos testes quod dictus comes postquam ante Pascha stabat captus et ferratus venit

ad Regem Castelle ad locum de Alguisira ubi erat stoleum et fuit visus per multos equites solus et interdum quodam retro equitante in mula et sine quibuscumque custodibus et etiam in Denia et Cartagenia et in aliis multis locis. Est tamen verum quod aliqui deponunt quod erat sub custodia Martini Anyis licet non fuissent interrogatus de certa sciencia nec etiam multis deponentibus quod ibat sine custodibus sunt interrogati de certa scientia verum Exemen Doriç deponit que lo dit comte era en tant gran stament ab lo dit Rey qui fo de Castella que sen poguera esser anat moltes vegades et no stave en poder de algutzir ne de gardes e si aquest deponent fos stat franch solament una vegada axi con lo comte que perdes lo cap si fos trobat en Castella. E diu Marti Morera quel dit comte anave solt et que staven tots maravellats con axi anave solt et que si aquest testimoni fos en aquell cas que era lo dit comte que haguere assejat de anar sen. Mas diu que oy dir que alscuns lo gardaven de la companya de Marti Anyis. Sed multi concordant quod erat in consiliis dicti Regis esto quod non essent cum domino Rege nisi duo vel tres. Et probatur per Bertrandum Dalbi cui ut dixit retulit dictus comes quod tempore quo dicte galee venerunt dictus comes ascendit in dictum stoleum defferrat e solt e quey havia comendament e que cerqua cascuna de les IV galeas del I cap al altre ab la spaha en la ma per sercar lo vescomte de Cardona per matarlo que no vengues viu devant lo dit Rey.

Item de sceleratis seu proditionalibus conciliis et tractatibus datis domino Regi per dictum comitem et contractis cum eodem Rege probatur per Cahim Cofen judeum quod cum exiissent de consilio in quo fuerant cum Rege qui cum Martino Anyis et Matheo Ferrandez quod bonum erat consilium quod dictus comes dederat videlicet quod Rex Castelle faceret magnam armatam navium et galearum in quibus irent multitudo equitum faciendo viam de Murvedre et quod postea acederunt abinde recedendo ad fortalicia dicti comitis que erant propre mare et ex hoc metrien tota la terra en brugit.

Item probatur de auditu multorum per Petrum dez Coll de Vilajoyosa quod cum galee Regis Castelle recesserunt de Cartagenia quod Rex Castelle debebat ascendere et quod faceret viam de Cathalunya et simul cum dicto comite debebat venire ad locum de Blanes quem locum dictus comes promiserat tradere domino olim Regi o de trer de la terra sa muller per manarla en Castella.

Item probatur circa idem per Martinum de Gallego que ell testimoni havia XL jorns stat en Portogal en casa del Rey de Portogal hon era stat trames per linfanta de Portogal e oy dir a scuders dels missatgers

del Rey de Castella qui eren en Portogal parlant quel Rey de Portogal feya gran pertret de armada quel dit pertret feya fer lo dit Rey de Castella a industria e consell del dit comte Dosona e que lo dit comte devia esser capita e partent de Portogal vinent en Aragon e travessant per Castella oy aquest testimoni dir comunament a tot hom e en tots lochs dins Castella hon ell fo aytals paraules o semblants que mal viatge faes lo comte Dosona qui tan gran hestol feya fer al Rey de Castella e quel Rey de Castella creya lo dit Comte molt e li dava gran fe e tot quant feya feya ab son consell e que de çert devia muntar capita en lestol del dit Rey de Castella olim.

Item probatur circa idem per En Yagó Navarra de Calataju que quant lo missatger quel Rey de Castella havia trames al Princep de Gales torna quel dit comte fo en lo consell que tengueren ab lo dit missatger.

Item probatur per G. Alanya presbiterum quod Rege Petro olim Castelle et principe et aliis multis principibus existentibus in Bayona in domo ffratrum minorum comes Ausonie venit ad dictum locum et posuit se simul cum dictis principibus et cum debuerunt intrare consilium Rex Petrus et dictus comes traherunt se ad partem per aliquam pausam loquentes invicem et postea dictus Rex Petrus rediit ad alios in consilio et dictus comes recessit et ivit ad domum suam. Item

prout dictus Guillermus deponit fama erat in dicto loco quod dicti Reges et comites erant congregati pro faciendo intratam in Castellam et quod infans Majorice debebat venire pro faciendo aliqua alia emprenimenta scilicet de intrando per Rossilionem audivit insuper dici quod dictus comes venerat illud pro faciendo pacem inter principem et comitem Fuxii sed alia dicebant quod venerat pro affermando se de quantitate pecunie quam dictus Princeps petebat ab eo et quod erat certum quod filius dicti comitis stabat pro resena in posse dicti principis.

Item probatur per Bernardum Roig de villa Hostalrici quod dictus comes in Bayona venit ad domum predicatorum ubi erat dictus Rex olim Castelle et ibi vidit dictum Regem manu ad manum euntem et apartantem se cum dicto comite et loquentes invicem subtus unam figueriam et hoc per spatium unius leuce et nullus poterat eos audire et postquam ibi steterunt per dictum spacium recesserunt inde ad aliam partem ubi steterunt colloquentes de vesperis usque ad sero. Item per eundem quod dictus comes fuerat arrestatus ut audivit a familiaribus dicti comitis ad instanciam dicti olim Regis qui conquerebatur de X mille duplis quas dederat dicto comiti ut sequeretur ipsum Regem et noluerat sequi. Item in crastinum audivit dici a quodam nominato Poncio quando rediebat ab locum de Ortes quod valde plangebat quia Bernardinus filius dicti comitis veniebat ad resenam et quod nunquam

rediret et quod comes debebat venire a Sordova et ibi inveniret dictum Bernardinum et ducere eum a Bayona cum domino de Bruylano et ita audivit dici quod fuit postea sequtum de facto et dictus comes rediit ad Ortes.

Item probatur per Simonem Majoris quod audivit dici quod comes Ausonie fuerat captus a Bayona per lo mayre de la ciutat de Bayona a qua captione non fuit liberatus usque ad adventum Regis olim Castelle et tunc habuit ponere in posse dicti principis filium suum Bernardinum et iste testis vidit dictum comitem euntem et venientem de Bayona a Ortes et e contra et vidit dictum Principem tenere magnum parlamentum cum aliis principibus et dicto Rege et eo tunc dictus comes loquebatur valde frequenter cum dicto Rege Petro et erat in magna familiaritate secum et cum aliis de familia dicti Regis prout hic testis vidit. Vidit insuper quod dictus comes invitavit Martinum Lopez et plures alios de familia dicti Regis amicos suos et cotidie veniebat ad domum Regis loquendo et stando cum familiis suis in dicto loco de Bayona. Et audivit dici quod dictus Bernardinus stabat in resena usque quo questio que erat inter ipsum Regem et dictum comitem esset determinata.

Item prebatur per Johannem Mercerii quod dictus comes Ausonie fuit captus in Bayona pro eo quia ut

dicebatur fuerat habitus in suspitione cum transiebat subtus pontem de Bayona non dicentem aliquid. Quodque veniens Rex olim Castelle in Bayonam requisivit ne dictus comes exiret a dicta captione sine voluntate sua ut dicebant cives dicte civitatis et vidit sepe loqui simul dictum Regem cum dicto comite et quod ut audivit dici et erat cogitatio sua et aliorum multorum quod dictus comes tractabat de duobus. Primo qualiter deliberaretur de eo quod Rex Petrus petebat ab eo. Secundo quod serviret Regi Castelle et faceret guerram pro eo et quod dictus Rex hereditaret ipsum comitem in Castella in casu tamen quo non posset convenire cum domino Rege Aragonum et quod audivit dici quod antequam dominus Rex Petrus recederet de Xibilia remansit et erat in certis avinentiis cum dicto comite et quod de hoc erat fama in dicta civitate de Bayona. Dicit insuper de vero quod dictus comes posuit filium suum Bernardinum in posse dicti principis in quodam castro prope Bayonam et quod audivit dici a quodam factore suo vocato En Fartaner quod duxerat dicto comiti loquendo cum eo quodque si comes vellet furarentur cum quibusdam clientibus dictum Bernardinum qui respondit que no sen curava que la menys ansia era que havia. Item quod audivit dici a diversis personis et erat fama publica quod dictus comes tractabat quod si non posset convenire cum domino Rege Aragonum quod cum infante Majorice et familiis quas posset habere faceret guerram contra dictum dominum Regem Aragonum.

—

Cap. quartum supèr directione galearum seu stolei.

Super directione galearum Regis Castelle probatur per plures testes quod quando ipse Rex Castelle cum uno lembo veniebat per endressar les galees incedebat cum eo dictus dominus comes pro dirigendo dictas galeas e sercant e ordonant les dites galeas ab lo dit Rey et etiam per vicecomitem Castriboni de auditu nuntiorum dicti Regis.

—

Capitulum quintum super decollatione xurme.

Super decollatione xurme probatur per Rodericum Darica gasconem quod dictus comes cum vidit galeam den Sentmenat interrogavit cujus erat dicta galea et certificatus quod erat den Sentmenat mandavit que tots fossen degollats sed patronus galee Sancti Jacobi dixit quod non faceret sine mandato Regis et circa idem probatur de fama et auditu quod dictus comes fuerat occasio dicte decollationis.

Item circa idem frater A. Ermengol del orde del Espital deposa que ha oyt dir a I fadri de Tortosa apellat Bernat Orenga remer lo qual fo pres en la galiota de Tortosa ab les IV galees nostres qui foren preses quel comte Dosona dix al dit Rey qui fo apres que hac feta degollar la xurma aquestes paraules o sem-

blans Senyor si axi ho haguessets fet tota vegada la guerra fora pessa finada. E deya lo dit Bernat Orenga al dit testimoni per cert Senyor jou juraria en faria testimoni quel dit comte feu degollar la dita xurma.

Item se prova per Eymerich de Sentelles que lo dit comte restaura Naverso segons que oy dir al dit comte et semblantment se prova per altres quel comte lo restaura.

Item probatur circa idem per aliquos spetialiter per En Perdigo trompeta quod fuit petitus Naverso ex parte comitis Ausonie et fuit ductus ad galeam de Marti Anyis sed tamen Naverso dicit quod ex parte dicti Marti Anyis fuit petitus et ad dictum dicti trompeta concordat ditus Bertrandus Dalbi qui audivit dici a dicto comite quod habebat comendamentum in dicto stolo. Et aliqui deponunt de fama et auditu a pluribus quod dictus comes cum erat in dicto stolo cridave al cart al cart.

Item probatur per unum testem quod Rex Castelle precepit dari arma pro dicto comite et uno suo nuntio cathalano quando debebat se recolligere in dicto stoleo.

Item probatur per Andream Gomiç de Calataju quod audivit dici a dicto comite quod si Rex Castelle da-

ret sibi mille quingentos de la geneta que de grado pelleyaria con lo comte de Denia qui sera apartado en Briviescha.

—

Probatur per Bertrandum Dalbis superpredictis que aquest testimoni vengut en la ciutat de Xibilia e feta reverencia al dit Rey Enrich lo comte Dosona convido aquest testimoni e parlali de la mort de son pare e empra ell e altres caps de companyes que li valguessen contra lo Rey de Navarra qui era stat occasio de la mort de son pare e atorgaren lin mas apres diu quel dit comte Dosona li dix depuys que nols volia contra lo Rey de Navarra ans quant se fos alunyat de Xibilia una jornada ell sen volia anar seguir lo Rey don Pedro per fer guerra al Rey Enrich car dins Xibilia ell no volia explicar que per ço los volgues. Mas queu deya per scusa sua. E lo Rey Enrich sabent quel dit comte amprava aquest testimoni per haver companyes mana al dit comte que no sen entremeses. E sobre aço lo dit comte dix a aquest testimoni e als altres que havia amprats que nols podia complir ço quels havia promes con no hagues la moneda de present e per ço con lo Rey Enrich li havia menassat.

E lo sentdema lo dit comte trames per aquest testimoni e I veylet qui era ab lo dit comte Dosona dona a aquest testimoni una letra de creença del comte de Foix per virtut de la qual creença li dix que en tot ço

que ell pogues ajudar lo comte Dosona en sa deliura queu faes. E apres a prechs del dit comte Dosona aquest testimoni atorga al dit comte Dosona quel seguiria tro a Ortes al comte de Foix et lavors lo dit comte Dosona promes li sa fe de son cors ab sagrament e homenatge de donar a aquest testimoni dins VI dies apres que fossen a Ortes MD florins. E aquest li feu sagrament e homenatge de ferli companya e tenir la fe tro a Ortes.

Dix encara que ell testimoni stant en Xibilia viu Menrroys de Cenabre castella qui sera empres ab bé CCC de cavall per anarsen al Rey don Pedro a Bayona o la hon fos. E viu quel comte Dosona feu donar per Marti Anyis II mil peçes dor al dit Menrroys per fer partir los dits CCC homens a cavall. E viu encara fer grans tractaments al dit comte Dosona ab lo dit Marti nos sab quins ne de que.

Item probatur per eundem que oy dir al dit comte Dosona quel vescomte Dilla li havia fet sagrament e homenatge de venir ab ell en Gasconya e per esser ab ell a fer guerra la on la volgues fer e que oy dir al dit vescomte que ell sen devia venir ab lo dit comte a Ortes e que sen hi fora vengut sino que con foren a Burgues hac I missatge de Cathalunya apellat Griffo e lavors encontinent los dits comte e vescomte acorda-

ren quel dit vescomte sen anas en Cathalunya e axis feu.

Dix encara lo dit Bertran esser ver quel dit comte partent ab lo dit testimoni de Burgues e tinent lur cami vers Bayona foren en I loch apellat Castro Daygo e aquil empra de missatgeria faedora al Rey de Castella ab certs capitols que li dona los quals contenen ço quis segueix en acabament. Primerament quel excusas per certes rahons con no sen ana ab lo dit Rey con parti de Xibilia. Item quel dit Rey partis de Gallicia al pus tost que pogues e que anas al princep de Gales car perill ere que ses gents nols trahissen. Item ques guardas de Marti Lopez comenador Dalcantera e de Cabeses de Vaques e daltres qui havien tractament ab lo Rey Enrich de liurar lo al dit Rey don Enrich e que aço sabia lo dit comte per bocha del Rey don Enrich qui dit lin havia en Xibilia. Item que ell se podia fiar al comanador Johan Dente e a Matheu Ferrandez. Item que tractas matrimoni de la sua filla major ab lo I dels fills del Rey Danglaterra e quel faes Rey apres sa vida e que tractas matrimoni ab doncella de la segona filla e quel dit comte tractaria de la altra filla ab lo fill del comte de Foix e que li dones la terra de Biscaya ab CC mil florins. Item quel dit comte Dosona havia parlat ab lo maestre de Calatrava en I loch apellat Almagro e ab alcun altre qui fo presoner den Bernat de la Sala los quals tendrien la veu del Rey don Pedro si entrava en Castella. Item quel dit Rey tractas

ab lo Rey de Navarra que donas passatge a CCC homens a cavall qui devien exir de Castella per anar al dit Rey en Gascunya e que per honor del dit Rey lo dit comte Dosona faria pau ab lo Rey de Navarra ab que lo dit Rey de Navarra lo asseguras que daqui avant no li tractas negun mal. Item que per ço quel dit Rey se confias del dit comte e daço que li feya a saber que ell era apparellat de metre en poder seu los fills e filles seus en resenes e que stiguessen la on staven les filles del dit Rey. E aquests capitols ab una letra de creença del dit comte qui sendressava al dit Rey monstra lo dit comte en scrits al dit testimoni pregantlo carament que faes la dita missatgeria la qual aquest testimoni recusa de fer sguardant la malicia del dit Rey e con èra stat en servey del Rey don Enrich de la qual cosa lo dit comte fo fort irat. Dix encara que oy dir stant a Ortes a aquells de la cambra del comte de Foix quel comte Dosona havia parlat ab lo comte de Foix del dit matrimoni de una filla del dit Rey ab lo fill del dit comte de Foix e quel dit comte Dosona de part del dit Rey don Pedro li havia promes LX mil dobles e que lexas anar tota la sua gent en ajuda del dit Rey qui fo. E que daltra part lo dit Rey los darie lur sou. E quel dit comte Dosona fos capita de aquella gent. E que lo dit comte de Foix havie respost que non faria res ans havia tengut lo dit comte Dosona per un musart.

Dix encara que con foren a Bayona lo dit comte e

aquest testimoni hon arribaren per mar e lo dit comte a manament del mayre de Bayona no volgues calar mentre passava sots lo pont con segons que aquell comte dix havia temor dels Navarres foren axi lo dit comte con aquest testimoni preses. E apres con lo Rey don Pedro fos arribat a Sant Sabastia aquell Rey trames una letra al senescal de Guiana e al mayre de Bayona quel dit comte no partis de Bayona tro ensemps haguessen parlat. E apres alscuns dies lo dit Rey feu saber al dit comte que ell entraria a Bayona e que aquell comte li fos deffora la qual cosa no poch fer lo dit comte per ço con no havie besties.

Dix encara que per lo dit comte stant en Bayona foren trameses per missatgers lo Senyor de Bruylana e aquest testimoni al Rey don Pedro qui era lavors a Sant Sabastia ab letra de creença del dit comte la qual creença en acabament era aytal. Que lo comte havia entes quel dit Rey se tenia per agreviat con nol havia seguit con parti de Xibilia car Goter Diez li dix de part del dit Rey aquest testimoni present que lo dit comte havia fet contra sa fe per ço con nol havia seguit. E lo dit comte diu que es apparellat de scundir sa fe siy ha nengun de casa del dit Rey qui digues lo contrari car con lo dit comte hac armat lo dit Rey ana als cathalans e aragoneses personers que ab ell ensemps acompanyassen e seguissen lo dit Rey e nou volgren fer et que entretant ell fo exit de la ciutat e troba lo dit comte les portes tancades e gran remor axi que

nol poch seguir e que Marti Anyis li havia dit lo vespre que si lo comte acompanyas lo dit Rey que ell li hagra dat de la lança per los pits e per aquestes rahons lo dit comte no havia seguit lo dit Rey ne havia fet contra sa fe e en aço era apparellat de metrehi les mans si negun deya lo contrari. Item que era apparellat de observar al dit Rey les covinenças que havia fetes ab ell e promeses en Castella e per la dita raho de metre en poder seu en resenes sos fills. E dita la dita creença lo dit Rey respos que ell havia per excusat lo dit comte e que dins II dies seria a Bayona e parlarien ensemps. E axis feu que tots dies veya aquest testimoni que los dits Rey e comte ensemps parlaven secretament III hores lo dia e lo dit Rey havia consell ab lo dit comte mes que ab negun altre e lo dit comte manava lo dit Rey axi con se volia.

Dix encara que depuys lo dit Rey entra a Bayona e posa als prehicadors e encontinent lo dit comte ana a ell e parlaren ensemps en la cambra mas nos sab ques parlaren e en aquells VIII dies quel dit Rey se atura en Bayona cascun dia III vegades los dits Rey e comte ensemps parlaven de consell sens altres qui noy foren presents.

Item quod dictus comes dixit Bertrando Dalbi qui hoc audivit ab eo in loco de Bayona que quant lo comte era en Castella lo dit Rey li havia donada tota la

honor Daguilar e ço qui ara es del marques de Billena e altres lochs de la frontera Darago dels quals no li membre los quals devia haver e pendre lo dit comte tantost con lo dit comte hagues mes en resenes sos infants en poder del dit Rey axi con lin havia promes e atorgat. E puys stant en Bayona lo dit Rey lo havia fet comte e donats tots los dits lochs e quel dit comte havia acceptat lo don e que havia fet sagrament e homenatge al dit Rey de entrar ab ell en Castella e de servir lo be e leyalment e de liurarli I de sos fills ço es lo major lo qual te lo Senyor de Pruylana ab sagrament e homenatge per nom del dit Rey e no per lo dit Princep.

Item per eundem probatur lo dit comte haver dit al dit Bertran segons que ell dix que quant eren en Xibilia que don Pedro e lo vescomte de Ylla e lo dit comte havien feta certa avinença entre ells ab sagrament e homenatge nos sab de que era la avinença.

Item deposa que lo dit comte li dix que ell havia fét tractament ab don Pedro de Castella e havia parlat ab Satle e Auley angleses caps de companyes que dit comte ab los dits caps fossen CCC o CCCC lanços e que sen venguessen a Hostalrich lo qual ja devien haver pres les gents del seu comtat e que faessen guerra aqui e correguessen a Barchinona e a Gerona e per tot lo pays e que stablissen de companya mes avant

Muntsoriu Argimon e Castello e encara totes altres forçes qui fossen entorn. E apres que facssen guerra guerrejada contra lo Senyor Rey e les sues gents e encara que linfant de Mallorques ab M lançes entras lavors en Rossello e que encontinent li devien esser liurats Ylla e Canet e que ell faes guerra aqui de una part e lo dit comte Dosona deça e lo Rey de Castella qui fo en Aragon daltra e que axi era estat convengut entre lo dit Rey e linfant e lo comte e que ab aço lo Senyor Rey ne la sua gent no sabrien hon sen anassen. E que metrien tota la terra en tabustol. E dix quel dit comte empra aquest testimoni que fos capita de Hostalrich e li oy dir quel jutge Darborea faria venir prou forment e ordi a Blanes ab que totes aquelles companyes serien sostengudes de viandes. E dix que en totes aquestes paraules eren presents los dits capitans e aquest testimoni era torsimany entre los dits capitans e lo dit comte per ço con nos entenien e no nagues daltres encara li oy dir que de aquests afers confiave en alscuns richs homens de Cathalunya los quals anomena e dels quals deya lo comte que si no li valien almenys no li nourien ans li abandonarien lurs viles e lochs axi quen porien haver viandes e nols farien mal.

Dix encara interrogat que stant aquest testimoni en Bayona dix al dit comte Dosona que no curas de la mort de son pare e que lexas los tractaments que feya mas ques tractas que tornas en gracia del Senyor Rey

e quel servis. E lo dit comte respos Bertran nom po-ria bastar lo cor de servir negun quim haja mort mon pare nel poria servir de bon cor ne li faria james res que li degues fer e daço no parlem plus.

E en apres dix que stant aquest testimoni a Ortes viu be VII o VIII vegades anar lo dit comte a Bayona hon era lo dit Rey qui fo. E vee que con lo dit Rey partent de Bayona ana a Bordeu hon se feu lo parla-ment general ab lo princep lo dit comte ana a Bordeu ab lo dit Rey e fo al dit parlament segons que comp-tava publicament aquells qui ab lo dit comte eren anats e tornats. E axi mateix ha vist que tots jorns anaven missatgers del dit comte al dit Rey e del dit Rey al dit comte.

E apres passats los dits VIII dies lo dit comte se ana a Ortes e trames son fill al dit Rey segons que aquest testimoni oy dir al dit comte ell li havia trames son fill en resena per argent quel dit Rey li demana-va e dix que segons que ell creu e es veu comuna lo dit fill es per resena e no per argent.

E apres VII o VIII dies quel dit comte hac stat a Ortes lo dit comte sen torna a Bayona al dit Rey Pe-dro e aquest ab ell per pagar sa fermança e vehic quels princep de Gales e el Rey Pedro el Rey de Na-

varra el dit comte ensemps tot dia havien parlaments e consells es ver quel dit comte Dosona hac tractament ab Satle e Onlent capitans e ab daltres capitans que en cas quel Rey Pedro el princep nos avenguesen quel dit comte paguas certa quantitat dargent del dit Rey Pedro als dits capitans e quel dit comte fos lur capita major e que en nom del infant de Mallorcha ell faria guerra en la terra del Rey Daragon e aquestes coses oy dir aquest als dits comte e capitans en la es. gleya dels preycadors de Bayona.

E apres aquest testimoni ab lo dit comte sen torna a Ortes don sen volia partir e prenent comiat del dit comte lo prega que no sen partis tement lo dit comte segons que aquest testimoni entenia que aquest no sen tornas en Cathalunya et feu lo dit comte tant quel feu aqui aturar al comte de Foix et lavors aquest testimoni trames letres al Senyor Rey continens que aquest testimoni era stat pres a Bayona e sabia moltes coses sobrel fet del Rey don Pedro e del comte Dosona et axi que li trametes En Belescar o altre de ques fias al qu al aquest testimoni digues les dites coses les quals letres aquest testimoni sabe apres que no eren stades presentades al Senyor Rey ans eren stades donades a la comtessa Dosona per la qual rahó lo comte de Foix a gran requesta de la comtessa fo pendre aquest testimoni et stech pres mes de XV dies apres dels quals a prechs de les companyes sues lo dit comte de Foix deliura aquest testimoni de la preso empero ans que fos deliu-

rat hac a jurar en ma del maestre del hostal del comte de Foix que no dexelas res dels tractaments del Rey don Pedro et del comte Dosona.

—

Sextum capitulum super hereditamento facto per Regem Castelle dicto comiti et quod se fecerat hominem dicti Regis et quod ob hoc erant tradende resene per dictum comitem dicto Regi.

Quel Rey de Castella dona al dit comte Dosona stant en Castella gran heretament de moltes viles e lochs e per aquell heretament li feu homenatge es feu son hom e que lo comte per ço que mils se fias en ell lo dit Rey havie promes al dit Rey de metreli en resenes ça muller e sos infants. Proves per los testimonis seguents.

Primerament se prova de oyda et de fama en la ciutat de Valencia per Lop Alvereç Despeyo quel dit Rey havie dat al dit comte Dosona lo comtat de Denia.

Item deposa un porter del dit Rey que ell mes en possessio lo procurador del dit comte dels lochs de Morata et de Vall de muro quel dit Rey li havie dats durant la pau.

Item deposa de oyda dels presoners Exemen Doris quel dit comte devia metre en resenes en poder del

dit Rey ça muller e sos infans a fi quel dit Rey mils se confias del dit comte et que li liuras companya e ques faes la guerra.

Item Ramonich de Castellbell deposa aço matex del comtat de Trestamara e axi matex deposa que ell fo trames per lo comte ab letra de creença a la comteça sa muller e a sa mara et an Berenguer de Malla que la comtessa e sos infans ab tot lo moble millor que sen poguessen portar isquessen de Cathalunya e sen anassen en la terra francesa e que anassen vestits con a homens e que aquesta missatgeria se feu ab sabuda e volentat del dit Rey.

Item se prova per Johan Alfonso quel Rey de Castella feu venir lo comte a Murvedre per ço que faes tractaments ab los amichs e parens que ha en Aragon contra lo Rey Daragon no sab hom que sen fo.

Item per En Perdigo trompeta qui oy dir als homens qui eren en les galeas del Rey olim de Castella que lo comte Dosona havie promes al dit Rey que ell traurie ça muller e los infans de Cathalunya et los metria en poder del dit Rey.

Item Diego Ferrandiz de Xibilia castella que comunament se deya per los homens de la cort del dit Rey que li servien quel dit comte se era fet hom del dit

Rey ab sagrament et homenatge et que lo dit comte devia liurar son comtat al dit Rey.

Item Jacme Julia barber deposa que comuna fama era en lestol del dit Rey quel comte Dosona deya que si ell ab iestol era en Cathalunya que hauria ça muller e sos infans els metria en poder del dit Rey per ço que mils se fias en ell. Dix mes avant que quant ell testimoni fo tornat en Xibilia por lo rescat den Averso viu e legi una letra que là comteça havia tramesa al comte en la qual se contenia entre les altres coses que la comteça sescusava al comte con no havie complit ço que ell volia et que un any hi havia leguiat et que sobre aço donas creença a aquell qui portave la letra quiy sabia aytant con ella matexa e que tot quant havie havie perdut en servey del dit comte. Dix encara que aquest testimoni oy dir an Huguet Steve fillastre den Francesch de Perellos que aquest testimoni qui era stat repres no starie pres sino per tot lo mes de març segons que havie oyt dir al vescomte Dilla con dins aquell temps En R. de Gurb seria tornat de Cathalunya en Castella et devia manar si fer ho podie la comteça Dosona et sos infans en Castella e metrels en poder del dit Rey e lavors lo dit Rey a fiar sia dell e darli hia molta terra el faria gran senyor e li donaria cavallaria per fer la guerra contra lo Senyor Rey Darago et semblants paraules oy dir a molts de casa del dit Rey de Castella.

Item Rodrigo Daricha. Idem.

Item probantur predicta per plures testes de fama et auditu comuni tam in Xibilia quam in stoleo dicti Regis.

Item probatur per vicecomitem Castriboni que ell stant ab lo comte de Foix a Ortes vengueren II missatgers del Rey de Castella al dit comte de Foix e lo un qui era cavaller dixli aytals paraules en acabament que lo comte Dosona lo pregave que li ajudas endressar que ell pogues haver ça muller e sos infans per tal quels metes en resena en poder del dit Rey perque lo dit Rey se pogues en lo dit comte fiar et que si podia haver ça muller e sos infans que lo dit Rey se tenia per tengut de ferli gran be. Encara diu lo dit testimoni que troba un correu qui portava una letra del dit comte a la comteça la qual ell testimoni legi et contenia si que ell se era rescatat del Rey de Castella perque ell li pregave que decontinent ab los infans degues partir de Muntsoriu e que sen portas tot ço que bon fos qui no faes gran comu et que no hagues pahor que no pogues pagar lo rescat ab que ella sen anas et que anas a Bayona empero ques gardas que no passas per nagun loch de sos amichs ne que sos amichs non sabessen res.

Item se prova per En March Sant Agosti qui diu que era anat al Rey lavors de Castella per lo rescat del vescomte Dilla que con son tornava una fembra li aporta una letra del dit comte Dosona dins la qual era una cedula et la tenor de la letra et de la cedula es aytal. Comteça En Berenguer de Malla En Gurb moltes vegades vos he fet saber quem amanassets aquelles reçenes ço es a saber mos fills e ara parme que nou volets fer. Placia a nostre Senyor Deu que ell vos ho deman al cors et a la anima de la pahor et del affany quem faets soferir perque decontinent venits a Bayona e noliejats una nau et venits dretament a Xibilia e nous metàts pus lo cap entorn ne ab lo comte de Foix ne ab negun neus ne stigats si be aquest regne es en aquesta tribulacio neus ne stigats si be aquest Rey ma tornat ferrar cor accident es stat daçi avant nous ne scriuria pus sau que si no ho fets clam men a Deu que ell vos en ponescha et ells fills sien maleyts de Deu et de mi si per ells vos nestats. Scrita de ma ma a Sibilia a XXIV dies dabril. En cas que los fills del vescomte no venguessen venits. Del comte Dosona. E lo sobrescrit es aytal. A la comteça Dosona e an Berenguer de Malla En Gurp.

Comtessa en cas que no haguessets tots los diners queus fiu saber que adugues En Gurb venguen les resenes ab partida dels diners et no dubtets si be lo guiatge ses passat que segurs podets venir et pensats que menys ho volrria jo que vosaltres mas aquest la-

gui que fets creu que no sia alre sino que volriets tots que noych isque. Aquesta cedula va a vos et an Malla et En Gurp. Scrita de ma ma a XXIV dabril.

Del comte Dosona.

Item se prova per En Berenguer Dolms àl qual segons que deposa la vescomteça havie recitada la creença que En P. de Murles havia aportada de Castella de part del vescomte Dilla que la digues a la Senyora Regina que la dita vescomteça dix al dit Berenguer Dolms quel dit Murles li havie dit que Marti Anyis li dix quel comte Dosona havie finat ab lo Rey de Castella et quel havie fet almiray et quel die quel dit En Murles parti de Castella devia lo dit comte muntar en la armada e encara lo havie heretat de terres et lochs dins Castella.

Item deposa lo vescomte Dilla que oy dir al dit comte que devia metre en resenes son fill per lo rescat seu.

—

Capitulum septimum del amprament fet per lo comte Dosona en Castella de ajudar al Rey don Pedro et com pres diners del dit Rey.

March Sant Agosti deposa que oy dir en Alguizira del Fadre a V presoners de Xibilia que quant lo Rey de Castella sen ana dona al dit comte Dosona CCC mil

morabatins los quals li tolgueren mentre sen anave a la posada.

Item se prova per En Lorens Aulet calefat que oy dir a molts dels presoners quin eren specialment dels bons quiy eren que lo comte los havie emprats de servir et valer al dit Rey olim de Castella et que per tal con nou volien atorgar lo dit comte los deya que volguessen o no siu farien si no que serien degollats.

Item deposa Jacme Julia que viu un die apres quel comte fora la Darassana gran contrast entre lo dit comte et Naverso et oy quel comte dix an Averso que no era la hon se pensava et Naverso dix que ver era e ell testimoni apres acostantse an Averso demanali que era e Naverso resposli aquest traydor parlant del dit comte nos adura tots a mort con tots nos ha emprats que fassam segurtat de esser et de defendre lo dit Rey qui fo et con nou volem fer hans dit queu havem a fer o que serem tots degollats et dix mes avant que aquest emprament oy axi matex dir a tots los altres presoners.

Item se prova axi matex per molts testimonis de oyda dir als presoners dels dits empraments.

Deposa F. Marti mariner que lo dit comte empra Pedro de Luna vescomte Dilla et Naymerich de Sentelles et molts daltres presoners que fossen en valença et ajuda del dit Rey et de la sua terra et que ells li respongueren queu farien volenter mas que no vendrien contra lo Senyor Rey Darago ne son senyal et que lavors lo dit Rey feu donar moneda a don Pedro de Luna et altres ab ques apparellassen.

Deposa P. dez Pi mariner que viu que lo comte Dosona per part del dit Rey qui fo empra los cavallers et richs homens presoners que fossen en valença et ajuda del dit Rey et de ses terres et que daço faessen segurtat e que per tal con Naverso nou havie volgut atorgar lo dit comte li manassa en hac noves ab ell e encara viu pagar lo sou als dits cavallers et altres et quel dit pagament feya lo dit Rey ab lo dit comte.

Item in effectu Jacme Noguera salvant que no diu res del pagament del sou.

Item deposa frare A. Ermengol que oy dir quel Rey de Castella volia ouçiure los presoners mes que Marti Anyis li dix que lo major enemich quel comte de Trestamara havie era lo comte Dosona per la mort de son

para et que lo dit comte de Trestamara venia per deseretarlo ab lo comte de Denia et alscuns richs homens car lo Rey Darago noy era ans folgaria et axi que consella al dit Rey que soltas lo dit comte Dosona car pus lo dit Rey nos podia fiar en los seus que lo dit comte Dosona et los altres richs homens presoners et XXV scuders ab ells faessen sagrament e homenatge de servir lo dit Rey et de acompanyarlo la hon anas et de valerli contra tota persona exceptat contra lo Senyor Rey Daragon et son primogenit et ça terra et haut lo dit consell lo dit Rey hac noves que un castell seu apellat Moron se era alssat contra ell e feu soltar de preso decontinent lo dit comte et ab lo dit Rey ana ab CC de cavall vers lo dit castell et tornantsen daquell foren a Alcala hon era aquest testimoni pres ensemps ab daltres e lo dit Rey feuse venir lalcayt del dit loch e manali que soltas de preso tots aquells quel comte Dosona li diria. E lo dit comte veent et oyent aquest testimoni fo a la porta de la preso et feu ne traure V als quals dix segons que aquest testimoni oy dir als dits V ço es Nasbertich ça Tria R. de Cartella etc. semblants paraules Jo dix lo comte me era rescatat LX mil florins e lo Rey jaqueix los me et ham emprat quel deja servir contra tota persona salvant contra lo Senyor Rey Daragon et son primogenit et ça terra et jo he liu atorgat gardant la gracia quem ha feta. E vull que vosaltres siats ab mi e jo fer vos he soltar de la preso et entench vos a fer gran gracia et no dubtes en res que aço no pot molt durar que daçi a VIII jorns lo dit Rey no poschira un palm de ter-

ra. E aço podets fer que non valrra menys vostra fe que contra lo Rey no son primogenit ne ça terra no li seriem tenguts de res. E dix que aço fo un dissapte a VIII de maig e lo diluns seguent aquest testimoni et los altres foren tots soltats de la preso et semblants paraules e emprament feu lo dit comte a aquells qui eren en lo aljub e en la Darassana de Xibilia segons que oy dir a molts.

Item deposa Julia de Canyeles que apres quel comte fou desferrat la derrera vegada sen vench en lo aljub hon aquest testimoni stave pres e parla ab En Vidal de Blanes e ab aquest testimoni et ab daltres presoners dient los en acabament quel Rey de Castella lo havie solt e havie feta pau ab lo Rey Darago et li havie feta gracia que ab XXX de cavall lo servis e axi que ell los pregave que fossen ab ell et fariels soltar de preso e darlos hic cavall armes e bon sou. E ells dubtants en aço que no trencassen lur fe lo comte dixlos que pensar se podien que aytant be se volia ell gardar sa fe et que lur fe non valrria menys pus no eren contra lo Senyor Rey ne contra son primogenit ne contra ça terra et sos affers et que axi ho asegurave lo dit Rey mas que defenessen lo dit Rey e la ciutat de Xibilia contra lo dit Rey don Enrich et aquells qui ab ell venien. E con aquells encara dubtassen lo dit comte los dix que era fort indignat contra los dits presoners e que si nou feyen que ell los faria degollar e finalment que ells ho atorgaran e lin hagueren a dar

resenes et fer segurtats les quals faeren forçats et per pahor. Dix encara que oy dir que havie emprats contra lo dit Rey don Enrich En Pedro de Luna et lo vescomte Dilla Eymerich de Sentelles e altres richs homens.

Item deposa Francesch Daverso que oy dir a molts dels richs homens et cavallers qui eren preses quel dit comte los empra que fossen en valença et en ajuda del dit Rey e dix que empra lo dit comte aquest testimoni per aytals paraules Naverso jo he presa manera ab lo Rey que tots siats desferrats e solts pero hau atorgat ab aytal condicio que fassats cascuns sagrament et homenatge de valerli contra totes persones que li venguen dessus salvant la persona del Senyor Rey et sa bandéra o contra son primogenit o homens qui per ell sien venguts ab aquestes companyes contra lo dit Rey. Et aço dich per tal con he entes que lo comte de Denia hi es ab moltes companyes et axi fets vos desferrar e farets lo dit sagrament e homanatge. Diu empero aquest testimoni que ja lavors hi havie molts dels richs homens desferrats et aquest testimoni pregal que nol faes desferrar ans romangues aqui mes ferrat. E lo comte respos ab fellonia e con Naverso entenets vos que jo e daltres molts qui som açi preses no entenam aytant be aquest fet con vos e gardar nostre fe cert si fem. E si be ho voliets pensar Deu fa nostres affers cor lo Rey de Castella nos dara diners per quens porem encavalcar e comprar armes e valrrans mes esser fora

dels ferres et de la Drassana e esser encavalcats e sperar nostra ventura que si moriem a mala mort dins lo dit loch. E aquest testimoni respos que ell no volia esser desferrat per aquesta raho. E lo dit comte fellonament dixli que no era la hon se pensava et que ell faria ço quels altres o li poria maça costar con ja sabie les maneres del dit Rey con jugave. E aquest testimoni lavors no lin volch atorgar mas dix que entenia que lo comte ho deya a bon enteniment per ço quel dit testimoni no romangues en la preso.

Item deposa Bernat de Vilacorba que es ver que apres quel comte Dosona fo tornat derrament en la preso fo desferrat II dies ans quels altres e dix si haver oyt dir al comte e a Marti Anyis que lo dit Rey qui fo havie proposat de degollar tots los presoners e que Marti Anyis lin desconsella e li consella que faes quels presoners cathalans fossen en son servey e que lo dit Rey li atorga que li playa et dix que Marti Anyis o un altre privat seu lo nom del qual no li membre apres quel Rey liu hac atorgat empra lo dit comte et don Pedro et lo vescomte et los altres e atorgarenli e no sab que lo comte los empras e dix que ha oyt dir que lo dit emprament eren maneres perque los presoners fossen solts et desferrats mas que la prometenssa era que ajudarien al dit Rey contra tota persona exceptat contra lo Senyor Rey et son primogenit et ça bandera et que no entrassen en sa terra e dix encara esser ver que lo dit Rey per son tresorer feu pa-

gament al comte Dosona per si e sa companya e al vescomte per si et ça companya e axi a cascun dels riehs homens.

Item deposa Bernat Arenes que es certa cosa quel Rey lavors de Castella dona diners al comte Dosona et al vescomte Dilla et als altres riehs homens e aquells empraren companyes en procassaven e donaven III mil morabatins per persona de que sen cavalcassen es matessen en cuns e que aquest testimoni fo emprat per Naymerich de Sentelles et per companyes sues que fos ab ells en servey del dit Rey qui fo en defensio de les companyes qui venien en Castella et aquest testimoni respos que nou farie que les companyes venien en servey del Senyor Rey Darago.

Item deposa Francesch Xanxi Munyos de Terol que oy dir an Vidal de Blanes et an Berenguer Moreyl et a tots los altres presoners de Cathalunya que lo comte los havie emprats de part del dit Rey qui fo que fossen en ajuda e defeniment seu contra totes persones exceptat la persona del Senyor Rey Darago et de son primogenit et que noy fos lur bandera empero que oy dir a tuyt comunament quel Rey don Enrich et les companyes qui ab ell eren venien en ajuda e a sou del dit Senyor Rey mas dix que ell testimoni e los altres Darago foren emprats per En Pedro de Luna quin era stat emprat per lo dit comte e con aquests dub-

tassen de atorgar loy lo idit En Pedro dix que ells staven perillosos aqui que no fossen degollats per lo dit Rey e que per aquesta raho exirien de preso e serien encavalcats e con fossen en vista de les companyes se mesclarien ab ells.

Item deposa En Vidal de Blanes que oy dir que lo comte empra don Pedro de Luna e los altres richs homens e cavallers que fossen en ajuda e valença del dit Rey contra lo comte de Trastamara et les companyes exceptat que noy fos lo Senyor Rey Darago ne ça bandera ne naturals seus e dix que lo dit comte nempra aquest testimoni et que lin atorga ab lo dit reteniment empero dix que ell testimoni et los altres atorgaren aço per tal con eren preses et havien oyt dir quel dit Rey havie acordat que tots fossen degollats e per aquesta via scaparien et exirien de preso e dix que ell testimoni et los altres se pensaven que les companyes qui entraven en Castella que a ajuda e ma del Senyor Rey nostre entrassen en Castella.

item Exemin Doriç deposa que apres quel dit comte fo exit de la preso ara la derrera vegada vench cavalcant en la Drassana et vench al aljub hon aquest testimoni stave pres be ab XVIII altres e aqui ell se feu pujar alscuns daquells preses qui apres comptaren a aquest deposant que lo comte los havie emprats quel servissen el acompanyassen con ell entenia ser-

vir lo dit Rey qui fo contra totes persones e dix encara que viu quel dit Rey qui fo dona al dit comte CCC mil morabatins per pagar aquells que havie emprats et que ell testimoni ne havie haut a ça part X mil morabatins. Item dix que En Pedro de Luna empra aquest testimoni et altres que fossen en defensio del dit Rey contra totes persones exceptat lo Senyor nostre et lo Senyor Duch et lurs regnes et bandera lur e que si eren solts no li servassen lo homenatge.

Item Marti de Morera deposa que un die apres quel dit comte la derrera vegada fo delliurat de la preso vench al aljub dientli aquestes paraules o semblants vosaltres devets saber quel Rey de Castella ma fet be e merce que axi con solia anar ab gardes ma soltat e vag menys de guardes e puys fer a ma guisa axi que jom tench per tengut e me mes en mon cor de servir lo dit Rey et de retreli guardo del servey e merce que fet ma e han atorgats XXX de vosaltres perque Marti de Morera lo un de vosaltres dos germans romangue en resenes en lo aljub et laltre venguessen ab mi et fer ma homanatge con los altres ja han fet ço que a fer havien a mi e ell testimoni dix que ell no seria contra lo Senyor Rey ne son primogenit ne ces terres et que aquelles gents que venien per lo Senyor Rey hi eren et lavors lo dit comte dix a aquest deposant que no exirien de Xibilia ans defendrien aquella ciutat a les companyes franceses e al comte de Denia e al malvat comte de Trastamara e a sos valedors e que pau havie

entre lo Rey Darago et lo Rey de Castella la qual havien cridada e que en aço anave mes a ell per gardar ça fe que en aquest testimoni car á ell hi anave la muller e los infans e mes bens que havie en Cathalunya e lavors aquest deposant haut acort ab alscuns a fi que scapas a preso et a mort car deyen que si nou feya que ell e son germa morrien atorgau ho al dit comte mas no li volch fer homanatge et axi matex deposa que aquest testimoni ab daltres acompanyaran lo dit comte a la Torra del Or e viu quels officials del dit Rey qui aqui eren obeyen al dit comte et que tantost con lo comte deya dats me aço et aço tantost era fet axi que aquest testimoni ab daltres qui eren ab lo dit comte prengueren XX sachs en los quals havie en cascun X mil morabatins los quals sen feu portar lo dit comte Dósona e hac ne una partida lo vescomte Dilla Pedro de Luna et Eymerich de Sentelles et viu quel dit Pedro partia la dita moneda entre sos cavallers et homens de peu.

Item deposa Berenguer Moreyl quel dit comte vench al aljub et de qui feu exir aquest deposant Vidal de Blanes Francesch Dolms e daltres e quels empra per servir al dit Rey salvada lur fe et naturalesa del Senyor Rey que nos combatessen ab ell ne son primogenit et lur bandera et que no offenessen lurs regnes o terres e si nou feyen que morrien axi que atorgaren liu. E axi matex diu quel dit Rey mana donar al dit comte CCC mil morabatins dels quals reebe CCL mil

per pagar los XXX que devien romandre ab ell en servey del dit Rey e aquests diners partiren lo comte don Pedro de Luna vescomte Dilla et Naymerich de Sentelles entre çes companyes.

Item deposa Pedro de Luna que un die apres quel comte fo solt vench a la Drassana e empra aquest testimoni dientli en acabament aytals paraules jo he presa manera ab lo Rey de Castella que vos e los altres exirets de preso sius volrets ço es que li fassats sagrament et homanatge de valerli et de defendre ça persona et son regne contra tòtes persones e ell dar vos ha bon sou et cavall e armes et tot ço que obs haurets é no dubtets en res que con siats fora de preso et be encavalcats jo e vosaltres e con venrem la host del Rey Enrich passarem nosen a ell e lo dit testimoni no fiantse be en les paraules del dit comte pensantse que fossen maneres retench se acort e haut acort respos que li playa exceptat que no valrrien ne serien ell ne ses companyes contra la persona del Senyor Rey ne de son primogenit ne lur bandera ne que haguessen anar contra les terres del dit Senyor. E lavors lo dit comte dix que axiu ho entenia ell e que li playa e lo dit comte tornassen al dit Rey et foren tots soltats de preso. La raho per que ell testimoni nos fiave be en les paraules del comte dix que era con li faya pahor que no fos engan o maneres per ço con lo dit comte era anat e havie seguit tota hora lo dit Rey e per ço con ja dalgun temps abans aquest testimoni

et lo dit comte nos tiraven be. Dix encara que no preneren lo sou nels fo liurat per ma del comte mas lo dit Rey dona albera al dit comte que li donassen CCC mil morabatins mas non hac sino CCL mil dels quals hac aquest deposant LX mil et alscuns mes avant que no li recorda.

Item deposa Naymerich de Sentelles que ell fo emprat per lo Rey de Castella o per part sua que ajudas al dit Rey a defendre ça persona e son regne e atorgalin per pahor que no moris exceptat que no fos contra la persona del Senyor Rey et del Senyor Duch et de sos officials et de ça bandera et de sa terra ne altre quiy fos per lo Senyor Rey ne sab que don Pedro ne lo vescomte fossen emprats per lo dit comte mas que foren emprats per lo dit Rey et diu que oy dir que abans lo dit comte havie emprats alscuns homens de paratge.

Item deposa lo vescomte Dilla que es ver que Roiç Garcia alcayt lavors de la Drassana de Xibilia empra aquest testimoni et don Pedro de Luna et Naymerich de Sentelles et dixlos que si volien exir de preso que prometessen de ajudar al dit Rey qui fo contra lo Rey Enrich et les companyes et aquest testimoni ab los demunt nomenats atorgaren lin per ço que poguessen exir de preso et depuys ells tots III ab lo comte Dosona anaren sen' al dit Rey qui fo et prometeren li lur

fe segons custuma de Castella de ferli la dita ajuda exceptat que noy fos pano del Senyor Rey ne gent sua natural. E totes aquestes coses digueren et faeren a fi que exissen de preso.

—

Octavum capitulum quod dictus comes ajuda a armar lo dit Rey don Pedro e en lo armament aucis o nafra I hom en deffensio del damunt dit Rey.

Deposa Julia de Canyeles que oy dir a molts castellans quel die quel dit Rey parti de Xibilia ara la derrera vegada con sen ana quel comte lo ajuda armar e que li sanyi I percint de pedres precioses e de perles.

Item deposa Francesch Daverso que havie oyt dir al dit comte que aquell die quel dit Rey sen dech anar lo dit comte era en la cambra del dit Rey aydantlo a armar et stant aqui entraren V o VI bastays ab la spaha en la ma e comensaren a robar la cambra del dit Rey et quel dit comte pres I venable e dona una lançada en la cuxa a un daquells e feu los ne anar e tencha la porta.

Item deposa Francesch Xanxi Munyos de Tarol que oy dir a molts castellans et altres quel dit comte havie ajudat armar lo dit Rey e era en la cambra ab ell mentre larmava e que vengueren alguns bastays qui robaven la dita cambra e quel dit comte ho defenssa en nafra un daquells ab un venable.

Item deposa Vidal de Blanes que oy dir al dit comte que ell era en la cambra ab lo dit Rey con se armave et quel ajuda armar e que viu quel dit Rey se senyia un percint en que havie segons ques deya pedres precioses et aço dix lo dit comte et aquest deposant.

Item deposa Exemen Doriç cavaller que oy dir al dit comte que ell havie armat lo dit Rey lo die que isque de Xibilia et con lo hac armat entraren VI o VII bastays qui robaven la cambra del dit Rey qui fo al qual lo dit comte dix Ho Senyor con ho podets soferir. E dix lo dit Rey que volets que faga. E lavors lo dit comte pres un venable et van ferir un daquells et feu los ne exir segons quel dit comte matex ho compta a aquest testimoni.

Item deposa Martí de Morera que no sab quel ajudas armar nel acompanyas mas lo viu ara con se devia anar de Xibilia lo dit Rey que era en despossey-ment de son regne que lo dit comte Dosona cavalcave per la ciutat armat ab un bell cavall ab un fort bell ensellament quel dit Rey li havie dat.

Item deposa Berenguer Moreyl que oy dir al dit comte que ell havie armat lo dit Rey et oy dir an Eymerich de Sentelles quin havie oyt dir al dit comte

que havie nafrat ab I manable I daquells bastays qui eren entrats a robar en la cambra.

Deposa En Pedro de Luna que oy dir al dit comte et a altres que lo dit comte havie ajudat armar lo dit Rey ara con devia anar et partir de Xibilia.

Item deposa Eymerich de Sentelles que oy dir quel dit comte havie ajudat armar lo dit Rey.

—

Nonum capitulum con lo comte Dosona acompanya armat lo dit Rey con devia exir de la ciutat de Xibilia.

Deposa F. Marti que dimarts a XII de maig lo dit Rey qui fo parti de Xibilia e viu quel comte Dosona lo acompanyava et viu que vestia bones cuyraçes.

Item deposa frare A. Ermengol que oy dir es deya comunament per tuyt en Xibilia quel comte Dosona cavalcant en I cavall et armat havie acompanyat lo dit Rey tro a la porta qui es tro un tret de ballesta luny del alcasser e puys tornassen vers la ciutat ab una lança en la ma cridant Xibilia, Xibilia pel bon consell.

Item deposa Julia de Canyelles que quant lo dit Rey sen fo anat de Xibilia lo comte proposa devant lo çonseyl de Xibilia que ells sabien lo fet de son para e que

havie dubte de si matex quel Rey Enrich nol mal tractas perque los pregave quel assegurassen et que ell romandrie et sino que per ventura ell sen iria ab lo Rey don Pedro. E lo dit consell asseguralo. E aquestes coses oy dir a molts castellans quin foren presents a les dites paraules segons que oy dir.

Item deposa Bernat Arenes que viu lo comte qui acompanya e ana ab lo dit Rey ara con sen ana tro part lo riu de Xibilia.

Item deposa Exemen Doriç que viu quel dit comte Dosona cavalcant en I bell cavall qui era stat del dit Rey et ab sonençellament acompanya lo dit Rey qui fo ara la derrera vegada con exi de Xibilia tro a la porta de la Darassana.

Item deposa Berenguer Moreyl que oy dir a molts cathalans quel dit comte havie acompanyat lo dit Rey tro a la porta de la Drassana. E dix que viu lo dit comte cavalcant en I bell cavall ab Iençellament fort bell que li havie dat Marti Anyis et viu V o VI çelles fort riches quel dit Rey havie dades al dit comte les quals li havie mostrades lo dit comte.

Item deposa Eymerich de Sentelles que oy dir al dit comte que ell dix al dit Rey con sen dech anar Sen-

yor que manats fer a aquests richs homens ne a mi de ço queus havem promes et lo dit Rey resposli Ja veets en quin cas son et axi si volets anar anats si volets romanir romanits et fets queus vullats que jous absol de tota prometença quem hajats feta vos et ell. Dix encara que oy dir al dit comte que con lo Rey lo hac soltat de tot ell li besa la ma e li feu gracies per quel treya de preso et lo dit Rey li va dir que de vuymes si sen volia anar que sen anas ho que romangues si volia romanir. E que lo dit comte segons viyares daquest testimoni respos al dit Rey aquestes o semblants paraules Senyor ab vos vull anar o ab vos vull remandre segons quel dit comte dix a aquest testimoni.

—

Decimum capitulum com lo comte ajudave a traure lo tresor de la torra et feya portar en la galea de Marti Anyis.

Barthomeu Picho deposa que viu quel dit comte ajudava a traure de la Torra del tresor la moneda quel dit Rey sen volia portar e la trametia a la galea de Marti Anyis la qual era en lo riu a lats de la torra e aço fo abans quels altres presoners fossen deliurats.

Item deposa Jacme Sala que ell viu quel comte era present e aydave metre lo tresor en la galea de Marti Anyis con lo levava de la Torra.

Item deposa Barthomeu ças Oliveres et diu que viu que lo dit comte feya devallar moneda de la Torra del Tresor mas no viu a qui la donave et deyen que la ha- vie comanada an Pedro de Luna e lavors eren ab lo dit comte castellans et homens de palacio qui havien servit lo dit Rey.

Item deposa Bernat Arenes que viu moltes vegades lo comte Dosona ab companyes del dit Rey entrar en la torra del Tresor.

—

Undecimum cap. sobre les convinences fetes per lo dit comte en Xibilia de venjar la mort de son para.

Deposa lo noble Naymerich de Sentelles esser ver quel dit comte stant pres en Xibilia empra aquest testimoni et don Pedro de Luna frare Artal vescomte Dilla e En Vidal de Blanes qui staven lavors preses ensemps ab lo dit comte Dosona que li ajudassen a venjar la mort de son para en tot hom qui en aquella mort hagues cabut exceptat lo Senyor Rey et la Senyora Reyna et sos infans et aquest testimoni et los altres atorgarenlin empero aquest testimoni lin atorga mes per pahor que per amor per ço con se dubtave que si lo dit comte era be ab lo dit Rey de Castella que nol mal mesclas e no lin vengues dan a la sua persona et axi matex se pensa per aquexa raho ho atorgassen los altres e parien be en lurs paraules et conti-

nens. E daço ell e los altres faeren sagrament et homenatge.

Item deposa lo vescomte Dilla que lo dit comte Dosona empra aquest deposant don Pedro de Luna et Naymerich de Sentelles et frare Artal a venjar la mort de son para en aquesta manera ço es quels dix quel Senyor Rey a induccio del Rey de Navarra et de son frare li havie mort son para lo qual era mort per avelotament de gens per quels pregave que contra los dessus dits Rey de Navarra et frare seu et altres qui haguessen cabut en la mort del dit Bernat para seu li ajudassen a venjar la mort del dit En Bernat exceptat lo Senyor Rey et la Senyora Reyna et sos fills et altres de que lur fe ne valgues menys e aquest deposant ab los altres atorgaren lin en la forma demunt dita et exceptat lo comte de Trastamara per ço con sabien que era en servey del Senyor Rey et de la cosa publica et daquest emprament faeren sagrament al dit comte et homanatge segons son viyares mas no li recorda be.

—

Duodecimum capitulum que la preso derrera del dit comte fo lentament feta.

March Sant Agosti deposa que oy dir quel Rey qui fo de Castella feu rependre lo dit comte per suspita que havie quel dit comte no fugis e sen anas al Rey don Enrich e aço per tal con se deya que un algutzir

del dit Rey olim era fuyt et sen era anat al Rey don Enrich et lo die avans que fugis lo dit algutzir havia demanat a son nabot de Marti Anyis que li lexas lo comte per tal con volia jaure ab fembra aquella nit.

Item in scriba frare Arnau Ermengol ajustant hi que oy dir quel dit Rey manassa al dit comte ab paraules furioses el feu metre en preso.

Item in effectu En Julia de Canyeles.

Item probatur per Antonium Parets et quamplúres alios que fama comuna era en la dita Dressana per tot hom que aquesta preso se feya per cautela de cobrar los affers del dit comte e per fer alscuns tractaments ab los presoners et que era stada fenta.

Item se prova per G. Balaguer et molts daltres que la derrera vegada quel dit comte fo repres isque de la preso per alscuns dies abans quels altres. E deposa Bernat Torres mariner que oy dir quel dit comte isque ans de la preso quels altres per ço con sen volia anar ab lo dit Rey.

Item deposa Bernat de Vilacorba que oy dir quel dit comte fo tornat en la preso per ço con volia fugir.

Item deposa idem in effectu G. Dolms.

Item deposa Bernat Arenes que oy dir que la preso derrera del comte eren stades maneres del dit Rey per ço quel dit comte pogues parlar e tractar ab don Pedro de Luna et los altres.

Item Exemen Doris cavaller deposa que oy dir en Xibilia que per ço havien tornat lo dit comte en preso per ço con volia fugir et sen volia anar ab un algutzir empero creu aquest testimoni que aquella preso fos fenta et simulada per ço con lo dit comte era en tant gran stament ab lo dit Rey que sen poguera esser anat moltes vegades et no stave en poder de algutzir ne daltres gardes. E si aquest deposant fos stat franch solament una vegada axi con lo comte que perdes lo cap si fos trobat en Castella.

Item Marti de Morera deposa que oy dir quel dit comte fo tornat en la preso per ço con volia fugir ab un algutzir.

Item Berenguer Moreyl qui encara dix que quant lo dit Rey fo fora de Xibilia e lo Rey Enrich fo dins oy dir a Marti Anyis que ell havie acabat ab lo dit Rey quel dit comte isques de la preso donant entendre al

dit Rey que havie fet pendre lo dit comte per suspita de fugir que no fugiria per res ne entenia a fugir.

Item deposa En Pedro de Luna que oy dir al dit comte que ell fo tornat en la preso per tal con lo Rey havien mes en suspita que volia fugir ab I algutzir seu. Dix empero que per IV dies axi abans lo dit comte quels altres presoners e creu que per ço que tractas ab aquest testimoni et ab los altres presoners que valguessen al dit Rey qui fo a fi que isques de la preso e puys con fossen fora faessen obra que sen passassen al Rey Enrich et aytal creu aquest deposant que fos la intencio del dit comte.

Item deposa Eymerich de Sentelles que oy dir al dit comte que lo dit Rey lo feu rependre ara la derrera vegada per ço con lo havien mes en suspita que no fugis.

Item deposa lo vescomte Dilla idem ut Eymericus de Sentelles proximus testis.

—

Tertiodecimum capitulum quel comte Dosona hac guiatge del Rey don Enrich e de la ciutat de Xibilia.

Proves per En Pedro de Luna que li hac lo dit guiatge del dit Rey don Enrich et diu que per ço volch ha-

ver lo dit guiatge del dit Rey et de la ciutat per ço con se dubtave del Rey Enrich que havie fet auçiure En Bernat de Cabrera son para segons que havien dit al dit comte.

Item prova Francesch Xanxi Munyos qui viu lo dit guiatge lo qual li hac don Pedro de Luna et aquell li aporta Naverso segons que aquest testimoni viu.

Item Exemen Doris deposa que oy dir al dit comte que havie haut guiatge del Rey don Enrich et de la ciutat de Xibilia per pahor que havia quel Rey don Enrich nol prengues el remetes pres al Senyor Rey nostre.

Item deposa vescomte Dilla quel dit comte hac guiatge del Rey don Enrich et de la ciutat de Xibilia per ço con se dubtave del Rey Enrich per la mort den Bernat de Cabrera et aço oy dir al dit comte.

Item se prova lo dit capitol per molts altres testimonis axi de vista con de oyda del dit comte et daltres.

—

Quartodecimum capitulum. Quel dit comte haja de-

servit lo Senyor Rey per tal con se diu que quant la pau fo fermada entre lo Senyor Rey et lo Rey lavors de Castella a deça migenssant lo cardenal de Bolunya et puys En Bernat de Cabrera et lo comte fossen anats en Castella per refermar e donar compliment a la pau lo dit comte ab tractament del Rey de Castella del qual segons ques diu aduix letra de creença a la muller del infant En Ferrando tractava la mort del dit infant En Ferrando.

Sobre aço deposa lo noble Nuch vescomte de Cardona en XV fulles del primer proces que oy dir al dit infant que lo comte Dosona havie aportada per part del dit Rey de Castella una letra de creença fort amorosa a ça muller que ocies lo dit infant e que ell pendria la per muller. Mas lo comte no havia gosada dar la dita letra a la dita dona mas que la havie dada a Die Sanchez de Casada que la donas a la dita dona. E lo dit Die Sanchez havie la mesa en mans del dit infant. E diu mes avant que altra hora apres lo dit infant monstra la dita letra al dit vescomte et a Dia Periç Sermento et a daltres et que Dia Periç quant viu la letra tantost dix que de ma del Rey de Castella era scrita. E aquestes coses matexes diu lo dit vescomte que li recompta altre die lo dit Dia Sanches de Casada.

Item lo dit Dia Sanchez de Casada qui deposa a XVI fulles del primer proces diu que quant lo comte Doso-

na venia de la missatgeria de Castella et fos ja en Regne de Valencia trames aquest testimoni letra per un correu del dit comte la qual li fo donada en un loch qui es en cami de Maella a Tortosa hon aquest testimoni era ab linfant et que li fos a Tortosa cor lo dit comte havie de les sues feynes parlat ab lo Rey de Castella e que seria son prou. E lo dit testimoni ab volentat del dit Infant quil prega que sostregues al dit comte ço que pogues dubtant se de mals tractaments ana a Tortosa et quant fo la lo comte fou partit e hagueli jaquida aqui una letra quel seguis tant tro quel hagues aconseguit en la sua terra et feuho. E oyda missa en un loch de la terra del dit comte con tot hom fos exit de la esgleya lo comte feu li jurar de tenir secret ço que li diria e puys liurali una letra del Rey de Castella signada de sa ma nos sab si tota ne era scrita per la qual letra era comenada creença al dit comte la qual letra se endressave a la dita infanta muller del dit infant e prega lo dit comte aquest deposant que la donas a la dita infanta et que faes per manera quel dit comte pogues parlar ab ella. E aquest testimoni interrogalo de que havie parlar ab ella e lo comte dixli que lo Rey de Castella la volia per muller. E aquest testimoni resposli con se poria fer axo si jan ha. E lo comte dix que aço plauria al Rey de Portegal e que daço hauria letra sua linfanta axi que si ella ho volia consentir que ell li haurie II galeas a Tortosa qui la sen menarien secretament. E dixli mes avant que ell havie parlat de sos affers daquest testimoni ab lo Rey de Castella et trobavel ne de bon enteniment per que

lo pregave que ell donas la dita letra a la dita infanta e faes que pogues parlar ab ella e lo dit testimoni per tal con era en ço del dit comte dubtant se dell atorga li ho et vench sen ab la letra et donala al dit infant.

Item mossen En Gilabert de Sentelles qui deposa en XCII fulles e micer Bernat Dolzinelles qui deposa en XCVIII del primer proces dien que han oyt dir a moltes persones de les quals nols recorda que lo comte quant vench de Castella aporta letra de creença del dit Rey a la infanta de Portegal que ocies linfant et que ell la pendria per muller mas que lo comte no gosa dir la creença a la dita infanta ans la comena a Diez Sanchez de Casada castella la qual dona la dita letra et descobri la creença al dit infant. E lo dit micer Bernat deposa que aquestes coses oy axi matex dir al dit Dia Sanchez de Casada.

—

Quintodecimum capitulum quel dit comte ha dites paraules de gran lahor del dit Rey de Castella et grans deslaors del Senyor Rey nostre.

Sobre aço deposa lonrat En P. de Perapertusa en LXXXIX fulles del primer proçes que quant lo dit comte fo vengut de Castella e hi devia tornar ab C homens a cavall empra aquest testimoni que hi anas ab ell et lavors lo dit comte dixli que lo Rey de Castella

era bon Rey fort e qui feya grans bens et dons grans a les persones estrangeres quil servien e moltes daltres lahors et falagadures del dit Rey de Castella e del Senyor Rey nostre deya moltes deslahors de son servey les quals dix que no li remenbraven be.

Item lo noble mossen Johan Remirez Derelano deposa en LVI fulles del segon proces que oy dir an Bernat de Cabrera e al dit comte fill seu alscunes simpleses del Senyor Rey quaix en menys preu e al dit Bernat de Cabrera alscunes paraules de la Senyora Reyna les quals no volch deposar mas dix que ell les daria al Senyor Rey o a la Senyora Reyna con lon demanarien.

—

Sexto decimun capitulum que lo comte et En Bernat de Cabrera son para con anaran per missatgers de la pau en Castella que lo Rey de Castella los feu grans dons de grans lochs e terres e que lo dit Bernat et lo comte se faeren homens seus e li faeren homanatge per ques diu que es sospita contra lo dit comte e En Bernat que no fessen lavors alscuns mals tractaments ab lo dit Rey de Castella contra lo dit Senyor Rey et sa terra per tal que pus lo Rey qui fo de Castella no havie lo cor de tenir la pau segons que appar bo per tal que quant En Bernat et lo comte sen foren venguts de Castella quaix encontinent lo dit Rey torna la guerra et vench asetjar e pendre los lochs Dara-

gon no apparia quels degues fer tan grans dons si quals que mals tractaments no haguessen ab ell.

Sobre aço deposa mossen En Francesch de Perellos en LXXI fulles del primer proces e diu que quant lo comte fo tornat de Castella oy dir al dit comte que lo Rey de Castella li havia dats certs lochs muntan à gran quantitat de renda et que sobre aquells de licencia e gracia quel dit Rey lin havie feta havia manlevada certa quantitat de moneda quant torna de Castella.

Item mossen En Gilabert de Sentelles lo qual deposa a XC fulles del dit primer proces diu que oy dir al comte quant fo vengut de Castella quel Rey de Castella havie fet a aquell gran gracia e gran do.

Item micer Bernat Dolzinelles qui deposa en XCVIII fulles diu que havie oyt dir quel Rey de Castella havie dades cavalleries al comte Dosona tro en quantitat a sos viyares de CC mil morabatins.

Item mossen R. de Vilanova deposa a CIV fulles que oy dir al comte quant fo vengut de Castella que lo Rey de Castella li havie dada renda no li membre en quanta quantitat et ques era fet hom del dit Rey de Castella gardant ço que devia fer al Senyor Rey.

Item don Pero Ximenez de Lombrera qui deposa a CXXXVIII fulles del segon proces diu ques deya publicament en Xibilia quant En Bernat de Cabrera et lo comte hi foren anats que los dits para et fill se eren fets vassalls del Rey de Castella. Et aço dix si saber per tal con En Pedro de Xirica ab lo qual aquest testimoni era continuament no hague letres de Castella.

La summa daquest fet sia partida en III parts principals.

Despues de algunas páginas en blanco, se encuentran las siguientes notas ó apuntaciones, sin precederlas indicacion ó título que exprese su objeto, y presentando tambien entre unas y otras ciertos espacios ó blancos, que marcaremos por medio de una interlinea.

—

La primera sobre los actes que feu lo comte Dosona stant en la senyoria del Senyor Rey e principalment sobre la preso sua de Medes la qual segons ques posa fo voluntaria.

La segona partida dels actes que lo comte feu stant en Castella apres que fo pres.

La tercera dels actes que lo dit comte ha fets apres que es exit de Castella.

—

La primera part sia subdividida en III parts.

La segunda sobre los actes que feu ans que fos pres.

La tercera sobre los actes qui foren apres de la preso de Medes.

—

Torna la primera partida reduynt a memoria con apres que la pau fo feta a deça En Bernat de Cabrera e son fill foren trameses per vos Senyor per missatgeria al Rey lavors de Castella per dar acabament a la dita pau e diu se que la donchs los dits Bernat e comte se faeren homens del dit Rey e reeberen dell grans dons de lochs et terres et que lavors se feren aqui alscuns mals tractaments contra vos Senyor e vostres Regnes et terres.

Sobre aço deposen mossen En Francesch de Perellos mossen En Gilabert be Scentelles micer Bernat de Olzinelles mossen En R. de Vilanova que oyren dir al dit comte con fo vengut de Castella que lo dit Rey li havie fets grans dons de terres rendes et lochs en Castella mes anant mossen En R. de Vilanova que li dix lo dit comte que ell se era fet hom del dit Rey gardant ço que devia fer a vos Senyor.

Item don Pero Exeminiç de Lombera deposa ques deya publicament en Xibilia.

Item un porter del dit Rey qui deposa que ell mes

en possessio lo procurador del dit comte Dosona dels lochs de Morata et de Valdemur quel dit Rey li havie dats durant la pau quant En Bernat et lo comte hi foren anats quels dits para e fill se eren fets vassals del Rey de Castella et aço dix si saber con En Pedro de Xericha ab lo qual ell testimoni era continuament nahague letres de Castella.

Item deposa maestre Berenguer Dolos metge de Ceragoça que oy dir a Xanxo Suera de Çaragossa que havie oyt dir a Bertran de Lir qui solia esser Senyor de Guanyalun que un vespre viu quel dit En Bernat estech molt en conseyl ab lo dit Rey et isque del consell un bisbe etc.

Item sobre la missatgeria e creença que lo comte con venia de Castella apportave a la infanta de Navarra sobre la mort del infant En Ferrando marit seu deposen Dia Sanchez de Casada castella a XVI fulles. Item de oyda dir al dit infant et del dit Dia Sanchez lo vescomte de Cardona en XV fulles e mossen En Gilabert de Sentelles et micer Bernat Dolzinelles de oyda dir de moltes persones. E lo dit micer Bernat de oyda dir del dit Dia Sanchez.

Item sobre los lahors del dit Rey et deslaors de vos Senyor deposen lo noble mossen En Johan Remirez

Derelano en LVI fulles e lonrat En P. de Perapertusa en LXXXIX fulles del segon proces.

Item la deposicio del honrat Johan Exemenis Dorrea cavaller. . . . . et litera Navarre et quia non invenit ad locum de Moros ubi fuerat comprehensum.

Apres Senyor con Calataju fo assetjat lo comte Dosona ana a les parts Daragon axi con a capita vostre. Senyor e proves que empra alscuns que entrassen ab ell a Calataju per restauracio del dit loch e entre los altres En Pedro de Luna ab lo qual era a Darocha et stant aqui segons que deposa Exemins Dorrea en LXXVI fulles del primer proces lo dit Exemins hac letres de alscuns amichs seus que havie en Navarra e en Castella etc. E En Pedro de Luna deposa que no hac la dita letra ne lo dit comte no lin dix res.

Apres s prova quel dit comte ab En Pedro et daltres un dissapte a'nit a miga nit etc. deposa C. Açor Pedro de Luna et Vidal de Blanes constant quel loch no era defenent.

Item con se pogueren esser anats hoc encara apres de la celada segons que deposa lo vicari et que axi los ho deyen aquells del loch.

Item de les scoltes que havien meses et de la resposta del dit çomte sobre la qual deposa C. Açor e lo vicari de Medes.

Item de verbis quel comte dix an G. Açor Vilanes.

Item con no appar ques deffenessen.

Item de la letra que lo comte scrivi de sa ma deposa Joan Alfonso de Xerica e con lo comte ab la letra ana primer al dit Rey per fer la sotscriure al dit Rey e con no torna depuys a Medes.

Item con demana a parlament certs richs homens de Castella e que dix an Pedro que faria semblant que ell.

Item con En Vidal de Blanes et altres tenien per mal lo romanir aqui tant.

Item con lo loch nos rete encontinent ans ab patis que fossen sentits deposa G. Açor que oy dir al com-

te et a als altres quant foren tornats que quant los II homens se foren alunyats dells lo comte et los altres qui ab ell eren oyren arrevatar et cridar en la host etc.

Item deposa En Vidal de Blanes qui sentiren la rumor e pensarense quels homens fossen preses et que fossen sentits et muntaren a cavall tornans a Bellmunt et acordaren de anarsen etc.

Item Pedro de Luna que oyren rumor en la host et axi acordaren que pus no veyen senyals et que lespies no tornaven que tornassen atras empero ells no sabien ni en fer ells digueren ne presumiren que ells fossen sentits et tornarensen a Medes.

Item probatur que aqui foren lo diluns mati hora dalba et que stigueren aqui tot lo die et la nit.

Diu En Pedro de Luna quey stigueren tant per tal con se pensaven quel Rey de Castella no sabes que fossen aqui sperans la dita resposta.

Item probatur per En Pedro et G. Açor que lo loch no era defenent.

Item probatur que materen escoltes lo diluns a nit. Et super scultis et responsione comitis deponunt G. Açor et lo vicari de Medes e dix lo dit vicari que apres que les escoltes foren tornades els ho hagueren dit que sen pogueren esser anats a lur sau e que axi los ho deyen aquells del loch.

Empero diu En Pedro de Luna que lo dimarts mati hora dalba con los despertaran dient los que homens a cavall eren en la orta ell et lo comte etc.

Item deposa Vidal de Blanes que ell nels altres no tenien per bo lestada que fayen a Medes e que ell et frare Artal ne parlaven. E En Pedro de Luna diu que entre ells se deya et entenien que perillosa era lestada mas gardant que per perill etc.

Item con nos defensaren gens depo. . .

—

Item Johan Alfonso de Xiricha diu que lo comte lus demana que ell e altres venguessen a parlament etc.

Berenguer Togores de auditu V. de Blanes in. . . . . ut G. Azor.

Item deposen molts testimonis que han oyt dir e es

fama comuna que la preso del dit comte fo voluntaria e que ell havia trayt En P. de Luna e frare Artal.

Item per alcuns de oyda dir quen P. de Luna deya al comte que sen anassen de Medes que fer ho podien salvament e quel comte nou volch fer. Et hoc deponit frater Martinus canonicus de Jherusalem prior de Cathalunya.

Item hoc deponit Johan Eximinis Dorrea.

Item deponit Diego Yeniyes de Mandoça Regni Castelle que lo comte Dosona per son voler et per son tractament se mes en la preso del Rey de Castella et aço sab per tal con Marti Anyis lin dix etc.

Item Andreu Gomis de Calataju deponit in effectu de auditu del mestre de Santiago.

—

Apres que lo dit comte fo pres et manat a Calatayu diu se que lo dit comte burlave jan parlant et anave ab lo Rey lavors de Castella cavalcant et que En Pedro de Luna et los altres staven en preso e ferrats.

Sobre aço deposa Andreu Gomiç de Calataju que En Pedro de Luna et frare Artal e Goter Dieç de Santdoval viu que tenien una cadena en les cames et que lo comte stave en una altra combra menys de ferres et que reya e burlave ab lo dit Rey et los altres ploraven et staven trists.

Item in effectu Johan Alfonso de Xerica e quel Rey lo anave veure sovint et li trametia de ses viandes et quel viu cavalcar ab lo dit Rey sobre lo setge de Calataju. E apres un die que exiren de Calatayu per fer mostra.

Item in effectu frare Gil Pereç guardia dels frares menors qui porta la creença del comte an Bernat de Cabrera per manament del dit Rey qui li dix con la vila de Calataju fo presa que anas al comte et que faes ço que ell li diria. En aquesta missatgeria concorda En Pedre de Luna que lo Rey et lo comte trameteren lo frare menor mas diu que no sab perque fo trames mas diu que viu et legi una letra la qual En Bernat de Cabrera trames al comte en que li feya saber que dequi avant no li scrivis semblants coses que li havie scrites ne encara li scrivis per naguna manera ne raho perque no era be seu ne del dit comte e que se imaginas

con per mort car per la sua mort no era perduda la sua casa mas que sesforssas be.

Vidal de Blanes in CCXLX.

—

La segona part principal la qual es dels actes que lo comte feu stant en Castella ha V partides segons que demunt es dit.

La primera dels actes que feu stant pres e ferrat lo qual ha II actes. Lo primer con se diu que lo dit comte ana a Murvedre per fer tractaments ab lo dit Rey contra vos Senyor e vostra terra per la mort den Bernat qui lavors se deya que era mort et per fer trer sa muller et sos infants etc.

La dita anada se prova per molts testimonis e quey ana ferrat e sobre aço deposa specialment En Ramonich de Castellbell qui deposa sobre ia missatgeria que devia fer a la comtessa et a ça mara etç.

Item que lo dit Ramonich anas en Cathalunya per fer la dita missatgeria deposen En Bernat de Vilacorba et molts daltres.

Item lo noble En Johan Alfonso de Xerica deposa que ell stant en servey del dit Rey oy dir al prior de

Sant Johan que lo comte Dosona con vench a Murvedre trames En Ramonich de Castellbell en Cathalunya etc.

Item A. de Blanes donzell diu que oy dir a molts que encontinent quel Rey de Castella sabe que En Bernat de Cabrera era mort se feu venir lo dit comte el empra que fos en son servey et quel dit comte se retench acort.

Item Michel Rois castella scriva del prior de Sant Johan de Castella diu e deposa quel Rey de Castella stant la derrera vegada a Murvedre se feu venir lo dit comte et que vench ferrat mas quel feu desferrar que aquest testimoni ho viu et oy dir comunament a tots aquells qui cabien en los affers del Rey de Castella queu havie fet per tal con lo volia fer capita de Murvedre e lexarlo aqui ab CCC homens de cavall et ab altres companyes et que li havie al cor de ferli be et merce axi be con a rich hom altre qui fos en Castella e aço per tal con se deya que vos Senyor havets fet matar En Bernat de Cabrera para seu e lo comte volia esser en servey del dit Rey empero daço nos segui res ans lo feu tornar en preso nos sap perque.

Item deposan alcuns de hoyda dir que lo Rey lo feu venir aqui per lexar loy capita mas nos segui. Mes dien

alcuns que lo Rey sap quen Bernat no era mort e axi que nos feu.

Lo segon acte con se diu que lo dit comte empra alscuns presoners qui staven preses ab ell ensemps de venjar la mort de son para.

Sobre aço depose Naymerich de Santelles que lo dit comte stant pres en Xibilia empra En Pedro et aquest testimoni etc. exceptat lo Senyor Rey et la Senyora Reyna et sos infans.

Item in effectu lo vescomte Dilla declarant quels emprave contra lo Rey de Navarra et son frare et altres etc. et exceptats altres de que lur fe ne volgues menys et exceptat axi matex lo comte de Trastamara etc.

—

La segona part ço es los actes que feu lo dit comte apres que fo fora dels ferres son V.

Lo primer con se diu quel dit comte sen poguera esser tornat en la terra del Senyor Rey. Sobre aquest acte ha molts testimonis que deposen que veyen anar a Denia et a Cartaginia etc.

Item la deposicio den March Sant Agosti et daltres.

Item la deposicio den Andreu Gomiç habitador de Calataju qui deposa que VII o VIII dies ans de la festa de Santa Maria de mars etc.

—

Lo segon acte con se diu quel dit comte era e cabia en los consells del dit Rey et ab ell aquest acte se prova per molts testimonis hoc encare ques prove per alscuns que per secret consell que tingues lo dit Rey encara que noy fossen sino II o III quel dit comte nera lo un.

Sobre aço deposa Yego de Navarra sobre lo consell ques tench con lo missatger de Castella fo vengut del princep de Gales.

—

Lo terçer acte con per consell et endressament del dit comte lo dit Rey feu lestol qui pres les nostres IV galees.

Sobre aço ha molts testimonis qui deposen de oyda et de fama e hani molts qui deposen de oyda et de fama

comuna que lo dit comte ab lo dit estol devia anar en Cathalunya et quen devia traure la muller e los infans per metrels en poder del Rey de Castella per ço que mils se pogues fiar en ell e hani molts qui deposen que pus ça muller e sos infans fossen en poder del dit Rey quen fos segur quel dit Rey donaria al dit comte grans terres et el faria gran senyor. Altres qui deposen quel devia fer almirayl e altres deposen que lo dit Rey devia muntar en lo dit estol et quel dit comte li devia liurar ça terra.

Item sobre aço deposa Cahim Cofen juheu castella etc.

Item Marti Gallego qui era anat per linfanta de Portegal per missatgeria al Rey de Portegal.

—

Lo quart acte es con lo dit comte munta en lo dit hestol. Sobre aquest acte ha prova plenera. E alscuns de oyda et de fama quen era muntat almirayl e solt. Altres deposen que oyien dir que anave sots garda de Marti Anyis.

Item se prova per un testimoni quel Rey de Castella mana dar armes al dit comte et a un seu macip cathala con se devia recollir en lo dit hestol.

Lo quint acte es sobre lo degollament de la xurma de les dites IV galees nostres et del comendament quis diu quel comte havie en lestol del dit Rey.

Sobre aço ha molts testimonis cathalans e castellans e daltres que era fama comuna en lestol del dit Rey quel dit comte fou degollat et fo occasio del degollament de la xurma et de fer penjar En Sentmanat e los altres.

Item sobre aço deposa Roderich Daricha gasco qui deposa con lo comte feu manament de degolar e no ho volgueren fer si lo Rey no ho manava e puys con ell consella al dit Rey quels fes tots degollar e axis feu.

Item frare A. Ermengol de oyda dir de un fadri de Tortosa appelat Bernat Orenga remer etc.

Item ni ha alscuns qui deposen que oyien dir en lestol quel dit comte cridave que dressassen al cart al cart.

Item deposa Perdigo trompeta que Naverso fo dema-

nat de part del comte. Item Naverso dien quod immo per part de Marti Anyis. Et idem cum Naverso Jacme Sala de Barchinona.

Item probatur que lo comte restaura Naverso.

Item deposa sobre aquest acte En Bertran Dalbi.

Item se prova que lo dit comte entrava ab lo dit Rey en la mar per ordonar lestol.

—

La tercera partida qui es dels actes quel dit comte feu con fo repres en Xibilia ara a la derrera con lo dit Rey era en desposseyment de son regne et aquest ha II actes.

Lo primer con se diu que la preso fo fenta et aço deposen molts testimonis que presumexen esser fenta et alscuns dien que per ço que faes alscuns empraments ab los altres presoners segons que a ades oyrets e altres deposen que fo repres que ha oyt dir que fo repres per ço con lo dit Rey hac suspita que no fugis.

Item con lo dit comte exi de la preso abans quels altres proves que stech pres per alscuns dies et quen exi per alscuns dies abans quels altres per molts testimonis.

Lo segon acte con se diu que ell sera fet hom del Rey e que lo Rey lo havia aretat de la honor Daguilar et de Villena et daltres lochs mas que staven per les letres que trames per En March Sant Agosti a la comtessa et an Malla et an Gurb etc.

Item la anada sua de Murvedre et la missatgeria den Castellbell.

Item la deposicio del vescomte de Castellbo.

Item la letra a CLV fulles del vescomte Dilla en la qual es la creença que dix En Berenguer Doms a la Senyora Reyna et que Marti Anyis dix an Merles que lo comte havie finat ab lo Rey e que pujava almiray e li havia ditos grans.....

Item Bertran Dalbis.

Item del fet de Gurb e del janoves.

Item Johan Alfonso de Xirica que oy dir estant en servey del Rey de Castella al prior de Sant Johan que lo comte havia trames En Castellbell per traure la muller et la mara de la terra e manarlos en Castella.

Item A. de Blanes donzel qui oy dir a molts que lo Rey se feu venir lo comte quant lo pare fo mort e quel empra que fos en son servey e quel se retench acort.

La quarta partida que es sobre los actes quel di comte ha fets apres que fo delliurat la derrera vegada de la preso conten V. actes.

Lo primer lo emprament que feu dels presoners que fossen en ajuda del dit Rey En Pedro. E aquest emprament se prova per molts testimonis ço es per En Pedro de Luna En Vidal de Blanes qui foren emprats per lo dit comte. Empero concorden se molts dels testimonis quels empra que fossen en ajuda del dit Rey contra lo comte de Trastamara les companyes que entraven et contra tots altres exceptat que noy fossets vos Senyor ne vostre primogenit ne vostra ban-

dera ne que anassen contra les vostres terres.

Hani alcuns que dien que generalment los empra que fossen en ajuda del dit Rey. F. Marti P. Aspi mariner Jacme Naha P. de Luna cum replicatione post sequta.

Hani daltres qui dien quen exceptava lo Senyor Rey els Senyor Primogenit et sa bandi (sic) e ses terres e altres qui venguessen en servey del Senyor Rey.

Hani alcuns qui deposen que con no li ho volien atorgar quels manassava que serien degolats.

Hani qui deposen que lo comte deye que feynes eren de Deu que ells exiriên de la preso e que serien encavalcats e que esperarien lur ventura e mes los volria que si eren degolats.

Deposa En P. de Luna que en lo emprament li dix que pus serien encavalcats e veurien la host del Rey Enrich que sen passaven a ell.

Altres que lus empra que no exirien de Sibilia mas

que defendrien aqui la ciutat e lo Rey contra lo comte e les companyes.

Hani qui deposen que lo comte lus dix en lo empraments que vos Senyor et lo Rey de Castella haviets feta pau e que nos feya lentrada per vos ne per nom vostre.

Hani qui dien que nols empra lo comte ans lo feu lo Rey de Castella o altres de casa sua e en nom seu.

Hani alcuns qui dien que lo comte lus paga dels diners que li feu donar al Rey de Castella e que ell ab lo comte ana a trer los diners de la torra.

Hani alcuns qui deposan que lo Rey feu o feu fer a altres lo pagament e no lo comte.

Hani alcuns qui deposen de hoyda con vench lo desliurament car lo Rey volia fer degolar los presoners et Marti Anyis consella etc. puys lo comte fo desferrat e ana a Medes e puys ells foren desliurats.

Vilacorba de oyda del comte et de Marti Anyes. Frare Armengol de auditu.

Hani que dien que deya con los emprave que romen-

drie en rehena per tal quel servis be sino que ell pereria.

Marti de Morera Julia de Campelles.

Hani qui dien que lo comte lus dix que lo Rey li havia feta gran merce e que li havia lexat tot lo rescat e de tot lo havia soltat e que no anave ab guardes e axi que ell se havie mes en cor de servir lo e que ell havia cabut que fossen desliurats.

Marti de Morera. Item En Morey.

—

Lo segon acte sobre la ajuda del armar quel dit comte feu al dit Rey apres que fo fora de la preso derrera ara con lo dit Rey sen ana de Xibilia e de les nafres dels bastays.

Sobre aço depose En Francesch Daverso de oyda dir del dit comte del armar e dels bastays.

Idem Exemin Doriç.

Idem Berenguer Morell et de Andi. Dels bastays En Eymerich de Scentelles qui audiverat a dicto comite.

Item En Vidal de Blanes del armar.

Item En Pedro de Luna et Naymerich de Sentelles.

Lo terç acte sobre la ajuda que li feu en portarsen lo tresor et de ajudarlo metre en la galea de Marti Anyis qui era al riu a lats de la torra.

Sobre aço deposen Barthomeu Picho et Jacme Sala de Insu e En Barthomeu Ses Oliveres que viu que lo dit comte feya devellar moneda de la torra del Tresor mas no viu a qui la donave mas deyen que la havie comenda an Pedro de Luna et lavors eren ab lo dit comte castellans et homens de pálacio que havien servit lo dit Rey.

Item En Bernat Arenes qui viu moltes vegades lo comte de Osona ab companyes del dit Rey entrar en la torra del Tresor.

Lo quart acte con se diu quel dit comte armat acompanya lo dit Rey ara la derrera vegada con sen ana de Xibilia per tres testimonis quil veeren quel acompanya e lo un diu tro al portal de la Darassana e laltre tro al riu de Xibilia et aquests no dien quel comte fos armat mas lo terçer diu que vestia bones cuyrasses

E altres deposen de auditu quel acompanya e specialment En Berenguer Moreyl qui viu lo dit comte cavalcant en un bell cavall ub un ensellament fort bell que li havie dat Marti Anyis et viu V o VI celles fort belles les quals deya la dit comte que li havie dades lo dit Rey.

La quinta part la qual es dels actes que feu lo dit comte en Castella apres quel dit Rey sen fou anat sia subdivisida en V actes lo primer en lo guiatge que hac del Rey don Enrich et de la ciutat de Xibilia e aquest se proba clarament. E Julia de Canyelles depose de les paraules que dix al conseyl sobre lo guiatge e entre los altres que si nol guiaven que iriasen ab lo Rey don Pedro et hoc de auditu plurium castellanorum qui foren presens a les paraules.

Lo acte sobre lo empriament de les conpanyes et idem videatur depositio Bertrandi Dalbis.

Lo terç de la missatgeria quel dit comte estant en Castella volia trametre al dit Rey et legantur capitula.

Lo quart con ell ixent de Castella sen ana a Bayona

terra del princep de Gales los altres presoners anans en lur terra.

Lo quint acte con lo cómte féu donar a Menroys de Cenabre castella per Marti Anyis II mil peçes dor per fer lo partir ab CCC homens a cavall ab los quals devia anar al dit Rey a Bayona la hon fos. Bertran Dalbis hoc deposa.

—

La terça part principal es dels actes quel dit comte hs fets stant en la terra del princep de Gales los quals actes son los seguents.

Primerament con lo comte vench a Bayona et per quina manera. Sobre aço deposa Bertran Dalbis que lo comte stant en Castella lo empra quel acompanyas tro a Ortes et promesli de darli con seria la MD florins etc.

Sobre lo dit arrestament deposa Bernat Roig lo qual fo trames per la vescomteça a Ortes ab letres que duya al comte que oy dir an R. de Gurb a Ortes qui venia de Bordeu per saber ab lo princep perque lo comte era pres quel princep nol tenia per si matex ans lo tenia arrestat a instancia et requesta del dit Rey. E oy En Bayona dir a companyes del dit comte et spe-

cial a un comprador seu que lo comte era stat arrestat a instancia del dit Rey que li havie dades X mil dobles quel seguis e per ço con nol havie seguit era stat pres.

Simon Mija deposa que lo comte era stat pres a Bayona per lo mayre de la dita ciutat et que daquella preso no fo delliurat.

Item Johan Mercer mas que oy dir que fo pres per ço con passave sots lo pont et no deya res a aquells de la ciutat et hagueren suspita dell et oy dir a aquells de la ciutat que decontinent quel Rey En Pedro fo a Bayona reques quel dit comte fos arrestat.

—

Lo segon acte es sobre los consells de familiaritat que lo comte havia en la terra del princep ab lo dit Rey et ab altres princeps qui aqui eren. Bertran Dalbi hi deposa.

Sobre aço deposa lo dit Bernat Roig que lo d ssapte primer die de agost prop passat lo Rey don Pedro ab III naus et una galea entra en Bayona. E lo diumenge seguent viu lo comte anar per Bayona ab senyor de Pruylana a peu. E viu aquell die quel dit comte et senyor de Pruylana e Bertran Dalbi et En Gurb anaren

a la casa dels frares preycadors de Bayona hon posava lo dit Rey et viu lo dit Rey que pres per la ma lo dit comte e amduy tots sols etc.

Deposa Simon Major que vee en lo temps quel princep de Gales ab altres barons foren a Bayona que tenien parlament ab lo dit Rey vee lo dit comte etc.

Item Johan Mercer etc.

—

Sobre la resena den Bernat fill del dit comte deposa lo dit Bernat Roig que oy dir a Bayona En Ponç majordom de la vescomtessa de Cabrera que lo dit Bernat devia entrar en resena en poder de mossen de Pruylana quil devia tenir per lo dit Rey qui fo de Castella et axi oy dir ques segui de fet mas no diu perque.

Deposa G. Alanya quel dit Bernat stave en resena del dit princep mas no diu per qui ne perque.

Deposa Simon Mayor quel dit comte con fo delliurat de la preso hac metre en resenes en poder del princep de Gales un fill seu apellat Bernat lo qual encara es en les resenes et oy dir quel tenia tro que ha-

gues declarada la questio qui era entre lo dit Rey et lo dit comte la qual Rey demanave al dit comte X mil dobles que havie dades a ell et a don Pedro de Luna et a vescomte Dilla.

Item Johan Mercer etc.

—

Sobre los tractaments que lo dit comte havie ab lo princep et lo dit Rey e altres deposa G. Alanya.

—

Que lo dit comte anava et venia soven de Bayona a Ortes deposa lo dit Simon Major.

Bernat Roig deposa etc.

—

Concluye aquí el original del tercer registro ó volúmen que comprende el proceso formado contra Bernardo de Cabrera. Considerado curialmente, pareceria que tiene alguna imperfeccion este final, pero no lo estrañará el lector si recuerda las advertencias y observaciones que se hacen en el prólogo, por las que se comprende la manera ir-

regular como se llevó á cabo dicho proceso, y la necesidad que hubo, para unirle en un solo cuerpo, de aglomerar cuadernos sueltos sobre informaciones tomadas en diversos puntos de los Estados de Aragon, asi como otros papeles de secundaria importancia, de que no convenia prescindir para no defraudar ni la mas leve noticia al suceso. No pudiendo asegurar, pues, si á las últimas páginas del original les faltaba alguna continuacion, si la imperfeccion que pudiera haber era debida solo al copista, ó si realmente no existia mas apuntacion ni escrito que lo publicado, contenido en los tres volúmenes referidos, cumplimos por nuestra parte reproduciendo con toda exactitud el original existente y cesando en el punto mismo que este acaba.

APÉNDICE AL PROCESO

CONTRA BERNARDO DE CABRERA.

—

APÉNDICE.

—

Siendo nuestra idea presentar bajo el verdadero carácter que respectivamente le corresponde á cada uno de los personajes principales que intervienen en el proceso que damos á luz, tanto de aquellos que son objeto del mismo, como de los que tienen empeño en promoverlo, por si no basta cuanto se desprende de los documentos hasta aquí publicados, cuyo conjunto viene á pertenecer á un solo género y es producido por un solo interés; hemos acudido á los registros de Cancillería Regia depositados en el Archivo general de la Corona, donde, por preci-

sion, habian de existir otros documentos de género diverso, anteriores y posteriores á la muerte de Bernardo de Cabrera, y expedidos en tres distintas épocas, como son: la de su gran valimiento, cuando merecia aquel toda la confianza del monarca, siendo su áulico principal y favorito, maestro y guarda del infante primogénito y sucesor a la corona, y almirante de las armadas que triunfaban en Cerdeña; la de su desgracia, en que, culpado de mal consejero y mal patricio, errante en las cortes estrangeras, se vió condenado á deshonrosa muerte, por empeño de la Reina, que le odiaba, y por un tribunal cuyo presidente era el mismo infante Real que en sus primeros años habia tomado lecciones y escuchado consejos del propio Cabrera, cuyos bienes mandaba confiscar el antiguo discípulo por órden de su padre y por instigacion de la Reina, en perjuicio de la familia y de los sucesores del culpado; y finalmente, la posterior á la muerte de este, en que los desengaños y la fria razon, libre ya de la influencia de bastardas pasiones, inducen al Rey, en cuyo nombre se habia ejecutado la sentencia contra Cabrera, á borrar en lo posible la falta cometida por efecto de su altivo carácter ó de las sugestiones de los que tenian interés en hacer desaparecer al antiguo valido, devolviendo, en consecuencia, los bienes confiscados al nieto de la víctima, declarando las altas cualidades por las que Cabrera se habia distinguido, y hasta apartando, á fin de cumplir esta reparacion, los móviles que á ella se opusieran, como se opusieron antes á salvar la vida del creido delincuente.

Todas estas particularidades, con que ha de quedar mas perfecta y cimentada la verdad histórica tocante á la culpabilidad ó inculpabilidad del reo, han brotado con abundancia de los mencionados registros, que guardan preciosos documentos sobre este asunto, y examinándolos nosotros, hemos escogido un número suficiente, con el que, despues de colocados por órden cronológico, y con las referencias precisas, pudiesemos á la vez demostrar, con toda claridad, la idea histórica que nos mueve, y, por lo que toca á la parte material de la Coleccion, llenar el espacio que media desde la última página del Proceso á la postrera del tomo, consiguiendo de este modo que tenga este el número exacto de páginas que le corresponde, y se comprenda en tres cabales todo cuanto trata exclusivamente del noble Bernardo de Cabrera.

I.

Ordenacion del Ducado de Gerona y encargo hecho al noble Bernardo de Cabrera para que cuide de la educacion del Sr. Duque.

Varia II infantis Johannis locumtenentis Petri III. Cenarum de 1351 á 85. n. m. 1801 fol. 5.

In Dei nomine et ejus divina gratia. Si naturaliter parentes de eruditione et custodia filiorum solliciti debent esse potissime Reges et principes circa suorum filiorum primogenitorum eruditionem et custodiam debent solerti diligentia vigilare cum negligentia parentum circa custodiam et eruditionem ipsam tanquam reprehensibilis debeat totaliter evitari. Hac itaque consideratione commoti. Pateat universis. Quod Nos Petrus Dei gratia Rex Aragonum Valencie Majorice Sardinie et Corsice comesque Barchinone Rossillionis et Ceritanie. Prospicientes ab illustri Alionora Regina Aragonum conjuge nostra karissima ex Dei insigni dono prolem desideratam diu a nobis et nostris fidelibus subditis suscepisse scilicet inclitum infantem Johan-

nem karissimum primogenitum nostrum ducem Gerunde quem intimis viceribus cordis nostri dilectionis amore et benedictionis paterne dulcedine amplectimur toto corde animadvertentes insuper utile et optimum fore ut provideatur dicto infanti primogenito nostro potissime in puerili etate que opportunior est eruditioni et morum informationi de alumno et educatore idoneo provido et modesto qui mente ingeniosa honestate vite ac bonis moribus et experta eruditione et doctrina multipliciter sit edoctus et qui sic ad curam doctrinam et eruditionem ipsius intendat quod de dicto infante et duce dum in tenera etate fuerit in providendo sibi de nutrice profitua et aliis que sibi necessaria et opportuna fuerint curam habeat spetialem. Et eundem etiam infantem et ducem cum hoc requisierit ejus etas in bonis instruat moribus et informet quique inter ea que doceri possunt Deo propitio sciat eligere meliora nec totum ex alienis studiis accipiat sed aliqua et multa bona inveniat de se ipso ut eundem infantem possit instruere moribus sapientia et doctrina que in ipso infante quem speramus prestante domino post cursum nostre presentis vite regnaturum feliciter in regnis nostris comitatibus atque terris necessaria sunt et pluribus esse poterunt utiles in regimine populorum. Ideirco ad vestri nobilis et dilecti consiliarii nostri Bernardi de Capraria constantem expertam et approbatam industriam ac strenuam nobilitatem et fidelitatem precipuam quam preteritis temporibus in nostris maximis et nostro regio nostreque reipublice statui periculosis negociis que inter

alia industria ac ingenioso consilio et opera vestris finem optimum habuerunt nobis utilem hostendistis et quam in dicto filio nostro et ejus utili eruditione custodia et doctrina speramus utile et profituum afferre annuente altissimo incrementum mentis nostre aciem dirigentes vos dictum nobilem in alumpnum et educatorem dicti infantis et ducis eligimus constituimus decernimus et etiam ordinamus. Statuentes et decernentes hujus instrumenti publici serie et etiam ordinantes quod idem infans et dux apud vos et sub vestri solerti custodia atque cura felici usque quo idem infans et dux etatis sue quintum decimum annum compleverit custodiatur alatur et nutriatur ita videlicet quod viventibus nobis et illustri Regina predicta genitrice infantis et ducis jamdicti vel eadem Regina ab hac luce subtracta superviventibus nobis ante tamen quam aliam uxorem ducamus in utroque istorum casuum idem infans et dux alatur nutriatur et moretur in villa civitate vel loco in quo nos duxerimus ordinandum nobis autem de medio sublatis supervivente nobis Regina prefata infans idem et dux alatur nutriatur et moretur in illa civitate vel loco in quo ipsa Regina tenens tamen viduitatem et in regnis et terris nostris tunc habitans duxerit ordinandum. Nobis vero et dicta Regina rebus humanis exemptis vel dicta Regina dumtaxat nobis aliam uxorem ducentibus in utroque istorum casuum infans idem et dux alatur nutriatur et moretur in illa civitate vel loco quo vos dictus nobilis alumpnus et educator infantis et ducis ejusdem provideretis ordinandum. Nobis autem et dicta

Regina et vobis dicto nobili ab hoc seculo transmigratis post decessum nostri et dicte Regine et vestri nobilis antefati duo nobiles seu milites aut generosi vicarie Gerunde et Bisulduni eligendi per nobiles milites et generosos ipsius vicarie aut majorem partem ipsorum et duo cives civitatis Gerunde eligendi per universitatem civitatis ejusdem aut majorem partem ipsius. Et duo etiam nobiles seu milites aut generosi vicarie Bagiarum Berge et Berguitani eligendi per nobiles milites et generosos ejusdem vicarie vel majorem ipsorum partem. Et duo cives civitatis Minorise per ipsius civitatis universitatem aut ipsius majorem partem eligendi nec non etiam duo nobiles seu milites aut generosi vicarie Ausonie Vici Rivipulli et Rivipullensis Campirotundi et de Regali eligendi per nobiles milites et generosos ejusdem vicarie vel majorem ipsorum partem. Et duo cives civitatis Vici per ipsius civitatis universitatem vel ejus majorem partem electi omnes predicti duodecim sicut premittitur electi seu eligendi vel major pars eorum omnibus vero ad hec vocatis possint disponere et ordinare de persona seu personis et loco seu locis apud quam vel quas seu in quo dictus infans et dux alatur nutriatur et moretur usque quo dictam etatem quindecim annorum compleverit ut est dictum. Intendimus tamen quod si vos dictus nobilis nobis predecederetis possimus constituere dicto infanti in alumpnum et educatorem illam personam de qua nobis visum fuerit expedire. Statuimus insuper concedimus decernimus ordinamus et volumus quod in casu quo nos et dicta Regina precede-

remus ipso infante et duce vel dicta Regina dumtaxat confestim in utroque istorum casuum nobis aliam uxorem ducentibus absque aliqua tarditate seu mora vos dictus nobilis vel alius seu alii eligendus seu eligendi per nos aut duodecim supradictos vel majorem partem ipsorum percipiatis et percipere possitis vestra auctoritate propria per vos vel illos quos vos seu ipse elegendus seu elegendi inde constitueritis pro provisione dicti infantis et familie sue omnes redditus proventus et jura ducatus predicti et etiam quod in illo casu dictus ducatus cum omnibus suis juribus sit sub vestri seu dicti aut dictorum electi seu electorum administratione et regimine pleno jure sic videlicet quod vos aut electus seu electi predicti teneatis pro dicto infante et duce potenter ducatum predictum administrationem et regimen ejusdem et in eo et in quibuscumque etiam vicariis bajuliis procurationibus civitatibus villis et locis quibuscumque ponatis et ponere possitis pro vestro et dicti electi seu electorum libito voluntatis procuratores vicarios bajulos collectores reddituum et peytarum seu exactionum judeorum et aliorum quorumcumque et alios officiales judices seu comissarios statuere seu etiam ordinare et destituere et exercere seu exerceri facere per vos seu dictum electum seu electos et officiales quos vos aut ipse seu ipsi elegeritis merum et mixtum imperium et omnem aliam jurisdictionem altam et baxiam paces et treuguas et cognitionem eorum ac recipere et recipi facere potestates honorum et castrorum que infra dictum ducatum pro dicto infante et duce tenentur seu tenebuntur. Et homagia etiam et

sacramenta fidelitatis a baronibus militibus civibus et burgensibus et hominibus villarum et locorum et quibuscumque aliis personis que ratione naturalitatis vel feudorum dicto infanti et duci teneantur facere et prestare. Nec non etiam omnes alias regalias et jura dicti ducatus vel ad ipsum ducatum quavis causa pertinencia. Et que dictus infans et dux si major esset per se facere et exercere posset possitis possit aut possint libere exercere et que etiam nos poteramus ante donationem dicto duci per nos factam etiam si essent majora et excellentiora superius nominatis. Et pro majori premissorum securitate sanccimus statuimus et ordinamus et volumus quod comites vicecomites comitores barones varvessores milites et generosi cives burgenses et homines villarum et locorum dicti ducatus nunc de presenti faciant et prestent et prestare teneantur vobis aut alii seu aliis quos nos ut princeps pater et legitimus administrator dicti infantis et ducis statuendum seu statuendos in actores seu procuratores dicti ducis duxerimus aut jam statuimus seu ordinavimus ipsius infantis et ducis nomine recipienti seu recipientibus homagium et fidelitatis juramentum quorum virtute et religione per firmam et solemnem stipulationem promittant quod omnia predicta et infrascripta attendent et complebunt et quod etiam juvabunt toto eorum posse quod premissa et subscripta omnia prout superius et inferius scripta sunt omnino et inconcusse serventur attendantur compleantur exequantur et effectui deducantur et contra ea non facient vel venient nec aliquem contra facere vel venire permittent palam

vel occulte de facto vel consilio seu quovis alio ingenio sive arte. Et quod vobis seu electo aut electis predictis per nos aut dictos duodecim vel ipsorum majorem partem ut predicitur suo casu nomine et vice dicti infantis et ducis et ipsi etiam infanti et duci erunt boni fideles et legales ipsumque infantem et ducem et vos dictum nobilem seu electum aut electos predictos deffendent contra omnem hominem mundi. Et nichilominus quod vos aut electum seu electos predictos in tenendo tute personam dicti infantis et ducis et regendo bene et libere per vos vel dictum electum seu electos et alios quos vos aut ipse vel ipsi suo casu volueritis dictum ducatum pro toto et eorum posse adjuvabunt et nullum impedimentum per se vel interpositam personam palam vel occulte de facto vel cum consilio aut quovis alio ingenio sive arte apponent seu prestabunt aut apponi seu prestari facient per quoscumque injungentes cum hoc eodem instrumento publico vicem epistole in se gerenti comittibus vicecomitibus comitoribus baronibus militibus civibus burgensibus et aliis supradictis quod vobis dicto nobili seu dictis procuratori seu procuratoribus sacramentum et homagium faciant autedicta sub forma proxime superius expressata. Quoniam nos cum presenti omnes et singulos comites vicecomites comitores et barones varvessores milites cives burgenses et alios predictos absolvimus ab omni homagio dominio et fidelitate quibus nobis astricti sunt pro predictis vel modo aliquo obligati. Et ut predicta majori gaudeant firmitate tactis per nos sacrosanctis quatuor evangeliis juramus per

Deum et dicta sancta quatuor evangelia et ipsius virtute juramenti promittimus vobis dicto nobili presenti et recipienti et notario subscripto tanquam publice persone hec a nobis dicti infantis et ducis ac electi seu electorum et aliorum quorum interest intererit aut interesse potest et poterit in futurum nomine stipulanti et recipienti quod non mutabimus nec mutare possimus inter vivos aut in nostra ultima voluntate quovis modo quominus vos dictus nobilis aut electus seu electi predicti regimen persone dicti infantis et ducis et etiam dicti ducatus in dicto casu habeatis et libere habere et exercere possitis possit aut possint per vos vel ipsum aut ipsos vel alios ut superius dictum est sic videlicet quod per ordinationem seu dationem tutoris vel cujusvis alterius ordinationis seu administrationis quovis nomine possit seu valeat nuncupari per nos dicto infanti et duci jam dati vel imposterum dandi inter vivos vel alia ultima voluntate sub quacumque verborum forma ipsa datio processerit semper sit et intelligatur esse exclusa ab ipsa datione potestas regendi personam dicti infantis et ducis et ducatum in dicto casu vobis dicto nobili vel alii electo seu electis superius atributa. Quibuscumque verbis derogatoriis etiam de hiis expressam mentionem facientibus in ipsa datione appositis vel apponendis obsistentibus nullo modo in tantum quod vos aut alius in dicto casu ut superius continetur electus seu electi dicta datione aut quavis alia ordinatione per nos facta vel fienda minime obsistente possitis regimen persone dicti infantis et dicti etiam ducatus in dicto casu libere exercere et

vobis aut alii seu aliis ut predicitur electo seu electis tutor datus vel dandus nullam possit facere inhibitionem monitionem vel mandatum super non utendo libere infantis et ducis ac ducatus jamdictorum regimine sepefato nec etiam idem tutor pro aliquo crimine seu aliqua actione vel ratione possit citare vel quemvis alium processum facere contra vos dictum nobilem aut alium seu alios in dicto casu electum seu electos. Quoniam nos nunc ut extunc eximimus prorsus vos dictum nobilem et alium seu alios ut dictum est electum seu electos a jurisdictione districtu et quavis superioritate tutoris dati vel dandi jamdicti. Et de predictis omnibus de certa scientia et consulte legem facimus hujus serie spetialem quam dicti juramenti virtute promittimus per firmam et solemnem stipulationem hic appositam in posse dicti et subscripti notarii numquam revocare nec contra eam aliquas provisiones facere quovis modo quinimo tollentes quascumque leges et jura comunia municipalia et alia et quoscumque deffectus qui et que predictis in totum vel in partem possent quomodolibet obviare dicti juramenti vigore promittimus vobis dicto nobili et dicto notario stipulanti ut supra predicta omnia et singula tenere firmiter et observare et teneri et observari facere et contra ipsa vel eorum singula non facere vel venire per nos vel interpositam personam quavis ratione jure seu causa sub bonorum nostrorum omnium ypotheca. Ad hec nos Alionora Dei gratia Regina Aragonum Valentie Majorice Sardinie et Corsice comitissaque Barchinone Rossilionis et Ceritanie antedicta vestri dicti nobilis

strenuitate et matura circunspectione prospectis habentes gratam multipliciter et acceptam ordinationem regiam antedictam ac de certa scientia et consulte eidem aderentes in quantum in nobis est pro predictis dicto domino Regi viro et domino nostro carissimo presenti gratiarum referimus et non inmerito actiones nec non et omnibus et singulis per eundem dominum Regem decretis ordinatis et concessis consentimus et ea omnia et singula tanquam rite juste et utiliter facta firmamus laudamus et approbamus et pro ipsorum meliori observatione juramus per Deum et ejus sancta quatuor evangelia manibus nostris corporaliter tacta et dicti juramenti virtute promittimus vobis dicto nobili presenti et dicto notario dicti carissimi filii nostri infantis et ducis et dicti seu dictorum electi seu electorum et aliorum quorum potest seu poterit interesse nomine recipienti quod per nos seu alium circa regimen persone dicti infantis et ducis et ducatus predicti vobis dicto nobili et suo casu electo seu electis predictis per nos vel dictos duodecim vel eorum majorem partem ut predicitur comissum non prestabimus seu apponemus aut prestari seu apponi faciemus seu permittemus impedimentum seu obstaculum aliquod per nos seu alium palam vel occulte de facto vel consilio aut quovis alio ingenio aut aliqua ratione vel occassione aut jure alio sive causa etiam si nos ejusdem infantis et ducis contingeret esse tutricem. Ego vero Bernardus de Capraria supradictus quamvis ad tantum portandum onus et honorem me insufficiemtem reputem et indignum tamen volendo vestri dicti domini Regis et

vestri dicte domine Regine precibus imo verius jussionibus et mandatis expressis in omnibus obedire ac spetialiter annuere in hac parte superans virtute resumpta in illo qui assurgit in occursum timentium et implorantium humiliter nomen suum quique clementer et semitis suis gressus hominis perficit fingo anchoram spei mee et huic tanto oneri imbecilles humeros humiliter submittendo de presenti regimen persone dicti domini infantis et ducis et dicti etiam ducatus in casibus superius et sepius declaratis recipio ac firma et sollemni stipulatione interveniente promito vobis dicto domino Regi presenti ut principi patri et legitimo aministratori domini infantis et ducis predicti et notario supra et infrascripto tanquam publice persone ipsius domini infantis nomine stipulantibus et recipientibus et tactis per me corporaliter sacrosantis quatuor evangeliis juro et homagium facio vobis dicto domino Regi ore et manibus commendatum quod circa regimen persone dicti domini infantis et ducis ac ducatus jamdicti me habebo legaliter atque bene et quod nunquam scienter ero in consilio vel auxilio vel in facto quod dictus dominus infans et dux ammittat vitam vel membrum aliquod vel quod recipiat in personam aliquam lesionem vel injuriam vel contumeliam vel quod idem dominus infans et dux ammittat aliquem honorem quem nunc habet vel in antea possidebit et si sciero vel audiero de aliquo qui velit aliquid istorum contra dictum dominum infantem et ducem facere pro posse ut non fiat impedimentum prestabo et si impedimentum prestare nequiero dicto domino infanti et duci quam cito potero

nuntiabo et contra eum ut potero dicto domino infanti et duci auxilium prestabo et si contingerit terram aliquam quam dictus dominus infans et dux habet vel habebit injuste vel fortuitu casu amittere eam recuperare juvabo et recuperatam omni tempore retinere et si scivero ipsum dominum infantem et ducem velle juste offendere aliquem et inde generaliter vel spetialiter fuero requisitus meum sicut potero prestabo auxilium et si aliquid michi de secreto manifestaverit idem dominus infans et dux illud sine sui licentia nemini pandam vel quod pandatur faciam et si consilium michi super aliquo facto postulaverit illud eidem dabo consilium quod michi videbitur magis expedire et nuncquam ex mea persona aliquid faciam scienter quod ad suam injuriam vel contumeliam possit quomodolibet pertinere. Nos etiam Rex predictus presentis tenore statuimus decernimus et etiam ordinamus quod idem homagium et fidelitatis sacramentum faciat seu faciant et facere teneatur seu teneantur ille vel illi usi per nos aut dictos duodecim vel eorum majorem partem in casu jamdicto electus seu electi fuerit seu fuerint ad regimen persone dicti infantis et ducis ac ducatus predicti illis videlicet persone seu personis que per eosdem duodecim vel eorum majorem partem electa fuerit seu electe. In quorum testimonium nos Rex predictus nostre magestatis sigillo et nos Regina predicta sigillo nostro hoc instrumentum publicum jussimus inpendenti muniri. Quod est actum et datum in Castro Perpiniani die vicesima prima januarii anno a nativitate Domini MCCCL primo. Vidit Jaspertus.

Signum ✠ Petri Dei gratia Regis Aragonum Valencie Majorice Sardinie et Corsice comitisque Barchinone Rossilionis et Ceritanie. Qui predicta firmamus convalidamus laudamus et juramus et ex nostre regie potestatis plenitudine eisdem nostram prestamus auctoritatem pariter et decretum. Rex Petrus.

Signum ✠ Alionore Dei gratia Regine Aragonum Valencie Majorice Sardinie et Corsice comitisseque Barchinone Rossilionis et Ceritanie. Que predicta firmamus convalidamus laudamus et juramus.

Sig✠num Bernardi de Capraria predicti. Qui hec laudo firmo et juro et homagium facio.

Testes hujus rei sunt nobiles Petrus de Fonolleto vicecomes de Caneto et de Insula Berengarius de Apilia et Matheus Mercerii majordomus dicte domine Regine miles Jacobus de Faro Berengarius de Codinachs magister rationalis et Jaspertus de Tregurano consiliarii dicti domini Regis.

Sig✠num Mathei Adriani dicti domini Regis scriptoris secretarii et regia auctoritate notarii publici per totam terram et dominationem ejusdem qui predictis interfuit et hec scribi fecit et clausit.

II.

Autorizacion y poder á Bernardo de Cabrera, para tomar posesion del ducado de Gerona en nombre del Duque ó infante don Juan.

Varia II. Infantis Johannis locumtenentis Petri III. Cenarum de 1351 á 86. n. m. 1801 - fol. 10.

In nomine Domini Noverint universi. Quod nos Petrus Dei gratia Rex Aragonum Valencie Majorice Sardinie et Corsice comesque Barchinone Rossilionis et Ceritanie pater et legitimus administrator incliti infantis Johannis precarissimi primogeniti nostri et ducis Gerunde. Attendentes quod propter nonnullas occupationes quibus nos propter reipublice nostre utilitatem vaccare opportet infrascriptis intendere non valeamus. Idcirco constituimus creamus et ordinamus certum et indubitatum actorem procuratorem seu infrascriptorum negotiorum gestorem pro dicto inclito infante et duce cum decreto regentis officium cancellarie nostre subscripti cujus jurisdictioni nos subicimus in hac parte vos nobilem et dilectum consilia-

rium nostrum Bernardum de Capraria videlicet ad adipiscendum possessionem plenariam ducatus Gerunde per nos dicto filio nostro concessi et donati civitatum villarum castrorum vicecomitatuum et aliorum quorumcumque ad dictum ducatum pertinentium prout in carta constitutionis per nos facte de dicto ducatu et donationis dicto infanti et duci facte die et anno subscriptis latius continetur. Nec non ad recipiendum nomine dicti infantis homagia sacramenta fidelitatum a comitibus vicecomitibus varvassoribus baronibus et aliis quibuscumque nobilibus militibus hominibus civitatum villarum vel castrorum et aliis quibuscumque hominibus vel mulieribus cujuscumque preheminentie status vel conditionis existant infra ducatum existentibus supradictum. Nec non etiam ad jurandum et confirmandum pro dicto infante et in personam ipsius privilegia et inmunitates dicti ducatus civitatumque villarum et castrorum ejusdem vel alia quecumque si que et prout de jure vel secundum consuetudines Cathalonie debent eis jurari seu etiam confirmari nec non etiam ad faciendum vobis vice et nomine dicti ducis pro convalidatione dicti ducatus homagium ore et manibus comendatum cujus virtute nos dictum ducem ratione dicte donationis in persona vestri ad hominem recipimus ore et manibus comendatum. Dantes et concedentes vobis eidem Bernardo actori predicto quo ad premissa plenam et liberam facultatem universa et singula exequendi complendi et ad effectum producendi prout nos ut pater et legitimus aministrator pro dicto infante et duce filio nos-

tro possemus et alius quilibet pater familie pro filio suo facere posset si personaliter intendere possemus vel posset. Et promittimus vobis dicto nobili procuratori et actori nec non et notario infrascripto tanquam publice persone pro vobis et aliis etiam personis quarum interest et intererit infuturum legitime stipulanti nos semper habere ratum gratum et firmum quicquid pet vos dictum procuratorem et actorem in premissis procuratum actum et gestum fuerit sive factum et nullo tempore revocare sub bonorum nostrorum omnium ypotheca. Actum est hoc in castro Perpiniani die vicesima prima mensis januarii anno a nativitate Domini MCCC quinquagesimo primo. Vidit Jaspertus.

Signum ✠ Petri Dei gratia Regis Aragonum Valencie Majorice Sardinie et Corsice comitisque Barchinone Rossilionis et Ceritanie. Qui hec laudamus et firmamus et huic instrumento publico nostrum sigillum appenditium jussimus apponendum. Rex Petrus.

Testes hujus rei sunt nobiles Petrus de Fonolleto vicecomes de Caneto et de Insula Guillermus Galcerandi de Cabrencio alias dictus de Rocabertino Petrus de Montecatheno procurator Cathalonie Berengarius de Apilia camerarius major et Jacobus de Faro consiliarii dicti domini Regis.

Sig ✠ num mei Jasperti de Tregurano regentis officium cancellarie domini Regis qui huic actorie tanquam legitime facte causa cognita mea manu propria meam interpono auctoritatem pariter et decretum.

Sig✠num Mathei Adriani dicti domini Regis scriptoris secretarii et regia auctoritate notarii publici per totam terram et dominationem ejusdem. Qui predictis interfuit et hec scribi fecit ac interveniente decreto supra proxime apposito hec clausit cum litteris rasis et emendatis in linea quarta ubi dicitur adipis et in prima linea signi firme domini Regis predicti ubi cernitur et huic.

III.

Declaracion pública sobre la ereccion del ducado de Gerona y la educacion del Sr. Duque encomendada á Bernardo de Cabrera.

Varia II. Infantis Johannis locumtenentis Petri III.
Cenarum de 1351 á 86 n. m. 1801 – fol 14.

Pateat cunctis. Quod nos Petrus Dei gratia Rex Aragonum Valencie Majorice Sardinie et Corsice comesque Barchinone Rossilionis et Ceritanie. Attendentes nuper nos de civitatibus Gerunde Vici et Minorise nec non de villis Bisulduni Turricelle de Montegrino de Pals et de Figueriis omnibusque et singulis castris villis et locis in vicariis et bajuliis ac procurationibus

Gerunde Bisulduni Minorise Bagiarum Berge et Berguitani Ausonie Vici Rivipulli et Rivipullensis Campirotundi et de Regali vicecomitatus de Basso Turricelle de Montegrino et de Figueriis predictorum unum ducatum erexisse qui Gerunde nomine appellatur ipsumque comisisse sub certis pactis formis et conditionibus inclito infanti Johanni precarissimo primogenito nostro ducique Gerunde prout hec et alia latius et clarius apparent per instrumentum publicum nostra bulla aurea insignitum per fidelemque secretarium nostrum Matheum Adriani notarium publicum clausum datum et actum in castro nostro Perpiniani vicesima prima die januarii anno subscripto. Considerantes etiam educationem dicti ducis et administrationem ipsius ducatus nobili et dilecto consiliario nostro Bernardo de Capraria comendasse sub certis formis pactis et conditionibus de quibus clare constat per instrumentum publicum nostre magestatis sigillo et sigillo etiam illustris Alienore Regine Aragonum consortis nostre amantissime subscripte roboratum clausum et factum per dictum notarium die et anno predictis. Animadvertentes insuper in dictis ereccione et concessione comandaque et educatione predictis quedam verba imposuisse dubia seu obscura que possent dare duplicem legentibus intellectum. Nos igitur aspicientes nostreque mentis aciem dirigentes quod illius est interpretari cujus est condere presertim cum nos velimus ut convenit dispendia litium equitatis compendio qua possumus industria coartare instrumenta jamdicta et in eis singula contenta liberaliter amplecten-

tes clarioraque efficere cupientes tam motu proprio ac propenso et digesto consilio quam ad supplicationem juratorum et proborum hominum civitatis Gerunde et nuntiorum per universitatem dicte civitatis ad culmen nostre Regie dignitatis hac de causa spetialiter destinatorum. Tenore presentis publici instrumenti firmiter valituri volumus sanccimus statuimus et superaddendo instrumento dicte creationis ducatus et concessionis de eodem dicto duce facte ducimus ex certa scientia declarandum quod in casu quo prefatam Reginam consortem nostram contingat decedere et nos ei supervivere et ad secunda vota convolare dicto infante Johanne vitam in humanis ducente quod a processibus et sentenciis latis et proferendis per electum seu eligendum a regimine dicti ducis et ducatus infra quindecim annos contentos in erectione dicti ducatus et donatione de eodem per nos facta Infanti jamdicto vel eius officiales contra singulares personas vel jus ipsorum seu causis eorum tam criminalibus quam civilibus possit et debeat primitus ad dictum ducem cum dictam etatem compleverit et interim ad illum cui regimen et administratio dicti ducis et ducatus spectaverit vel comissa fuerit inmediate appellari a dicto vero duce cum dictam etatem compleverit et interim ab administratore actore seu educatore predicto possit ad nos tanquam principem mediate et indubie appellari et per appellationis remedium recursus haberi quamdiu nos vitam duxerimus et humanis et donec dictus dux apicem Regie dignitatis fuerit assumptus et non alias neque ultra. Quibus justis appellationibus tenean-

tur dictus electus et alii imposterum eligendi administrationem et regimen dicti ducatus et ducis eorumque oficiales dicto durante tempore indubitanter defferre. Et apostolos concedere et dare et alia ac aliter facere et observare sicut et prout inferior a quo appellatur ad superiorem facere et observare tenetur juxta legittimas sanctiones usaticos Barchinone Cathalonie et constitutiones. Premissis preterea rationibus inductis ad tollendum ambiguitatem quorumdam nos volentes infrascripta clarius aperire dicto instrumento erectionis et concessionis clausulam in medietate sequemtem cessandam irritandam removendam tollendam et anichilandam ducimus per modum interpretationis et declarationis ut predicitur cum presenti videlicet. Et etiam in omni casu et eventu retinemus nobis hostes exercitus et cavalcatas in hominibus dictarum civitatum et villarum et locorum omnium predictorum. Loco autem clausule preinserte et retentionis in eadem contente retinemus nobis et retinere volumus et intendimus casus contentos et expecificatos expresse in usatico Barchinone incipienti Princeps namque quos casus et usaticum nobis reservamus et expresse intendimus reservare creatione seu erectione ducatus predicti in aliquo non obstante. Addicientes quod per dictum creationis et erectionis ducatus instrumentum et concessionis de eodem dicto nostro primogenito factum dicto usatico in aliquo derogare intendimus nullo modo. Preterea quia quamquam in dicto creationis et donationis instrumento contineatur quod nos retinemus ut in generali curia que nunc

Perpiniani celebratur et alias quotiens in futurum contigerit celebrari in Cathalonia vel alibi curiam vel generale parlamentum universitatis civitatum villarum et locorum infra dictum ducatum sitorum de mandato nostro vocate vel in futurum vocande teneantur ad dictam curiam procuratores suos seu sindicos destinare nichilominus per quosdam indubium revocatur an dicti sindici vocari debeant prout hactenus vocari consueverunt. Nos hoc declarare volentes decernimus et declaramus ac est intentio nostra et sic volumus quod universitates predictarum civitatum et locorum vocentur per nos et vocare venire et interesse teneantur in ipsis curia et parlamento prout facere tenebantur ante donationem et concessionem et ducatus ereccionem supradictas. Insuper licet in instrumento comande predicte contineatur quod in casu quo contingeret dictum nobilem educatorem et administratorem decedere et alium eligere in casibus in dicto comande instrumento expecificatis quod sint de electoribus futuri educatoris et administratoris duo nobiles seu milites aut generosi vicarie Gerunde et Bisulduni eligendi per nobiles milites aut generosos ipsius vicarie aut majorem partem ipsorum et duo cives civitatis Gerunde eligendi per universitatem civitatis Gerunde aut majorem partem ipsorum. Attamen utpote rationi consonum ampliando statuimus volumus concedimus et huius serie ordinamus quod in casibus memoratis sint et esse possint de electoribus ipsis quatuor nobiles milites seu generosi et quatuor cives civitatis ipsius velut capud dicti ducatus prima ordinatione in dicta co-

manda contenta nullatenus obsistente. Declarantes et ex certa scientia huius serie statuentes quod per dictum instrumentum creationis et concessionis predictarum non facimus nec facere intendimus aliquam separationem de civitatibus et locis contentis in creatione dicti ducatus immo predicta omnia unimus et unire intendimus potius per predicta comitatui Barchinone et corone nostre Regie faciendoque privilegium quod vim legis habere volumus sanccimus et etiam ordinamus quod civitates et loca predicta contenta in creatione dicti ducatus nunquam possint a comitatu Barchinone et a Coroua Regia separari immo quod quicumque fuerit Rex Aragonum et comes Barchinone habeat esse dominus civitatum et locorum predictorum civitatesque et loca predicta per Regem Aragonum et comitem Barchinone et eius oficiales regi habeant seu etiam gubernari. Declaramus insuper quod quamquam in dicto instrumento creationis et concessionis contineatur quod per nos vel per dictum ducem et eius successores unquam hec creatio seu ducatus erectio valeat ad consequentiam trahi. Est tamen nostre intentionis et volumus ac etiam declaramus quod quoad primogenitum vel successorem in primogenitura qui proculdubio post dies nostros vel suos aut eius successores assumendus esset in Regem Aragonum. Sed non in quemvis alium nobis et eis liceat imposterum similem creationem ducatus et de eodem concessionem facere verbis in dicto instrumento appositis seu aliis quibuscumque obsistentibus nullo modo cum p. . . . creatio et concessio fiende circa talem

si forsan fieri contigerit potius agregatio et unio quam corone separatio censeretur. Ceterum volumus et huius serie statuimus sanccimus in perpetuo etiam ordinamus quod constitutiones Cathalonie generales facte et imposterum faciende et usatici Barchinone habeant observari in locis dicti ducatus et privilegia eis concessa et usus ac consuetudines et observantie antique tam per vos proprio nomine et ut legittimum administratorem quam per electum jam dictum et imposterum eligendum seu eligendos ad regimen dicti ducis et ducatus quam per ipsum ducem et eius oficiales. Ita quod per dictam creationem nichil conmutetur sed omnia observentur sicut observabantur et observari habeant ante dictam creationem et ac si dicta ducatus erectio facta non fuisset. Predictas itaque declarationes additiones ablationes seu remotiones sanctiones et statuta et alia supradicta facimus et promittimus sicut melius dici potest et intelligi ad salvum scincerum etiam intellectum. Volentes et etiam huius serie dicti juramenti per nos prestiti vigore prefatis nominibus statuimus sanccimus et promittimus ac nunc pro tunc etiam ordinamus quod cum dictus dux ad etatem pervenerit quod possit regere juxta tenorem instrumenti dicte creationis et etiam antequam regat per se jurabit laudabit et firmabit omnia et singula supradicta sed sufficiat predictum ducem omnia et singula supradicta juvare in dicta civitate Gerunde tamen tanquam in capite dicti ducatus. Volumus etiam et decernimus ac statuimus quod nunc de presenti nobilis et dilectus consiliarius noster Bernardus de Cappraria quem dicti ducis et

ducatus administratorem fecimus ut est dictum et alius vel alii et quicumque si et qui post eum dicti ducis et ducatus fuerint administratores in principio sue administrationis prestent ad sancta Dei Evangelia juramentum juratis et consulibus vel consiliariis civitatum Gerunde Vici et Minorice predictarum recipientibus pro se et allis omnibus et singulis personis dicti ducatus si presentes fuerint alias notario pro eis stipulanti predicta omnia et singula teneant inviolabiliter et observent hoc etiam intellecto et declarato expresse quod quicumque qui post dictum Bernardum de Capraria fuerint educatores dicti ducis et administratores ducatus predicti in principio sue administrationis et antequam ea utantur prestent et prestare teneantur dictum juramentum et qualibet dictarum civitatum Gerunde Vici et Minorise in presentia juratorum consiliariorum vel consilium earundem. Et ut premissa omnia et singula majori gaudeant firmitate tam nomine nostro proprio quam etiam tanquam pater et legittimus administrator dicti ducis primogeniti nostri juramus sponte in animam nostram per dominum Deum et eius sancta quatuor Evangelia manibus nostris corporaliter tacta predicta omnia et singula tenere et observare ac teneri et observari facere et in aliquo non contrafacere vel venire jure aliquo causa vel etiam ratione. Mandantes per presens publicum instrumentum universis et singulis officialibus et subditis tam infra dictum ducatum quam alibi asistentibus presentibus et futuris quod premissa et infrascripta omnia et singula que firmari et jurari facimus per dictum nobilem Bernardum

de Cappraria tanquam educatorem ducis et administratorem ducatus predictorum teneant firmiter et observent et ab aliis faciant inviolabiliter observari et non contraveniant nec aliquem contravenire permittant quavis causa seu etiam ratione. Nos igitur Alienora Dei gratia Regina Aragonum Valencie Majorice Sardinie et Corsice comitissaque Barchinone Rossilionis et Ceritanie prospicientes premissa omnia et singula causa justa previa ad utilitatem dicti nostri dulcissimi primogeniti et ducis fore facta ea laudamus approbamus ratifficamus et confirmamus manibus nostris ad sancta Dei quatuor Evangelia juramus contra predicta vel aliqua ex eisdem nunquam facere vel venire aliqua ratione. Ad hec ego Bernardus de Capraria educator et administrator supradictus attendens supradicta omnia redundare ad utilitatem dicti domini ducis et perfectionem premissorum jam dicto nomine laudans approbans ratifficans et confirmans omnia et singula supradicta juro ea omnia nunc et ex tunc ut ex nunc per Dominum Deum et eius quatuor Evangelia meis manibus corporaliter tacta predicta omnia et singula tenere et observare et in aliquo non contrafacere vel venire jure aliquo causa vel etiam ratione. Quinimo prestabo et dabo operam cum effectu et faciam etiam meum posse si vixero quod dictus dominus dux supradicta omnia firmabit et jurabit cum ad etatem pervenerit supradictam. Hec igitur omnia et singula supradicta ut dicta et expressa sunt supra facimus paciscimur et promittimus nos dicti Rex et Regina et ego Bernardus de Capraria nominibus sepedictis quisque

nostrum et se dicta vobis juratis et probis hominibus presentibus nomine dicte universitatis nec non et notario infrascripto tanquam publice persone pro eis et pro aliis universitatibus civitatum Vici et Minorise et aliarum villarum et locorum dicti ducatus et pro aliis etiam personis quarum interest et interrerit et interesse potest ac poterit in futurum recipienti et paciscenti ac etiam legittime stipulanti. Et intendimus ac etiam protestamur quod per hoc instrumentum nec per contenta in eo fiat prejuditium aliquod tacite vel expresse aliis contentis in instrumentis ereccionis et concessionis ac educationis seu comande predictis de quibus in presentis declarationis publico instrumento mentio non fuerit facta nec per illa habuit. Quinimo eadem et istud remanere volumus et intendimus in suo pleno robore et valore. In quorum omnium testimonium nos Rex et Regina predicta nec non Bernardus de Capraria educator seu actor ac administrator jam dictus ad dictorum juratorum supplicationem humilem et etiam requisitionem mandamus fieri de premissis tot consimilia publica instrumenta sigillo magestatis nostre dicti Regis et nostre dicte Regine ac ducis jamdicti munita scilicet nobis dictis Regi et Regine michique Bernardo de Capraria et nostris quibuslibet nominibus sepedictis ac universitatis civitatis prefatte et aliis quarum interfuerit tradenda per scriptorem ac notarium infrascriptum. Actum et datum in camera timbrorum castri Regii Perpiniani sextadecima die febroarii anno a nativitate Domini Millesimo trecentesimo quinquagesimo primo.

Signum ✠ Petri Dei gratia Regis Aragonnm Valencie Majorice Sardinie et Corsice comitisque Barchinone Rossilionis et Ceritanie. Qui hec jam dictis nominibus laudamus juramus et firmamus.

Signum ✠ Alienore Dei gratia Regine Aragonum Valencie Majorice Sardinie et Corsice comitisseque Barchinone Rossilionis et Ceritanie que hec laudamus firmamus et juramus.

Sig✠num Bernardi de Capraria educatoris ac administratoris predicti qui jamdicto nomine hec laudo firmo et juro.

Testes huius rei sunt inclitus infans Raymundus Berengarii comes Impuriarum venerabilis Hugo Valencie Episcopus cancellarius Matheus Mercerii miles majordomus domine Regine et Jaspertus de Tregurano procurator curie ac consiliarii dicti domini Regis.

Sig✠num Bartholomei de Lauro scriptoris dictorum domini Regis et domine Regine sigillaque tenentis domini ducis pretacti et auctoritate dicti domini Regis notarii publici per totam terram et dominationem suam. Qui predictis interfuit et hec de mandato domini Regis domine Regine et educatoris predictorum et ad requisitionem juratorum predictorum scribi fecit et clausit cum litteris rasis et cetera.

IV.

Mandato Real para que los síndicos y procuradores de las ciudades y villas del Ducado de Gerona presten los homenages á Bernardo de Cabrera como maestro, procurador y actor del Sr. Duque.

Varia II. Infantis Johannis locumtenentis. Petri III. Cenarum de 1351 á 86. n. m. 1801. fol. 11.

Noverint universi. Quod die lune vicesima octava die mensis februarii anno a Nativitate Domini Millesimo CCC quinquagesimo primo. Illustrissimo ac magnifico Principe et domino domino Petro Dei gracia Rege Aragonum Valencie Maiorice Sardinie et Corsice comiteque Barchinone Rossilionis et Ceritanie constituto personaliter cum suo magnifico consilio in camera scilicet alba sui castri Regii Perpiniani in presentia scilicet mei scriptoris secretarii et notarii ac testium infrascriptorum venerabilis Raymundus de Agario Franciscus de Terradis jurisperitus et Guillermus Sunyerii cives Gerunde procuratores sindici et

actores ab universitate civitatis Gerunde ad infrascripta specialiter ipsi tres insimul constituti cum publico instrumento auctoritate et decreto Geraldi de Abbacia judicis ordinarii Gerunde inibi interveniente clausoque per Raymundum de Brugaria notarium publicum substitutum auctoritate Regia a Bernardo de Cortiliano publico Gerunde notario in domo fratrum minorum Gerunde die martis hora terciarum intitulata octavo kalendas marcii anno ab incarnatione Domini Millesimo trescentesimo quinquagesimo. Attendentes ipsum dominum Regem nuper de civitatibus Gerunde Vici et Minorise nec non de villis Bisulduni Turricelle de Montegrino de Pals et de Figueriis omnibusque et singulis castris villis et locis et vicariis ac baiuliis et procurationibus Gerunde Bisulduni Bagiarum Berge et Berguitani Ausonie Vici Rivipulli et Rivipullensis Campirotundi de Regali vicecomitatus de Basso Turricelle de Montegrino et de Figueriis predictorum unum ducatum crexisse qui Gerunde nomine apellatur ipsumque concesisse sub certis pactis formis et conditionibus inclito ac magnifico domino infanti Johanni dicti domini Regis primogenito ac Dei gratia duci Gerunde prout hec et alia latius et clarius apparent per instrumentum publicum Regia bulla aurea insignitum clausumque per me notarium infrascriptum die vicesima prima januarii anno predicto. Considerantes etiam eundem dominum Regem educationem dicti domini ducis et administrationem ducatus predicti comisisse seu comendasse nibili viro Bernardo de Capraria consiliario prefati domini Regis sub certis scilicet formis

pactis et conditionibus de quibus clare constat per publicum instrumentum magestatis dicti domini Regis sigillo et etiam sigillo serenissime domine Regine dicti domini Ducis genitricis comunitum clausum et factum per me infrascriptum notarium die et anno supra proxime dictis. Animadvertentes insuper jamdictum dominum Regem erectionem et concessionem comandamque et educationem predictas declarasse seu interpretasse tam motu proprio quam ad suplicationem nunciorum dicte civitatis Gerunde cum publico instrumento juramento vallato sigillis dicti domini Regis et domine Regine prefate munito dato et acto in dicto castro Perpiniani sextadecima die februarii anno superius in prima linea contento clausoque per Bartholomeum de Lauro scriptorem regium sigillaque tenentem dicti domini Ducis et notarium. Aspicientes ulterius universitatem jamdictam et eius singulares prefatos sindicos et procuratores pretextu mandati ... de per dictum dominum Regem eis facti apud suam Regiam magestatem noviter causa homagium et fidelitatis juramentum infrascripta prestandi et faciendi destinasse qui ab eodem domino Rege suppliciter petierunt ut cui dictum homagium facerent eis mandare ipsosque et universitatem jamdictam et eius singulares ab omni homagio et fidelitatis juramento quibus sibi astricti seu obligati existerent quovis modo nisi in casibus in dictis instrumentis et eorum quolibet contentis et retentis de sui solita clementia absolvere dignaretur. Quibus sic recensitis idem dominus Rex in presentia mei notarii et testium subscriptorum dictis sin-

dicis et procuratoribus ex certa scientia injunexit precepit et mandavit ut homagium et fidelitatis juramentum predicta prestarent dicto nobili Bernardo de Capraria tanquam educatori dicti domini ducis et procuratori ac actori per ipsum dominum Regem tanquam patrem et legitimum administratorem dicti domini ducis ad hec et alia specialiter destinato pro dicto domino duce cum publico instrumento sigillo dicti domini Regis inpendenti munito ac decreto et auctoritate tunc regentis officium cancellarie dicti domini Regis intervenientibus cuius foro idem dominus Rex tunc se duxit submitendum clausoque per me infrascriptum secretarium et notarium die vicesima prima januarii anno sepedicto. Et nichilominus absolvit dictos sindicos presentes et prefatam universitatem et eius singulares ab omni homagio et fidelitatis juramento quibus dicto domino Regi teneantur seu alias quomodolibet obligati existant nisi in casibus in instrumentis jamdictis et eorum quibuslibet contentis et expecificatis hiis siquidem omnibus sic peractis incontinenti dicto domino Rege et preexcelssa domina Alionora Dei gratia Regina Aragonum eius consorte parentibus dicti domini Ducis constitutis personaliter in camera Reginali dicti castri Regii in presentia scilicet mei subscripti secretarii et notarii et in presentia etiam testium subscriptorum prefati tres sindici nuncii et procuratores eorum flexis genibus jurarunt per crucem Domini nostri Jhesu Cristi et eius sancta quatuor Evangelia eorum manibus corporaliter tacta in manu et posse dicti nobilis Bernardi de Capraria inibi tanquam edu-

catoris seu actoris predicti residentis in animas eorum et etiam dicte universitatis et singularium de eadem. Et dicti juramenti vigore promiserunt jamdictis nominibus prefato domino Duci absenti nec non et dicto nobili Bernardo de Capraria educatori procuratori et actori constituto ut predicitur per dictum dominum Regem ut patrem et legitimum administratorem dicti domini Infantis et Ducis presenti et recipienti nomine et in persona dicti domini Ducis quod iidem sindici et actores ac dicta universitas et eius singulares erunt dicto domino Duci et nomine ipsius prefato nobili Bernardo de Capraria boni fideles et legales et observabunt omnia et singula que continentur in fidelitatis sacramento necnon etiam quod servabunt omnia et singula contenta in dictis instrumentis superius designata tam ducatus et donationis quam comande seu educationis inde factarum quam etiam declarationum seu interpretationum inde subsequentium et eorum quolibet de quibus fuerant plenissime informati et nunquam contravenient seu aliquem contravenire permittent in quantum in eis fuerit quavis causa. Et pro predictis omnibus et singulis complendis et attendendis ac firmiter etiam observandis et pro non contravenire dicti sindici et procuratores quibus supra nominibus fecerunt omnes tres alter post alterum dicto nobili Bernardo de Capraria educatori et procuratori jamdicto nomine et in personam dicti domini Ducis homagium ore et manibus comendatum juxta usaticos Barchinone. Quibus omnibus sic peractis confestim tam dictus dominus Rex mandavit quam dictus Bernardus

de Capraria quo supra nomine quam etiam dicti sindici et procuratores prefatis nominibus petierunt et requisiverunt me subscriptum scriptorem et notarium eis et eorum cuilibet ac personis quarum interfuerit fieri tot quot voluerint et petierint publica consimilia instrumenta per me subscriptum secretarium et notarium dicti domini Regis sigillo in pendenti munimine roborata. Que omnia acta fuerunt die et anno supra in prima linea contentis et locis jamdictis presentibus scilicet me subscripto scriptore et notario ac inclito domino infante Raymundo Berengarii Dei gratia comite Impuriarum dicti domini Regis patruo nec non reverendis dominis Hugone divina providentie Valencie cancellario Berenguario Gerunde episcopis nobilibus viris Petro de Fonolleto vicecomite de Caneto et Insule Ademario de Mosseto consiliariis dicti domini Regis testibus ad premissa spetialiter vocatis. H. cancellarius.

Sig ✠ num mei Mathei Adriani dicti domini Regis scriptoris secretarii et Regia auctoritate notarii publici per totam terram et dominationem eiusdem qui predictis interfui et hec scribi feci cum raso et rescripto in VII linea ubi dicitur eundem et clausi.

V.

Muestra de los homenages prestados por los síndicos de las ciudades á Bernardo de Cabrera como maestro procurador y actor del Duque de Gerona; consistente en el prestado por la ciudad de Manresa.

Varia 18 Petri III locumtenentiæ infantis Johannis. Diversorum et erectionibus ducatus Gerunde et comitatus Cervarie. – n. m. 1538 fol. 26. v.

Noverint universi quod die sabbati intitulata nonadecima die marcii anno a nativitate domini millesimo trecentessimo quinquagesimo primo. Illustrissimo ac magnifico principe et domino domino Petro Dei gracia Rege Aragonum Valencie et cetera ac serenissima domina Alionora Regina Aragonis et comitissa comitatuum jamdictorum constitutis personaliter in camera reginali castri Regii Perpiniani in presentia scilicet mei scriptoris et notarii ac testium infrascriptorum venerabiles et discreti Franciscus de Ferriaria Jacobus Sarta et Bernardus de Vado civis Minorise procurato-

res sindici et actores una et insolidum cum venerabili Francisco Amergos jurisperito et cive dicte civitatis ab universitate et per universitatem dicte civitatis mandato ipsi universitati facto per dictum dominum Regem pro subscriptis homagio et juramento fidelitatis prestandis dicto domino Regi tamquam patri et legitimo administratori incliti ac magnifici domini infantis Johannis eius primogeniti et Dei gratia Ducis Gerunde vel alii pro eo ipsa homagium et juramentum recipienti prout de eorum sindicatu plene constat per instrumentum publicum confectum die veneris intitulata septimo kalendas marcii anno predicto et clausum per Petrum de Gostemps notarium publicum Minorise. Attendentes ipsum dominum Regem nuper de civitatibus Gerunde Minorise et Vici et de Figueris et omnibus et singulis castris villis et locis et vicariis et bajuliis ac procurationibus Gerunde Bisulduni Bagiarum Berge et Berguitani Ausonie Vici Rivipulli et Ripullensis Campirotundi de Regali vicecomitatus de Basso Turricelle de Montegrino de Pals et de Figueriis predictorum unum ducatum erexisse qui Gerunde nomine appellatur ipsumque concessisse sub certis pactis formis et conditionibus inclito ac magnifico domino infanti Johanni supradicto prout hec et alia lacius et clarius apparent per instrumentum publicum Regia bulla aurea signitum clausumque per Matheum Adriani secretarium dicti domini Regis et regia auctoritate notarium die vicesima prima januarii anno predicto. Considerantes etiam eundem dominum Regem educationem dicti domini Ducis et administratio-

nem ducatus predicti comisisse seu comendasse nobili viro Bernardo de Capraria consiliario prefati domini Regis sub certis scilicet formis pactis et conditionibus de quibus clare constat per publicum instrumentum magestatis sigillo dicti domini Regis et etiam sigillo dicte domine Regine comunitum clausum et factum per proxime dictum secretarium et notarium die et anno super proxime dictis. Animadvertentes in super jamdictum dominum Regem erectionem et concessionem comandamque et educationem predictas declarasse seu interpretasse tam motu proprio quam ad suplicationem nuntiorum dicte civitatis Gerunde cum instrumento publico juramento vallato sigillis dicti domini Regis et domine Regine prefate munito dato et acto in dicto castro Perpiniani XVI die febroarii anno superius in prima linea contento clausoque per me Bartholomeum de Lauro notarium infrascriptum. Aspicientes ulterius universitatem jamdictam et eius singulares prefatos sindicos et procuratores pretextu mandati inde per dictum dominum Regem eis facti apud suam regiam magestatem noviter causa homagium et fidelitatis juramentum infrascripta prestandi et faciendi ut premittitur destinasse qui ab eodem domino Rege supliciter petierunt ut cui dictum homagium facerent eis mandare ipsosque et universitatem et eius singulares ab omni homagio et fidelitatis juramento quibus sibi astricti seu obligati existerent quovis modo nisi in casibus in dictis instrumentis et eorum quolibet contentis et retentis de sui clementia absolvere dignaretur. Quibus sic recencitis indem dominus Rex in

presentia mei notarii et testium infrascriptorum dictis sindicis et procuratoribus ex certa scientia injunexit precepit et mandavit ut homagium et fidelitatis juramentum predicta prestarent dicto nobili Bernardo de Capraria tamquam educatori dicti domini Ducis et procuratori ac actori per ipsum dominum Regem tamquam patrem et legitimum administratorem dicti domini Ducis ad hec et alia spetialiter destinato pro dicto domino Duce cum publico instrumento sigillo dicti domini Regis in pendenti munito ac decreto et auctoritate tunc regentis cancellarie officium dompni domini Regis intervenientibus cuius foro idem dominus Rex quo ad hec se duxit submittendum clausoque per supra scriptum secretarium et notarium die XXI januarii anno sepedicto. Et nichilominus idem dominus Rex absolvit dictos sindicos presentes et prefatam universitatem et eius singulares licet absentes tanquam presentes tenore huius publici instrumenti in manu et posse mei scriptoris et notarii infrascripti vice et nomine dicte universitatis et eius singularium ac aliorum etiam omnium et singulorum quorum interest et potest aut poterit interesse hec et alia omnia et singula supra et infrascripta ab eodem domino Rege legittime stipulantis et recipientis ab omni homagio et fidelitatis juramento quibus dicto domino Regi teneantur seu aiias quomodolibet obligati existant nisi in casibus in instrumentis jamdictis et eorum quibuslibet contentis et specificatis quam quidem absolutionem homagii supradicti dictus dominus Rex fecit universitati et singularibus supradictis ducatu durante predicto eo

vero finito universitas supradicta et eius singulares dicta absolutione minime obsistente censeantur et intelligantur etiam et sint astricti homagio et fidelitati dicti domini Regis sicut et quemadmodum erant prius et etiam interim in casibus per dictum dominum Regem reservatis. Hiis siquidem omnibus sic peractis incontinenti iidem sindici et procuratores eorum flexis genibus jurarunt per crucem domini nostri Jhesu-Christi et eius sancta quatuor Evangelia eorum manibus corporaliter tacta in manu et posse dicti nobilis Bernardi de Capraria boni fideles et legales et observabunt omnia et singula que continentur in fidelitatis sacramento necnon etiam quod servabunt omnia et singula in dictis instrumentis superius designata tam ducatus et donationis quam comande seu educationis ac declarationum inde factarum et eorum quemlibet de quibus fuerant plenissime informati et numquam contravenient seu aliqnem contravenire permittent in quantum in eis fuerit quavis causa. Et pro predictis omnibus et singulis complendis et attendendis ac firmiter etiam observandis et pro non contravenire dicti sindici et procuratores quibus supra nominibus fecerunt omnes tres alter post alterum dicto nobili Bernardo de Capraria educatori et procuratori jamdicto nomine et in personam dicti domini Ducis homagium ore et manibus comendatum juxta usaticos Barchinone. Quibus omnibus sic peractis confestim tam dictus dominus Rex mandavit quam dictus Bernardus de Capraria quo supra nomine quam etiam dicti sindici et procuratores prefatis nominibus petierunt et

requissiverunt me subscriptum scriptorem et notarium eis et eorum cuilibet ac personis quarum interfuerint fieri tot quod voluerint et petierint publica consimilia instrumenta per me subscriptum scriptorem et notarium dicti domini Regis sigillo appendicio roborata. Que omnia facta fuerunt die et anno in prima linea contentis et loco jamdicto presentibus scilicet me subscripto scriptore et notario ac reverendis Hugone dicti domini Regis cancellario et divina providentia Valentino episcopo nec non Berengario Gerundesi episcopo nobili viro Petro de Fonolleto vicecomite de Caneto et insule Vitale de Blanis abbate sancti Felicis Gerunde Raimundo de Coponibus et Thoma de Marciano militibus consiliariis dicti domini Regis testibus specialiter ad premissa vocatis.

Signum mei Bartholomei de Lauro scriptoris dicti domini Regis et eius auctoritate notari publici per totam terram et dominationem suam. Qui predictis interfui et hec scribi feci et clausi.

VI.

Promesa hecha por el Rey en Cerdeña á Bernardo de Cabrera y á su hijo el vizconde de Cabrera, de que, dentro de cuatro meses, cuando estuviese de regreso, mudaria este título en el de conde de Osona, en recompensa de los grandes servicios (que se enumeran en el documento,) prestados por dichos padre é hijo en las guerras de la espresada isla.

Varia 22 Petri III. n. m. 1542, fol. 1.

Noverint universi. Quod Nos Petrus Dei gratia Rex Aragonum Valencie Majoricarum Sardinie et Corsice comesque Barchinone Rossilionis et Ceritanie. Prospicientes quod nostre regalis excellentie culmen sic tenetur suos servitores spetiales ex sue largitatis munificentie titulis decorare suisque muneribus retribuere atque donis ut juxta suorum exhibitionem servitiorum ipsi servitores retributionis gratiam assequantur et alii eorum exemplo ad nostra servitia animosius inducantur. Igitur ad merita laude digna vestri nobilis

et dilecti consiliarii nostri Bernardi de Capraria nostrarum armatarum capitanei generalis nec non ad servitia per vos tam unionis nefande dudum suscitant in regnis Aragonis et Valencie tempore que vestro potissime tractatu et labore ingenti et studioso perpetuis temporibus extitit abolita et reducta ad nichilum tanquam in guerra inminenti inter nos et nostros fideles subditos ex una parte et januenses publicos hostes nostros ex altera qua vigente eosdem januenses in mari bello hostili inito Dei adjuvante sufragio triumphabiliter devincistis quorum obtenta victoria in Sardinie insula in qua nonnullos nostros rebelles qui inprovide contra nostrum regale dominium calcaneum rebellionis erexerant in campo belligero avide ac strenue superastis pluri us ex ipsis rebellibus dire ulcionis juste gladio interemptis ex quorum hostium et rebellium laudabili et triumphali victoria Regius status nostre non modice exaltationis suscepit honorem quam in presenti Sardinie viagio quo locus de Algério ex magna et continua obsidione ad manus nostras Dei dono pervenit abjectis inde nostris rebellibus et etiam inimicis sub quorum diu fuerat tirannida manu detentus vertentes sedule aciem mentis nostre cupientesque ut tenemur vobiscum et vestri intuitu ac propter servitia nobis prompte et laudabiliter prestita per nobilem et dilectum consiliarium nostrum Bernardum vicecomitem Caprarie filium vestrum in dictis triumphalibus victoriis in quibus personaliter presens fuit et strenue ac fideliter laboravit et in presenti Sardinie viagio in quo nos secutus fuit cum decenti et bona

equitum et peditum comitiva et que etiam non desinit impendere animo indefesso persone sue periculis ac expensis et laboribus non vitatis cum eodem filio vestro vicecomite pro premissis serviciis retributionis premio compensare. Ex causis jamdictis motu proprio attendentes quod nedum rem nostram propriam tali casu imo etiam alienam possessoribus auferre licet nobis et legittime benemerentibus nostris comilitonibus elargiri per nos et nostros successores. Tenore presentis publici instrumenti nomine proprio et tamquam pater et legittimus aministrator incliti et magnifici infantis Johannis carissimi primogeniti nostri Ducis Gerunde et comitis Cervarie habito super hiis consilio cum nobilibus militibus et aliis nostris consiliariis nobiscum hic existentibus vel eorum majori parte ac previo ut designatur inferius per nos prestito juramento ad sancta Dei Evangelia promittimus vobis dicto nobili Bernardo de Capraria presenti et hanc promissionem recipienti et dicto nobili filio vestro vicecomiti absenti et vestris successoribus et per firmam et solennem stipulationem nos obligamus quod infra quatuor menses computandos continue a die qua primo in regnis et terris nostris ultramarinis personaliter erimus constituti civitatem Vici cum omnibus suis juribus et pertinenciis universis et cum toto eo quod nobilis Margarita de Fuxio vicecomitissa Caprarie nurus vestra dictique vicecomitis consors habet in civitate eadem et cum vicecomitatibus Caprarie et de Basso et cum aliis castris villis terris et locis que vos et nobilis Timbors uxor vestra vicecomitissa Caprarie et

dicti conjuges filius vester et eius uxor conjunctim vel divisim qualitercumque habetis et predicti habent intra Cathaloniam et cum una leuca termini quam in circuitu a qualibet dicte civitatis Vici parte limitabimus seu limitari faciemus latitudinis et longitudinis quarum leuce terre Ausonie sunt vel esse solent intra dictorum quatuor mensium spatium ut inferius continentur et cum omnibus fortaliciis castris et locis qui et que inibi sunt et erunt in comitatus Ausonie honorem et titulum erigemus et ipsius comitatus vos seu dictum vicecomitem natum vestrum illum videlicet ex vobis ambobus quem vos malueritis pro vobis et vestris ac vestros successores perpetuo in comitis Ausone honorem et titulum extollemus et privilegia ac honores preheminentias comitibus nostris subditis debitos et concedi solitos effectualiter concedemus et vobis seu dicto vicecomiti et vestris vel suis perpetuo ut comitibus Ausonie dabimus et donabimus pure simpliciter et irrevocabiliter pleno jure in feudum tamen et juxta propriam naturam feudi totam partem nostram quam habemus et habere debemus et nobis pertinet et pertinere potest et debet quovis modo in Vici civitate pretacta et etiam infra limitationem unius leuce predicte limitande per fidelem consiliarium nostrum Petrum Ça Costa bajulum Cathalonie generalem ex parte nostra et per nos et per dilectum consiliarium nostrum Franciscum Togores militem ex parte vestra et per vos seu dictum vicecomitem vel vestros aut suos electos qui unum tercium eligant et eligendi habeant plenissimam potestatem cum quo alter ipsorum si pre-

dicti ambo convenire non possent limitare leucam valeat supradictam et cum militibus et dominabus ac aliis hominibus et feminis cuiusvis legis status seu conditionis sint vel fuerint inibi habitantibus et habitaturis et cum mero et mixto imperio et alia juredictione alta et baxa et cum omnibus redditibus exitibus proventibus et sdevenimentis furnis molendinis aquis aqueductibus et reductibus et reselosis montibus nemoribus atque silvis planis pratis pascuis et garrigiis venationibus ac piscationibus mineriis atque trobis emparis ac estacamentis et cum omnibus aliis juribus et pertinenciis universis prout melius dici poterint et etam nominari que hic pro expressatis haberi volumus queque in instrumentis et privilegiis de hiis fiendis specificari et declarari totaliter faciemus. Que omnia que vobis vel dicto vicecomiti aut vestris vel suis dabimus vos vel dictus vicecomes et vestri vel sui perpetuo pro nobis et nostris in feudum et juxta propriam naturam feudi tenebitis et tenebunt honoratum tamem absque alicuius servitii prestatione. Excepta potestate quam de predictis que vobis seu ei dabimus vos vel vestri aut ipse et sui ruecessores nobis et nostris dare tenebamini et tenebuntur iratis et paccatis totiens quotiens inde requisiti fuerint et hoc juxta usaticos Barchinone et constitutiones Cathalonie generales. Promittimus etiam vobis et dicto viceco miti et vestris et suis successoribus per firmam et solemnem stipulationem quod satisfacto per nos primitus dicto inclito infanti Johanni primogenito nostro Duci Gerunde et comiti Cervarie ac hominibus dicte civitatis Vic[i]

et aliis omnibus et singulis personis quarum super hiis quodvis interesse vertatur seu verti possit in et supes omnibus et singulis in et super quibus eis vel alicui ex eis pro predictis vel aliquibus ex ipsis possit perjudicium generari in et pro quibus vel quorum pretextu premissis vel aliquibus ex ipsis obviare possent vel quomodolibet contraire cum quibus nostris propriis sumptibus conveniemus eisque de nostro proprio satisfaciemus taliter quod super premissis eis perpetuum silentium imponetur et ab inde per eos vel aliquem eorum vel ab ipsis causam habentes super jamdictis nulla fiet questio petitio vel demanda predicta omnia que vobis vel dicto vicecomiti et vestris vel suis dare promitimus in feudum honoratum ut predicitur libera et expedita spetialiter a dicto Duce primogenito nostro et generaliter ab omni persona tam ecclesiastica quam seculari nec non ab omni collegio et universitate et a quacumque alia condicione seu gravamine aut onere et cum effectu vos vel vestros aut dictum vicecomitem vel suos predictorum omnium intra mensium spatium quatuor predictorum in possessionem corporalem seu quasi inducemus et inductum perpetuo manutenebimus in eadem et vobis vel vestris aut dicto vicecomiti et suis pro eisdem faciemus evictionem expressam de qua nobis et eis tenebimur nos et nostri prout tutius et firmius fieri et dictari poterit seu etiam ordinari. Declarantes et vobis et predictis consorti filio et nurui vestris totaliter remitentes seu concedentes quod predictorum vel aliquorum ex eis pretextu vel ratione recognicionis dicti feudi per vos

vel dictum vicecomitem et vestros vel suos nobis et nostris fiende pars quam dicta nurus vestra habet in dicta civitate seu dicta castra terre et loca vestra et dicte vicecomitisse vestre uxoris aut dicti vicecomitis filii vestri et ipsius vicecomitisse consortis sue seu jura quecumque que in ipsis habetis et habent plus quam hodie submissa seu subjugata sunt dominio nostro nobis seu eidem nostro dominio vel nostrorum subjugata vel submissa minime censeantur imo ipsa et ipse et omne jus quod in ipsis habetis et superius nominati habent vobis et ipsis illibatum remaneatur totaliter integrum et illesum dicti feudi recognitione in aliquo non obstante. Hec autem vobis promitimus et predicta ut superius dicta sunt vobis vel dicto vicecomiti et vestris vel suis perpetuo dabimus hiis conditionibus appositis et adjectis quod ex tunc postquam predictorum possessionem vos vel dictus vicecomes aut vestri vel sui successores pacifice adepti fueritis comitem tamen Ausone nominemini scilicet unus post alium successive vicecomitis de Capraria et de Basso titulo seu nomine totaliter et perpetuo quiescente. Et quod intra unum annum a die dicte possessionis adepte seu adipiscende continue computandum omnia et singula castra et fortalicia que nostra sunt vel erunt usque ad tempus dicte donationis fiende intra limitationem fiendam leuce unius premisse funditus diruantur et quod intra eandem leucam extra tamen dictam civitatem in hiis que vobis vel dicto vicecomiti dabimus nullo unquam tempore fortalicia aut castra per vos vel dictum vicecomitem seu quemvis alium cons-

trui seu hedificari possint absque nostri et nostrorum expressa voluntate ac spetiali licentia et permissu. Et si casu quocumque de nostri vel nostrorum voluntate seu permissu intra limites leuce predicte extra dictam civitatem aliqua in hiis que vobis vel dicto vicecomiti dabimus ut continetur superius construerentur fortalicia sive castra quod ipsa omnia et singula pro nobis et nostris teneantur in feudum et juxta propriam naturam feudi cum ipsorum potestate sub modis et formis quibus pro nobis feudum tenebitur sepedictum. Nos vero et nostros successores consulte et de certa sciencia astringimus et dictum feudum nostro dominio Regio et corone nostre Regie incorporamus et totaliter counimus taliter quod dictum feudum nos vel nostri successores non possimus vobis aut eidem vicecomiti vel vestris aut suis seu cuicumque alii quavis ratione vel causa aut quovismodo etiam pro retributione armorum servicii per comilitones quoquomodo nobis vel nostris successoribus impendendi concedere sive dare aut quacumque alia ratione impignorare permutare aut excambiare aut alio modo quocumque alienare seu transferre aut separare a corona nostra Regia supradicta nec vos seu ipsum vicecomitem vel vestros aut suos aut a nobis vel ipsis super premissis qualitercumqne causam habentes quomodolibet ab eodem feudo enfranchire vel illud feudum enervare seu diminuere quoquomodo possimus. Quoniam nos de hiis legem facientes super eisdem nobis et nostris demimus et auferimus omnimodam potestatem ex nostre Regie plenitudine potestatis ex

eadem plenitudine potestatis decernentes hac lege perpetuo observanda prorsus nunc pro tunc et tunc pro nunc cassum irritum et inane quidquid per nos seu nostros successores circa concessionem donationem alienationem aut franchitatem enervationem seu diminutionem dicti feudi in vos vel dictum vicecomitem seu vestros aut suos aut quoscumque alios actum fuerit seu fiet amodo quovismodo idque ex nostre Regie plenitudine potestatis vacuamus totis viribus et effectu. Et ad validiorem et majorem corroborationem et firmitatem fortiorem premisse promissionis per nos et nostros successores vobis et vestris facte juramus ad sacrosancta Dei quatuor Evangelia coram nobis posita et manibus nostris corporaliter tacta et dicti juramenti virtute et religione promittimus vobis dicto nobili presenti et recipienti et vestris et notario subscripto hec a nobis legittime stipulanti et recipienti quod dicto vicecomite filio vestro absente et pro omnibus aliis quorum interest intererit aut interesse potest et poterit in futurum quod predictam promissionem et obligationem observabimus et complebimus et observari et compleri etiam faciemus et nullo unquam tempore contraveniemus vel faciemus de jure vel de facto nec aliquem contravenire seu contrafacere aliqua ratione vel causa directe vel indirecte permittemus nec consentiemus palam vel occulte et quod de predictis privilegia instrumenta et cartas nostras fieri et expediri bullari et sigillari faciemus cum juramentis clausulis renuntiationibus ac clausulis et evictionibus expressis in ipsis et pro ipsis necessariis seu etiam opportunis ad

sensum fidelis consiliarii nostri Francisci Roma legum doctoris vel Jasperti de Tregurano aut Jacobi de Faro illius videlizet quem vos vel dictus vicecomes aut vestri vel ipsius successores duxeritis eligendum tot quot necessarie fuerint vel etiam opportune concessionibus donationibus seu privilegiis sub quorumcumque forma seu conceptione verborum factis quas et que de certa scientia et consulte pro premissorum corroboratione revocamus et etiam anullamus non obstantibus quibuscumque. In cuius rei testimonium presens instrumentum publicum fieri jussimus nostro pendenti sigillo munitum. Datum et actum in castro Calleri die vicesima quarta aprilis anno a nativitate Domini Millesimo trecentesimo quinquagesimo quinto.

Signum ✠ Petri Dei gratia Regis Aragonum et cetera. Qui hec concedimus promitimus firmamus et juramus.

Testes hujus rei sunt nobilis Gilabertus de Cintillis gubernator Regni Maiorice Franciscus de Perilionibus maiordomus et Matheus Mercerii camerarius milites consiliarii dicti domini Regis. Rex P.

Dominus Rex mandavit Matheo Adriani in cuius posse firmavit et juravit.

Fuit clausum per Matheum Adriani prothonotarium sigilla tenentem et notarium publicum.

VII.

Nombramiento de curador del duque de Gerona, hecho á favor del infante Ramon Berenguer, conde de Ampurias, en el que no se menciona á Bernardo de Cabrera, y por el que podria deducirse acaso algun cambio en el valimiento de que antes disfrutaba este personaje.

Varia 22 Petri III. n. m. 1542, fol. 78.

Notum sit cunctis. Quod Nos Petrus et cetera. Attendentes per non nullos quosdam tractatus fuisse nobis motos super quibusdam civitatibus villis et aliis locis incliti et magnifici infantis Johannis carissimi primogeniti nostri Ducis Gerunde comitisque Cervarie infra dictos ducatum et comitatum ipsius Ducis sistentibus que pro nobis in feudum tenentur cum non nullis villis et aliis locis eorum melioribus et magis utilibus permutandis. Attendentes etiam circa ipsos tractatus et perfectionem ipsarum permutationem nos qui

pater et legittimus administrator existimus dicti Ducis quibusdam arduis nostris negociis et nostre rei publice occupatos non posse intendere comode seu vaccare et sic prospecta utilitate dicti Ducis fore equum et consonum rationi ut quo ad dicta peragenda negotia dicto Duci provideamus de aliquo idoneo curatore. Idcirco confidentes de fide et industria et legalitate vestri incliti infantis Raymundi Berengarii comitis Impuriarum patrui nostri carissimi habita prius super hiis in nostro consilio deliberatione solerti damus et assignamus vos dictum Infantem in curatorem quo ad negotia dictarum permutationum et quarumcumque aliarum quas utiles dicto Duci esse prospexeritis peragenda. Conferentes vobis potestatem plenariam ipsas permutationes tractandi et nomine dicti Ducis ad efectum ducendi et possessionem villarum et locorum que dicto Duci ex causa permutationis concesse fuerint per vos vel alios quos ad hec elegeritis vice et nomine dicti Ducis recipiendi et tradendi etiam possessionem civitatum villarum et locorum que per vos nomine et vice dicti Ducis concesse fuerint illis cum quibus permutationes feceritis prelibatas et omnia alia et singula in predictis et circa predicta et dependentibus ac emergentibus ex eisdem seu ea quovis modo tangentibus faciendi et libere exercendi que dictus Dux si perfecte esset etatis facere posset. Quoniam nos decernimus quecumque per vos ut curatorem dicti Ducis super predictis omnibus et singulis acta et quomodolibet gesta fuerint firmitatem perpetuam obtinere. Iuterponentes super eis omnibus ut princeps judex et

superior dicti Ducis autoritatem nostram pariter et decretum. Intendimus tamen quod vos dictus curator satisdetis rem dicti Ducis salvam fore et prestetis juramentum de ulterius dicti Ducis circa predicta procurandis et inutilibus evitandis et omnia alia ad que ratione dicte cure teneamini faciatis etiam et prestetis. Ad hec ego dictus infans Raymundus Berengarii Empuriarum comes suscipiens dictam curam tactis per me sacrosantis quatuor evangeliis juro utilia dicti domini Ducis in predictis et circa predicta procurare et inutilia evitare. Promitens per firmam et solennem stipulationem vobis dicto domino Regi et subscripto protonotario nomine ipsius domini Ducis legittime stipulanti rem et bona dicti pupilli ad que curator sum datus custodire et salvare et omnia alia et singula facere ad que occasione huius cure sum estrictus salvo quod semper uti valeam veritate. Et obligo inde omnia bona mea et insuper dono fidejussores videlicet egregium Alfonsum incliti domini infantis Petri Ripacurcie et Montanearum de Prades comitis carissimi fratris mei primum natu comitem Denie et nobilem Gilabertum de Cintillis gubernatorem regni Maioricarum Asbertum de Trilia Berengarium de Pau Franciscum Togores promotorem negotiorum Regiorum Matheum Mercerii camerlengum et Thomam de Marçano auditorem audientie regie milites consiliarios vestros. Qui omnes insimul et quilibet eorum in solidum ad hec omnia mecum et sine me totaliter teneantur. Nos autem Alfonsus dicti domini infantis Petri primus natu Gilabertus de Cintillis Albertus de Trilea Berenga-

rius de Pau Franciscus Togores Matheus Mercerii et Thomas de Marçano predicti suscipientes in nos dictam fidejussionem et pro domino infante super predictis fidejubentes promittimus vobis dicto domino Regi et dicto prothonotario nomine dicti domini Ducis stipulanti quilibet videlicet nostrum insolidum teneri ad omnia predicta per dictum dominum Infantem curatorem qui supra superius promissa. Obligantes inde omnia bona nostra. Renuntiantes epistole Divi Adriani et legi dicenti quod prius conveniatur principalis quam fidejussor et nove constitutioni et omni alii juri rationi et consuetudini predictis obviantibus quoquomodo. Postremo nos Rex predictus predicte cure et omnibus et singulis predictis auctoritatem nostram Regiam interponimus pariter et decretum decernentes habita de predictis omnibus in nostro consilio ut premittitur deliberatione solerti cum hac nostra pragmatica sanctione dictam curam et omnia alia predicta robur perpetuum obtinere non obstante quod dicto Duci in infantili etate constituto curator ad predicta datus fuerit nec obstante lege romana que innuere videatur Infanti curatorem non debere dari nec quavis alia lege Romana ac jure quo presens cura aut aliqua predictorum infringi possent aut etiam annullari quoniam omnes leges et jura predictis obviantia tollimus et omnem deffectum si quis in predictis esse aut notari posset suplemus ex nostre Regie plenitudine potestatis. Hanc pragmaticam sanctionem omnes alias leges et jura predictis contraria corrigentem volentes sanctientes et statuentes pro lege in hac presenti cura et aliis pre-

missis omnimodo observari. In quorum rei testimonium presens instrumentum fieri jussimus nostro pendenti sigillo munitum. Datum et actum Barchinone die octava decima februarii anno a nativitate Domini MCCCL sexto.

Signum ✠ Petri Dei gratia Regis Aragonum et cetera. Qui hec laudamus concedimus et firmamus huicque cure auctoritatem nostram interponimus et decretum.

Sig✠num infantis Raymundi Berengarii comitis Impuriarum curatoris predicti. Qui hec laudo concedo firmo et juro.

Sig✠✠✠✠✠✠✠na Alfonsi Gilaberti de Cintillis Asberti de Trilea Berengarii de Pau Francisci Togores Mathei Mercerii et Thome de Marçano fidejussorum predictorum. Qui hec laudamus et firmamus. Et ego dictus Alfonsus quia minor sum viginti quinque annis maior vero decem octo annis jurans per Deum et eius sancta quatuor Evangelia coram mei posita et corporaliter tacta promito quod contra huiusmodi fidejussionem non veniam aliquo jure causa vel etiam ratione. Imo certificatus de omni jure meo renuncio de certa scientia et expresse beneficio minoris etatis et restitutionis in integrum et omni alii juri foro legi rationi constitutioni et consuetudini contra hec repugnantibus. Quod est actum die loco et anno prefixis.

Testes huius rei sunt Bernardus de Ulzinellis miles legumque doctor consiliarius et thesaurarius Raymundus de Perilionibus armorum uxerius Gondisalbus

de Castro veteri de camera et Johanes Petri de Acarreu scriptor secretarius dicti domini Regis.

Dominus Rex mandavit Matheo Adriani. Vidit eam dominus Rex qui eam misit sui anuli sigillo sigillatam.

Fuit clausum per Matheum Adriani protonotarium sigilla tenentem et notarium publicum.

VIII.

Permuta y cambio de la ciudad de Vich con Villafranca del Panadés, á favor de Bernardo vizconde de Cabrera, en atencion á los servicios prestadns por él y su padre Bernardo de Cabrera, y en parte como compensacion de una cantidad debida á este por la corte del Rey.

Varia 22 Petri III. n. m. 1542 fol. 83. v.

In nomine Sancte et individue Trinitatis scilicet Patris et filii et Spiritus Sancti. Pateat cunctis. Quod nos infans Raimundus Berengarii Serenissimi domini Ja-

cobi bone memorie Regis Aragonum filius comes Impurie curator datus et inter alia ad infrascripta assignatus per Excellentissimum ac magnificum principem et dominum dominum Petrum Dei gratia Regem Aragonum Valencie Majorice Sardinie et Corsice comitemque Barchinone Rossilionis et Ceritanie inclito et magnifico Infanti Johanni ipsius domini Regis primogenito duci Gerunde comitique Cervarie cum instrumento publico ipsius domini Regis sigillo pendenti munito dato et acto clausoque per ipsius domini Regis subscriptum prothonotarium die octava decima mensis huius februari anni subscripti. Prospicientes dictum dominum Regem tam prius pretium rationibus auditis cognita per suam pronuntiationem latam die sabbati XX die februarii aano subscripto declarasse dictum dominum ducem posse permutare et alienare si hoc facere voluerit et elegerit ad utilitatem et comodum suum civitatem Vici seu partem eiusdem et alia que habet in dicta civitate parrochia ac terminis eorundem prout hec et alia in processu inde habito et dicta pronuntiatione latius continentur. Attendentes etiam nobilem Petrum de Montechateno procuratorem Cathalonie generalem ac a dicto domino Rege super hiis spetiales potestatem et comissionem habentem causa cognita declarasse ac decrevisse subscriptam permutationem dicto duci fore utilem et nobis ut curatori ipsius permisisse et concessisse auctoritatem et licentiam faciendi cum efectu vite et nomine dicti ducis infrascriptam permutationem et omnia et singula quem in ea aut ratione vel occasione ipsius necessaria fuerint

aut etiam opportuna prout hec et alia plene patent per processum habitum de eisdem. Ideo attentis omnibus et singulis sapradictis intervenientibus auctoritate et decreto dicti nobilis procuratoris de premissis specialem comissionem Regiam habentis. Gratis et ex certa scientia permutamus et ex causa permutationis in feudum concedimus vobis nobili viro Bernardo vicecomiti Caprarie civitatem Vici quatenus ad dictum dominum ducem spectat cum parrochia territorio et terminis ac pertinenciis suis universis cum militibus videlicet et dominabus civibus et aliis hominibus et feminis mero et mixto imperio et omni alia jurisdictione alta et baxa et cum redditibus et proventibus pace et guerra et aliis cunctis juribus et rebus que ad illustrissimum dominum Regem Jacobum recolende memorie patrem nostrum ex permutatione inter ipsum et reverendum patrem Berengarium tunc Vicensem epischopum cum assensu sui capitoli pervenerunt et cum etiam omnibus aliis juribus ad dictum dominum ducem ex largitionibus dicti domini Regis patris sui et alias de jure usu vel alias pertinentibus quovismodo etiam si sint majora superius expressatis et talis etiam nature quod sine expressione speciali non transirent quoniam ea omnia volumus hic pro expresis haberi et sub dicta generalitate etiam comprehendi exceptis in rebus et juribus sique ante presentem permutationem per dictum dominum Regem nomine et jure suo proprio aut ut patrem et legittimum amministratorem dicti ducis alienate fuerint que in presenti permutatione intelligimus non venire. Salvo jure

luendi aut alio quovis dicto domino duci ad redimendum vel repetendum eadem competenti quod in hac permutatione volumus comprehendi. Hanc autem permutatiouem et ex causa permutationis iu feudum concessionem vobiscum dicto vicecomite et vestris successoribus sub modis tamen et retentionibus infrascriptis pro Villafrancha Penitencium quequidem villa una cum villa de Arbucio ac castris de Olerdola et de Fonte rubeo ac criminali jurisdictione quam dictus dominus Rex habebat in Castro veteri Penitentium alias vocato Castellviy Stremer ad vos dictum vicecomitem pervenit partim in solutum certarum quantitatum pecunie nobili viro Bernardo de Capraria patri vestri dicti vicecomitis per curiam dicti domini Regis debitarum et per ipsum jure cesso in vos dictum vicecomitem translatarum et partim in retributionem precipuorum servitiorum per ipsum nobilem et vos dictum vicecomitem dicto domino Regi et sue reipublice impensorum ut constat ex tenore cuiusdam privilegii ipsius domini Regis bulla plumbea comuniti acti et clausi per subscriptum prothonotarium in camera timbrorum Castri Perpiniani die octava decima januari anni inferius scripti facimus vobis dicto vicecomiti sicut melius et plenius dici potest et intelligi ad vestri dicti vicecomitis et vestrorum securitatem et salvamentum et sanum etiam intellectum. Et predicta omnia et singula que dicto nomine vobis dicto vicecomiti permutamus in feudum extrahentes curatori nomine predicto de jure dominio et posse dicti domini ducis et suorum eadem in feudum ut premittitur in

jus dominium et posse vestri dicti vicecomitis et vestrorum mittimus et transferimus irrevocabiliter pleno jure. Et quia a dicto domino Rege cum dicto cure instrumento firmam et concensum habuimus faciendi curatorio nomine quo supra permutationem de civitatibus villis et aliis locis quas in feudum pro domino Rege dictus dominus dux tenet ideo inducimus curatorio nomine predictó vos dictum vicecomitem et vestros de predictis omnibus et singulis quem vobis superius permutamus in possessionem corporalem seu quasi ad habendum tenendum omnique tempore pacifice possidendum pro ut melius per nos vobis dicto vicecomiti in feudum data sunt et superius et inferius continetur. Promitentes vobis dicto vicecomiti quod trademus vobis aut vestris aut cui volueritis loco vestri possessionem corporalem seu quasi omnium predictorum per nos vobis permutatorum. Et nichilominus dicto nomine damus et concedimus vobis dicto vicecomiti et vestris auctoritatem licentiam et plenum posse quod vos et vestri per nos et nostros vel alium nomine vestro auctoritate vestra propria possitis possessionem corporalem sea quasi omnium poedictorum et singulorum libere aprehendere et aprehensam licite retinere. Nos enim dicto nomine donec vobis dicto vicecomiti aut vestris dictam possessionem tradiderimus vel vos eam aprehenderitis constituimus vos interim dicto nomine predicta omnia et singula pro vobis et vestris titulo precario tenere. Et ex causa huius permutationis in feudum dicto nomine cedimus per dictum dominum ducem et suos vobis dicto vicecomiti

et vestris perpetuo omnia jura omnesque actione reales et personales mixtas utiles et directas et alias quascumque dicto domino duci competentes et competencia et competere debentia in predictis omnibus et singulis et contra quascumque personas et res ratione eorum. Quibus juribus et actionibus nos dictus vicecomes et vestri possitis uti et experiri agendo et defendendo et alias quomodolibet in juditio vel extra quemadmodum dictus dominus dux et nos dicto cure nomine possemus ante huiusmodi permutationem et jurium cessionem et nunc vel etiam postea quandocumque. Et etiam dicto curatorio nomine mandamus tenore huius publici instrumenti vicem epistole in hac parte gerentis omnibus et singulis militibus et dominabus et civibus et etiam quibuscumque aliis hominibus et feminis cuiuscumque status legis seu conditionis sint vel fuerint habitantibus et habitaturis in dicta civitate Vici et terminis territorio parrochia et pertinentiis suis in quantum ut premittitur ad dictum dominum ducem pertinebat quod de omnibus et singulis que vobis in feudum permutamus vobis dicto vicecomiti et vestris perpetuo respondeant et vos dictum vicecomitem et vestros pro eorum dominis habeant teneant et admitant nobisque et vestris in omnibus decetero obediant tanquam eorum et predictorum que ut premittitur vobis permutamus domino sive dominis naturali seu naturalibus et homagium faciant ac fidelitatis juramentum que per vassallos eorum domino predicto domino duce feudum tenenti prestari debent et sunt etiam fieri assueta et de omnibus et sin-

gulis juribus vobis et vestris respondeant de quibus dicto domino duci aut domino Regi ut patri et legittimo amministratori eiusdem respondere tenebantur et consueverant quavis causa. Quoniam nos dicto nomine vos dictum vicecomitem et vestros in predictis que supra vobis in feudum permutamus in jus dicti domini ducis ponimus sub modis et retentionibus infrascriptis et constituimus ac facimus vos et vestros ibi et inde dominos actores et procuratores in vestri dicti vicecomitis et vestrorum propria ad dandum vendendum alienandum distrahendum permutandum et impignorandum eis tamen modo et forma quibus feuda similis nature vendi et alias alienari possunt secundum usaticos Barchinone et constitutiones et usantias Cathalonie et ad faciendum inde vestras et vestrorum omnimodas voluntates. Vos vero dictus vicecomes et vestri successores perpetuo in et de hiis que vobis supra permutamus sub infrascripta forma teneamini dicto domino duci et suis successoribus dare de dicta civitate quatenus ad dictum dominum ducem cum aliis predictis permutatis spectabant et nunc in vos dictum vicecomitem ex presenti permutatione transferuntur potestatem irati et paccati totiens quotiens inde fueritis requisiti juxta usaticos Barchinone et constitutiones Cathalonie generales. Ita videlicet et non alias quod dictam potestatem dicto domino duci aut alii domini Regis primo successori si idem dominus dux quod Deus avertat antequam dictus dominus Rex diem suum claudat extremum dicte civitatis et aliorum predictorum vel tutoribus aut aliis amministratoribus vel

procuratoribus ipsorum ducis seu primi successoris in dicto casu dicti domini Regis nullomodo teneamini vos aut successores vestri universales vel singulares dare vel tradere nec ipse dominus dux aut primus ut predicitur dicti domini Regis successor possint eandem vobis vel vestris successoribus petere donec dictus dominus dux aut primus dicti domini Regis successor cum instrumento publico juramento et aliis cautelis debitis vallato et alias cum eficacia jure et facti confirmaverit ad utiliorem vestri et vestrorum cautelam vobis dicto vicecomiti et dictis vestris successoribus juxta formam inferius dictatam presentem permutationem hoc tamen adjecto et declarato quod si dominus Rex nunc regnans dominus directus et alodiarius dicte civitatis quatenus tamen ad dictum dominum ducem spectat et aliorum que in hac permutatione veniunt requisierit sibi potestatem de predictis dari per dictum dominum ducem eo casu vos dictus vicecomes aut vestri successores ipsam potestatem domino Regi et non dicto domino duci teneamini tradere atque dare. Dicta vero confirmatione facta vos dictus vicecomes et vestri dictam potestatem dare et tradere dicto domino duci seu dicti domini Regis primo ut dicitur successori et suis successoribus teneamini libere prout dari et tradi debet juxta usaticbos Barchinone et usantiam Cathalonie presenti retentione seu modificatione in aliquo non obstante. Volumus tamen et expresse retinemus quod vos aut vestri successores non possitis seu vobis aut eis non liceat in terminis territorio et pertinenciis supradictis in quantum

ad dictum dominum ducem pertinebant ullo unquam tempore fortalicia aut castra construere vel edificare aut construi seu edificari facere absque dicti domini ducis vel suorum expressa voluntate et speciali permissu. Et si quocumque casu de dicti domini ducis vel suorum successorum voluntate et permissu intra dictos terminos territorium parrochiam et pertinentias in quantum ad dictum dominum ducem pertinebant aliqua construerentur castra seu fortalicia quod ipsa omnia et singula castra et fortalicia pro dicto domino duce aut suis successoribus teneantur in feudum et de eis vos dictus vicecomes et vestri dicto domino duci et suis dare teneamini potestatem juxta formam super dicto feudo jam superius expressatam. Nos vero ex potestate nobis atributa in officio cure jamdicte ad dicti domini ducis utilitatem intime anelantes et honorem vestri vicecomitis prelibati ipsum dominum ducem et suos consulte et ex certa scientia astringimus et specialiter obligamus et dictum feudum dicti domini ducis dominio incorporamus totaliter et unimus sic quod ipsum feudum dictus dominus dux vel ipsius successores non possint ab eisdem seu ab eorum dominio separare quovis jure titulo sive causa nec illud cuicumque alii cuiusvis status dignitatis aut preeminencie sit vel fuerit nisi primogenitus suus vel suorum successorum fuerint qui succedere debeant in domini Regis predicti regnis comitatibus atque terris quacumque ratione seu causa aut quovismodo etiam pro retributione armorum servicii per aliquem baronem seu militem aut quemvis alium

cuiuscumque preheminentie fuerit ipsi domino duci vel suis prestandi vel pro redemptione captivorum ac aliis casibus spetialibus in jure exceptis vel qui pacto contrahentium vel alias videantur exceptis etiam si sint spetialiores et majores casibus superius expressatis concedere sive dare aut quacumque alia ratione inpignorare permutare aut excambiare aut alio quocumque modo alienare seu transferre nam condicimus et in pactum deducimus illis casibus vos dictum vicecomitem vel successores vestros non teneri recognoscere dictum feudum vel dare potestatem alii quam dicto domino duci vel primogenito suo vel suis successoribus qui succedere debeat in domini Regis predicti regnis comitatibus atque terris nec vos dictum vicecomitem vel vestros successores aut a vobis vel vestris super predictis qualitercumque causam habentes quomodolibet ab eodem feudo enfranchire vel illud feudum enervare possint quoquomodo. Quoniam super eisdem dicto domino duci et suis successoribus omnimodam demimus potestatem. Decernentes prorsus nunc pro tunc et tunc pro nunc cassum irritum et inane quidquid predictum dominum ducem aut suos successores circa concessionem donationem alienationem aut franchitatem enervationem seu diminutionem dicti feudi in nos dictum vicecomitem vel vestros aut quoscumque alios dicto excepto primogenito actum fuerit seu fiet aut agi seu fieri inceptum amodo quovismodo idque vacuamus nunc pro tunc et tunc pro nunc totis juribus et effectum. Volentes insuper de certa scientia et etiam vobiscum dicto vicecomite et

vestris successoribus condicentes quod in casu quo vos dictus vicecomes vel vestri franchitatem enervationem seu diminutionem aliquam receperitis de facto vel de jure quod dictum feudum esset ipso jure vobis dicto vicecomiti et vestris successoribus aut in predictis a vobis vel eis causam habentibus predictum et dicto domino duci acquisitum licet hoc fieret de dicti domini ducis vel suorum successorum motu proprio vel concensu non obstantibus quibuscumque verbis que per dictum dominum ducem vel eius successores in dictis franchitate enervatione seu diminutione aponi seu adici valeant quovismodo et predictas incorporationem dicto domino duci et suis ac non separationem fiendam et omnia posita ad corroborationem ipsarum promittimus nomine predicto vobis infrascripto prothonotario stipulanti nomine generalis Cathalonie ac omnium et singulorum locorum sitorum in Cathalonia seu ducatu Gerunde inviolabiliter observari. Renuntiantes expresse dicto nomine omni juri quo liceat in predictis vel eorum aliquo contraire dando dicto nomine potestatem hominibus ducatus singulis civitatibus atque locis infra ducatum constitutis nunc ut ex tunc et tunc ut ex nunc quod possint facere sindicos et procuratores qui possint coram dicto domino duce et successoribus suis supplicare requirere et protestari quod per nos premisso nomine promissa circa predicta perpetuo observentur. Et sub predictis et infrascriptis conditionibus et retentionibus dicto curatorio nomine promittimus et convenimus in bona fide et stipulatione solemni vobis dicto vicecomiti et ves-

tris suecessoribus quod predicta que vobis et vestris supra permutamu s faciemus dicto nomine vos dictum vicecomitem et ve stros habere et tenere et possidere in pace contra omnes personas vobis dicto vicecomiti vel vestris successoribus super predictis vel aliquo eorundem molestiam inferentes vel petitionem vel demandam facientes. Promitentes dicto nomine vobis dicto vicecomiti et vestris stipulatione solemni bona fide quod dictus dominus dux cum ad etatem quindecim annorum pervenerit primo ac intervenienti juramento ad sancta quatuor Evangelia cum instrumento publico eius pendenti sigillo muniendo in quo presentis permutationis de verbo ad verbum series inseretur ratificabit laudabit et approbabit per se et suos successores perpetuo permutationem huiusmodi sub hiis verbis. Nos infans etcera viso quodam instrumento permutationis per inclitum infantem Raimundum Berengarii comitem Impuriarum dicti domini genitoris nostri patruum et per ipsum dominum Regem nobis quo ad infrascripta permutationem et alias quascumque nobis utiles in curatorem datum cuius tenor talis est. In nomine sancte et individue trinitatis etcetera fatentes nos excessisse etatem quindecim annorum foreque minorem viginti annis per nos et successores nostros permutationem predictam et omnia et singula et ipsa contenta laudamus approbamus et etiam confirmamus. Et tactis per nos sacrosanctis quatuor Evangeliis coram nobis positis cerciorati super hiis de omni jure nostro per subscriptum notarium non coacti seducti nec aliquo circumventi set gratis et ex

certa scientia ac spontanea voluntate juramus et dicti juramenti virtute promittimus vobis. . . presenti et recipienti et vestris quod dictam permutationem et omnia et singula superius expressata tenebimus et observabimus inviolabiliter et observari etiam faciemus inconcusse et contra ipsa vel eorum aliqua non faciemus vel veniemus aut contrafieri sinemus aut permitemus ratione minoris etatis aut restitutionis in integrum aut alio quovis jure seu causa. Renuntiantes super hiis dicto beneficio minoris etatis et restitucionis in integrum et omni alii juri foro legi rationi constitucioni et consuetudini contra hec repugnantibus. In cuius rei etc. Datum etc. Declarantes dicto curatorio nomine quod postquam dictus dominus dux etatem quindecim annorum excesserit pro predictis nec juramentum seu homagium vos dictus vicecomes vel successores vestri prestare nec etiam dictam potestatem dare dicto domino duci vel primo dicti domini Regis successori predicto teneamini donec sub dicta forma dictus dominus dux vel dictus primus dicti domini Regis successor vobis dicto vicecomiti vel vestris huiusmodi permutationis confirmationem effectualiter fecerit predestinctam facta vero dicta confirmatione vos dictus vicecomes et vestri eidem domino duci et suis dicta juramentum et homagium prestare et dictam potestatem dare teneamini ut superius est jamdictum. Declaramus insuper et ex pacto inter nos et vos dictis nominibus inito pro dicto domino duce et suis retinemus expresse quod dicta confirmatione facta dicta Villafrancha Penitentium vel

aliquo de eis pertinentiis pro evictione plusquam alia dicti domini ducis bona non sit nec intelligatur aliquid obligata sed pro eadem evictione in generali omnia bona et res dicti domini ducis perpetuo obligata existant. Et pro predictis omnibus et singulis per nos curatorio nomine predicto et dictum etiam dictum ducem et successores suos attendendis et complendis obligamus cum auctoritate et decreto dicti nobilis procuratoris Cathalonie omnia bona dicti domini ducis presentia et futura. Renuntiantes omni legi consuetudini que predictis possent aliquatenus contraire. Versavice nos dictus Bernardus vicecomes Caprarie miles recipientes a vobis dicto domino infante curatore qui supra sub pactis modis conditionibus et retentionibus supradictis permutationem huiusmodi in feudum honoratum ut predicitur et predictis omnibus consentientes ac promitentes omnia et singula pacta retentiones et modos predictos et omnia alia predicta ut expressa sunt superius attendere et complere permutamus et ex causa seu titulo permutationis concedimus vobis dicto domino infanti curatori presenti et recipienti ipsius domini ducis nomine et suorum ac pro dicto domino duce et suis per franchum et liberum alodium pro dicta civitate Vici et aliis superius largius expressatis per vos dictum dominum curatorem nobis dicto curatorio nomine permutatis et titulo permutationis nobis traditis et concessis dictam Villamfrancham Penitentium cum suis terminis et pertinentiis universis et cum mero et mixto imperio et alia jurisdictione alta et baxa civili et criminali et cum clastlanis militibus

es dominabus et aliis hominibus et feminis cuiuscumque legis status seu conditionis sint vel fuerint inibi habitantibus et habitaturis et cum hoste exercitu et cavalcata et redemptione earundem et cum piscationibus et venationibus mineriis atque trobis et cum omnibus redditibus exitibus proventibus et questiis peytis subsidiis adempriviis et aliis esdevenimentis et exactionibus quibuscumque furnis molendinis aquis aqueductibus et reductibus et resclosis montibus nemoribus atque silvis planis pratis pascuis et garrigiis bovatico monetatico cenis albergis feudis feudatariis potestatibus et emparis et estacamentis serviciis servitutibus realibus et personalibus et cum omnibus aliis juribus in dicta Villafrancha et eius terminis apendiciis et pertinenciis ipsorum nobis pertinentibus et pertinere debentibus de jure usaticis constitutionibus usibus prout melius et plenius ea in dicta villa et eius terminis appendiciis et pertinenciis habemus et habere debemus et nobis competunt quoquomodo vigore dicte donationis per dictum dominum Regem nobis facte ex causis superius jam expressis. Quamsiquidem per franchum et liberum alodium permutationem vobis dicto domino infanti curatori qui super presenti et recipienti pro dicto domino duce et suis facimus sicut melius et plenius dici potest et intelligi ad dicti domini ducis et suorum successorum salvamentum ac sanum etiam intellectum. Et extrahentes predicta omnia et singula que vobis dicto domino infanti dicto curatorio nomine permutamus per franchum et liberum alodium de jure dominio et pos-

se nostri dicti vicecomitis et nostrorum eadem in jus dominium et posse dicti domini ducis et suorum successorum transferimus irrevocabiliter pleno jure. Inducentes vos dictum dominum curatorem et ipsum dominum ducem et suos dicto nomine in possessionem corporalem seu quasi nam cum dictam Vilamfrancham cum eius terminis et pertinenciis universis dictus dominus Rex a nobis dicto vicecomite precario teneat dictam precariam possessionem et jus quod in ea et ad eam habemus vobis dicto domino curatori dicto domini ducis nomine et suorum cedimus et transferimus volentes eam esse penes vos dictum dominum curatorem et dictum dominum ducem et suos successores pleno jure si quod dictus dominus Rex amodo ipsam villam cum terminis et pertinenciis suis universis pro dicto domino duce et suis titulo precario teneat sicut ante presentem permutationem pro nobis titulo precario tenebat. Et nichilominus dicte permutationis titulo donamus et concedimus vobis dicto domino curatori dicti domini ducis nomine licentiam et plenum posse quod vos vel dictus dominus dux per vos vel ipsum vel alium nomine et auctoritate vestri et dicti domini ducis possitis possessionem seu quasi omnium predictorum et singulorum libere aprehendere et aprehensam licite retinere sicuti nos ante presentem permutationem hec facere poteramus et nobis etiam licebat. Nos enim donec vobis dicto domino infanti curatori vel dicto domino duci aut suis dictam possessionem tradiderimus vel vos dicto nomine eam aprehenderitis constituimus interim

nos et etiam dictum dominum Regem qui pro nobis nunc precario titulo dictam villam cum eius terminis et pertinenciis detinet predictam villam et omnia et singula predicta pro vobis dicto nomine precario possidere. Et ex causa huius permutationis cedimus dicto nomine per nos et successores nostros vobis dicto domino curatori et dicto domino duci et suis perpetuo omnia jura omnesque actiones reales et personales mixtas utiles et directas et alias quascumque nobis dicto vicecomiti competentes et competentia et competere debentia in predictis omnibus et singulis et contra quascumque personas et res ratione eorum quibus juribus et actionibus possitis vos dictus dominus curator et dictus dominus dux et sui perpetuo uti et experiri agendo et defendendo et alias quomodolibet in juditio vel extra quod admodum nos possemus ante permutationem huiusmodi et jurium cessionem et nunc vel etiam postea quandocumque et etiam tenore presentis publici instrumenti vicem epistole in se gerentis mandamus dicto nomine universis et singulis castlanis militibus et dominabus et aliis hominibus et feminis cuiuscumque status legis seu conditionibus sint vel fuerint habitantibus et habitaturis in dicta villa et eius terminis et penditiis et pertinentis universis quod de omnibus et singulis que vobis supradicto nomine permutamus vobis dicto nomine et dicto domino duci ac suis perpetuo impendeant et vos dicto nomine et dictum dominum ducem et eorum dominis naturalibus habeant et admittant nobisque et dicto domino duci et suis in omnibus de-

cetero obedient tanquam eorum et predictorum que vobis dicto nomine permutamus dominis homagium et fidelitatis etiam juramentum quem ipsis militibus et dominabus et hominibus et feminis vobis dicto domino curatori dicti domino ducis nomine ipsa homagium et juramentum facientibus et prestantibus nunc ut ex tunc eosdem absolvimus et liberamus ab omni dominio et quovis vinculo seu obligationis genere quo nobis sint aut censeantur astricti vel aliquatenus obligati. Vos et enim dictum dominum curatorem et dictum dominum ducem et suos et ipsius successores in predictis que vobis permutamus in locum nostri dicti vicecomitis ponimus et transferimus pleno jure et constituimus ac facimus vos dictum dominum curatorem et dictum dominum ducem et suos ibi et inde dominos actores et procuratores et in rem dicti domini ducis propriam ad dandum et vendendum alienandum distrahendum et permutandum et impignorandum et ad faciendum inde vestras dicto nomine et dicti domini ducis et suorum omnimodas voluntates et per nos et nostros successores bona fide et stipulatione solemni vobis dicto domino curatori et dicto domino duci et suis promitimus quod predicta vobis dicto domino curatori quo supra nomine permutamus faciemus nos dictus vicecomes et nostri dictum dominum ducem et suos perpetuo habere et tenere ac possidere in pace contra omnes personas. Preterea donamus et remitimus donatione pura simplici et irrevocabili inter vivos vobis dicto domino curatori et dicto domino duci et suis perpetuo quidquid predicta que vobis

dicto domino curatori permutamus nunc plus valent aut valebunt imposterum hiis que dicto curatori nomine nobis dicto vicecomiti ut premittitur permutatis etiam si dimidia justi precii plus valerent. Renuntiantes expresse legi seu juri qua seu quo deceptis ultra dimidia justi pretii subvenitur. Et tactis per nos sacrosanctis quatuor Evangeliis coram nobis positis juramus et ipsius juramenti vigore promittimus in bona fide per nos et nostros successores sub bonorum nostrorum omnium ypotecha vobis dicto domino curatori et dicto domino duci et suis et subscripto prothonotario tanquam publice persone hec a nobis dicto vicecomite pro dicto domino duce et aliis quorum interest intererit aut interesse potest et poterit in futurum legittime stipulanti et recipienti quod predicta et infrascripta omnia et singula nos dictus vicecomes et nostri perpetuo tenebimus firmiter et perpetuo observabimus et contra ipsa vel ipsorum aliqua non veniemus nec aliquem contravenire permitemus. Asserentes virtute dicti juramenti nos etatem viginti annorum excessisse et per consequens juxta usaticos Barchinone et consuetudinem Cathalonie perfecte etatis esse sed ubi apparere posset nos debere aut posse judicari minoris esse etatis eo casu promittimus virtute dicti juramenti nos premissa adimplere et contra ea non venire etiam ratione minoris etatis aut restitutionis in integrum aut alio quovis casu causa seu etiam ratione. Renuntiantes quantum ad hec de certa scientia de omni jure nostri dicti vicecomitis certioratus beneficio minoris etatis et restitutionis in integrum et omni alii

juri foro legi rationi constitutioni et consuetudini contra hec repugnantibus et etiam legi illi que subvenit renuntiationem generalem non valere. Et iterantes juramentum pretactum facimus vobis dicto domino curatori ipsius domini ducis et suorum nomine pro dicto feudo homagium ore manibus comendatum. Et nos dictus infans et curator dicto nomine recipientes a vobis dicto vicecomite juramentum et homagium antedicta per traditionem ensis investimus vos de feudo jamdicto super eodem feudo dicti domini ducis et suorum jure in omnibus semper salvo. Et nomine curatorio predicto salvis et retentis dicto domino duci et suis conditionibus et retentionibus que superius continentur convenimus et promittimus per dictum dominum ducem et suos successores vobis dicto vicecomiti et vestris sucessoribus et predicto ac supscripto prothonotario nomine omnium quorum interesse potest et poterit in futurum recipienti et legitime stipulanti ac paciscenti quod dictus dominus dux et sui successores perpetuo predictam permutationem et omnia et singula in ea contenta tenebunt et firmiter observabunt et observari facient inviolabiliter ac teneri et contra eam vel ipsa non facient aut venient aliqua ratione. Hec igitur omnia et singula ut largius superius narrantur ad uberiorem cautelam et securitatem omnium predictorum facimus permutamus et promittimus concedimus et paciscimur nos dictus infans curatorio nomine quo supra et nos dictus Bernardus vicecomes Caprarie nobis ad invicem et etiam nos dictus vicecomes dicto domino duce in manu videlicet et

posse prothonotarii subscripti tanquam publice persone hec a nobis et utroque nostrum legitime stipulantis paciscentis et recipientis nomine nostri et utriusque nostrum et dicti domini ducis et successorum suorum et nostri dicti vicecomitis et successorum nomineque etiam omnium aliorum et singulorum quorum interest intererit et interesse potest et poterit seu debebit. Premissa etiam nos dictus vicecomes facimus de consensu et voluntate dicti domini Bernardi de Capraria patris nostri presentis firmantis et consencientis. Et de predictis per me subscriptum prothonotarium fuerunt facta duo consimilia instrumenta alterum retinendum penes dictum dominum curatorem et alterum tradendum nobili vicecomiti memorato. Que acta fuerunt in palatio regio Barchinone die vicesima sexta februarii anno a nativitate Domini M CCCL sexto.

Signum ✠ Infantis Raimundi Berengarii comitis Impuriarum curatoris predicti qui hec laudamus concedimus et firmamus nomine curatorio supradicto.

Sig✠num Bernardi vicecomitis Caprarie predicti. Qui hec laudamus concedimus firmamus et juramus et homagium facimus. Sig✠num Bernardi de Capraria dicti vicecomitis patris predicti qui hanc permutationem de nostri consensu et voluntate factam laudamus approbamus et in eadem nostrum assensum prestamns.

Testes huius rei sunt nobiles Gilabertus de Cintillis et Franciscus de Cerviano honorabiles Rodericus Didaci miles legum doctor vicecancellarius Bernardus

de Ulzinellis miles legum doctor thesaurarius Franciscus Togores miles Petrus ça Costa bajulus Cathalonie generalis Geraldus de Palaciolo promotor negotiorum curie regie Bernardus de Palatiolo et Petrus Terreni licentiati in legibus et Petrus de Sancto Clemente civis Barchinone consiliarii domini Regis.

Tenor vero decreti talis est.

Sig✠num nobilis Petri de Monthecateno consiliarii domini Regis eiusque procuratoris generalis Cathalonie ac de subscriptis ab ipso domino Rege spetialem potestatem et comissionem habentis. Qui huic permutationi et in feudum concessioni legitime factis auctoritatem suam causa cognita et de et cum consilio venerabilis et discreti Bernardi de Palatiolo in legibus licentiati quem super hiis in assessorem et consiliarium assumpsit interposuit pariter et decretum appositum per manum mei Petri de Aquaviva notarii publici per totam terram et dominationem dicti domini Regis scriptorisque officii dicte procurationis in cuius manu et posse dictus nobilis procurator hanc firmam fecit die et anno ac presentibus testibus in presenti instrumento contentis. Et ideo Ego dictus notarius hec scripsi et hoc meum hic apposui Sig✠num.

Item Bernardus de Palatiolo predictus subscripsit sub hac forma.

Ego predictus Bernardus de Palatiolo licentiatus in legibus de cuius consilio dictus nobilis procurator predictum decretum apposuit manu propria hic me subscribo.

IX.

Creacion del condado de Osona á favor del hijo de Bernardo de Cabrera, en la que se relatan por extenso los honores y méritos de este, asi como los grandes servicios prestados al Rey y á la patria por el padre y el hijo, pero mas especialmente por el primero.

Varia 22 Petri III. n. m. 1542. fol. 97.

In Dei nomine. Notum sit cunctis. Quod nos Petrus Dei gratia Rex Aragonum Valencie Maiorice Sardinie et Corsice comesque Barchinone Rossilionis et Ceritanie. Et si munificentie nostre gratiam libenter ad singulos extendimus quos fideles nobis ad operam experimento sentimus circa illorum tamen gratiose merita prosperanda libentius dexteram nostre liberalitatis adducimus pro quibus non solum devotionis et fidei puritas set gratitudo servitiorum multiplicum apud nostram celsitudinem intercedunt. Conspitientes igitur quod de nitore troni regii vel ut a fonte

vinculi et a sole radii sic certe terrene prodeunt dignitates ut regie lucis integritas et regalis preeminentie claritas minoris luminis non sentiant detrimenta set tanto potius regale sceptrum concernatur extolli quanto ejus subditos juxta eorum conditiones et merita personarum convenientiasque locorum honorificis titulis promovet et exaltat ex munificencia regie largitatis et ad decorem reipublice personas et loca quibus convenit insignis prerogative potioris attollit. Dum igitur ad merita laude digna nobilis et dilecti consiliarii nostri Bernardi de Capraria militis vestri nobilis et dilecti consiliari nostri Bernardi vicecomitis Caprarie patris qui pride die scilicet nativitatis domini proxime preterite post celebrationem solemnis misse in capella papali civitatis Avinionis per dominum papam Innocentium sextum celebrare in ipsius domini pape et reverendorum sacrosancte romane ecclesie cardinalium ibi astantium presentia a nobis honorifice militare singulum assumsistis nec non ad nobis et nostre reipublice fructuosa utiliaque impensa servitia per ipsum patrem vestrum causa unionis nephande suscitare dudum in regnis Aragonum et Valencie tempore cujus pretextu corona nostra regia nostraque respublica inmensarum turbationum et periculorum sustinerunt non modica detrimenta et sperabantur majora etiam sustineri nisi recinderetur provisionibus debitis quod nefande ordiri inceptum fuerat ipsius prave unionis pretextu que unio ipsius nobilis patris vestri potissime labore ingenti et studioso tractatu perpetuis temporibus ad nichilum reducta extitit

et etiam abolita tamque in iminenti guerra inter nos et nostros subditos ex una parte et januenses publicos nostros hostes ex altera, qua vigente dictus nobilis genitor vester eosdem januenses in maribus Sardinie satis prope locum de Algerio bello hostili inito sufragante salvatoris clementia que nostram consuevit clementer confovere justitiam nostrosque prosperare successus triumphali divisit victoria cum nostro felici stoleo galearum qua obtenta locum de Algerio nostre regie corone sedule acquisivit post ipsam acquisitionem in Sardinie insula in Callari campitaneo non nullos nostros rebelles qui prosperam tunc adversus nostrum regale dominium calcaneum rebellionis erexerant in campo belligero cum nostro exercitu equitum et peditum strenuo avide serravit ex ipsis rebellibus pluribus dire atque juste ultionis gladio interemptis ex quorum hostium et rebellium laudabili et triumphali prostratione et interitu celsitudo nostra regia in domino comendabilis non modice exaltationis suscepit honorem quam etiam in viagio nostro Sardinie quo locus predictus de Algerio in quo post dictam adquisitionem nonnullorum infidelitatis astucia rebellionis contra nos ingens malitia pullularat ex magna et continua obsidione adjuvante fortuna felici ad manus nostras potenter pervenit abjectis inde nostris rebellibus et etiam inimicis sub quibus dictus locus diu fuerat ante dictam acquisitionem primevam tirannida manu detentus. Dumque ad servitia per vos dictum vicecomitem nobis impensa comendabiliter atque prompte a tempore citra quo portandi arma per-

sone vestre tenera etas valuit sustinere et signanter in dictis maris et terre triumphalibus victoriis in quibus personaliter ac strenue laborastis et in dicto nostro Sardinie viagio in quo nos secutus fuistis et nobiscum continue excesistis cum condecenti et bona equitum et peditum comitiva et que etiam impendere non cessatis animo indefesso persone vestre laboribus et periculis et bonorum pluribus sumptibus non vitatis. Et que etiam per eundem nobilem patrem vestrum et vos Deo dante speramus imposterum exhiberi et ad convenientiam vicecomitatus Caprarie et castrorum de Montclus et de Montepalatio de Sentaiscle et de Solterra et Vallis de Osor et castri de Angles et termini de Sau et castri de Taradell cum parrochia de villa Adrau et castrorum de Voltrega de Torello et de Capraria et locorum de Roda et de Çavelana de Barres Castilionis de Bas et Bastide dicte Dinfern et castri de Oris ac vicecomitatus de Basso nec non civitatis Vici scilicet partis vestre et partis quam nobilis Margarita de Fuxio uxor vestra habet in civitate eadem et unius leuce circumquaque a qualibet parte ipsius civitatis de nostri mandato et comissione limitate per Poncium de Altariba militem Berengarium de Codinachs magistrum rationalem curie nostre et Petrum ça Costa bajulum Cathalonie generalem consiliarios nostros nec non castrorum de Gurbo de Thona de Malla et aliorum dictus nobilis pater vester et vos nec non nobilis Timbors vicecomitissa Caprarie mater vestra et dicta uxor vestra conjunctim vel divisim qualitercumque habetis intra Cathalonie principa-

tum et ipsorum latitudinem habundantiam et amenitatem victualium et fructuum ac reddituum oppulentiam vertimus cedule aciem mentis nostre dignum arbitramur et decens ut dictus vicecomitatus et ipsam civitatem et dicta castra et loca cum eorum tam maris quam terre terminis appendiciis et pertinentiis universis per nos propensoris nobilitatis titulo extollantur domusque dicti patris vestri et vestra propter dicta signata servicia per ipsum et vos nobis et nostre reipublice impensa signo notabili decoretur. Ea propter tenore presentis privilegii et instrumenti publici perpetuis temporibus valituri per nos et successores nostros dictos vicecomitatus et dictam civitatem Vici cum parrochia terminis territorio et pertinentiis suis cum dicta leuca limitata ut pretangitur et alia castra et loca jamdicta et omnia alia predicta inter dictum principatum Cathalonie consistentia cum eorum tam maris quam terre terminis appendiciis et pertinentiis universis sub conditionibus et retentionibus infrascriptis in titulum et honorem comitatus quem Ausone comitatum perpetuis temporibus nuncupari decrevimus ducimus erigendum. Et vos vestrosque successores eidem comitatus cum dignitate et honore comitatibus plenariis ex nostre regie potestatis plenitudine constituimus creamus et etiam insignimus volentes et vobis et vestris successoribus per nos et nostros perpetuo concedentes quod in dicto comitatu et alias hujusmodi promotionis constitutionis creationis et insignimenti pretextu illis omnibus et singulis gaudeatis et utamini prerrogativis et gratiis preeminentiis

privilegiis et libertatibus dignitatibus ac juribus et regaliis quibus alii comites regnorum comitatuum et terrarum nostrarum generaliter gaudere et uti consueverunt et debent et qui a jure et aliis majoribus et majoris dignitatis comitibus conceduntur. Retinemus tamen nobis et nostris omnia alia jura nobis et nostris spectantia in predictis ratione generalis dominii et superioritatis quibus juribus ut Rex et princeps utimur et uti consuevimus et debemus generaliter in omnibus comitatibus regnorum comitatuum et terrarum nostrarum. Retinemus etiam nobis et nostris quod vos et vestri successores perpetuo in dicto comitatu intitulemini comites Ausone tantum titulo viecomitis Caprarie et vicecomitis de Basso in vos et vestros successores totaliter in posterum et perpetuo quiescente. Et quod vos et vestri successores in dicto comitatu in perpetuum teneamini venire ad curias generales et generalia parlamenta que per nos seu nostros successores in Cathalonia indicentur. Teneamini insuper tenere et observare inibitiones generales per nos et nostros successores fiendas in Cathalonia observandas cum per nos seu nostros successores vobis seu vestris successoribus fuerint intimate salvo etiam et retento nobis et nostris ac inclito et magnifico infanti Johanni carissimo primogenito nostro duci Gerunde comitique Cervarie et suis omnia jura nobis et ipsi pertinentia et pertinere debentia ratione eorum qne in predictis seu aliquibus ex ipsis a nobis seu dicto duce tenentur in feudum quibus hujus erectionis et perfectionis seu quorumcumque contentorum superius

vel inferius pretextu renuntiare aut perjudicare non intendimus ullomodo quin potius ea permanere volumus in eorum robore perpetuo et valore. Et declarantes decernimus statuimus et etiam ordinamus vobisque et vestris successoribus et dictis patri matri et conjugi vestris et suis successoribus per nos et nostros concedimus quod dicte limitationis ratione quam facimus cum presenti in quantum dicti vicecomitatus et dicta civitas et dicta leuca limitata ac dicta castra et loca vestra et dictis patris et matris ac consortis vestrorum et eorum termini appendicia pertinentie et territoria se extendunt aut ratione perfectionis de vobis facte in dicti titulum comitatus aut pretextu aliquarum in feudum per vos factarum recognitionum nobis seu dicto duci vel ejus curatori de quibusdam ex superius expressatis dicti vicecomitatus seu pars quam dicta uxor vestra habet in dicta civitate Vici seu castra seu loca vestri et dictorum patris matris et uxoris vestrorum seu quavis jura aut res vestri seu ipsorum plus quam hodie submissa sunt aut erant tempore novarum infeudationum nobis seu dicto duci vel nostris aut suis successoribus submissa aut subjugata minime censeantur imo ipsa omnia et omnia etiam jura alodialia et alia que hodie habetis et habent et habebatis et habebant tempore dictarum novarum infeudationum vobis et ipsis remanecant illibata integre et illesa hujusmodi erectione et perfectione et dictorum novorum feudorum recognitionibus quos in suis finibus debere decernimus remanere obsistentibus nullo modo. Mandantes inclito infanti Johanni

primogenito nostro duci Gerunde comitique Cervarie antedicto et nostris et suis successoribus ac inclitis infantibus et aliis excellse regie domus nostre nec non comitibus vicecomitibus baronibus militibus et aliis universis et singulis officialibus et subditis nostris et quibuscumque aliis inter limitationem dicti comitatus habitantibus presentibus et futuris quod vos et vestros successores ut comites Ausone venerentur et ad honores privilegia dignitates libertates preeminentias et alia omnia et singula supradicta quibus salvis dictis retentionibus vos dictum nobilem comitem Ausone vestrosque successores presenti privilegio et instrumento publico insignimus et etiam comunimus recipiant perpetuo et admittant vosque et ipsos tractent cum debita reverentia ut comites in agendis. In quorum testimonium presens privilegium et instrumentum publicum fieri jussimus bulla nostra aurea comunitum. Datum et actum Barchinone die prima martii anno a nativitate Domini MCCC quinquagesimo sexto nostrique regiminis vicesimo primo. Expediatur.

Signum ✠ Petri Dei gratia Regis Aragonum etc. Qui hec laudamus concedimus et firmamus.

Testes hujus rei sunt venerabilis Petrus Oscensis inclitus infans Raymundus Berengarii comes Impuriarum egregius Alfonsus Denie comes miles Hugo vicomes Cardone domicellus Matheus Mercerii camerlengus et Asbertus de Trilea milites consiliarii dicti domini Regis.

Fuit clausum por Matheum Adriani prothonota-

rium sigilla tenentem et notarium publicum.

Dominus Rex mandavit Matheo Adriani. Vidit eam dominus R. Matheus prothonotarius.

X.

Carta por la que el Duque de Gerona manda á los caballeros y ciudadanos de esta ciudad que no ayuden á los enemigos de Bernardo de Cabrera, ya que este rehusa la ayuda ofrecida por dicho señor Duque.

Varia II. Infantis Jobannis locumtenentis Petri III. Cenarum de 1351 á 86. n. m. 1801. fol. 136.

Infant don Johan del molt alt e molt poderos princep e Senyor En Pere Rey Darago primogenit per la gracia de Deu duch de Gerona e comte de Cervera. Als amats cavallers ciutadans e altres de la nostra ciutat de Gerona. Salut e dileccio. Be entenem que sabets com lo senyor Rey pare nostre e la senyora Rehina nostra mare han ordenat que nos siam comanats per nodrir al noble En Bernat de Cabrera per la qual cosa nos lo som tenguts damar e honrar e daju-

dar e deffendre con mester ho hagues ell e sa casa. E com sie cert que guerres se moguen de grans persones e nobles de la terra ab la sua casa e nos no deguessem de raho fallir dajudar e deffensar la sua casa per tal com costum es quels primogenits han deffensar aquelles persones qui son pus apropiades a ells segons que aço vehe hom del Rey En Pere de bona memoria mentre era infant e del Rey Namfos de bona memoria avi nostre mentre era infant. Empero lo dit noble ha dit a nos que en aquest cas no vol que li ajudem nel deffenam perque pus ell nou vol al cas dara sobreseembi pero par que almenys dejam vedar que dels nostres lochs no li venga dampnatge perqueus pregam que cascuns de vosaltres vos vullats scusar de no venir contra la part sua e que no donets favor ne ajuda a la part contraria dell. E si aço fets axi com nos fem saber sera cosa que molt vos grahirem. E si el contrari fehiets seria cosa de quens fariets enug ens desplauria fort. Data en Terol a XX dies de octubre en lany de la nativitat de nostre Senyor M CCCL set. Expediatur.

Dominus Rex mandavit B. de Pinos.

XI.

Carta del Rey al Sumo Pontífice acerca de una cuestion entre el obispo de Vich y Bernardo de Cabrera, por razon de esta ciudad que formaba parte del ducado de Gerona.

Varia II. Petri III. n. m. 1542. fol 205.

Santissimo ac beatissimo in Christo patri domino domino Innocentio divina providentia sacrosancte romane universalis ecclesie Summo Pontifici. Petrus Dei gratia Rex Aragonum Valencie Majorice Sardinie et Corsice comesque Barchinone Rossilionis et Ceritanie ejus humilis filius et devotus pedum oscula beatorum. Sanctissime pater fidedigna relatione nostris auribus est deductum quod venerabilis Raimundus Vicensis episcopus questionem civilem que vertitur inter ipsum episcopum ex una parte et nobilem et dilectum consiliarium nostrum Bernardum de Capraria comitem Ausone ex altera ratione civitatis Vici quam inclitus et magnificus infans Johannes carissimus primogenitus

noster dux Gerunde a nobis et dictus comes ab ipso duce tenent in feudum que quidem civilis questio secundum juris et constitutionum Cathalonie generalium ac usaticorum Barchinone ordinem sub nostri examine ventilari deberet indebite occupavit et consequenter per ipsum ad romanam curiam ipsa questio extitit devoluta in qua per vestram santitatem auditores assignati fuerunt in nostri nostrarumque regaliarum salva semper vestre sanctitatis reverentia juris non modicum detrimentum. Quo circa de vestre sanctitatis justitia confidentes ad eandem ducimus fidutialiter recurrendum suplicantes eidem santitati humiliter et devote quatenus dignetur comissionem dictis auditoribus factam et quid quid ex ea vel ejus pretextu secutum est totaliter revocare ad hoc ne forte quod absit ex premissis scandala aliqua valeant suboriri cum illustres predecessores nostri et nos talia et tamque notoria gravamina non consueverimus sustinere quin potius tales provisiones semper facere per quas dicta gravamina sublevantur et regalie nostre remanent illibata almam personam vestram conservare dignetur altissimus ad sua sancta servitia per tempora plena annis. Data Barchinone XXIX die aprilis anno a nativitate Domini MCCCLIX. Visa Romeus.

Dominus Rex mandavit Matheo Adriani.

XII.

Nombramiento de curador de los bienes de Bernardo de Cabrera, conde de Osona, á suplica de los hijos y amigos de este, hecho en favor de Arnaldo G. de Besora.

Varia II Petri III. n. m. 1542 fol. 233.

Petrus Rex Aragonum Valencie Majorice Sardinie et Corsice comesque Barchinone Rossilionis et Ceritanie. Fideli nostro vicario Gerunde vel ejus locumtenenti. Salutem et gratiam. Quia ad supplicationem pro parte filiorum et amicorum Bernardi de Capraria comitis Ausonie providimus Arnaldum G. de Besora do micellum fore assignandum in curatorem bonorum comitis antedicti. Propterea vobis dicimus et mandamus expresse quatenus detis assignetis et decernatis dictum Arnaldum G. in curatorem bonorum ipsorum prestita tamen prius per eum fidejussoria cautione ut est in similibus fieri usitatum. Data Dertuse XVII die

februarii anno a nativitate Domini millesimo trecentesimo sexagesimo quinto. P. cancellarius.

Jacobus Conesa mandato Regis facta per R. Nepotis consiliarium et promotorem.

XIII.

Orden al duque de Gerona, dada por el Rey, en que se le previene que cumpla las provisiones reales que se le han comunicado, sin contrariarlas, sobre el asunto de la vizcondesa de Cabrera, la condesa y el conde de Osona y sus hijos.

Varia 22 Petri III. n. m. 1542. fol. 233.

En Pere Rey de Arago Valencia Mallorca Sardenya y Corsega comte de Barcelona Rossello y Cerdanya. Al alt et magnific infant En Johan molt car primogenit e governador nostre general duc de Gerona e comte. Saut et benediccio paternal. Com nos per deute de justicia hajam fetes diverses provisions sobrel fet tocant la vezcomtessa de Cabrera et la comtessa Dosona et axi mateix lo comte Dosona et sos fills segons que en

les letres sobre aço fetes veuretz pus largament esser contengut. Per ço volem et a vos manam de certa sciencia que les dites letres et provisions observets segons lur continencia et tenor e aquelles no impugnets ni calumpniets com ab gran consell et deliberacio les dites provisions sien fetes per justicia. Jassia que nos aquests dies prop passats nos hajam atorgat que no contrastant quel XV any de vostra edat no hajats complit entro al qual compliment la aministracio del ducat se pertanyia a nos per retencio feta en la donacio que daquell nos fem vos pugats liberament aquella aministracio exercir gens per aço ni per als no volem que vos impugnets les dites provisions per nos fetes con per certes rahons se pertanya fer a nos aquelles provisions et no a vos majorment con vos daço nos supplicassets laltre dia per vostra letra a prechs del comte de Foix qui a nos et a vos ne havia escrit et trames missatge special. Dada en Tortosa a XIX dies de febrer en lany de la nativitat de nostre Senyor M CCCLXV. P. cancellarius. Rex Petrus.

Dominus Rex mandavit mihi Jacobo Conesa.

XIV.

Carta del Rey al veguer de Gerona, mandándole que en la restitucion de los bienes y derechos ocupados á la condesa de Osona y vizcondesa de Cabrera , prescinda del mandato de la Reina, sin lo cual habia dicho el referido veguer que no daria cumplimiento.

Varia 22 Petri III. n. m. 1542. fol. 234.

Petrus Rex Aragonum Valencie Majorice Sardinie et Corsice comesque Barchinone Rossilionis et Ceritanie fideli nostro vicario Gerunde et Bisulduni vel ejus locum tenenti. Salutem et gratiam. Nuper vobis mandatum fecimus cum nostris certi tenoris litteris ut bona et jura per nos occupata a comitissa Ausonie et vice comitissa Caprarie restitueretis eisdem ut in dictis litteris continetur. Et sicut pro parte ipsarum comitisse et vicecomitisse nobis fuit reverenter expositum vos ad presentationem nobis factam de dictis litteris et requisitionem ut bona et jura restitueretis predicta facta

vobis fide de ipsis bonis et juribus que mandabantur restitui respondistis quod nisi super hoc interveniret mandatum illustris Regine consortis nostre carissime mandata per nos vobis facta minime servaretis de quo non modicum admiramur unde si ita est vos inde merito arguentes quia sic mandata nostra ducitis in contemptum. Tanquam pater et legittimus administrator infantis Johannis primogeniti nostri carissimi ducis Gerunde et comitis Cervarie vobis dicimus et mandamus expresse ac de certa sciencia quatenus omnia mandata nostra super hoc vobis facta et facienda non obstante quod mandatum dicte Regine non interveniat tamen non sit necessarium nec opporteat exequamini et observetis juxta ipsorum seriem et tenorem alias vos inobedientia fortiter puniremus. Datum Dertuse XX die febroarii anno a nativitate Domini MCCCLX quinto. P. cancellarius.

Dominus Rex mandavit michi Jacobo Conesa.

XV.

Donacion real al duque de Gerona de la ciudad de Vich y de todos los demas bienes que habian sido de Bernar) de Cabrera.

Varia 18 Petri III locumtenentis Infantis Johannis. Diversorum et erectionibus ducatus Gerunde et comitatus Cervarie. n. m. 1538. fol. 110.

Nos Petrus Rex Aragonum Valencie Majorice Sardinie et Corsice comesque Barchinone Rossilionis et Ceritanie. Reminiscentes dudum facta erectione de ducatu Gerunde et comitatu Cervarie de quibus nos inclitum et magnificum infantem Johannem primogenitum nostrum carissimum merito insignivimus civitates Gerunde Minorise et Vici et omnes villas et loca regia universa intus limites dictorum ducatus et comitatus sita et consistentia vobis dedisse et generose concessisse certis retentionibus pactis et conditionibus in cartis inde factis appositis et adjectis. Pensantes etiam civitatem Vici que post erectionem dicti ducatus ad

subscriptum comitem de facto pervenerat et omnia alia loca que fuerunt nobilis Bernardi de Capraria ejus filii olim comitis Ansonie viventis eorum demeritis exhigentibus fuisse nostro erario noviter confiscata. Ideo nolentes sicut nec convenit vos dictum nostrum primogenitum dicta civitate Vici seu aliis locis predictis nostro dominio et potestati noviter devolutis privare sed potius vestri concessioni addere velut sita et consistentia intra dictorum ducatus et comitatus limites et confines. Tenore hujusmodi privilegii nostri damus et concedimus vobis dicto nostro primogenito sub omnibus illis modis formis conditionibus retentionibus atque pactis in erectione dictorum ducatus et comitatus contentis et expressis jam dictam civitatem Vici nec non omnes alias et singulas villas castra et loca redditus et jura universa que fuerunt dictorum Bernardi de Capraria quondam et Bernardi de Capraria ejus filii viventis et alia quovismodo nobis pertinentia seu pertinere debentia tam infra comitatum et vicecomitatum predictos quam extra. Hanc autem donationem et ex causa donationis concessionem facimus vobis dicto nostro primogenito modis formis conditionibus et retentionibus atque pactis in erectione et donatione dictorum ducatus et comitatus appositis et adjectis. Dantes et concedentes vobis dicto primogenito nostro ac procuratori vestro in dictis ducatu et comitatu constituto et constituendo liberam et plenariam facultatem aprehendendi possessionem dictarum civitatis villarum et locorum predictorum et aprehensam licite retinendi. Nos enim donec ipsam corpora-

lem possessionem vel quasi inde adepti fueritis confitemur et constituimus nos predicta omnia et singula que vobis damus de super pro vobis vestroque nomine precario possidere. Mandantes per hanc eandem universis et singulis habitantibus et habitaturis in dictis civitate villis et locis predictis presentibus et futuris quod non obstante prestatione homagii per ipsos nobis pridem facti velut eorum domino naturali vobis dicto nostro primogenito tamquam eorum domino naturali et vestris jussionibus obediant et pareant in omnibus velut nostris. Intendimus tamen et sub hiis pacto et conditione vobis dicto nostro primogenito hanc donationem vobis facimus quod bajulus generalis Cathalonie generalis qui nunc est et pro tempore fuerit possit uti officio sibi comisso in civitate predicta et aliis locis predictis ubi uti convenit antequam de predicto comitatu dicto comiti donationem fecissemus et non in aliis quovismodo. In cujus rei testimonium presentem fieri et sigillo nostro pendenti jussimus comuniri. Datum Barchinone XXV die septembris anno a nativitate Domini MCCCLXVI nostrique regni tricesimo primo. Visa Romeus.

Dominus Rex presente domina Regina mandavit mihi P. de Tarraga.

Vidit eam dominus Rex. Bernardus Michaelis promotor.

XVI.

Restitucion hecha por el Rey á Bernardino de Cabrera nieto de Bernardo, de las tierras, lugares y demas bienes que habian sido confiscados á este por ciertas causas.

Gratiarum Petri III. n. m. 923 fol. 141 v.

Petrus Rex Aragonum Valencie Majorice Sardinie et Corsice comesque Barchinone Rossillionis et Ceritanie. Fidelibus nostris castellanis bajulis procuratoribus hominibus et mulieribus castrorum de Valtregano et de Torello et terminorum suorum et aliis quibuslibet ad quos hec pertinere noscantur salutem et gratiam. Nos cum alia litera nostra data ut infra ex causa avinentie et transactionis presenti die initis inter nos ex una parte et nobilem et dilectum nostrum Bernardum de Capraria domicellum ex altera super restitutione quam per nos sibi fieri supplicavit de terris et locis et aliis bonis et juribus que fuerunt nobilium Bernardi

de Capraria avi et Bernardi de Capraria ejus filii comitis Ausonie patris ipsius Bernardini militum et utriusque eorum quas et que occupavimus ex certis causis et tenemus hodie occupata commisimus venerabili in Christo patri Romeo divina providentia episcopo Ilerdensi et fideli Berengario de Relato thesaurario illustris Alienore Regine Aragonum consortis nostre carissime consiliariis nostris et in eorum manibus posuimus castra predicta cum jurisdictionibus et juribus ipsorum tenenda per ipsos de comuni consensu ad hec electos donec nobiles Margarita de Fuxio mater et Poncius de Capraria frater dicti Bernardini contractum ratione dictarum avinentie et transactionis die presenti celebratum in posse fidelis scriptoris nostri Guillermi Oliverii secretarii dicte Regine firmaverint cum effectu prout hec et alia in dicta litera latius explicantur. Quare volumus vobisque et cuilibet vestrum dicimus et mandamus expresse quatenus de dictis castris jurisdictionibus et juribus ipsorum dictis episcopo et Berengario de Relato aut Simoni Martini portario dicte Regine quem ad hec literatorie ipsi episcopus et Berengarius surrogarunt eorum nomine respondeatis integre et complete eosque habeatis pro vestris dominis ex causis in dicta litera contentis ac dicto Simoni Martini ipsorum nomine prestetis pro predictis homagium fidelitatem et juramentum. Nos enim dicto Simoni premisso nomine potestatem plenariam elargimur cum presenti quod vos et quemlibet vestrum a juramento et homagio et alia quacumque obligatione fidelitatis in quibus nobis sitis astricti seu

modo quocumque obligati absolvere possit sicut nos absolvimus et quitios appellamus cum eadem vobis tamen dicta homagia et sacramenta prestantibus dicto portario nomine memorato. Et si forsan ipsa homagia et sacramenta sibi facere recusaveritis seu distuleritis committimus et mandamus dicto Simoni nomine predicto quod vos et quemlibet vestrum ad ea facienda compellat illis viis et modis quibus sibi videbitur faciendum. Mandantes cum eadem universis et singulis officialibus nostris et eorum locatenentibus quod sibi prestant super predictis auxilium consilium et favorem si et quando inde fuerint requisiti a predictis vero homagiis et juramentis per vos prestandis valeant dicti episcopus et Berengarius de Relato aut eorum subdelegandi cum dicta castra demiserint seu tradiderint dicto Bernardino juxta dictam avinentiam et transactionem vos et quemlibet vestrum absolvere et quitios appellare. Per hoc autem non intendimus juribus que dilecti et fideles Franciscus ça Garriga alguatzirius noster et Berengarius Morey succamerarius dicte Regine habent in castris predictis et ejus terminis et pluribus in aliquo derogare. Datum Barchinone XXII die decembris anno a nativitate Domini MCCCLXX secundo. Visa Romeus.

G. Oliverii mandato Regis facto per Berengarium de Relato et Jacobum de Vallesicca consiliarium.

XVII.

Restitucion hecha al noble Bernardino de Cabrera del vizcondado de Bas, en la que el Rey viene á reconocer la inocencia de Bernardo de Cabrera, abuelo de aquel, y ensalza sas virtudes.

Gratiarum 62. Petri III. n. m. 956. fol. 65 v.

In Dei nomine. Nos Petrus Dei gratia Rex Aragonum Valencie Majorice Sardinie et Corsice comesque Barchinone Rossilionis et Ceritanie. Cunctis notum esse volumus quod licet post diversas et largifluas donationes quas nobili Bernardo de Capraria consiliario nostro et Bernardo vicecomiti Caprarie ejus filio nunc defunctis feceramus ipsum etiam vicecomitem ad comitalem titulum videlicet Ausonie extollendo in quo comitatu inter cetera erat vicecomitatus de Basso jam antea eis datus quas donationes nos fecisse et juste recolimus propter diversa et notabilia ac ardua servitia

que ambo nobis fecerant et spetialiter in partibus Sardinie. Nos dum patriam nostram nimium et plus solito urgeret guerra quam habebamus cum Petro quondam Rege Castelle credentes hoc culpa dicti quondam Bernardi de Capraria accidere nam cum vir esset alti cordis magnique consilii nedum dicte guerre sed etiam omnia alia magna negotia nostra fere ejus consilio gerebantur adversus eum ac dictum comitem ejus filium tunc captum in posse dicti Regis Castelle hostis nostri suspitionem conceperimus fuerimusque adversus eos ad indignationem et iracundiam provocati et inter ceteros rigores quos adversus ipsos propterea exercuimus occupaverimus ad manus nostras nedum loca de quibus eis dictas feceramus donationes sed etiam illa que de eorum patrimonio et aliis titulis justis habebant. Attamen postmodum quia vos nobilis Bernardus de Capraria domicellus filius dicti quondam comitis de innocentia parentum et benignitate ac justicia nostra confisus ad nos venistis supplicando nobis ut erga vos nos clementer et benigne dignaremur habere. Nos contemplantes vestram tunc adolescentiam obtime fore indolis nec dictorum servitiorum per dictos avum et patrem vestros nobis impensorum prorsus obliti vos in gratiam nostram admisimus et successu temporis loca que ipsi avus et pater de eorum patrimonio et partem de donationibus predictis habebant vobis tanquam heredi et successori eorum rationabiliter restituenda providimus et partim nobis retinuimus ex certa conventione inter nos et vos tunc temporis facta. Nunc autem predictos rigores per ea que

hucusque erga vos ut predicitur benigne egimus nondum satis temperasse credentes et quia malumus quod de nobis apud posteros dicatur potius fecisse clementiam et servitia nobis exhibita habundanter retribuisse quam nimium nos obstantibus ipsis serviciis exercuisse rigorem. Et quia etiam vos dictus Bernardinus de Capraria promptum videmus ad quecumque servitia nostra et ex aliis etiam justis et rationabilibus causis que ad hoc nostrum animum induxerunt volentes vobis super hiis satisfacere ad que per justiciam astricti sumus cum ipsam avinentiam feceritis et firmaveritis ac juraveritis vos et ceteri parentes et amici vestri vobis existente spoliato et mudato omnibus bonis dictorum avi et patris vestrorum et in etate minori etiam constituto. Ideo gratis et ex certa scientia per nos et omnes heredes et successores nostros loco dez Mayol et de Castello et totum integriter vicecomitatum de Basso qui et que constitutus et constituti sunt in diocesi Gerundense et Vicense vobis eidem Bernardo de Capraria tanquam heredi dicti quondam patris vestri et vestris successoribus perpetuo ex debito justicie restituimus concedimus et tornamus in feudum tamen honoratum et absque alicujus servicii prestatione juxta usaticos Barchinone et constitutiones Cathalonie. Jam dicta itaque loca dez Mayol et de Castello et totum ipsum vicecomitatum de Basso cum castris et locis ipsius vicecomitatus et cum omnibus aliis castris locis et fortaliciis et aliis hedificiis intra ipsum vicecomitatum constructis et construendis et cum terminis territoriis feudis decimis cas-

ianis feudatariis sive infra dictum vicecomitatum habitantibus sive extra ad jus dicti vicecomitatus pertinentibus ac etiam cum dicto loco seu castro de Castello de Bas hominibus et mulieribus intra dictum vicecomitatum et locum ac eorum terminos et territoria habitantibus et habitaturis et cum directis et utilibus dominiis et quibuslibet superioritatibus et juribus cujuscumque dominii et cum mansis mansoveriis bonis furnis molendinis aquis montibus planis et cum cenis alberg s censibus agrariis et aliis redditibus exitibus et juribus quibuscumque et cum pace guerra hoste et cavalcata ac redemptionibus eorundem et cum mero et mixto imperio et omni jurisdictione alta et baxa civili et criminali et alia quacumque et cum serviciis servitutibus questiis adempriviis et quibuscumque dominiis personarum et rerum ac aliis apparentibus quibuscumque juribus tam realibus quam personalibus quam etiam aliis apparentibus vel non apparentibus quocumque sint et quocumque nomine censeantur nobis vel inclito nostro primogenito in dicto vicecomitatu de Basso et in dicto loco de Castello et aliis castris et locis terminis et territoriis eorundem aut ratione eorum competentibus et competere debentibus aut valentibus tam infra quam extra quovismodo vobis dicto Bernardo de Capraria et vestris ac quibus volueritis perpetuo in feudum honoratum ipsum vicecomitatum ut predictus et absque alicujus servicii prestatione juxta usaticos Barchinone et constitutiones Cathalonie restituimus concedimus et tornamus. Et siquid juris nobis vel dicto nostro primo-

genito post dictam occupationem ratione ejusdem occupationis aut ex causis quibus ipsam fecimus occupationem competiit aut non competit in dicto vicecomitatu aut dicto castro de Castello et aliis predictis que vobis ut predicitur tornamus illud jus quicquid et quantum sit vobis et successoribus vestris donamus donatione pura perfecta et irrevocabili inter vivos prout melius et utilius potest dici et intelligi ad vestri comodum ac bonum et sanum intellectum. Et cum hoc presenti publico instrumento inducimus vos de dicto vicecomitatu et aliis predictis in corporalem possessionem vel quasi ad habendum tenendum omnique tempore pacifice possidendum prout per nos vobis melius restituta et donata sunt et superius ac inferius continentur. Et promittimus vobis quod de eis trademus vobis vel cui loco vestri volueritis dictam corporalem possessionem vel quasi et nichilominus cum presenti instrumento damus et concedimus vobis auctoritatem licentiam et plenum posse quod propria auctoritate vestra et absque fatica et requisitione nostri aut dicti ducis vel officialium nostrorum possitis per vos vel officiales aut procuratores vestros dictam corporalem possessionem vel quasi apprehendere et apprehensam licite retinere. Nos enim donec ipsam possessionem vobis tradiderimus seu tradi fecerimus vel vos eam apprehenderitis ut est dictum constituimus nos et dictum nostrum primogenitum et fatemur interim predicta omnia et singula que vobis ut predicitur restituimus concedimus et tornamus pro vobis et vestro precario nomine possidere vel quasi. Et ex

causa hujusmodi restitutionis et donationis damus cedimus et mandamus per nos et dictum nostrum primogenitum ac nostros et ipsius successores vobis dicto Bernardo de Capraria ac vestris successoribus perpetuo omnia loca jura voces et actiones reales et personales mixtas utiles et directas et alias quascumque ad exercitium earundem nobis competentes et competentia ac competere debentes et debentia in et pro predictis que vobis ut predicitur restituimus et donamus et contra quascumque personas et res ratione eorum. Quibus siquidem locis juribus vocibus et actionibus possitis vos et vestri uti agere et experiri agendo defendendo et omnia alia et singula faciendo in juditio et extra juditium que quilibet in et de re sua propria facere potest et que nos poteramus ante hujusmodi restitutionem et donationem ac jurium cessionem et possemus nunc vel postea quandocumque. Constituentes vos in hiis dominum et procuratorem ut in rem vestram propriam. Mandantes hujus serie instrumenti quod vicem epistole in hac parte gerere volumus universis et singulis castlanis feudatariis ac aliis hominibus et mulieribus in dicto vicecomitatu et ejus terminis et territoriis habitantibus et habitaturis seu inibi quicumque pro nobis seu dicto nostro primogenito in feudum seu emphiteosim tenentibus quod amodo vos et successores vestros habeant et teneant pro veris et naturalibus dominis suis et predictorum que vobis ut prefertur restituimus ac donamus et quod vobis et vestris pareant obediant respondeant et satisfaciant de omnibus censibus decimis agrariis redditi-

bus obtentionibus exitibus juribus et aliis predictis vobisque et officialibus ac procuratoribus vestris seu cui loco vestri volueritis pareant obediant et attendant de seipsis et in de ac super omnibus et singulis in et de quibus nobis seu dicto nostro primogenito ante presentem restitutionem ac donationem debebant et tenebantur respondere obedire attendere et parere et quodque vobis tamquam domino eorum ac predictorum que ut predicitur vobis restituimus et donamus vel procuratori pro vobis juramenta et homagia et fidelitatem prestent et ad ea omnia ves modis omnibus illos compellere valeatis. Nos enim cum ipsi dicta juramenta homagia et fidelitatis vobis vel qui loco vestri volueritis prestiterint nunc pro tunc absolvimus ipsos et eorum quemlibet ab omnibus homagiis et juramentis et quavis alia obligatione naturalitatis et necesitatis quibus nobis vel dicto nostro primogenito astricti vel obligati existant pro hiis qui ut predicitur restitnimus et damus vobis et presentem nostram restitutionem et donationem firmitatem perennem obtinere volumus et alia predicta et infrascripta fieri et compleri de certa nostra scientia et ex nostre potestatis plenitudinem non obstantibus quibuscumque privilegiis seu concessionibus per nos seu dictum nostrum primogenitum factis universitatibus ac hominibus dicti vicecomitatus seu aliis de non separando ipsum aut aliqua castra vel loca ejusdem a corona Aragonum vel comitatu Barchinone quantumcumque verba derogatoria ipsa privilegia seu concessiones obtineant quantumcumque etiam fuerint juramento vel

aliis obligationibus seu securitatibus vallata. Ex predictis enim causis et aliis justis et rationabilibus absque nostre lesione conscientie vel fame non potuimus denegare quin hujusmodi restitutionem facere haberemus. Per ipsam autem restitutionem et donationem non intendimus in vos dictum Bernardum de Capraria vel successores vestros in personas militum seu generosorum aut eorum bona majus jus transferre quo ad jurisdictionem super eos per nos exercendam quam habeant ceteri barones Catalonie in personas similis conditionis vel status populatis inter baronias eorum in quibus habent merum et mixtum imperium et jurisdictionem omnimodam seu bona ipsorum. Retinemus tamen nobis ac dicto nostro primogenito nostrisque heredibus et successoribus et sub talibus conditione modo et forma ac retentione hujusmodi restitutionem et donationem de dicto vicecomitatu vobis facimus quod vos et vestri in hiis successores infra decem dies post requisitionem teneamini nobis vel dicto nostro primogenito ac nostris successoribus comitibus Barchinone iratis et paccatis dare potestatem de fortaliciis dictorum locorum de Mayol et aliis dicti vicecomitatus pro toto dicto vicecomitatu in casibus in quibus potestas per vassallum est danda domino juxta usaticos Barchinone. Et pro predicto vicecomitatu vos et vestri sitis vassalli nostri et dicti nostri primogeniti et successorum nostrorum nobisque et eis obediatis et obediant ac fidelitatem observetis et observent. Sic quod de dicto vicecomitatu vel locis ejusdem ac de vobis seu vestris nobis vel successori-

bus nostris malum seu damnum nullo unquam tempore eveniat seu contingat. Quinimo in dicto vicecomitatu accipiatis et recolligatis nos et dictum nostrum primogenitum nostrosque et ipsius successores iratos et paccatos et eo modo quo voluerimus totiens quotiens inde fueritis requisiti. In hiis autem que ut predicitur de dicto vicecomitatu vobis restituimus et donamus non proclametis nec faciatis alium dominum nisi tamem nos et dictum nostrum primogenitum nostrosque successores comites Barchinone sed tamen liceat vobis et vestris in hiis successoribus post triginta dies ex quo in nobis seu prefato nostro primogenito aut aliis nostris successoribus faticati fueritis predicta que vobis ut prefertur damus et restituimus vendere et alienare vestro consimili. Salvis tamen semper jura et dominio nostro. Teneamini etiam vos et successores vestri observare inhibitiones nostras generales et omnes usancias ordinationes et usus monetas et observantias comittatus Barchinone atque etiam vocati venire per vos vel procuratorem vestrum ad parlamenta et curias generales per nos et successores nostros indicenda et indicendas in dicto comitatu Barchinone prout veniunt et tenentur venire alii barones ejusdem comittatus et alia etiam facere et complere que alii pro nobis tenentes feuda honorata in Cathalonia facere tenentur et debent. Sic tamen quod si sunt aliqua in predictis nunc restitutis tornatis seu datis que fuerunt empta seu alias preterquam ex donationibus nostris habita a dictis avo vel patre vestro quod illa habeatis et teneatis modo quo ipsi ea

habebant ante occupationem nostram. Promittimus itaque vobis dicto Bernardo de Capraria ac etiam juramus per dominum Deum et ejus sancta quatuor evangelia manibus nostris corporaliter tacta predicta omnia et singula prout superius sunt narrata rata grata et firma semper habere et per nos et dictum ducem nostrosque et ipsius successores tenere et observare et ea non revocare vel alias contra ea facere vel venire alique jure causa seu ratione. Mandamus etiam eidem duci primogenito nostro aliisque successoribus nostris et ipsius et cunctis officialibus et subditis nostris presentibus et futuris ut restitutionem et donationem hujusmodi teneant inviolabiliter et observent et non contraveniant nec aliquem contravenire permittant aliqua ratione. Nos enim ipsas restitutionem et donationem in feudum decernimus robur obtinere perpetue firmitatis non obstantibus dictis privilegiis seu concessionibus contrariis vel aliis sique dici possent contraria ad premissa cum nos remaneamus dominis directis ut superior eorundem. Et supplemus ac tollimus de nostre potestatis plenitudine omnem defectum nullitatem et vicium sique forsan quacumque causa intervenerint seu possent obici et dispensantes super eis omnibus ex eadem plenitudine potestatis de dicto siquidem feudo vos dictum Bernardum de Capraria per traditionem cujusdam ensis presentialiter investimus. Ad hec ego Bernardus de Capraria predictus accipiens a vobis excellentissimo domino Rege Aragonum predicto restitutionem et donationem predictas de dicto vicecomitatu investituram dicti feudi cum humili gratiarum ac-

tione promitto vobis eidem domino Regi stipulanti nomine vestro et dicti domini ducis primogeniti vestri ceterorumque successorum vestrorum ac juro per dominum Deum et ejus sancta quatuor evangelia manibus meis corporalitar tacta predicta omnia et singula per vos ut predicitur retenta et conditta attendere complere tenere et observare et ad ea tenenda conplenda et observanda me et successores meos obligo et volo esse perpetuo obligatos. Et nichilominus presto et facio vobis eidem domino Regi homagium ore et manibus comendatum. Sub quorum juramenti et homagii virtute promitto quod ego et successores mei in dicto vicecomitatu et aliis per vos ut predicitur michi restitutis et concessis erimus vobis et dicto domino duci aliisque successoribus vestris comitibus Barchinone boni et legales vassalli pro dicto feudo. Et prout vassalli tenentes feudum honoratum pro quo nullum prestant servicium ad consuetudinem Cathalonie suo domino sunt astricti. Et in premissorum omnium testimoniis nos dominus Rex huic instrumento publico ad majorem corroborationem bullam nostram plumbeam jussimus apponendam. Datum et actum in Aljafaria nostra Cesarauguste quinta die februarii anno a nativitate Domini MCCCLXXX primo. Regnique nostri quadragesimo sexto. Luppus cancellarius.

Signum ✠ Petri Dei gratia Regis Aragonum etc. Qui predicta laudamus concedimus firmamus et juramus. Rex Petrus.

Sig ✠ num Bernardi de Capraria predicti. Qui

predicta laudo concedo firmo et juro.

Testes huius rei sunt nobilis Philipus Dalmacii vicecomes de Ruppebertino Raymundus de Villanova camerlengus Manuel de Mença promotor Jacobus March et Guillermus de Palafollis milites consiliarii dicti domini Regis.

Sig✠num mei Bernardi Michaellis dicti domini Regis secretarii ejusque auctoritate notarii publici per totam terram et dominationem suam. Qui predictis interfui eaque scribi feci cum raso in lineis VII vestras nobis impensorum prorsus obliti vos et in XXXVII et rationabilibus absque et clausi.

Dominus Rex mandavit mihi Bernardo Michaelis in cujus posse juravi et dictus Bernardus firmavit et juravit.

XVIII.

Orden al lugarteniente del Gobernador de Cataluña y al veguer de Gerona paraque entreguen á Bernardo de Cabrera, heredero del conde de Osona, la posesion de los lugares de Mayol y Castelló y de todo el vizcondado de Bas, de que habia sido desheredado, mandando á los castellanos y feudatarios que le presten el debido homenage.

Gratiarum 62 Petri III. n. m. 956. fol. 68.

Petrus Dei gratia Rex Aragonum Valencie Majorice Sardinie et Corsice comesque Barchinone Rossilionis et Ceritanie. Dilecto nostro Bartholomeo de Vilafrancha militi locumtenenti gerentis vices gubernatoris in Catalonia nec non universis et singulis portariis tam nostris quam nostri carissimi primogeniti ad quem seu quos presentes pervenerint nec non vicario Gerunde vel ejus locumtenenti salutem et dilectionem. Ecce quod nos restituimus et tornavimus noviter nobili et

dilecto nostro Bernardo de Capraria domicello tanquam filio et heredi comitis Ausone quondam et suis successoribus perpetuo loca dez Mayol et de Castello et totum integriter vicecomitatum de Basso in diocesis Gerundense et Vicense constituta cum terminis et territoriis castlanis feudatariis dominibus et mulieribus redditibus exitibus mero et mixto imperio et omnimoda alia jurisdictione alta et baxia et omnibus aliis juribus nobis et nostro carissimo primogenito in eisdem spectantibus quovismodo ut de ipsa restitutione constat per instrumentum publicum inde factum die presenti bulla nostra plumbea in pendenti sigillatum et clausum per fidelem secretarium nostrum Bernardum Michaelis auctoritate nostra notarium publicum cum quod velimus restitutionem eandem debitum sortiri efectum vobis et unicuique vestrum dicimus committimus et mandamus quatenus accedendo personaliter ad dictum vicecomitatum et alia loca predicta per nos ut predicitur dicto nobili restituta vice nomine ac in personam nostri tradatis eidem nobili vel cui loco sui voluerit possessionem corporalem seu quasi predictorum vicecomitatus et locorum cum omnibus supradictis et aliis per nos ut predicitur sibi datis et in dicto instrumento publico expressatis et contentis compellendo homines in dictis locis et vicecomitatu degentes ad faciendum et prestandum eidem nobili vel cui voluerit sacramentum et homagium et omnia alia faciendo quibus et prout plena et realis possessio rerum similium est tradenda. Nos enim predictis hominibus et unicuique eorum mandamus expresse sub

fide et naturalitate quibus nobis et dicto nostro primogenito tenentur quod omnibus preceptis jussionibus et mandatis per vos aut unumquemque vestrum eis fiendis obediant eaque compleant et exequeant tanquam si per nos seu ipsum nostrum primogenitum essent facta. Quoniam nos super predictis omnibus et singulis cum dependentibus emergentibus et connexis vices nostras comittimus plenarie cum presenti. Per quam universis et singulis officialibus et subditis nostris mandamus quod super premissis prestent vobis consilium auxilium et favorem quotiens et prout opus fuerit et inde extiterint requisiti. Datum Cesarauguste quinta die februarii anno a nativitate Domini Millesimo CCCLXXX primo. Luppus camerarius.

Franciscus Pellicerii mandato Regis facto per Bernardum Michaelis secretarium.

INDICE DEL APÉNDICE.

I.

Pág.

Ordenacion del Ducado de Gerona y encargo hecho al noble Bernardo de Cabrera para que cuide de la educacion del Sr. Duque.. 381

II.

Autorizacion y poder á Bernardo de Cabrera, para tomar posesion del ducado de Gerona en nombre del Duque ó infante don Juan 394

III.

Declaracion pública sobre la creccion del ducado de Gerona y la educacion del Sr Duque encomendada á Bernardo de Cabrera 397

IV.

Mandato Real para que los síndicos y procuradores de las ciudades y villas del Ducado de Gerona presten los homenages á Bernardo de Ca-

brera como maestro, procurador y actor del Sr. Duque. 408

V.

Muestra de los homenages prestados por los síndicos de las ciudades á Bernardo de Cabrera como maestro procurador y actor del Duque de Gerona; consistente en el prestado por la ciudad de Manresa 414

VI.

Promesa hecha por el Rey en Cerdeña á Bernardo de Cabrera y á su hijo el vizconde de Cabrera, de que, dentro de cuatro meses, cuando estuviese de regreso, mudaria este título en el de conde de Osona, en recompensa de los grandes servicios (que se enumeran en el documento,) prestados por dichos padre é hijo en las guerras de la espresada isla 420

VII.

Nombramiento de curador del duque de Gerona, hecho á favor del infante Ramon Berenguer, conde de Ampurias, en el que se menciona á Bernardo de Cabrera, y por el que podria deducirse acaso algun cambio en el valimiento de que antes disfrutaba este personaje. 430

VIII.

Permuta y cambio de la ciudad de Vich con

Villafranca del Panadés, á favor de Bernardo vizconde de Cabrera, en atencion á los servicios prestados por él y su padre Bernardo de Cabrera, y en parte como compensacion de una cantidad debida á este por la corte del Rey 435

IX.

Creacion del condado de Osona á favor del hijo de Bernardo de Cabrera, en la que se relatan por extenso los honores y méritos de este, así como los grandes servicios prestados al Rey y á la patria por el padre y el hijo, pero mas especialmente por el primero 457

X.

Carta por la que el Duque de Gerona manda á los caballeros y ciudadanos de esta ciudad que no ayuden á los enemigos de Bernardo de Cabrera, ya que este rehusa la ayuda ofrecida por dicho Sr. Duque 465

XI.

Carta del Rey al Sumo Pontifice acerca de una cuestion entre el obispo de Vich y Bernardo de Cabrera, por razon de esta ciudad, que formaba parte del ducado de Gerona. 467

XII.

Nombramiento de curador de los bienes de Bernardo de Cabrera, conde de Osona, á súplica de

los hijos y amigos de este, hecho en favor de Arnaldo G. de Besera. 469

XIII.

Orden del duque de Gerona, dada por el Rey, en que se le previene que cumpla las provisiones reales que se le han comunicado, sin contrariarlas, sobre el asunto de la vizcondesa de Cabrera, la condesa y el conde de Osona y sus hijos. . . 470

XIV.

Carta del Rey al veguer de Gerona, mandándole que, en la restitucion de los bienes y derechos ocupados á la condesa de Osona y vizcondesa de Cabrera, prescinda del mandato de la Reina, sin lo cual habia dicho el referido veguer que no daria cumplimiento. 472

XV.

Donacion Real al Duque de Gerona de la ciudad de Vich y de todos los demas bienes que habian sido de Bernardo de Cabrera. 474

XVI.

Restitucion hecha por el Rey á Bernardino de Cabrera, nieto de Bernardo, de las tierras, lugares y demas bienes que habian sido confiscados á este por ciertas causas 477

XVII.

Restitucion hecha al noble Bernardino de Cabrera del vizcondado de Bas, en la que el Rey viene á reconocer la inocencia de Bernardo de Cabrera, abuelo de aquel, y ensalza sus virtudes. . 480

XVIII.

Orden al lugarteniente del Gobernador de Cataluña y al veguer de Gerona, para que entreguen á Bernardo de Cabrera, heredero del conde de Osona, la posesion de los lugares de Mayol y Castelló y de todo el vizcondado de Bas, de que habia sido desheredado, mandando á los castellanos y feudatarios que le presten el debido homenaje . . . 492

FIN DEL TOMO TRIGÉSIMO CUARTO DE LA COLECCION, TERCERO DEL PROCESO CONTRA BERNARDO DE CABRERA.

JAN 2 1 1963

DP
124
A15
t.34

Spain. Archivo General de la Corona de Aragon, Barcelona
Coleccion de documentos inéditos

PLEASE DO NOT REMOVE
SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO
LIBRARY